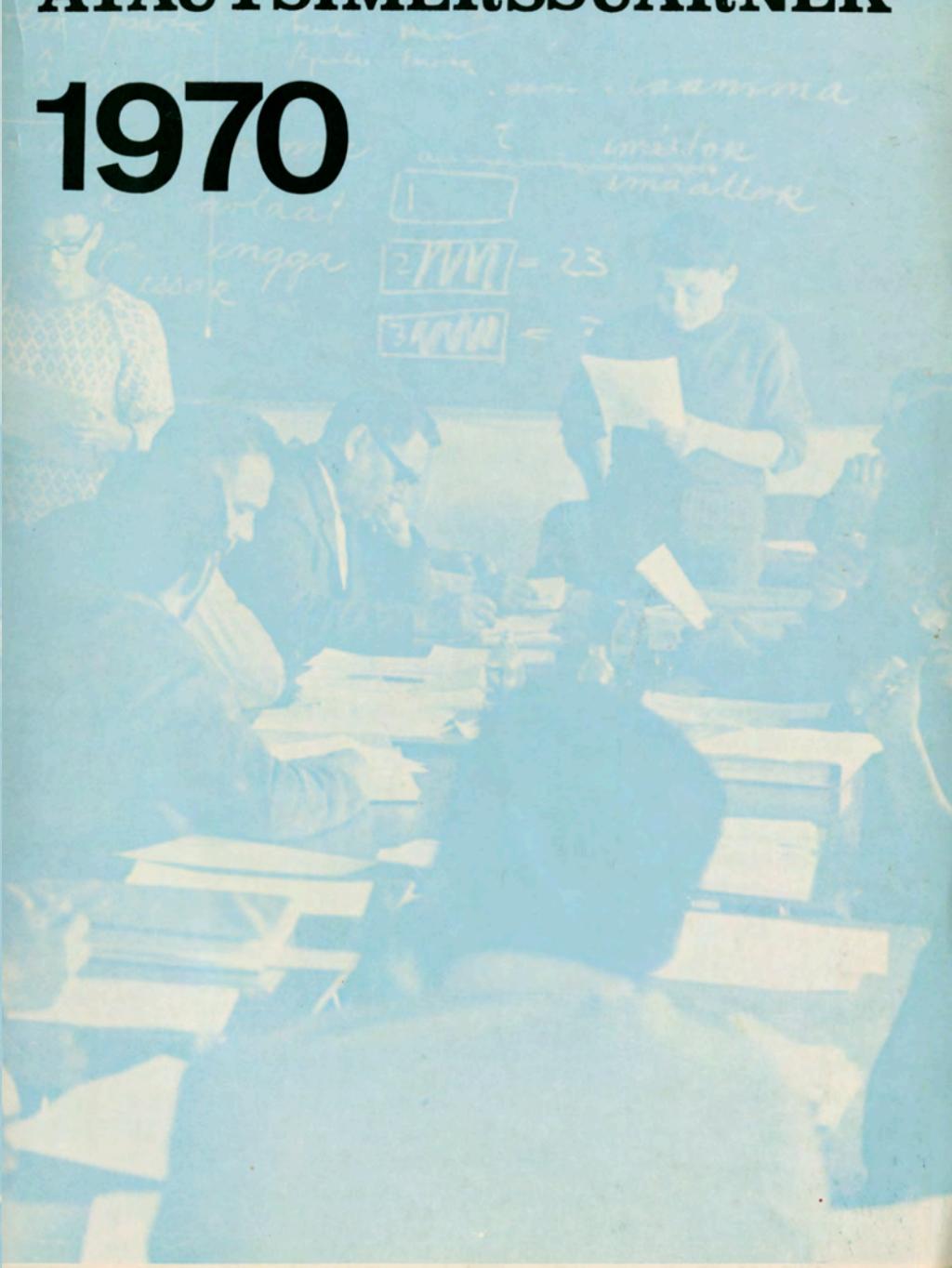

SISIMIUNE ATAUTSIMÊRSSUARNEK'

1970

Sisimiune
atautsimêrssuarnek
1970

Sisimiune atautsimêrssuarnek 1970

*atautsimêrssuartitsinerit
sujugdlersât*

Kalâtdlit-nunâta landsrådia
1971

ungaluanik suliaringnigtut:

Lars Emil Johansen

Ebbe Schiølerilo

★

ârkigssuisok:

Lars Emil Johansen

★

ássiliartainik ássilíssut:

Jørgen Fleischer

Ebbe Schiøler

Sven Thomsenilo.

★

1200-ngordlugit

nakitigáuput

imait:

	kúp.
autdlarkausiut, Lars Emil Johansen	7
atautsimérssuarnerme pekataussut	10
arfiníngornek, 20. juni 1970:	
atautsimínermik angmainek, H. C. Petersen	17
Kalátdlit-nunát inatsissartune, Nikolaj Rosing	18
Kalátdlit-nunáne kommunime politike, Holger Hansen	26
sapát, 21. juni 1970:	
kalátdlit okausé pivdlugit okatdlínek. autdlarníssok:	
Mogens Boserup	38
Kalátdlit-nunáne kulturíkut ingerdlatsinek, Mogens Boserup	40
atausíngornek, 22. juni 1970:	
okautsit pivdlugit okatdlínerup nangínera. — atautsimékataussut okausekautát	62
mardlúngornek, 23. juni 1970:	
sume inúngorsimanek akíssuttitut taortekartaria-karrok, Hans Kleist	66
Inuit partiata aperkutiginiagai	68
akilerárutit sôk kanordlo, Hansepájuk Gabrielsen	70
pingasúngornek, 24. juni 1970:	
politkip tungátigut sumípugut? Erling Høegh	
„Kalátdlit-nunát kanok nálagkersornekásava?“ ..	86
nugtertitsinek, Emilie Lennert	101
sisamángornek, 25. juni 1970:	
káumarsainermik sulinek, Claus Bornemann áma Torben Emil Lynge	117
káumarsainermik sulinermut atatitdlugit aperkutit ..	128
tatdlimángornek, 26. juni 1970:	
perorsaineckanga mánalo, Inôrak Olsen	138

arfiníngornek, 27. juni 1970:	
ilíniartitaunek ukiune kingugdlerne 20-ne,	
Chr. Berthelsen	152
atuartitaunek ilíniartitaunerdlo, Lars Chemnitz ..	162
sapât, 28. juni 1970:	
Kalåtdlit-nunâne brugsforeningit, Sven Thomsen ..	177
KGH uvdlumíkut tauvalo sujunigssame periarfig-	
ssariumâgai, Jens Fynbo	199
Kalåtdlit-nunâne nangminerssordlune niuvernek,	
Jens D. Lennert	228
atausíngornek, 29. juni 1970:	
sôk issigingnârtuínauvugut? H. C. Petersen	239
íkardlínarsimaneramik? Marius Abelsen	246
Danmarkime píssutsit nunavtínut nûgínarsínauvu-	
vut? H. C. Petersen	246
Blå Korsit kátuvfiánit aperkutit, Thomas Berthels	250
ilagingnut túngassutigut okauseriumassat,	
Ferdinand Sandgreen	251
mardlúngornek, 30. juni 1970:	
kalåtdlisut agdlauserput, Chr. Berthelsen	256
atautsimérssuarnermik issornartorsiunek	257
inûsugtut okausekautât	258

autdlarkausiut

Kalâtdlit-nunâta nâlagkersuiníkut ingerlatitaunerane inû-sugtut mänamut pekatáungípatdlârsimanerat kavsinit uparuarnekartáinarpok, tamatumalume erkortûnera inûsugtû-ssugut uvdllok mána tikitdlugo erkortumik agssortorfigsskartísimángilarput.

taimáitumik atuagârkap matuma sarkúmernerane okau-tigíngitsôrumángilara Sisimiune atautsimérssuartitsisisi-nerme junip uvdluisa 20-ánit 30-at ilángutdlugo 1970 inger-dlánekarsimassumie inûsugtut ikíngitsut pekatausínausi-mangmata atautsimíneruvdlo ingerdlanerane okatdlítarner-nut pissarnek maligdlugo tunuarsimáinaratik savssarter-niartarsimangmata mikíngitsumik nuánârutigigavko, inû-sugtokatíkalo sivnerdlugit tugdlûsimârutigissarsimavdlugo. tamatumunga túngatitdlugo erkáingitsôrumángilarátaok Sisimiune atautsimérssuarnerme pekataussune inûsugtor-taussugut nâlagkersuiníkut sulissorissavta tungänit atarki-nekarnermik, nikagingníngínermik isumavdluarfiginekar-nermigdlo misigitínekartarsimagavta. tamána uvdlumíkut kalâtdline inûsugtortaussugut agsorssuak pissariakartilersi-mavarput, tássa nikagssornekáinarata tatiginássusekarsí-naunivtínik nunavtalo ingerlatitauneranut pekataorusú-ssusekarnivtínik pásinekarnigssak.

neriütigâra sujunigssame atautsimítarnigssat Sisimiune 1970-ip aussaunerane atautsimérssuarsi-manertut ítut inger-dlánekáinarumârtut, kularnautekángitdluínarmáme taimai-liortarnertigut kalâtdlit inûsugtortait ingmingnut avigsâr-simakalutik najugakartut taimáitumigdlo atautsimôrússamik angnertunerussumik nâmagsissakarsínâungitsut ing-mingnut ilisarekatigfígsíkiartornekarsínaussut suliniarner-mingnilo taimailivdlutik nukigtorsarnekardlutik. inûsugtuí-nâungitsutdle erkarsautigalugit taimatut ítunik atautsimí-

titsissarnigssat iluatingnautekarput, tássa inúsgutut utor-kaunerumátdlo akornáne paitsókatigígtarnerujugssuit mää-namut ilátigut nuáníngitsunik nikagingnilernernigdlo ki-ngunekartínekartarsimassut ikiorsívfíginiarnekarsínaung-mata.

atautsimítsissarnigssat taimatut ítut sule avdlarpagssuit píssutgalugit tapersorsornarsínaugluartut píssutsit sujor-nane taissáka ássersútítut taiginardlugit Sisimiune atautsi-mérssuarsimanerme pekataussut — mingnerúngitsumik inú-sugtokatíka — sivnerdlugit landsrådip ukiune kingugdlerne sisamane sujuligaissaorisimassâ Erling Høegh kutsavigiu-mavara taima kussanartigissumik periarfigssamik navssár-simangmat nunavta ingerdlatitauneranut kaláliussugut issi-gingnártuínaujungnaerdluta pekataunerulernigssavtínut av-kutigssiússissugssamik. neríutigísavaralo sujunigssame landsrådimut sujuligaissúngortartugssat Erling Høeghip isumagssarsiánik tamatumínga ingerdlatsínarusússusekaru-mártut.

tássunga atatitlugo ingmíkut kutsavigiumaváka lands-rådimut kommunalbestyrelsinsutdlo ilaussortat pekatausi-massut inuínaussugut ingerdlatisinertik pivdlugo kanok okarusússusekarsínaunerput sokutigalugo tusariartorsínaus-imangmássuk, neríutiginakaordlo sujunigssame atautsimí-tarnigssat taimáitut ingerdlánekáinásagpata landsrådimut ilaussortavut sule amerdlanerussut pekataujartorsínaussa-rumártut, taimailivdlune nálagkersueriausek „inuínait ná-lagkersuekatauneránik“ tainekartartok okausínaujungnaer-dlune timitalernekarnerusínaorkuvdlogo.

atautsimérssuartitsisimanek nuánárutigekigavko nuán-rutigissarpagssuáka taigúngitsôrsínáungiláka, — nauk ilái-nakusioraluardlugit. uvangaunera pínago inúsgututnereale pivdlugo tugdlúsimárutigekára atuagárkap matuma sarkú-mersínekarnigssáne árkigssuissugssatut torkarnekarsimaga-ma, taimailivdlungalo ima inúsgutigialuardlunga sulekati-gssáka imáináungitsuínarssuit sujulerssuissúvfigisínauler-simavdlugit. ámátaok sulekatigismassáka tákua misilgata-gkitsunga nikaginanga ikíngutingnerdlutigdle sulekatige-rusugsimangmánga kutsatigssakarfigäka. atuagárkamik ma-tumíngia ukua árkigssuissôkatigäka:

højskolime iliniartitsissok Inôrak Olsen,
landsrådip sujuligtaissa Erling Høegh,
avisiiliortok Uvdloriánguak Kristiansen,
skoledirektør Christian Berthelsen,
landsrådivdlo informationschefia Ebbe Schiøler.

Kalâtdlit-nunavtine ukiut ingerdlanerine atorfigssakar-titdlualersimassavta ilagât akissugssáussutsimik angisúmik tuninekarnigssak, taimailivdluta tatiginekarsínaunerput malugissarsínaorkuvdlugo. kalâtdline inûsugtokatíka siv-nerdlugit inersimassut sâgfigalugit imatut kínutekarusug-punga: nikagingníngerse takutitlugo akissugssáussutsimik tunissarniartigut, taimailiortarnigssase uvavtínut nukig-torsautáusakaut. inûsugtudlo pivdlugit ilungersûtekárângama okausingnâriSSartagara matumûna okautigerkilâr-dlara una: *inûsugtússugut akissugssáussutsimik iliniartíne-karsínáungilagut akissugssáussusekarfigssavtínik tunine-kartalingikuvtu*.

Ímaka autdlarkáumut pakatsisítarsínaugaluarpavtigít, su-nale tamarme autdlarkáumut taimáitarpoq, sungiutísarkár-parput tapertariniartarniartigut. naggatágut Sisimiune atautsimérssuarsi manerme pekatausimassut sivnerdlugit atuagárkap matuma sarkúmersíniarnekernerane aningau-ssalissúsimassok Kalâtdlit-nunavta landsrådia kamángá pi-ssumik kutsavigumavara. taimatudlo kutsavigumaváká-taok atautsimérssuarnerup piviussúngortínekarsímaneranut tapersersuissúsimassut tamaisa, mingnerúngitsumigdlo ani-naaussautekarfit Grønlandsbanken A/S Sparekassen Bi-kubenilo atautsimérssuakataussugssat Sisimiunukartínekar-nerine aningaussartútgíssanik matussissúsimassut.

neriúsaunga aningaussat tamatumúnga atornekarsímassut maungáinartínekarakatik nunavta nálagkersuiníkut ingerdla-titauneranik sokutigingningnerulernigssamut avkutigssiui-ssûvduuarsínaujumârtut.

Nûngme novemberime 1970.
Lars Emil Johansen.

atautsimêrssuarnerme „Kalâtdlit-nunâta sujunigssâne“ pe-kataussut:

1. Daniel Eliassen, Nanortalik.
2. Andreas Adolfsen, Agdluitsup på.
3. Jonas Jakobsen, K'akortok (Inûsugtut pekatigigfiánit).
4. Hanning Høegh, K'akortok (savautigdlit pekatigigfiánit).
5. Atalia Benjaminse, K'akortok (Hvide Korsinit).
6. Hans Kleist, K'akortok.
7. John Lynge, K'akortok.
8. Ole H. Egede, Narssak (kommunalbestyrelsimit).
9. Johan Knudsen, Narssak.
10. Peter Motzfeldt, Igaliko (kommunalbestyrelsimit).
11. Apollo Lynge, Nûk (sulisitsissut pekatigigfiánit).
12. Daniel Skifte, Nûk (timerssokatigigfít kátuvfiánit).
13. Søren Johnsen, Nûk (Inuit-partimit).
14. Thomas Berthels, Nûk (Blå Korsit kátuvfiánit).
15. Lars E. Johansen, Nûk (ilíniartut sujúnersuisseksokarfiánit).
16. Jens Kristian Kleist, Nûk.
17. Ole Elisassen, Nûk.
18. Hans Chr. Lynge, Nûk.
19. Thomas P. Poulsen, Nûk.
20. Niels Carlo Heilmann, Manîtsok (KNAPP-imit).
21. Ferdinand Sandgreen, Manîtsok.
22. Gerth Lyberth, Manîtsok.
23. Hans Brummerstedt, Sisimiut (SIPINEK'-mit).
24. Jens D. Lennert, Sisimiut (FANG-imit).
25. Seth Olsen, Sisimiut (GAS-imit).
26. Simon Thomassen, Sisimiut (GAS-imit).
27. Emilie Lennert, Sisimiut (kommunalbestyrelsimit + Arnat pekatigigfiánit).
28. Kristoffer Heilmann, Sisimiut (kommunalbestyrelsimit).

29. Jonas Jeremiassen, Sisimiut.
30. Nikolaj Olsen, Sisimiut.
31. Magnus Larsen, Sisimiut.
32. H. C. Petersen, Sisimiut (Knud Rasmussenip højskolianit *).
33. Inôrak Olsen, Sisimiut (Knud Rasmussenip højskolianit *).
34. Ignatius Kristoffersen, Ausiait (Sukak-partimit).
35. Hendrik Johansen, Ausiait (Sukak-partimit).
36. Arkaluk Lyngé, Ausiait.
37. Thomas Pjettursson, Úmának (kommunalbestyrelsimit).
38. Josva Måke, Angmagssalik.
39. Marius Abelsen, Nanortalik (landsrådimit).
40. Erling Høegh, K'akortok-Nûk (landsrådimit).
41. Peter Nielsen, Nûk (landsrådimit).
42. Alibak Josefsen, Manitsok (landsrådimit).
43. Jørgen C. F. Olsen, Sisimiut (landsrådimit).
44. Edvard Reimer, Kangâtsiaq (landsrådimit).
45. Lars Chemnitz, Ilulissat (landsrådimit).
46. Elisabeth Johansen, Úmának (landsrådimit).
47. Emil Abelsen, København (U. G. R.-imit).
48. Jakob Janussen, Aarhus.
49. Nikolaj Rosing, København (folketingimit).
50. Mogens Boserup, København.
51. Claus Bornemann, København (Grønlandsrådimit).
52. Sven Thomsen, København (F. D. B.-imit).
53. Jens Fynbo, København (KGH-mit).
54. Christian Berthelsen, Nûk (skoledirektionimit).
55. Ebbe Schiøler, Nûk (landsrådip agdlagfekfarianit *).
56. Hans Gabrielsen, Nûk (landsrådip agdlagfekfarianit).
57. Jørgen Fleischer, Nûk (A/G-mit).
58. Uvdloriáguak Kristiansen, Nûk (Kalâtdlit-nunâta radio-dioanit).
59. Kristian P. Kristiansen, Nûk (Kalâtdlit-nunâta radio-anit).
autdlarnissugssaugaluardlune akornutekardlune iláungilak:
Peter Heilmann, Nûk (landsrådimit).
pekataussugssaugaluardlutik avkutit píssutigalugit tákutíngitsôrtut uküput:

Edvard Christiansen, Upernivik.
Karl E. Olsen, Upernivik.
Ville Jeremiassen, Sdr. Upernivik.
akornutekardlune iláungilak:
Arkaluk Kleemann, Nük (landsrådip aglagfekarfianit *).
*)-imik nalunaekutagdlit atautsimérssuarnermik ârkigssui-
ssūput.

*arfiníngornerme junip 20-áne atautsimérssuarnerup
angmarnekærnerane programe.*

nal. 8,30: nerinek.

nal. 9,00: atautsimínermik angmainek. H. C. Petersen.
Kalâtdlit-nunât inatsissartune. Nikolaj Rosing.
gruppíkútârdlune okalokatigíngnek.

nal. 12,00: nerinek.

nal. 14,00: tusarnártokardlune okatdlínek tusarnártunit pe-
katauyfiginekarsínaussok. tássane erkartorne-
karput agdagkiatigut sarkúmiússat uko: „poli-
tip tungâtigut sumípugut?“ Erling Høegh áma
„kommunime politike“. Holger Hansen.

nal. 18,00: nerinek.

únukut sussokángilak.

arfiníngornek 20. juni 1970:

1. *autsimínigssap angmagaunera.*
2. *Kalâtdlit-nunât inatsissartune.*

Kalâtdlit-nunâta sujunigssâ pivdlugo okatdlínigssak Sisi-
miune Knud Rasmussenip højskoliane arfiníngornerme uv-
dlákut nal. 9 angmarnekarmat landsrådip sujuligtaissa na-
jûtíngilak. ingmíkut perkutekartumik angumerssína-
jungnaerdlune nalunaerpok, ilisimatissutigalugule atau-
singornerme 22. juni tikiutísavdlune.

højskolip sujuligtaissuata H. C. Petersenip atautsimínig-
ssak angmarpâ, nalunaerutigalugulo uvdlorme sujugdlerme
atautsimíssutigssat avdlángortariakalerérsimassut.

ingmingnut atautsimíssutigssanik árkigssuissugssángortí-
tut uvdlunut sujugdlernut pingasunut pilerssárusiorsimá-

put, árkigssuissugssatudlo torkagkat avdlut uvdlut sivnerinut pilerssárusiorumârput.

atautsimínigssak junip uvdluisa 30-at ilángutdugo ingerdlánekásao. uvdló'kerkata sujornatigut uvalíkutdlo atautsiménekartássaok. únuit amerdlanerssait ímernekángitdlat, nautsorssútiginekarmat atautsimékataussut nangmingnek suliagssanut ássigíngitsunut, atautsimínermut túngássutekartunut, atorumassarumârait. áma atautsimékataussut pivfigssalernekarpus aperkutinik kulekútanigdlo nangmingnek sarkúmiúkumassamingnik sarkúmiússiningssamingnut.

— atautsimínek pekataussut nangmingnek pigât, højskolip sujuligtaissa naggatátigut ersserkigaivok.

landsráde sivnerdlugo landsrådime ilaussortak *Lars Chemnitz* tikitduarkussivok. landsrådip sujuligtaissuata atautsimínigssap angmagaunigssánut ángúsínáungínera ajússárutigâ. Lars Chemnitz ilátigut imáitunik okausekarpok:

— ineriartornerup nagsatarâ okatdlítarnek, kanga nu-navtine ilisimanekángitsok, inuiakatigíngne nutâne atornekartalermat, kalátdlinilo nakismanekángitsumik ingerdlatsinerup piorsagaunerane sákutut ilusigssane erkortok tigu-jartuálersimavâ. landsrådip tungânít neriuítigárput nálagkersuinek ingerdlássarput inugpagssuarnut uvdluínarne atássutekarfigisínáungisavtínut navsuiarsínáusavdlugo. tai-matútaordle áma landsrådimut pingárutekartigaok landsrådip Kalátdlit-nunâta sujunigssá pivdlugo sulineranut isumagssanik sujúnersútinigdlo pigssarisnékartarnigssarput, Lars Chemnitzip okautsine naggasperai.

atautsimékataujartortut sivnerdlugit ausiangmio Arkaluk Lynge okausekarpok. kalátdlit kavdlunâtsiaitdlo pivdlugit avíiliortup Uvdloriánguak Kristiansenip okalugtualiatut atuagkiâ íssuaivfigâ, ersserkigsardlugo Kalátdlit-nunâta kalátdlit kavdlunâtdlo atorfigssakartingmagit, nunarput sujunigssálo pivdlugit erkortumik anersákardlutik suliumássusekáinarpata.

atautsimékataujumavdlutik nalunaertut 37-úput, mar-dluínarnik arnartagdliit. 33-t atautsimínigssap angmagauneranut angumerssíput. táukua ilait 22-t pekatigígningnit ássi-gíngitsunit taimaerkatáinitdlo autdlartitáput. angmainermut ángutíngitsôrtut ilagait Kitâne kommunekarfingne

avangnardlermiut angmagssalingmiordlo, atautsimíneruvdle
ingerdlanerane tikiúkumârnigssât neriûtiginekarpor.

Danmarkimíngänit pekatáuput inatsissartune ilaussortat Nikolaj Rosing Holger Hansenilo, akago Diskobugteliardlutik autdlarkigtugssat, kísalo lektor Mogens Boserup, brugsforeningit sujúnersortát Sven Thomsen grønlandsrådivdlo agdagtekfiane pissortak Claus Bornemann. ãma pekatáuput landsrâdip nautsorssûserissûnera Hansepâjuk Gabriel-sen tusagagssakartitsinermilo pissortak Ebbe Schiøler.

atautsimínerup angmagaunera minútinik 15-inik sivisú-ssusekarpor. tauva inatsissartune ilaussortak Nikolaj Rosing okatdlíssutigssamik sujugdlermik autdlarnívok inatsissartut Kalâtdlit-nunât pivdlugo sulineránik.

okalugiáune nângmago atautsimékataussut arfinilíngordlugit ingmíkôrtortalersornekarput.

Nikolaj Rosingip okalugiautâ sulekatigíkûtâtdlo táuko arfiniliussut isúmamigsut sarkúmiússait túngavigalugit okatdlínek nalunaekútap akúnerinik sisamarssuarnik sivisússusekarpor. atautsimékataussut amerdlanerssait okause-karput, ilait ardlaleriardlutik.

sulekatigíkûtât ilait sujúnersûtekarput Kalâtdlit-nunâta inatsissartune ilaussortagssai landsrâdip kinertalísagai, tamanalo inatsímkir túngavigssiornekásassok. landsrâdip Kalâtdlit-nunâtaloo inatsissartune ilaussortaisa atássutekarfige-ktigíngnerulernigssât sulekatigíngnerulernigssâtdlo tai-mailiornikut angunekarsínáusasorinekarput.

erkarsaut táuna ardagldlit — ilâtigut Nikolaj Rosingip — navianartutut inuidlo nangmingnek súniutekarnigssânik sanerkutsinertut uparuarpât. taimatut árkigssüssineká-sagaluarpat kanga periautsit uterfiginekásagaluarput, sôr-dlo sysselråditorkat landsrâdime ilaussortagssanik torkai-ssarnerat. akerdliussut taima ilâtigut okarput.

kigsautit piumassatdlo amerdlakissut okatdlínerme sar-kúmiússûnekarput. tamákua ilagât kalâtdlit grønlandsrådi-me ilaussortakarnerulernigssât. grønlandsråde ãma issornartorsiornekarpok, landsrâdimíngarnit súniutekarnerussu-tut isumakarfiginekardlune.

ardlagldlit iluaríngilât sujulerssuissokarfít pissortakarfít-dlo akissugssauussut Danmarkimínerat. tamatumínga ata-

ssumik tainekartut ilagait Kalâtdlit-nunâta ministerekfia GTO-lo. pissortakarffit taimáitut Kalâtdlit-nunântûgpata nunavta sujunigssâ pivdlugo sulinek ekâineruvdlunilo, sú-kaneruvdlunilo ajúngínerúsagaluaropok. kavsít taima isumakarput. avdlat akíput taimailorníkut sulinerup pitsaunerulernigssâ kularalugo. ãma erkaisitsíssutigât taimásagpat nunavtine pissortakarfigssanik igdlorssualiortariakarniggsak akikísángekissok.

kigsautigissat ilagât grønlandsrådip suliaisa sarkuminerulernigssât. 1971-imf 1985-imut migssiliûsiat kalâtdlisútaok nakiternekardlutik sarkúmiúnekarnigssât inássutiginekarpok. Claus Bornemann inatsissartune ilaussortamut Nikolaj Rosingimut okarsimavok grønlandsråde pâsingnidlune taimailiorumassok.

kommunalbestyrelsit landsrådindlo pigínauitauneruler-nigssât kigsautiginekarpok, sôrdlo aningaussat nálagauvfiup akuerssíssutaisa kanok atortínekkarnigssât táuko nangmingnek sujulerssortariakaraluarpât. tamatumunga atassumik upuarnekarpok inüssutigssarsiutitârsinaunermut agdlagartalíssarnerme kommunalbestyrelsit okausigssakartitáungitdluinangajangnerat. kommunalbestyrelsit tamatumane inássutaisa malingnekartángíneránut ássersûtigssat ar-dlagdlit sarkúmiússünekarpot. kommunalbestyrelsit tamatumane pigínauitauneruler-nigssänut inatsisekalersariakarpok — imáingitsok kavdlunát mingnerutíkumavdlugit, inuiakatigíngnile nutâne kalâtdlit sokutigissait igdlorsormavdlugit.

kalâtdlit teknikiptaok tungâtigut sulissorinekarneruler-nigssânik erkarsaut tapersorsonekarpok. tamatumunga atassumik tainekarpok sulisitsissut aggersitat pissugssángortí-tariakaraluartut sulissumik ilaisa, ikingnerpâmik pingasorarterutaisa, kalâliutítarnigssänut.

inatsissartune ilaussortat atausiákârdlutik Kalâtdlit-nunâne anglassarnigssât, ãmaló inuínarnik inuitdlo nálagkersuiníkut sivníssáinik nâpisimangningnigssamut pivfigssakarnerussarnigssât, kigsautiginekarpot.

kigsautit avdlarpagssuarnik ilakarput, sôrdlo inatsissartunut kinigagssángortítut kinerkusârdlutik angalanermingne pissortanit aningaussatigut ikiorsernekartalernigssât.

sulekatigikutât sujuligtaissue okatdlínek túngavigalugo okausekautigssaliorkunekarput.

atautsimérssuarnerup „Kalátdlit-nunâta sujunigssâ“ta angmarnekarnerane 20. juni 1970 nal. 9,00.

atuarfingme mâne „Kalátdlit-nunâta sujunigssânik“ atautsimérssuarnigssamik landsrådip aperkutekarnera tigugavtigo agsut sokutigisimavarput.

ineriartornerup ukiut 20-t matuma sujornagut autdlartítup mänamat angussaritaita okalokatigissutiginekarnigssât pissariakalersimavok.

inuit amerdlanerssáinut inúniarnek ukiut táuko ingerdlnéráne okínerulersimavok. pitsángoriautit angnertokissut angunekarsimáput.

taimáitok atortorigsárutit pitsángoriartornerat pekatigalugo inúnerup imâ inungnut amerdlasúnut okínerulerartorsimángilak. ikigtüngitsut avatangíssimengnut nikigtôr-simáput.

píngortitap ingerdlarnata ukiune kingugdlerpâne pâsnarsiartuinartup sujumut pilerssârusiausimassut nalerkútuaunerat erkarsautigissariakalersímavâ.

ineriartornek misiligtakanik túngavekarane autdlartíne-karsimavok. taimaingmat kigsautiginaropok ukiune 20-ne misiligtakatigut pâsisatt túngavigalugit nálagkersuinerme avkutit atugaussut misilingnekarnigssât, tássa nálagkersuinerme, aningaussarsiornerme kulturíkutdlo inúnerme.

atautsimérssuarnigssamut sokutigingningnek angnertôk takutínekarsimassok nuánârutigârput. pekataujumavdlutik nalunaersimassut tamangajagdluínaisa aggernigssänut periarfigssakartísimavavut. ajússârnaraluarpok kommunit avangnardlít autdlartitagssait apüsínaunersut ilisimánginavtigít.

pekataujumavdlutik kínutekartut ikigtuínait pakatsisítariakarsimavavut inigssak angalaneruvdlo akisússusiat píssutigalugit.

atautsimínek 30. juni tikitlugo ingerdllassugssauvok.

atautsimínerup autdlartíneranile avdlángûtekartariakatsialersimanera píssutigalugo avdlatut ajornartumik ingmiv-

tínut atautsimínerup ingerdlanigssânik árkigssuissúngortit-dluta uvdlut sujugdlít pingasut imagssát árkigsimavarput. kingusingnerussume atautsimínerup sivnerata árkigssor-nigssânut suliakartugssanik avdlanik pilersitsinekarumâr-rok.

atautsimínek kulailuanit uvdlo'kerkanut ámaló mardlunit uvalingâtsiarneranut pissartugssauvok. únuuit amerdlaner-ssait imakartínekángitdlat atautsimékataussut suliagssanut ássigíngitsunut atautsimínermut túngassunut atorumasínau-ssásagait nautsorssútiginekarmat.

ersserkigsarumavarput atautsimínek pekataussut tamar-mik atautsimíneringmássuk. taimaingmat autdlarníssugssat naitsúnguanik autdlarníssásáput. erkartorniagait nakerér-simáput atuarnekarsínauvdlutigdlo. tamatumúnákut ataut-simékataussut isúmamingnik sarkúmiússinigssamingnut pe-riarfíssakarnerúsáput.

ámátaok aperkutiginiagkat sarkúmiúniagkatdlo ilángú-nigssânut periarfigssakartitsinekarpok. táuko atautsimér-ssuarnerup nálernerane inigssínekarssimáput.

mänalo atautsimérssuarnek Kalâtdlit-nunâta sujunigssâ angmarpara, pekataussugssat tamaisa Knud Rasmussenip højskolianut tikidluarkuvndlugit.

H. C. Petersen.

NIKOLAJ ROSING:

inatsissartune Kalâtdlit-nunât pivdlugo politikimik ingerdlássekataunek

sujugdlermik okatdlínigssamik matumínga pilersitsiniarsi-massut kaerkussissússutdlo kutsavigiumaváka. ima okarsí-nausoraunga: sujunigssarput pivdlugo okatdlínigssap soku-tigingnigtunit inuidlo kinigáinit ilauvfiginekartup isúma-nik ekíkagaussunik sarkúmiússinigssâ — nauk inuit ingmí-kütártut isumait avdláussutekartartugssat mäna ukiunilo tugdligssane tákútuartásagaluartut, taimáitariakarmáme — sujunigssame politikikut ingerdlássinigssame avkutausínau-ssunik alákarterivfiginekartarumârtok nalunángilak. tamá-

na neriüttigigavko kujángitsôrsínáungilanga. uvdluvtíne sujunigssamut piúkôrusiornek ingerdlánekaralugtuínpok, aperkutdle sarkúmersualersok unauerpok: kalâtdlímé sujunigssartik pivdugo kanok isumakarpat? — tamána mâne okatdlínigssap akissutigssakartníásavâ.

ajússâraluarbunga uvdlut tugdligssat aperkutinik pingârutekartunik okatdlivfiussugssat ilauvfigisínáungínavkit kiniugauvfiga angatdlavigilersínago avatânítut pâsisagssiorsorfigissariakaravkit.

sorssungnerssûp sujornagut nunavta nunasiaussup ingerdlataunerane Danmarke nunavtinit ungasínángilak atássutekarnerdlo angnikínarane, kisiaé áma inatsissartut, inatsisiortut, landsrådivtínut erkarsartautsivtínutdlo ungasig-sorujugssûput pâsisimanekángingajagdlutigdlo. inatsissartut autdlartitáinit 1923-me 1931-milo tikerárnekartarsimavugut, taimatutdlo kúngip tugdlinit. Kalâtdlit-nunât ukiut ingerdlaneráne ministerekfingnut ássigingitsunut isumagissagssautitaussarsimavok, landsråditdlo mardlüssut su-liagssíssutait súkaekissumik agdagkatdlo atordlugit inger-dlassarsimáput.

landsrådit kigsautigissát: nálagkersuissunut inatsissartunutdlo atássutekarneruningssak ukiut 25 matuma sujornagut autdlarnersimavok, taimane landsrådit autdlartitait nálagkersuissunik inatsissartunigdlo okalokatigingnigliartormata.

nalunekángilak kommissionip 1950-ime isumaliutigssíssutá avkutigalugo Kalâtdlit-nunânt túngassut aitsát taima angnertutigissumik inatsissartune okalúserissagssángorsi-massut. 1949-me kommissionimut ilaussortaussut nunarput pâsisagssarsiordlutik tikerársmavât. nangminérndlune takussat kommissionivdlo sulinerane pâsisatt kingorna inatsisigssat sarkúmiússornekalerneráne partít okalugtorissartagáinut túngavigssángorsimáput. taimatut g-60-ime partít ássigingitsut ilaussortaisa sujúnfersûtaussut inatsisíngortíniarneráne udvalgime sulinerme pâsisatt nangminérndlunilo nunavtíne takussat okausekautimingnut túngaviliútarpartit.

1953-ime kalâtdlit inatsissartune ilaussortakalerterat inatsissartut nunavtine píssusiviussunik tusartalerteranut autdlarkautaugínangilak, kalâtdlidllo ilaussortaussut taimaníkut landsrâdimútaok ilaussortaussut avkutigaligit landsrâdip nipâ ardlaligpagssuartigut periarfigssínekartarsimavok. tamána ukiune taimanernít mänamut atütune angnertusiartorsimavok landsrâdekarnerme inatsisip ilagingmago inatsisigssanut migssingiutigssiat aulajangívfigissagssatdlo avdlat nunavtinut pingárutekartut tamarmik okausekarfigissagssatut landsrâdimut sarkúmiúnekartássut. tamatumúna nunarput pivdlugo aulajangívfigissagssanut landsrâdip súniutekarsínaunera angnerulinángilak, kisiáne áma landsrâdip isumai inatsissartune atarkinekalerdlutigdlo malingniarnekartalerput. tamatumane landsrâdip súniutâ kalâtdlit inatsissartune ilaussortaussut súniutigisiaussánit angnerungâlersimavok.

píssutâ: inatsisigssak nakitángordlune ministerimit inatsissartunut sarkúmiúnekartok ministerimit igdlersornekalersarmat sapíngisamigdlo avdlángûtekartínago akuerssisutigitíniarnekartardlune.

inatsissartudle tássáungitdlat agdagfekarfik avkusâtsiáinagagssak. nauk amerdlanerpagssuartigut landsrâdip akuerisimassainik tapersersuissaraluardluta kivfáungíssusekarput inatsisigssap ingmíkörtuisa iláinut avdlángûtausínaussunik okausekásavdluta udvalgimilo sulíssutekásavdluta. ministere iláne Fârûtut mángetigissaraluartok udvalgip perkigsârtumik migssingiússissardlunilo sulineragut avdlángûtigssat akuerssíssutigitínekarsínaussarput. tamána landsrâdimut nikanarsautitut issiginekarsínáungilak inatsisip atortûlernermine námaganartumik súniutekarnigssâ tamatumane anguniarnekartarmat.

inatsissartut tamaisa atautsimut issigisaguvtigik okarteriakarpok nangminerissamingnik nunavtinut politikekângitsússut, píssusiuissartudle maligdlugit kommissionip g-60-ivdlo sujunigssak pivdlugo árkigssüssinigssat sujúner-sútigisimassait maligtariakartarsimagait. tamána inatsisíngortugssat okalúserinekarnerine ardlaligpagssuartigut erssersarpok. nalúngíkaluarpara ilaussortat atausiákât —

mingnerúngitsumigdlume ukiune kingugdlerne nunavtine ineriartornek okatdisaujartortitlugo — partekatimingnit avdlaunerussunik isumakartokartartok, taimáitordle amerdlanerussut isumáinit ajugauvfiginekartartunik.

nunavta piorsagaunigssánut inatsisiliúnekarnigssánutdlo aulajangiússat tamáko inatsissartut partive atautsimut kattersorsimavait partítut sokutigissait ingmíkôrutanitdlo unigfigissarungnaersitdlugit. nálagkersuissut partive akerdlerissaítdlo tamarmik Kalâtdlit-nunánut inatsisigssanut nunavtintudlo aningaussartfítigssanut taisekataussarput. erkaimavara taimágdlát atausiardlutik partit mardluk partítut pingártitartik túngavigalugo inatsisigssak nunavtine fabrikit pilersínekarnigssánik imalik aulisarníkut inútigssarsiornermut pingárutekardluínartok taisekatauvfigingíkát, tássa isumakaramik sulivfigssuagssat ukiut ingerdlaneráne privatit pilersíkiartortariakarait. táuko ajugausimagaluarpata uvdlumíkut taima ardlakartigissunik sulivfigssuakarsimnaviángíkaluarpok.

inatsissartut inatsisigssavtínut akuerssissarnermik sanatigut nunarput pivdlugo politikimut súniutekarfiginerusínaussát grønlandsrådimípok. partit angnerit tatdlimat sivníssue grønlandsrådime ilaussortáuput, sôrdlútaok kalâtdlit ilaussortait taima amerlatigissut. isumakarpunga landsrâdip — pingártumigdlume mäna landsrâdip sujuligtaissaata — inatsissartunut atássutekarnerulernigssamik kigsautigissá grønlandsrådekalerníkut aitsât taima kanigdlitiginekarsimassok. grønlandsråde ukiune arfinilingne atarérpok taimalo kavdlunát politikerinut ikártarfigtut atûterérlune. periarfigssame tássanípok kalâtdlit kinigaisa kavdlunátdlo inatsissartuisa súnfvigekatigígsínaunerat nunarput pivdlugo ingerdlatsinerme ukiut nagdliússortut piumassaisa angune-kartarnigssánut. g-60-ivdle ukiunut kulinut pilerssárusiai nálagkersuissunit inatsissartunitdlo nãmagsiniagagssatut issiginekartut ámátaok grønlandsrådip ilaussortainit tamanit tapersorsornekarput, nauk ardlaligtigut píssutsit taimane nautsorssútigissausimassut uvdluvttíne avdlángulernerat píssutigalugo ardlaligtigut avdlánguatlagtitsinigssamik

kigsautigissat atautsimiňerne sarkúmiússornekartaraluartut ilâtigutdlume malingnekartartut.

mâna 1985-ip tungânut pilerssârusiagssanut migssingiusiat, atuagangâtdlugssuartut ivssutigissok, grønlandsrådimut sarkúmiúnekarpok angnertunerussumiggle okalüserinekarrane misigssorkigsârtariakaram. pilerssârusiornek mâna atautsimiňermut tûngavdluinarpok, sarkúmiúnekartordle tainekartok angnertungârare ãmame migssingersútáinaguatlarama mauna angnerussumik erkartornek ajornarpok. tamatumane mänamat píssutsit avdlângoriartornerat pissariakartutdlo angunekarsimassut sulilo angunekartariakarumârtugssat áungajugkaluartumik erssersníarnekarput. ukiut kulínaidlünít pivdlugit aulajangíssavigkanik pilerssârusiornek nunavtine inerartornek sükakissok nautsorssûtigalugo sivisuvatdlârtutut issigissariakarunarpok. pilerssârurit aulajangernekárersut sanaortugagssanut piarérstaussugssat pissariakartut píssutigalugit avdlângortíkumi-naitsüput. taimáitumik isumakarnarpok 1975-ip kingorna ukiut tatdlimat atütgessat aulajangersimakánersumik pilerssârusiornekarsínaugpata tugdluarnerujumârtok, tugdligssai migssingiusínardlugit, söndlume tamána sujunertarínekarunartok. ukiut 1980-ip tungânut 1980-ivdlo kingornagut atütgessat kanorpiak uvavtínut piumassakarumârnersut uvdlumíkut naluvapput; taimáitumik periarfiusínaussut angmatínaráine — pingârtumingme ukiut ungasingne-russut erkarsautigalugit — tugdluarnerusorinarpok.

ilâtigut kakutigut tamaunaugaluak tusartarpunga inatsissartune landsrádip politikanit avdlauerussumik ingerdlatsiniartokartartorók. tamána kavdlunât ilaussortáinut imalünlít kalâtdlit ilaussortaisa okauserissartagáinut tûngatínekarnerunersok naluvvara. sujulíne taitdlatsiarpara avdlatut isumalingnik tusagagssakartaraluartok, söndlume áma landsrádimilünlít kommunalbestyrelsinilünlít taimáitarok, tamánalume tupingnartüngilar partiüngíkaluardluta nangminek pigissavtínik isumakartaravta.

isúmanut avdlaulârtunut ássersûtitut tainekarsínauvok 1960-it ingerdlalerneránít kalâtdlit akigssarsiamingnit akilerârtalerniggåt pivfigssat iluagteriardlugit inatsissartune

erkainekartalermet. tamána taimatut agtornekartáinarpok niorkutigssat akitsútaisa kagfangnekarnigssát sujúnersúti-ginekarângat. isuma tamána landsrâdit kommunitdlo okau-sigssakarfísa angnertunerulernigssänik kigsautigissamut tugtinekartarpok nálagauvfiup ingerdlataisa akilersugaisa-lo ilait kalâtdlinut nangminermut túniúkiartortariakarma-ta. tamána tamavta sujunertavta ilagât, tigusinigssardle aningaussanigtaok nalekarpok pisínängornerdlo nápertor-dlugo pissariakarumârdlune.

isúmatdle avdlaussutut okautiginekarsínaussut kanigtú-kut Kalâtdlit-nunât pivdlugo inatsissartune okatdlínikut atausiákánit uvágútaok tungivtinit erssersínekarpus. ajora-luartumigdle atautsimérerup autdlartínerane statsministe-rip aningaussarsiornerup tungâgut nálagauvfigme kidli-lersuinfíkut nálagkersuissut aulajangiússánik nalunaerutâ-ta inatsissartut avísiiliortudlo erkarsautait avdlardluínar-mut sangutípai. taimailivdutlik isúmat sarkúmiússugkat avísitigut angnertunerussumik sarkúmiússornekarsínauga-luit katangertínekarput.

okauserissanut tamákunúnga politikíkut aulajangiússau-simassut piviussúngortitaujartornermingne atünermingnilo súniutaisa erssernere túngaviginekarsimáput, ineriartorner-mime aulajangiússat tugduángitsutut pásinékartut politike atordlugo iluarsiniartariakartarpus. taimatut taissariakar-put ministerit kutdlersâta sujorna tikerárnermine okause-rissaisa ilait imáiut: „... sujugdlerpâmiggle ilisimalersima-ssavtínut ilumôrtariakarpuget kúkunivutdlo árkkingniarta-riakardlugit. ...“ okauserissanut píssutaussut ilagáitaok ukiune nagdlersimassavtine siláinaup nigdlertíkiartornera g-60-ip pilerssárusiamine nautsorssútigisimángisaralua au-lisarnermik akgissarsiutekartunut aulisarníkutdlo sulivfig-ssakartitaussunut ajornartorsiulernermik kingunekartok sulilo ajornerungálfersínaussok.

kalâtdlit kavdlunâtdlo sulekätigningnigssát pingârtíparput, kalâtdlidle ilíniartitaunertik nápertordlugo akissugssauv-fingnik suliagssanigdlo tigusiartornerat ingerdlagaluartok amerdiasiartupilörnivtine sulivfigssailekiartornermilo kav-dlunâtaok mâne suliakartitaussut amerdiasiartuínarnerat 1975-ip tungânut atassugssatut nautsorssútiginekartok okau-

sekautinut ímaka sákortuginekarsínaussunut túngaviusi-máput. tamatumúnga ilángutdugo áma taissariakarpok ka-látdlit ilíniarsimassortaisa ukiune tugdligssane Danmark-imut sulivfigssarsiordlutik nugteriartornigssänik isuma inuit piumássusiat atordlugo písagpat ajorissagssáungitsok, inatsinertudtle písagune tusarnitsok.

nálagkersuissut ministeriatalo kalátdlit nunamingne su-lissorinekarnerulernigssát sujunertarât, tamáname okausí-naunane kigsautaugínaranilo ingerdlatakarfingne tamane piumassat sagdlít ilä tut ilungersútigalugo piviu ssúngortí-niartariaakarpok. tamáname iluagtíkiartúsagpat kalálekativut suliagssamingnik sulivfigmingnidlo náku tigd lívdu arta-riaakarput tamatumúna piumassarinekartut malungnartumik aitsát angujartornekarsínaulisangmata. patsisiginekartartok „kalátdlit sulivfigmingnik párssinginerat“ uvagut kalátdlit tungiftinit sút avkutausinaussut tamaisa atordlugit patsi-saujungnaersíniartariaakarparput, kalátdlivme suliane pári-sínáungigpago kavdlunâk tigunekartugssaussarpok.

nugteritaunerup kasúkaumisitaunigssâ kigsautitútaok sarkúmiúnекарпок. nalúngilarput nugteritsinek inuit atu-garigsárutigssaisigut, atuartitauníkut avdlarpagssuartigut-dlo iluakutigssartakartok iluakutaussordlo. nalúngilarpú-taok nugteritsiníkut ajornartorsiutivut ikileriaratik amer-dleriáinarsimassut inuit ekiterúkiartornigssänik piumassa-rissap túngavigpiá tássa igdlokarfíti aulisagkatigut tunissag-ssiorfigigsut taimalo inuinut nûgtunutdlo akgssarsi orfigss-a rigsut piorsarnekarnigssát. ukiune atûtilersune aulisagar-dliorfiussune puerkortíkiartornerdlo ingerdlánásagpat nug-teritsinerup túngavísa sagdlersát nalerkükungnáisaok. nu-nakarérsut nûgtutdlo akisokissunik akilersugakartut mäna sulivfigssaerútajülerput aulisagagssakaratigdlo. tamatuma kingunerissugssáusavâ akítsut akilerigagssaugaluit amer-dligalugtuínarnigssát kommunidlo aningaussartútaisa ang-nertuserujugssuarnigssát. ilakutarít nunakarfingne najuga-kartut áma akilersugkatigut ajornartorsiutekaralu ardlutik taimáitok inüssutigssat tungátigut igdlokarfingmiunit napaniarsínaunerungârtarput, akikínerussumigdlume. — taimáitumik uvdluvut máko sujunigssame ajornerussumik pisso-karsínaunera nautsorssútigalugo isumaliulersitsíput kanok

ilioruvtar pitsaunerusínáusassok. igdlokarfingmiunut amerdlasiartuínartunut inúniutigssanik avdlanik pilersitsinigssak pissariakalisaok taimalo nüssornek kigaitdlaumisítaria-kardlune. tamána pekatigalugo niuvertorusekarfít inútiqssarsiorfigigsut ukiune piorsaivfiussune pissariakartitsinermit angnikínerokissumik isumaginekarsimassut ikiorserne-russariakalísáput, tamánalume grønlandsrådime erkartug-kat pingártínekartut ilagilersimavát.

tamáküput inatsissartune okatdlínerme sákturginekarsí-naussunik okausekarnivtínut píssutaussut. nálagkersuissuttle inatsissartunilo partit amerdlanerussut pilerssárutao-rérsut avdlángútekartínagit námagsissariakartípait; taimáitumik isumakarnarpok máne okatdlínerup kinguneranik landsrådimísaok ukiaro okatdlínekartariakásagaluartok ukiut sujunigssavtínítut pivdlugit isúmavut nalorninarung-naersitdlugit.

mänamut okautigeríkgat naitsumik okautigísagáine okartariakarpok kalâtdlit landsrådiata inatsissartutdlo kanigdlutik sulekatiglernerat atassariakartok. — grønlandsrådip atorsínaunine takutísimavâ, nauk suleriausek ekáinerussok sule angunekarsimángíkaluartok, grønlandsrådivme kommissioniliausínaussut sivnermagit píssutsit avdlángoriartorerat tássane maligtareriksártariakarpok, árkigssüssineruvdlo avdlángútigisínaussainik pivfigssak erkordlugo sujúnersútekartariakartásaok, sôndlule okarérsunga g-60-ip pilerssárusiainut mäna pitutaugatdlarsimavok.

taimatut kalâtdlit inatsissartune ilaussortautitakarnerat atassariakarpok nauk ukiut ingerdlaneráne kinersivit kig-dligissait atorungnaersítáusagaluarpatálunít. taimailloskarsínaunigssánutdle nangássutausínaussut ukússugssáuput: kinersissut taima siamasigtigisumítut isuma erkordlugo námagtumik atássutekarfiginiartarnigssâta ajornakusôrnigssâ, inuíme kinigkatik kanimut takujumassarmatigik, kísalo kinersissugssat kinigagssamingnik ilisaringnigdluarsimnígssât. taimatut akorngínákut kinersissokásatitdlugo nunavtine angalaniartarnerup ajornakusôrtássusia. inatsissartunile nunarput tamât pivdlugo inatsisiliússinek ingerdlá-nekarmat nangássutausínaussûgaluit tainekartut kângernekarsínáusagunarput.

HOLGER HANSEN:

Kalâtdlit-nunâne kommunine politike

okalûserissagssak mána ersserkigsajviginíásaguvko sôrngu-name taimaisiortariakarpunga uvanga nangminek kekarfi-gissavnít: politikeritut ámaló Sjællandime nunáinarme kom-munekarférkame kommunalpolitikeritut.

Kalâtdlit-nunâne kommunekarfit tikitarsimaváka pisí-nauneralo nápertordlugo periarfigssat pâsiniartarsimavdlu-git. tamána tunulekutaralugo mákua sarkúmiúkumaváka:

demokratiskiussumik ingerdlatsinekarsínáungilak nunagi-ssame inuit kinigait nunagissamingne píssutsit túngaviga-lugit sulíngigpata. uvanga isumaga nápertordlugo demokrati kulánít pilersínekarsínáungilak. nunarpagssuarne ait-sát sujuarsalersune tamatumínga misilínerpagssuit taku-ssarsimavavut, tamatigungajagdle iluagtitsinekángitsôrtar-pok nuname pinekartume nangminerme píssutsink túnga-vekarniángínek píssutauvdutlik.

Ínugtaokatigíngne inuit kinigáinik ingerdlánekartune — sôrdlo uvagut ínugtaokatigívtíne — túngaviuvok nunagi-ssame nangminerme píssutsit túngavigalugit ingerdlatsinek. sunik uvdlúnarne ingerdlatagssanik atortorissagssanigdlo nangminérdlune aulajangísínaunek. tamákunanime aulaja-ngigagssatut suliagssane inuit demokrati ajornaitsuínáunge-kissok sungiúniartugssauvát. tássame nunagissame aulaja-nginerit kingunere takunekarsínaussarput.

sunik uvdlúnarne ingerdlatagssanik aulajangékatausí-náussusekarnermik misigisimanek pissariakarpok ínugta-koatigíngne inúvfígißane pigínaussutut inôkatausínauvdlune misigisimasínáusagáine.

taimailivdluta tikíparput ukiune kingugdlerne Kalâtdlit-nunâne nálagkersuiníkut ingerdlatsinerme kúkunerit: inungnit kinigkatut ingerdlatsissugssanik — kommunalbe-styrelsinik — pilersitsinekarsimagaluaropok, kisiánile súka-kissumik teknikíkut kalâtdlit ínugtaokatigívisa avdlángori-artornerat ilutigalugo kinigkat táukua nangmingnérndlutik aulajangísínaussusekaleriartuártínekarsimángitlat, mássa tamána píssusigssamisôrtugssaugaluartok.

Kalátdlit-nunāne kommunit suliagssait nunane avdlane kommunit suliagssáinit avdlaunerusinaugaluarpus. tagpavanime suliagssakarsíauvok kommuninit sulekatigégníkut námagsinekarsínaussunik āmaló suliagssakarsíauvdlune nunane avdlane kommuninit suliaussartunik Kalátdlit-nunānile kommuninit suliarinekarsínáungitsunik, taimáikaluartordle kommunit suliagssait atautsimut issigalugit ássigíkánerput.

atuarfekarnek. uvdlume atuarfekarfít nálagaufingmit ingerdlánekarpus. atuarfingnilo atuartut angajorkávisa atuarfingne ingerdlatsinerme ilaunigssáta nápertütúsorinássusia. mássákúme āma taimáikaluaropok, kisiánile suna pivdlugo atuarfik nálagaufingmit piginekardlunilo ingerdlatínekásava? atuarfik communalbestyrelsip akissugssaufigissariakánginerdlugo? uvanga taimatut isumakarpunga. imáiariakaraluarpordlume, kíkut mérkamingnut ilíniartitssioriumavdlugit angajorkát sujúnersútekarsínaútaria-kardlugit. taimatut árkigssuiniarnigssap ajornakusórsíau-nera ilisimavdluarpara — taimáikaluarpatdlúníme.

avkuserngit, imekarnek, erkaissokarnek, kloakit, nunamik salínek, il. il., tássa teknikip tungá. tamáname āma communalnarnit tigúminekartariakaraluarpok. okartariakángilarde GTO taimailivdlune atorfigssaerutdlune atorungnaersínekásassok. erkarsautiginekardluarsíauvorme GTO kommuninit suliagssanut ássigéngitsunut átartornekarnigssá ajúngitdluínarsínaugaluartok, kisiáne kommunimit akissugssauvfiginekartumik.

tamatuma námagsisínaunigssánut inungnit kinigkat teknikimik pásisimassakartunik ikiortigssakartariakarput — kommuneingenierinik — akademikeritut ilíniarsimángíkaluarunik sokutáungilak, kisiánile suliagssatigut pásisimassakardluartunik āmaló sôrnguname ilíniagkatigut ilisimassagssanik (teori) ilisimassakartariakartunik.

kæmnere communalbestyrelsip kisime sulissugssarissa-riakarpá nálagaufingmut sivníssútínago. tamána communalbestyrelsímut pingártorujugssúvok — kæmnerinutdlume nangminermut.

tauva okartokarumasíauvok, ilame kisiáne tamákua ta-

marmik aningaussanik akekarpus. tamánalo pivdlugo ima okarumavunga:

nálagauvfiup, landsrådip kommunitdlo akornáne suliagssat nangmagagssatdlo (ningaussat atugagssat pigssarsiari-niarnigssait imalünít sút piumassat nangminérndlune aningaussagssakartíniarnigssait) avgukatigítariakarpus, tai-mailiorneruvdlo nagsatarísavâ akissugssauvfit avgukatigíngnekärnerat — áma aningaussatigut akissugssaunek.

isumaga nápertordlugo taimaisiornigssak avkutigssauvok inuit aulajangékatausínaunerat sujunertaralugo ámaló kalátdlit ínugtaokatigívisa sujunigssame ineriartornigssänut súniutekartumik pilerssárusrortarnerit avdlángortinékásagpata.

landsrådip ukiarme atautsimínerane landsrådime ilau-ssortat amerdlanerssaisa akilerárutekalernigssak túngaviussutigut akuerssíssutigát. taimatut aulajangínek „tikitduar-kuvara“ avdloriarnerdlo nersornartutut politikime sujumut issiginertut kunusuitsumigdlo iliornertut issigalugo.

taimatumut kommuninut aningaussarsianik akileráruteka-lernek uvanga isumaga nápertordlugo politikime sujunigssame angnerussumik súniutekarnigssamut avkutigssauvok, tamatumale saniatigut sôruname áma aningaussartütít ilaisa utertínekartarnigssâne túngaviussutigut árkigssüssinerme periusigssamik navssárniartariakarpok, mâne (Danmarkime) sôrdlo uvagut iliortartugut.

naggatágut okardlanga: kommunine politikerit kalátdlit ardlaligssuit nápitarsimaváka. táukulo akissugssáussusermik okartugssáussusekarnigssamigdlo anginerussumik tuní-savdlugit ánilângássutekángilanga. taimailiornekángitsüsag-patdle ánilângássutigssakásunga.

ilángússak

aperkutiginiagkat:

1. kavdlunát autdlartitat maunga tikíkângamik akgssau-terkortunertik túngavigalugo kalátdlinit sulissokati-mingnit súkanerussumik aningaussanik katerssissarput. katerssatigdlo námagtíkângata inatsisit (grundloven) ma-

liglugit nangminerssortutut autdlartisínaussardlutik. kalâtdlit taimatut autdlartitseriarsínaugaluardlutik, aningaussat amerdlanertigut aporfigissarpait. — inuiakatinggnut atautsinut ássigíngmik pinekartunut inatsit erkortúvok. inatsitdle táunarpiak kalâtdlit kimataujartuinarneránut patsisáungínerdlune.

inatsisit túngavigalugit kavdlunât mâne periarfigssakakaut, sumile inúngorsimanermik pinekautigssak erkáiságáine kalâtdlit erkúngitsuliorfiginekarnerat erserkig-dluínarpox. tauva aperisa: sulisiauníkut periarfigssati-gutdlo naligígsitaunek erkortok angujumavdlugo, kalâtdlit sujúnfersornekarníkut tapersorsornekarníkutdlo inat-sisitigut túngavigssiünekarnigssât, igdlokarfingne poli-tikerit atortísínaussänik. tamána erkúngitsuliornerúsa-va?

2. grundlov atulersínekarmat, piorsainerssuardlo autdlar-nerdlune kalâtdlit akornáne nalornissörnerssuak ikine-karsimavok mänamutdlo atavdlune. agdláme inûsugtor-pagssuit kavdlunângorsagauvdlutik ilíniartitausimaga-luit, taimatutdle nalornissörtigaut. — kalâtdlit inûsugtut sujulerssortigssamingnik utarkínpurput.

inuiakatigigtut ingminut tatiginek tugdlúsímagruti-nerdlo perkingnartok, nálagkersuissuvta kalâtdline kakugo túngavigssiorniarpát?

3. Kalâtdlit-nunâmiut nangmakatigíngnigssänik isuma g-60-ip pilersítâ, kalâtdlit amerdlanerpagssuit akuerssor-simagaluarppát. isumale taima kussanartigissok ingminut akerdlilerdluínarnermitk tapernekarsimavok, tássa: sume inúngorsimanermik. — ämátaok inûtigssarsioríkut pi-sínáussusek túngavigalugo, sulissut akigssarsaisa kag-fangnekartarnigssänik aulajangigak sanerkutdlugo ingerdlatsinekarpok. tássa igdlernit aserkukut sanerkut-dlugit sujúnerfekarnane ingerdlassokalerpok.

taimáitumik nálagkersuissuvta nutâmiik kalâtdlit ing-mingnut anguniagagssiornigssât, kakugo pilersíniarpát?

4. angajorkât kalâtdlit amerdlanerujartuinartut, pásissatik túngavigalugit kitornamik 1. klassime kalâtdlisut aut-dlartarnigssât kigsautigiartuinarpát. tamatumalo ki-ngunerísavâ kingunerissariakardlugulo ilíniartitsissug-

ssanik kalâtdlinik amerdlanerussunik sungusainigssak. taimáitumik pissariakalínginerdlune seminariap kalât-dlinut táukulo kulturiánut túnganerutitlugo iluarsáusiviginekalernigssâ?

Karl A. Møller.

gruppe 1-imit okausekautigiumassat.

Holger Hansen-imut:

Holger Hansenip túngaviussutigut isumâ isumakatigârput. gruppime kigsautiginekarpok kommunit nalingínaussumik suliagssatik tamaisa tigujartúsagait tamákissumik aksugssauvfigalugit.

gruppi kigsautiginartípâ kommunip suliagssaminut aningaussartûtigssat nangminek aulajangívfigissásagai aksugssauvfigalugitdlo.

ningaussartûtigssat kommunimut akilerârutitigut nálagauvfiuvdlo tapíneratigut pinekartásáput.

kommunit nangminerissamingnik agdlagfekardlutigdlo sujúnersuissarfekásáput.

Nikolaj Rosingimut:

grønlandsrådime suliagssatut pilersârutiginekartut kalâtdlisut agdragángordlugit sarkúmiúnekartarnigssât kigsautiginarpok, taimatutdlo suliaisa inernerisa sarkúmiúnekartarnigssât kigsautiginarpok.

grønlandsråde kalâtdlit sivníssáinik amerdlanerussunik ilaussortakartariakarpok.

Danmarkimut nugtersínaunigssamut túngatitlugo gruppe isumakarpok kalâtdlit nunamingne angnerussumik suli-ssorinekarnigssât anguniartariakartok, pissariakalísagpat-dlo kíkutdlünit periarfigssakartínekásassut DK-mut sulivfigssarsiornigssamingnut ilíniarsimanerat aperkutautínago.

„kalâtdlit sulivfigmingnik párssíngínerat“ kângerniartariakartok sulivfit aulajaitdlisarneknerisigut sulissutdlo píkorigsarneknerisigut ikiorsernekarsínauvok.

nugtertitsinermut túngatitlugo gruppi kigsautigiumavâ kavdlunât Kalâtdlit-nunänut nugtertut kalâtdlit sulivfig-

ssáinik inangiartuínarnerata kigaitdlâmisínekarnigssânut avkutigssarsiornigssak.

gruppip ilaussortarai:
Peter Motzfeldt,
Jonas Jakobsen,
Lars Chemnitz,

Kr. Heilmann,
Apollo Lynge,
Ferdinand Sandgreen,
Inôrak Olsen (gruppeleder).

gruppe 2-mit:

Ole H. Egedep gruppianit Nik. Rosingip okalugiautânut okausekautigiumassat.

1. 1985-ip tungânut pilerssârusiorniarnek pivdlugo gruppe una isumakarpok silâinaup avdlángulernerata nagsatrisssânik nalorninartut sarkúmeriartortut píssutigalugit ukiunut taima amerdlatigissunut pilerssârúmik sujumut aulajangiússissarnek mianerssûtigissariakartok.
2. kavdlunât 1975-ip tungânut sulissoriuáinarnekarnigssânik aulajangiússisimanek gruppe 2-p píssusigssaminiíngitsorâ igdlokarfingne sulivfigssailekiartornerujugssuak píssutigalugo isuma táuna ernînardluínak atorungnaertariakarpok pissortatdlo sulisitsissutdlume nangminerssortut isumáine sagdlerpaussariakalersok kalâtdlit sapíngisamik angnerpâmik sulissoriniarnekarnigssait agdagfekarfitdlo sulekatigîngermíkut sapíngisamik nunavtíne sulissugssariariartásavdlugit, kalâtdlit ilíniagakarsimassut iliniagakarsimángitsutdlume.
3. inungnik nugtertitsinek pivdlugo gruppe 2 isumakarpok mänákutut taima ingerdlatsínartariaerútok nugtertitsinermut túngavigpiaussok aulisarnermik inûtigssarsiut nalerkükungnaersimangmat, piumassarârputdlo inûssutigssarsiutit suliagssakartitsiniarneruvdlo ârkingneruler-nigssait utarkerkárnekásassut.
4. gruppe 2-p tapersersortariakartípâ ingerdlautsip politikia ersserkingnerussumik landsrådime okatdisiginekar-nigssâ kalâtdlit folketingime ilaussortaisa isúmamingnut aulajangiússinigssâinut tamána pingârutekarmat. gruppe

2-p Nik. Rosing kutsavigâ mâne atautsimînerup angmarnekarnera pivfigssakarfiginiarsimangmago isúmamini-k sarkúmiússinigssaminut. áipâtigutdle uggûtigârput kinersivingme avangnardlerme kinigaussok pivfigsamik tamatumínga tuninekarsimagaluardlune atorniarsi-mângingmago.

gruppe 3-mit:

1. okartugssaussut nunavtínítíkiartuârnigssât sujúnersútigumanekarpok, tamáalo máko avkutigalugit angjartornekarsíauvok:
 - a. kommunalbestyrelsit nangmingnérndlutik kommune-ingeniørimik atorfinigtsisínaussariakarput atausí-nauvatndlártumik — tásssa GTO-mik túngavekarnerat nãmaginegningmat ámaló kigsautiginarmat kommunit nangminersorneruvndlutik pilerssârusianut okartugssaunerulernigssât. mássákut imáipok igdlokarfingnik pilerssârusiortartut GTO-p perkussardlugit pilerssârusiamik atausinavingnik kommunalbestyrelsit sarkúmivigissarkuvndlugit taimailivdlunilo kini-gagssakartísanagit.
 - b. landsráde angnertunerussumik sujúnersuissekkaria-karpok aulajangíssarnermine angnerussutdlo erkarsautigalugit aulajangíssalernigssamine túngavigssakarnerúsagune.sujúnersútít ássigéngitsunik tunulekutakartitdlugit sarkúmiúnekarpot, unale ingmíkut taerusugparput: inuit kinersissartut pissortatdlo ingmingnut ungasigdlivatdlängníngssât anguniagaungmat.
2. isumakarpugut naligígsitaunek iluamik isumakartínekanane túngaviliúnekarsimagine piorsainerme ingerdlat-sinermilo pátsivérutitsisimassut ilagigât. nunavtíník piorsainivtíne piíssusiussut torkámaviginerussariakarpar-vut nunavtínilo autdlâviusínaussut autdlâviginiarnerussariakardlutigik. ima iliortariakángilagut Danmarkime ima imalo iliortarmata nunavtínísaok taimailiússassugut.

- grønlandsråde átavigssatut tainiarnekartarmat ersser-kigsarumavarput råde táuna pilersínekarame sujúner-suissugssatut aulajangíssugssáungitsuttdlo pilersínekarmat sulilo inatsisit túngavigissai taimaingmata.
- ajússârutiqârput atautsimérssuarnerup autdlarkautânít-dle landsrådip sujuligtaissa ilausínáungingmat, folke-ttingimutdlo ilaussortavta áipâta atautsimérssuarnermut iláungitsúvingnera atautsimékataussunut mitagdlerner-tut issigârput.

gruppime ilaussortáuput:

Ole Elisassen,	Jørgen C. F. Olsen,
Hans Kleist,	Daniel Skifte,
Jens-Kristian Kleist,	Ignatius Kristoffersen,
Niels Carlo Heilmann,	Jakob Janussen.

gruppe 5-imit:

- kalâtdlit sulissartut sulivfigssakartitaunerat.
tamána erkainekarpok okalugiáume „Kalâtdlit-nunât inatsissartune“-me kúp. 24-me ima okausertakartumik:
„.... kalâtdlivme suliane pârisínáungigpago kavdlunâk tigunekartugssaussarpok.“
uvagut gruppivtíne kalâtdlip sulivfiggminik pârssíngíneranik okautiginekartartok kisiat píssutausoríngilar-put, mákule áma píssutaussunut ilausoralugit:
1) kavdlunât autdlartitatut atorfekarsimassut amerdli-galugtuñarput Kalâtdlit-nunâne pingârtumik igdlo-karfingne uneráinartut, táukulo amerdlanertigut tâ-ssaussarput kalâtdlit sulivfigssaraluunik kerdlíssartut, nalúngilarpútaok kalâtdlinit privatmesterinit ámaló kavdlunânit privatmesterinit angnertunerussumik nal. akúneranut akigssarsiakartínekartartut. sóruna-me tamána nuánersúsínáungilak kalâtdlisut misigí-ssusilingnut sulerusússusekaraluartunutdlo. tamána-lo áma igdluatungilernekartarpok pingârtumik grøn-landsministeriakarfingmit atorfingnik inugtagssar-

- siūssinertigut kalâtdlisut nakíssusigausimassok ig-dlugssakartínekarnek ajormat, nauk pinekartok tamatigut piarérsimassaraluartok boligstøttimit igdlugssakartínekarnerminut igdlumut akilersuisínauniggsaminit.
- 2) inungnut næringsbevisimik túniússakarnigssamik au-lajangíssússartunut inássutiguminaraluakaok kav-dlunânik næringsbevisitárniartunik pissariakartit-dlugo nággârfigingnigsínaunigssak.
 2. nûgtut pivdlugit ajornartorsiutit.
 - a) nugtertitsinek unikâtdlagtínekartariakarpok.
 - b) nunakarfit periarfigingnerussut sujunigssame atortí-nekáinartariakarput.
 3. kavdlunât Kalâtdlit-nunânut suliartortitat amerdlássusinut atatitdlugo: sordlek ugperissariakarpa, Nik. Rosing imalünit grønlandsministere?
 4. kigsautiginekarpok inatsissartunut pernáumik kinerku-sårtugssat aningaussatigut tapívfiginekarsínáusassut atortínekarsínáusavdlutigdlünit, ilaussortaoरérsut akiliú-nekarérsugssatdlo kisimik kinerkusârnigssamut periarfigssakarkunagit.
 5. landsråde nálagkersuiníkut sumípa? grønlandsrådimít súniutekarsínauneruva?
NB: grønlandsrådip ilaussortai inungnit kinigáungit-dlat landsrådivdlo ilaussortai inuit kinigarait.
aperkut: tamáko tamaisa pivdlugit landsrådime ukiamut okatdlítokásava?

gruppiplilaussortarai:
Magnus Larsen,
Hendrik Johansen, Edvard Reimer,
Arkaluk Lynge, Lars Emil Johansen.
Jonas Jeremiassen (gruppeleder),

gruppe 4-mit:

kulekútamut inatsissartune Kalâtdlit-nunât pivdlugo politikimik ingerdlássekataunek-mut túngatitdlugo.
sujugdlermik erkiumavarput 1985-ip tungânut pilerssâ-

rusiagssanut migssingersfúsiornek kularnartokartitdluínarigput, agdláme okarusugdluta akerdleralugo. nalúngitdluínarpárpáput taima pilerssárusianik sarkúmiússissut sarkúmiússatik pilerssárutitut migssiliútaugatdlartutut taissarait. misiligtakavutdlo najorkutaralugit ilisimaneruvarput pilerssárutit aulajangernekarérsut sanaortugagssanut piarér-sautaussut pissariakartut píssutigalugit avdlángortíkumi-naitsújuartartut. tássa naitsumik okautigalugo avdlángor-titsiniarnerugaluit tássaugínartartut avdlánguatdlagtitsi-nigssamik kigsautigissat ilátiguínardlo malingnekartartut.

taimáitumik ilisimarusungnakaok pásisavdlugo g-60-ip 1975 tikivigdlugo pitugtisimanera pilerssárusiornerme 1985 tikitdlugo atütugssame malingnekartuásanersok imalünít avkutit nutát mána tikitdlugo misilingnekarsimángitsut erkarsautiginekarsimanserut.

áiþáttigutdlo tupigíngitsüngilarput 1985-ip tungánut pilerssárusiagssanut migssingiússat landsrådimut sarkúmiúne-karkáratik grønlandsrådimut sarkúmiúnekarsimangmata, taimalo råde táunarpiak pilerssárusianut okausekarkártug-ssángordlugo.

ersserkigsarumavarput ilisimavdluaravtigo grønlandsråde maligtarissagssane maligdlugit tássaugínartok Kalátdlit-nunánut ministeriussumut sujúnersuissartugssak, taimáitumgdlo aulajangísínaunera kigglekakalune — aulajangísí-náussusekarunime? grønlandsråde tássaugnílak landsrádi-mut kulangiútugssak, ámame taima sujunertakarane pilersínekarsimavok.

malugisimavarput piorsainerssuarne ukiune mákunane atütume sanaortornerssuak autdlúnekarsimakissok, tamá-nale kalátdlit inuiait nunamik piorsarnekerneranut ilaunig-ssänit pingártínekernerungársimavdlune. tamána iluángi-lak, tamána mumisénekardle.

folketingime ilaussortak Nikolaj Rosing folketingime okaatlínérssuarne okausínik mákuníga erkaisíkumavar-put: „inuiait moderniussut ingmingnudlo napatisínaussut pilersínekarsínáungitdlat aggersitat sulissoriuarnekernerisi-gut.“ tássungalo atatitdlugo aperiumavarput tamána iluar-siniardlugo sunik pilerssárutekarnersok. ingiariartornekar-nerput unigtíniardlugo inatsisit atordlugitdlúnít iliortokar-

tariakalerpok. mānamut píssutsit tunârtaralugit ingerdlainartokásagpat inuiakatigít kalâtdlit kavdlunâtdlo sulekatingnerat navianartorsiulersínekarsíauvok — tamáalo kiavdlünft kigsautigunángilâ.

inatsissartunut ilaussortat Kalâtdlit-nunänut takuniaissarnerat ajoríngekârput. ilisimagaluardlugulo inatsissartunut ilaussortat uláputekartakissut taimáitok kigsautigârput sivisunerussumik mânításassut atausiákârdlutzigdlo — ardla-liuvdlutik tikiniarângata pivfigssak kalâtdlip inuínaussup nipânut tusarniarfigssaugaluak tikitduarkokatigingnernut atornekartáinarmat.

Elisabeth Johansen,
Jonas Jeremiassen,
Emilie Lennert,
John Lynge,

Jens D. Lennert,
Daniel Elisassen,
Atalia Benjaminse,
Emil Abelsen.

uvdlup atautsimívfiussup sujugdliup nânerane avámut sarkúmiússagssatut (resolution) gruppelederit isumakatigíssutát atautsimítunut tamanut akuerissagssángordlugo:

atautsimérssuartut ajússârutigât folketingimut ilaussortavut landsrådivdlo sujuligtaissua atautsimínerup angmarnekarnerane ingerdlaneranilo tamákíssumik ilausínáungingmata nauk nalúngíkaluardlugo aitsát taimatut atautsimôrtumik okatdílinexartok, ajússârutigârpútaok atautsimínerup uvduane sujugdlerme atautsimínerme agdagtokángingmat nauk nalunaerutiginekarérsimagaluartok atautsimínek tamarme atuagángordlune sarkúmersínekásassok.

erkartugkat pingárnerussut:

kalâtdlit inútgssarsiutimíkut ingiarnekaralugtuínarnerat unigtítariakarpok. kalâtdlit kavdlunâtdlo unangmigdlísavdlutik aningaussatigut misiligttagkatigutdlo ássigíngmik tunulekutekángitlat. matuma kingorna inútgssarsiúmut agdagartanik túniússakartarnigssame kalâtdlit sagdliúnexartariakarput. tamána pisíauvok kommunalbestyrelsit mánáknit angertunerussumik nággársínaulitaulernerisigut.

atautsimérssuartut ilungersortumik kigsautigát inútigssar-
siutekarníkut inatsisip avdlángortínekarnigssâ.

sulissugssarsiortokarângat kavdlunât igdlugssáinik tuniu-
manekartarpus kalâtdlidle piúkúnartûgaluit inigssakángi-
nertik píssutigalugo unínartariakartardlutik, tamatumalo
kingunerissarpâ kalâtdlit ilíniagakarsimassut erkortumik
inigssivfigssaraluamingnut inigssísinaussánginerat. — suli-
ssugssarsiortarnerme landrâde maligagssiuiussutut takutitsi-
ssariakarrok.

pissortakarfít Kalâtdlit-nunât pivdlugo okartugssaussut
nunavtínut nûgkiartuârtariakarput. landsrâde, kommunal-
bestyrelsit avlatdlo pissortakarfít nunavtínítut okartug-
ssaunerulersítariakarput uvdluínarnilo piorsainermik akut-
sinermingne ingerdlatsinermingnilo nangminerissamingnik
atorfinigtitamingnik pigssarsisínekartariakardlutik.

sapāme 21. juni okalúserissat:

- nal. 14,00: 1) igpagssaungmat okalúserissat nálagkersuiner-
mut túngassut inernerátut okausekautiliap
sarkúmiúnekarnera.
2) kalâtdlit okausé pivdlugit Mogens Boserup
autdlarnívok — nugterissúvok Inôrak Olsen.
3) Boserupip autdlarnínerata kingorna gruppí-
kûtârdlune sulinek, gruppelederiúput:
1. Lars Emil Johansen.
2. Kristoffer Heilmann.
3. Hans Kleist.
4. Ignatius Kristoffersen.
5. Arkaluk Lynge.
6. Gerth Lyberth.
nal. 17,00: gruppit suliatiak nalunaerutigisavait — Mogens
Boserupimut aperkutit.
nal. 18,00: nerinek.

kalâtdlit okausê

Mogens Boserup autdlarnínermine ilâtigut imáitunik okausekarpok:

— inuiakatigít kalâtdlit kanga píssusê uterfigerkísav-dlugit avkutigssakágilak. teknikíkut, aningaussarsiorníkut kulturíkutdlo píssusiuersut tamána ajornartúngortípát. Kalâtdlit-nunâne nutarterinerup súkavatdlártup kigaitdлаг-tínigssâ áma avkutigssáungilak. kigaitdлагtikaluaráine ukiut nutánut ikársáriarfít amerdlínásáput artornángínerulísana-tigdlo.

— kalâtdlit kavdlunâtdlo akornáne okautsitigut ajornar-torsiutekarnek kalâtdlit uvdlumíkut kunussiatut pinekar-nerata kângernekarnigssânut akorngutaunerpauvok. taimáitumik naligílernigssamut túngavigssarpiak sujgdleksássauvok kalâtdlit kavdlunâtut okalugsínaulernigssât. nukít kátudlugit kalâtdlit kavdlunât okausínik ilíkartitduarnigssât, méraunermingnítde kavdlunâtut pisínauvdlualernigssât, avkutigssauvok, avkutigssamik avdlamik takusínaussakágilanga. kalâtdlit ingmingnut atarkilersisagpata au-lajaitdlerkísagpatalo, kavdlunântdlo mingnerujungnaerdlutik táukunínga isumavdlútekarnínarungnáisagpata, tássa túngavigssatut piumassagssak, Mogens Boserup ilâtigut okarpok imalo naggasfvdlune:

— taimatut ingerdlatsinerup kalâtdlit okausê nungutísa-nerpai? kalâtdlit agdlagtausiata sujunigssakágínera miser-ratiginiartariakágilak, kisiaé avdlauvok kalâtdlit okausisa uvdluínarne atornekarnerat erkáisagáine. kalâtdlit íma-ka ungasigorszsüngitsükut kavdlunâtut — ímakalo tulug-tut — pisínängorpata kalâtdlisut okalugsínaunek tokúsángilak. okautsit imáinak tokunek ajorput. kalâtdlit okausisa kulturíkut kingornússatut, kalâtdlitdlo ingmingnut atássu-tekautáitut, avámut mâtússíssutaunatik ûmajuarnigssât ili-manarnerpauvok.

sulekatigíkútât arfiniliussut sapáme uvalekigâ Mogens Boserupimut akíssutekarput. isúmatik tamarmik ingmíkut sarkúmiússüpait, kalâtdlisut kavdlunâtutdlo. akíssutit ta-máko agsut ingmingnut ássigígput. tamarmik piumassarât kalâtdlit okausisa mérkat atuarfiáne mingnérkat autdlar-

niutigalugit ilíniartitsíssutaunigssát, atuartut mingnerit paitsivérusimalersarmata okautsit takornartat atordlugit ilíniartínekarângamik. mérak sule inerísimángitsok ineríartornigssamigut kigaitdlagsarnekartarpok akornusersor-nekartardlunilo okautsit nalussane atordlugit ilíniartínekarângame.

sulekatigíkútát ardlát sujúnersútekarpok mérkat klassit pingajuánut sisamānutdlúnít aitsát kavdlunát okausínik ilíniartínekalertásassut. mérkat taimailinerane inerisimanerulersarput, kavdlunátudlo ilíníalernerat sule angnertusar-kigkumavdlugo ukiok atausek Danmarkime atuartínekar-tarnigssátaok sujúnersútiginekarpok. sulekatigíkútát táuko áma kigsautigát atuarfiup mérkat pásítíniásagai kalátdlit okausísa ekáissusiánik, atordluarsínáussusiánik ümarigsar-nekarsínauneránigdlo, sôrdlo kalátdlit atuagkiortuisa taig-dliortuisalo suliaisigut.

sulekatigíkútát tamarmik tíkuarpát kalátdlisut ilíniartitsinerup piorsartariakarnera ilíniutidlo kalátdlisút amer-disartariakarnerat, Mogens Boserupilo isumakatigíngilát okarmat kavdlunánut nalgígsitaunigssak kalátdlit aitsát angusínaugát kavdlunátut okalugsínängorunik.

atautsimékataussut kigsautigát kalátdlisut ilíniartitsíssúngorniat nunavtíne amerdisarniarnekarnigssát, táukulo ilí-niutigssánik sarkúmiortornigssak. suliagssak tamána nã-magsiniardlugo sulissugssanik torkainigssak sujúnersútiginekarpok. áma kalátdlit ilíniartitsíssúngorniat uvdlumíkut atugarigsárpatdlängitsut inigissamíkutdlo avlatigutdlo tamatigut atugarigsárnerulersitaunigssát kigsautiginekarpok.

kísaló tíkuarnekarpok mänangák pímôrutdlugo isumaliutigissariakalersok Danmarkime ilíniartitsíssúngorniat atuartauussarnerat nunavtíne malinavingnekásanersok, imalúnít periusigssat avlat navssârinekarsínaunersut nunavtíne ilíniartitsíssúngorniat ilíniartitauneráne atorsínaussut kalátdlit okausísa támatsailiorningssát inerisarnigssátdlo isuma-galugit.

— kalátdlit okausé inuiat avlat okausísa ilíniarnigssá-nut ilíkarnigssänutdlo akorngutáungitdlat, atautsimékatau-ssut okarput.

ardlagdlit inássutigât kalâtdlisut agdlagtautsip nutarter-nekarnigssâ ilíkaruminarnerussúngordlugo.

MOGENS BOSERUP:

Kalâtdlit-nunânut kulturíkut ingerdlatsinek

1. Kalâtdlit-nunâne inuiakatigít mardluit

nuánârutigâra pivfigssak una atordlugo Kalâtdlit-nunâne okautsit pivdlugit ajornartorsiúmik pâsingningnera er-sserkingnerussumik navsuiarsínaugavko tamatumûnalo Kalâtdlit-nunâne kulture pivdlugo ajornartorsiu tip kângernigssânut periarfigssanik issigingningnera.

Kalâtdlit-nunâne uvdlumíkut kulturimut túngassutigut ajornartorsiute karnera miserratiginekarsínaugunângilak, ámaló nautsorssútigâra okatdlínigssamut autdlâvik una pivdlugo tamavta isumakatigígsínaugunartugut: Kalâtdlit-nunâne okautsit pivdlugit ajornartorsiut ingmíkörtivigdlugo issiginekarsínâungilak; táuna igdluatungáinárâ, kisiáne igdluatungâ pingârtorujugssuak Kalâtdlit-nunâne kulturimut túngassutigut ajornartorsiutip.

taimáitordle, agdlât táuna angnikitdlisainererujugssûvok. tássame Kalâtdlit-nunâne kulturimut túngassukut ajornartorsiut (tássa atausiutitdlugo) erkatoráine ajornartorsiutip kanok inera pâsiúminaitdlisarnekárerpok. tássame Kalâtdlit-nunâne inuiakatigékarpok mardluunik ássigíngitdluinartunik sákortukulugtumigdlo avigsârsimassunik, tamámaló sianiginiángikáine tauva ernínak „tusilartut akornáne akioríngnekálisaok“: áipâta sarkúmiutísavâ okautsinik ingerdlatsinermut túngassutigut isuma Nûgdlo moderniussok erkarsautigalugo; áipâta narragsimassumik akísavâ, sôrdlo ássersútigalugo erkarsautigigamiuk nunakarfik Sar-kak, danskit fjernsyniáne Christian Krygerip autdlakáttainit ilisimanekardluartok.

Kalâtdlit-nunâne inuiakatigít ássigíngitsut táuko mardluk ássigíngíssusiat ilisimanekardluarpok. áiparâ igdlokarfing-miut. áiparâ inuiakatigít nunakarfingne nunakarférkanilo navsságssaussut, okautiginekarsínaussut kalâtdlit aningau-

ssarsiorníkut árkigssugauneránik piviussumik atuivdlutik
sule inússut, autdlainiarnek túngavigalugo angneruneru-
ssutigutdlo inôkatigingnerme ilerkússartutut árkigssüssinek
piginardlugo.

inuiakatigít táuko mardluit — igdlokarfingmiut piniar-
tokarfingmiutdlo — sákortórujugssuarnik ingmíkôrutekar-
put, nerumigtunik ikáriarnekaratik. angnikitdlisaivatdlâra-
ne okarnek ajornarunángilak Kalâtdlit-nunâta inuisa (tá-
ssa imáipok Kalâtdlit-nunâne inúngorsimassut) 75%-ê ku-
larnángitsumik igdlokarfingmiunut átassut, 15 %-idle mig-
ssait kularnángitsumik inuiakatigingnut autdlainiartutor-
kanut ilauvdlutik. tauvalo ímaka sivnerait 10 % migssait
inuiakatigít táuko mardluk ardláináinutdlüni erserkig-
sumik iláungitsut.

Kalâtdlit-nunâne inuiakatigít táuko mardluk malungnau-
tilingmik kulturimut túngassutigut ajornartorsiutekarput.
mâne inuiakatigítorkanik átássissut pivdlugit ikigtuínarnik
okausekarumavunga, taimâgdlâtdle erkartorneruniardlugo
igdlokarfingmiune kulturimut túngassutigut ajornartorsiut,
okautiginekarérsutúme inuit 75 %-ê igdlokarfingmiûngma-
ta.

uvagut inuiakatigítorkanik átássissunik nangminérndluta
ilisimassakángitsugut nalunaerutit ugpernartut najorkuta-
rissariakarpavut. navsuaut nutaunerussok pitsaunerpârdlo
kularnángitsumik tássauvok eskimût pivdlugit ilisimatûp
Bent Jensen ip okalugtuâ „nunakarfingme inûnek“ atuarne-
karsínaussox *Politiken* ip nakiterisitsissarfiata nakiterritâne
Bogen om Grønland. táuna atuaráine pâsinardluarpok inui-
katigít „pekatigigsut“ inuit atausiákât „atorfigssakalertar-
dlutik“ píssusigssamisôrtumik sôrunalume taimáitugssau-
ssumik misiginekartartumik, tássanilo inuit nivtarsáunig-
ssamut periarfigssakartarpot avatangíssimengnut nalerkiut-
dlutik ingmingnut atarkinertik patajáissusertigdlo aulajait-
dlisarsínauvdlugit. tássa inuiakatigít tamarmik ingmingnut
agtûmássutekartut (angnerussumik mingnerussumigdlüni
ímaka ikíngutingnerdlutitk), tássanilo okautsit atornekar-
tarput inuit erkarsautáinut misigíssusinutdlo avdlángorau-
tekatdlarkigssorujugssuarmik sákûvdlutik, ámaló inuit nang-
mingnek akúnernmingne nalunaerfigissarnerine.

Kalâtdlit-nunâta ilaine taimáitune kulturimut okautsinut-dlo túngassutigut ajornartorsiutit mânákut atornekartut perkigsârnerussumik erkartúsângilavut, okautigínásavdlugule aperkut tássaussoķ, inuiakatigítorkatut inússausek taimáitok atatínekásanersok (atatínekarsínaunersordlo) igdlersornekardlunilo, imalûnít inússautsip moderniussup iseriartuârnera sujuarsarniarnekásanersok tamatumúngalo pekatigitidlugo pileriartornek tamána iluarsartüniarssaralugo, taimailivdlune atoruminaitsortai sapíngisamik migdlisarniardlugit ajúngitsortailo sapíngisamik agdlisarniarlugit. aperkut táuna pivdlugo aulajangersumik isumakásavdlunga túngavigssanik amigautekarpunga.

taima ikigtuínarnik okausekardlunga Kalâtdlit-nunâne inuiakatigítorkat ajornartorsiutait kimápáka sâgfigalugulo Kalâtdlit-nunât moderniunerussok, tássa imáipok 75 %. tássalo atuartugssamut malugerkunarpok tugdliútune Kalâtdlit-nunâne *igdlokarfingmiut* kisimik erkartornekásangmata.

2. pâsinerdluinerit

Kalâtdlit-nunâne igdlokarfingmiune okautsitigut kulturíkutdlo ajornartorsiutit ersserkingnerussumik erkartulersí-nagít pivfigssak atorumavara iluarsiniardlugit isúmavnik túngavigissavnigdlo pâsinerdluinerit ajortorujugssuit, ukiup kingugdliup ingerdlanerane okautsit pivdlugit okatdlínerme, ilâne pekatauvfaginekardluartume, sarkúmersimassut.

sujugdlermik okautiginekarsimavok sujúnersútima suju-nertarigât *danskit skat-imik akilissartut sipârúniarnekarnigssât*. sôruname tamána kúkuneruvdluinarpok. okarsimá-ningisáinarpunga malungnartísimángilaralûnít Kalâtdlit-nunâne okautsit pivdlugit ingerdlatsinek aulajangernekarta-riakartok danskit inuiakatigít aningaussartútait túngaviga-lugit. ardlaleriardlunga táusuma akerdlerdluínânik okar-tarsimavunga, tássa okautsinut atuarfingmutdlo túngassutigut ingerdlatsinerme malingniagagssane pitsaunerpáusa-ssok aningaussanut túngassutigut nanertütigssat erkarsau-tigíngíkáine.

áipagssânik okartokarsimavok „*kalâtdlit okausînik nun-gutitsiniartüssunga*“. taima okautigingningnerme ingassag-

tajârinerujugssuakarpok okatdlínermik toríngitsumut sa-ngutitsisinaussumik. sôruname okautsit imaisinardlugit „atorungaersínek“ ajornakaut. okauserisimassara tássau-vok mérkat inûsugtudlo mäna kinguârfingne ineriartortut danskit okausinik pitsaunerujugssuarmik angussakardluar-narnerussumigdlo ilíniartariakartut, tamána akekásagaluar-patdlünít kalâtdlit okausisa *atuarfingne* ilíniartitsíssutigi-nekarnerisa sumigínarnekärneránik, agdläme ilíniartitsíssu-tigiungnaerneránik taimaitivigdlugit. tamatumúnga ilángut-dlugo okautigisimavara kalâtdlit okausê ukiut ingerdlane-rine *kulturíkut pingârutekalísavdlutik* periarfigssakángit-sut.

pásinerdluinerit pingajuat túngássutekarpok *kalâtdlit okausisa árkigssugauneránut*. okautiginekarsimavok kalâtdlit okausê okautsitut kanganisarpalártutut issigigíka árkigssünekarnertik píssutigalugo inuiakatigíngne moderniu-ssume nalunaertautigssatut atornekarsínáungitsut.

taima okarsimángisáinarpunga. kularutigíngilara kalâtdlit okausê okautsinik okariartautsinigdlo nutânik imerne-karunik súgaluanigdlnít okautigingnigsíaussut, ämalo ka-lâtdlit okausê okautsitut avlatutdle avdlángorautekar-dluarsíaussut. ajornartorsiut avdlamípok, tássa uvane, ka-lâtdlit okausê sananekautsimíkut europamiut okausinit av-dlauneruvduínlartut atornekardlutigdlo inungnit 40.000-inarnit.

neriugkama pásinerdluinerit mäna iluarsisimavdlugit erk-artugagssaviga tikípara.

3. okautsit akingmigfiussut kunussiaunerdlö

okautsinik ilíniarnerup angnertunerulernigssânik sujú-nersútiga, sujunertaralugo kalâtdlit kinguârít nutât danskit okausinik (imalünít tuluit okausinik, tuluit okausinik pi-lertornerussumik ilíniarsínaunek ugbernarsarnekarsínaug-pat) atuivduarsíaulernigssamut ilíniartitduarnekartaria-kartut, tamána túngavekarpok kularnautekángingmat tamána pissariakartumik túngavigssausok kalâtdlinik ilua-mik *naligititsinigssamut*. tamatumane erkarsautiginángiláka danskit kalâtdlitdlo naligígsitaunigssát, kisiáne äma kalâtdline inuiakatigíngne ilordlíkut naligígsitaunigssak, Kalâ-

dlit-nunāne inuit nuimanerussut nuimánginerussutdlo akornáne.

erkartugagssak táuna uníngaorfigilâriartigo: *inuit atugakarnermíkut naliqíngínerat* áma *okautsitigut ássigíngissusek*, naitsuínarmik erkartornekásagaluartok.

nalunekángilak Tuluit-nunāne inuit atugakarnermíkut naliqíngitsut okautsitigut sákortúmik ingmíkôrutekarmata. tuluk kinalünít okausekatigíngnik okarpát nalunarnek ajor-pok atugarigsártunut imalünít atugarigsártüngitsunut ilaussok. taimatungajak áma ípok Frankrigime, nauk tássane agdagtautsimut túnganerugaluartok. franskit grammaticiáne agdagtausíánilo erkuméketit nagsatarât atuartitauv-dluarsimassut kisimik okausekatigít nalunánginerpátdlünít agdlangniarnerine igdlaruautiginekángitsórsínaussardlutik.

taimáitokartitdlugo inuiakatigít iluáne okautsitigut ingmíkôrut inuit ássigíngisítárnerinut ersserkigaissússarpok.

kisiáne Tuluit-nunáne Frankrigimilo inuit ássigíngíkaluakissut okautsimíkut ingmingnut pâsekatigígsínáput. Kalátdlit-nunáne pißsutsit ajorerujugssúput.

Kalátdlit-nunáne igdlokarfingmiut „kulânit“ misigssoriartordlugit marsip inua Kalátdlit-nunât kulautdlugo ting-migluarune nuna táuna erkumítsok pivdlugo imatut nalunaerutekásagunaraluarpok:

inuit najugakartut mardlúngordlutik avigsârsimavdlui-narsorinaput. 90 %-ísa migssait timimíkut artornartuleralutik sulíput — ímame, fabrikine, umiarssualivingne il. il. — isumakarnarpordlo sumilünít nálainartunik atdlersakartut. inuit táuko ingmíkut okausekarput.

inuit ilait, tássane sivnere 10 procent migssait, erkumítsunik manigsunik uluakarput kingarkortûvdlutigdlo. ang-nertunerussutigut igsíánardlune suliagssanik sulíput, ati-ssarigsárpudlo. okautsit avdlat atorpait inuit amerdlanerit okausínít tusarnínerujugssuit, tássame inuit amerdlanerit okausínít avdlauneruvdluínartut. isumakarnarpok táuko sutigut tamatigut nálagkíssartússut. kisiáne nalunángilak inuit ikigdluínartut kisimik okautsit mardluit táuko nalúngíkait, tamákulo gruppit táuko mardluit akornáne atássutekartitsissúput.

marsip inuata ímaka okautsine ilajumârpai tamâne ma-

lungnartok nunasiakarnertut ingerdlatsinekartok, tássani-me inuit ikingnerussut inuit amerdlanerujugssuit atorner-dlungmatigik píssaunertigdlo tigúminardlugo inuit nálagau-ssut okausînik inuit amerdlanerssarssue ilíniartínávérssár-dlugit.

siláinarssuarmit nalunaerut taima ítok ardlaligtigut na-lerkutíngitsokások. kisiáne áma erkortunik ilakások. tá-ssame okarsínauvduarpugut kalâtdlit inússut *kunussiau-ssut*. (malugiuk igdlokarfingmiut kisísa sule erkartortuarav-kit). kisiáne áma ilángutdlugo okautigissariakaropok kunu-ssiaussut kunussiaunigssát kíkúnitdlünít kiggsautiginekángí-kaluardlune. kiavdlüntidlo kalâtdlit danskitdlo akornáne píssutsinik ilisimassakalártup okautiginiarnaviángilâ Kalâtdlit-nunáta inue aningaussarsiorníkut atornerdlungnekar-tut.

sunauna túngavigalugo erkumítsumik kunussiaunek táuna pissoq — kunussiareringnigto karane aningaussarsiorníkutdlo iluanârniapi lugtokerane? erkörnerussumik okartariakaru-naropok kalâtdlit nangmingnek píssutsiminingnit kunussiari-nekartut, ingmíkörtitausimagamik píkoríssusekarnigssanit, ilisimassagssanit, atuarnigssamit misiligtakarnigssamit-dlo, inuiakatigíngne moderniussune sulivdluásagáine pissa-riakartunit.

píssutsit taimáititdlugit tamatuma kingunera ersserkig-dluínaropok: kalâtdlit atdlersauvdlutik inigssínekartarpud nálagkiutinik tigussakartugssatut, timíkut agsorördlune su-lianik ingerdlatsissugssatut, tuvimigut pátalárnekarnigssamik ka jagssúnekarnigssamigdlo pissariakartitsissutut. nait-sumik okautigalugo, sulivdlune inúnerme kunussiaunek kul-turimut túngassutigut sujuariartorungnaersimanermut ata-vok.

píssutsit taimáititdlugit isúmat pingasut sarkúmiúkuma-váka:

- 1) inuiakatigítorkanut uternigssamut avkutigssakángilak. teknikimut, aningaussarsiornermut kulturimutdlo túngassut taimaisiorningssak ajornartípát.
- 2) „nutartigaunerup súkássusiata migdlistaunigssâ“ su-júnersútigísavdlugo píssutigalugo „Kalâtdlit-nunáne súkavatdlámik ingerdlanekarmat“ iluarsíssutigssáungi-

vigpok āma. taima kigaitlagsainek nagsatakáinartug-ssauvok ukiunut nutānut ikāriarnerup nāgdliungnánginerulernane sivitsornekáinarnigssānik.

- 3) kalātdlit danskidlo akornáne okautsitigut akingmig-fekarnek akornutit pingârnerpârtarat Kalâtdlit-nunâta inuisa kunussiaussutut mānákut píssuserissâta pér-nekarnigssânut. naligīgsitaunigssamut patsisigssak su-jugdleks ilumôrtok — okausinarmīngitsok — taimáitumik tássauvok kalâtdlit danskisut iluamik okausenkalernigssât. tamána kanigtukut angunek ajornásagnarpok atuarfingme kalâtdlit okausník, pingârtumig-dlo kalâtdlisut agdlagtautsimik, ilíniartitsinek taimaitínekásángigpat.

tamána isumakarsorinernerminit ímaka avdlaussorujug-ssuartut íngilak. uvdlumíkut nalunekángilak Kalâtdlit-nunâne ilíniartitsissut ikingnerit kisimik kalâtdlit okausník āma kalâtdlisut okalugdlutik ilíniartitsísinaungmata. taimáitumik ineriarngerup nagsatarâ danskit okausisa atorne-kaleriartornerat, okautiginekartartut maligdlugit kalâtdlit mérartait māna atuarfingme inertartut sujornatigornit kav-dlunâtut pisínaunerussarput. pitsángorsainerdle angivat-dlängilak, arrítsorujugssuarmigdlo ingerdlavok. sujúnersû-tima sujunertarâ ineriarnek autdlarnerérsimassok tama-viârdlune sujumukartínekásassok. tamatumane erkaimassa-riakarpok ikâriarnek ánerartússo — ilâtigut píssutigalu-go ukiune ikâriarfiussune angajorkât mérkatdlo okautsimí-kut atássutekarniarnerat pivdlugo ajornartorsiutekarmat. taimáitumik iluakutaussugssarujugssúvok ikâriarnek táuna sapíngisamik sivikidlisásavdlugo. ilame sivisuginarérsínau-vok.

4. *Kalâtdlit-nunât kalâtdlinúnerussok?*

erkarsautit sarkúmiússáka akerdlilernekarsimáput ilâti-gut Danmarkime kalâtdlinit inûsungnerussunit Kalâtdlit-nunâne nutâmk partíliornigssak pivdlugo isumakataussu-nit. erkortumik pâsisimaguvkit kigsautigissarât kalâtdlit inuiagtut ilisarnautertik pigñarumarumavdlugo nakússagtíku-mavdlugulo Danmarkimut atássutekarpatlárungnaerniar-ssarissariakartut, aningaussanut túngassutigut kulturíkut-

dlo. tamánalo ilâtigut pissugssauvok kalâtdlit piumassari-ssatik migdlisíavdlugit atugarigsârnerup moderniussup ajúngitsûterpagssuinik iluamêrsunik kúkussunigdlo pilersugaunermingnut. kalâtdlit angnerussumik pingârtítaria-karpait okautsitik kulturertigdlo. tamánalo túngavigssauvok, taima okartokartarpok, kalâtdlit süssutsine navssârer-kísagpago tamatumúnalo ingminut atarkissariakarnine.

plierssârut táuna pivdlugo okartariakarpok erkarsauti-givduagaunerujugssûvdlunilo atakatigingnerussok Inuit-partiata ukiut kulis migssiliordlugit matuma sujornatigut anguniagagssamisut maleruagagssalânit. kanigtukut Politiken-ime agdlagkame partíp nutâp anguniagarissâ taper-sorsornekarpok professor *Anders Ølggaard* mit. imame okar-pok danskit pissausiat maligdlugo Kalâtdlit-nunâne kultu-rimut túngassutigut nutarteriniarssarinerput káumarsai-niardlatalo ilungersuanivut migdlisarniarssarissariakarivut. pâsisara maligdlugo erkarsaut unauvok, kigaitdlagtitsine-rup taima ítup ajornarungnaersísgâ kalâtdlit pingârtitsi-lernigssát kulturimut túngassutigut iluatingnartûtimingnik — kalâtdlit okausñnik, kalâtdlit okalugtuáinik okalugpalâ-vinigdlo, inôkatigingnermut túngassutigut ârkigssússaunek kingornútagak pivdlugo. agdlâme Ølggaardip malungnartípâ kalâtdlit ilíniartitsissut ilíniartitsinermingne nangmagkatik ímaka agsut okilisartariakaraluarait taorsiutdlugulo sapíngisamik nukitik atorniásavdlugit „kalâtdlit okalugpalâvi-nik, okalugtuáinik il. il. katerssuinermut“.

erkarsaut táuna „Kalâtdlit-nunât kalâtdlinörnerussumik“ takordlúinerínangajagtut isumakarfigâra. erkarsaut taimáitok sarkúmerpat apererkajânartarpok: kalâtdlit kulturiat sunauna? taima ítumik navsságssakarpa? akíssut unáusaok, kalâtdlit kulturiat ilisarnardluartok tamarmiussordlo ku-larnángitsumik navsságssausok — tássa nunakarfingne nu-nakarférkanilo piniarnermik túngavekardlutik inússune akornusersornekângingajagtumigdlo inúnermingnik inger-dlatsissune — kisiáne kulture ingmíkut ítok táuna igdlo-karfingmiune ingerdlariarfígsakángilak.

kalâtdlit kulturiata ingmíkut ítup igdlokarfingmiunut nûngnekarsínáungíneranik navsuautigssak nalunángitdluínarpok ilisimanekardluardlunilo:

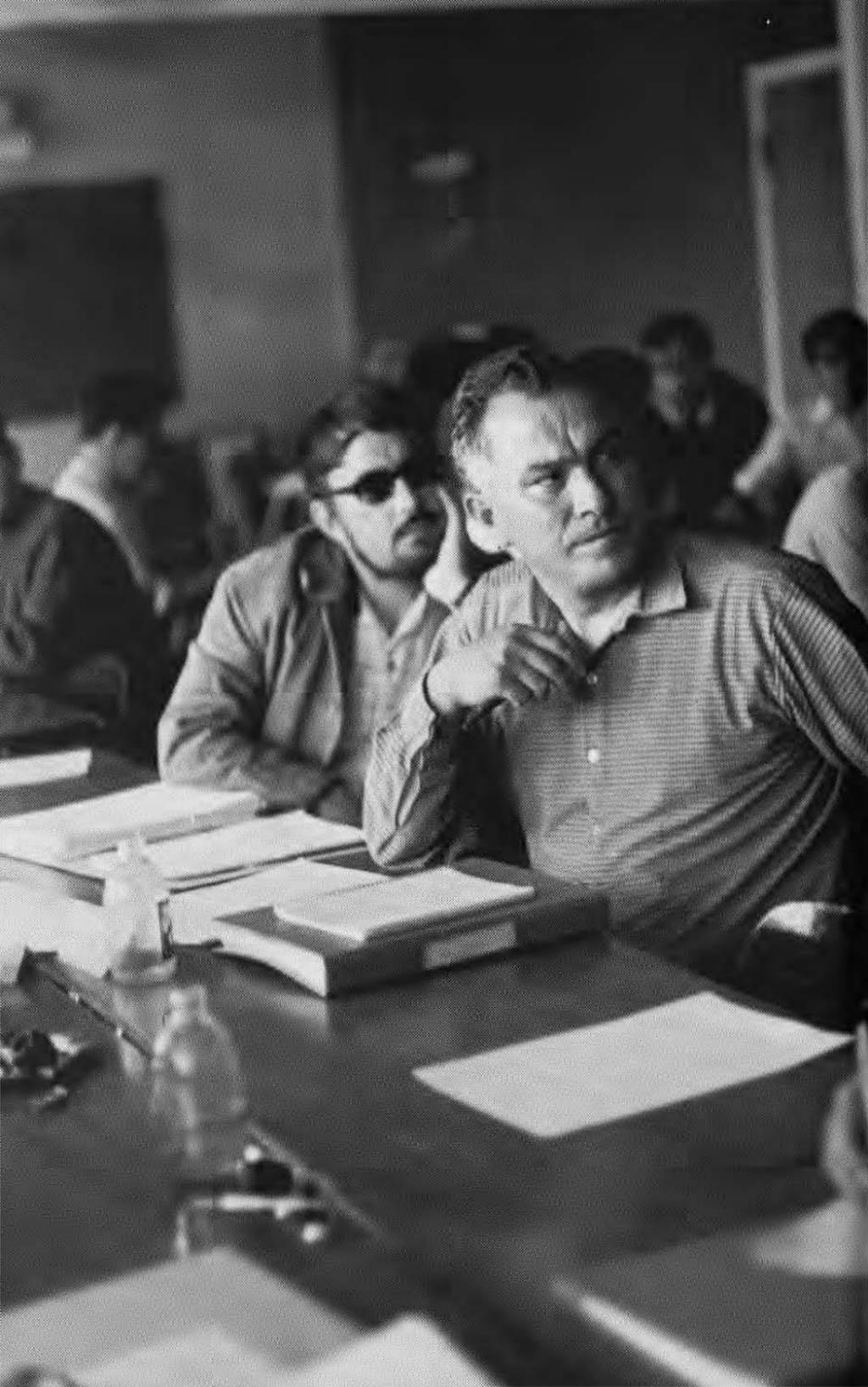
sôrdlo ardlaleriardlune ersserkigsarnekartarsimassok ukiune úntritiligpagssuarne Kalâtdlit-nunâta inuisa ingmí-kut nalautagssât tássausimavok inûssariakarsimagamik inûp inûvfigisínaussâta kigdlerpiâne silap píngortitavdlo píssusínut akiütuardlune. tamatumane nagsatarâ pigssakarniar-níkut ârkigssíssinek — puissíniarnermik túngavekartok — avigsârtûtdlune najugakarnigssamik pissariakartitsissok, tamanalo ámalosuliagssanut píngortitamutdlo túngassut av-dlat píssutigalugit suliagssanik ingmíkörtiterinek ajornardlune, ilakutarít iluáne angutit arnatdlo suliagssaisa ingmí-körnerat táisángíkáine, taimáikamilo igdlokarfingmiutut inûniarnigssak ajornartitdugo. kagdlíkut atugagssarissat táuko atünerine ineriertortínekarpok kulturíkut píssutsit ingmíkut ítut nalerkutduínaartutdlo tamatumúngalo atatit-dlugit okautsit avdlángorautilerujugssuit. *kisiáne inuit tai-ma akornutigssakartigalutik inûssut kanok iliordlutik iner-iartortísínáusavát kulture átánekarsínaussok aningaussar-siornermut inôkatigíngnermutdlo túngassutigut píssutsine moderniussune?*

Kalâtdlit-nunâta inuisa atugagssarissât alianartok tássau-vok *atingaussarsiornermut túngassutigut* avdlángorniarta-riakaleramik inuiakatigíngnit piniartússunit siaruarsimassu-nit inuiakatigíngnut igdlokarfingmiunut (tainekarêrsutut inuit 80 %-ê mäna igdlokarfingmiûvdlutik), taimaingmatdlo *kulturimut túngassutigut* avdlángûtekartariakalerdlutik, tamatumûnalo silarssuarmut avatimingnítumut *okautsitigut* iluamik atássutekarniartariakalerdlutik.

avdlángûtekernerup nágdiungnartugdlip tamatuma sule kerkanítuarpugut. igdluatungâne moderniussumik sujua-sarsimanek kalâtdlinut uvdluinärne erkúniarnekartuar-pok, sutdlivingme, nuánârniartarfingne alikusersûtinilo, anger-dlarsimavfingme radio avkutigalugo. igdluatungâniile atugartüngorsagaunermit nutâmit táussumânga okautsitigut avssernekarsimáput, tássame Kalâtdlit-nunâta inuisa 90 %-erigunagaisa kalâtdlit okausê kisisa ilisimangmatigik. tupi-gusûtigissariakângilak tamatuma kingunerengmago kalâtdlit kulturíkut inûnerata nukigdlârtitaunera.

tamánauna isumagisimagiga miserratigssáungitsumik or-kásárutitut aperisimagama kalâtdlit okausê tássaulersimá-

ngínersut kalâtdlimut nalingínaussumut *parnaerússiviussut*
— mâtússissüssut.

avkutigssamik avdlamik takussagssakángilanga nukit katerssornekartariakartut kalâtdlit danskit okausínik ilíniartínekarnigssänut — malugalugo piviussumik pimôrutlugo, taimalo kalâtdlit mäna méraussut danskit okausínik ilíkavigsínáusavdlutik. tamáname túngavigssaviuvok kalâtdlit ingmingnut atarkinertik patajánertigdlo pigilerkísagpássuk kavdlunântdlo atdlersaugínarnermingnit aniguiniásagunik.

5. kalâtdlit nangmingnek kanok okásápat?

aperkutit tamáko kalâtdlit nangmingnek mäna kanok isumakarfigait? tamáname pingárutekángitsôrsínáungilak Kalâtdlit-nunâne sút atortínekarsínaunerinut.

sördlo taerkámeriga kalâllit inûsugtualuit partímut nutámum atassut iluarsñiarssariniarput kalâtdlit nangmingnek kulturíkut kingornússarissât pingártíniarkuvndlugo. isuma tamána nalerkutíngitsutut, agdláme alianaitorsiorniarnerínartut isuvakarfigára.

kisiáne kularâra kalâtdlit inûsungnerussut silássorigsut isumât táuna nalerkúnersok Kalâtdlit-nunâta inuisa atautsimut issigalugit isumänut — ímaka ersserkínginerugaluarumik.

sujugdleq pivdlugo mäna angajorkaussunit misiligtakat pásinarsítípát kinigagssakartínekárângamik ersserkigsumik okautigissarât mérkatik sapíngisamik pitsaussumik kavdlunâtut ilíniásassut kalâtdlit okausínik ilíniarneránut tamána migdlíssutáusagaluarpatndlünít. ämame tupingnásagaluaropok nangmingnek akornuterujugssuarmik kitornamingnit aju-gauvfiginekarnigssâ kigsautigísángíkaluarpaßuk.

kalâtdlit inûsugtut nangmingnek kanok okarumápat? ersserkigsumik okauserissat amigautigigunarpavut, kisiáne pásissutigssakalârpugut. 1969-ime ukiákut Kalâtdlit-nunât pivdlugo fjernsyníkut autdlakâtsinerit ardlâne oka-lokatiginekarput kalâtdlit inûsugtorpáluit, nukagpiarkat ni-viarsiarkatdlo 14—15-inik ukiugdliit, atuarfingmik kimatsinaliersut. sujunigssame pilerssârutanit pivlugit aperssornekarput, sokutiginartûvordlo pásivndlugo Kalâtdlit-nunâne aulisarnermut pekataujumassokángingajavingmat. tamar-

mik „moderniorusugput“: agdagfingne, niuvertarfingne imalünit iluakusersütinik sulivfingne avdlane.

kalátdline inúsgutune isuma táuna tainekarsíaugunar-pok inússutigssarsiutit pingárnerssäne sulerulungnermit ki-mâniarnertut, taimanilo nangánartorujugssuartut, agdläme nákariartornermut nalunaekutaussutut, erkartornekarpok.

akerdlianigdle isumakarpunga tamána perkíssutsimut na-lunaekutaussok nuánárutigissagssak. sujugdlermik timíkut sulerulungnigssamut pinasernek isumangnaitdlisautit pit-saunerssarât aulisarnerup nutartigaunerata tamaviárúne-kaleriartornigssânut. kisiáne tamána tássaugínarpok aningaussarsiornermut túngassutigut isuma taitdlatsiainaru-massara. áipagssânik — atakatigígsitsinvítine pingárutekar-nerussok — inússutigssarsiutinik kinersinermut inúsgutut isumâta malungnarsisípâ Kalátdlit-nunânut ingmíkut ili-sarnaautaussut inúsgutut kajungerivatdlängíkait. Kalátdlit-nunânut túngássutekartuínarne „kulturimut túngassutigut kekarfigssamingnik“ ujardlíngitdlat; tássaujumáput europa-miut moderniussut; kigsautigât sulivfekarumavdlutik kav-dlunât okausínik ilisimassakardluínarnermik piumassakar-tunut; naligerusugpaitdlo danskit avdlatdlo avatânit pissut.

tamána Kalátdlit-nunâta inuisa sujunigssänut neriuartut iluakutaussugssatudlo isumakarfigâra.

6. kulturíkut anguniagagssak pingasunik ingmíkörtortalik

okauserissáka ímaka pitsaunerussumik nailisardlugit okautiginekarsínáuput Kalátdlit-nunât pivdlugo kulturimik ingerdlatsinermut túngassumik anguniagagssaußumik tai-ssakatsiarníkut.

a) atuarfik

tainekarérsutut pingárnerussok tássáusaok kavdlunât okausínik ilíniarnerup sáktunerulersínekarnigssâ, danskitdlo ilíniartitsissut ilíniartitsissoriuáinartariakarput. kalátdlit ilíniartitsissut kavdlunâtut okalugsínáungitsut amer-dlinekarnigssânik erkarsaut nalerkutíngilak akerdlilíneruv-dlunilo.

kisiáne amerdlasút tungänit málárutiginekarpok atuarne-rup autdlartínerane ilíniartitsiniarnek ajornakusôrpatdlâr-tarmat atuartup kavdlunâtut okautsimik atautsimigdlüni-

ilisimassakángitsup āmalo ilíniartitsissup kalâtdlisut okautsimik atautsimiglünít pâsisimassakángitsup akornáne. tamatumunga atatitdlugo perorsaissut okartarpot atuarfingme kuarsárnerussok nukiglárñartok, ilumüsagunarpordlo. taimáitordle isumakarnarpok ajokut táuna sákukitdlisinekarsíaußosok. okautsinik atuartitsinermut periautsit nutâliaussorujugssuit pitsaussorujugssuitdlo atordlugit ajornáságilak kavdlunák ilíniartitsissok kalâtdlit okausínik ilíniarkautigssauvdluínartunik „tuaviortumik kursusekartísavdlugo“, uvdlut atuariartorfiussut sujugdlersänítfdlo atuartup ilíniartitsissuvdlo atássutekalârsínaunigssänut námagtumik.

tauvalo kalâtdlit mérartait Danmarkimut atuariartortínekaratdlartarpot. tamána angertusignalugtuínalerérsimavok, ímakalo okartariakarpok atuartut Danmarkimukartínekartartut ukiut tamaisa taima amerdliartortiginerat ukiune kingugdlerne Kalâtdlit-nunänik ingerdlatsinerme pisimassut pitsaunerssarigât. suliagssak táuna ingmíkut ekér-simârfigalugo Kalâtdlit-nunänut ministerip Normannip takutísimavâ Kalâtdlit-nunâne suna pissariakartüssok. neriu-tigíntariakarpok suliniarnek táuna sule angnertunerulíssassok, kinalünítfdlo ima sianítsigisángitsok aningaussianik ikilisitsiniarnekásagpat suliagssakarfik táuna inúnermut taima pissariakartigissok erkornekartitdlugo.

b) børnehavit.

Kalâtdlit-nunâne kulturíkut ingerdlatsinek pinekartitdlugo ungasigsok issigalugo isumaliortariakarpok pingârtumigdlo erkarsautigissariakardlutik kalâtdlit mérartait mäna 2—3-nik ukiokartut — kinguárftdlo kingornatigut pilersugssat. kalâtdlip mérkap atuarfingmut ikáriarnerane ajornartorsiut unaugínángilak atuartup ilíniartitsissuvdlo akornáne okautsitigut atássutekarnigssamik amigautekarnek, āma-le uvanípok kalâlek mérak atuartûvfigissagssaminik ukio-kalerângame danskit mérartáinut taimatut ukiulingnut na-lerkiutdlugo ineriantorsimaníkut kinguáutôrêrsimassarame. tamatumane børnehave iluarsíniutigssauvok ajúngitsok. ig-dlokarfingne kalâtdlit mérartait tamarmik 3-nik ukiokaler-nermik migssänit børnehavemísínaulerpata, danskisut okalugtunik sulissokardlutik mérkatdlo danskisut okalugtut pe-

katigalugit mérkat piárnerussumik ineriertornigssát ang-nertúmik angunekarsínáusaok, okautsinut túngassutigut av-dlatigutdlo. mänákorpiak kalátdlit mérartaisa taimatut ukiugdlit 15 procentisa migssáinaronagait børnehavemí-tarput.

Kalátdlit-nunäne kulturimut túngassutigut anguniagkap imarissariakarpâ ukiut aulajangersimassunik amerdlássu-sigdlit iluáne igdlokarfít námagdluínartunik børneturnekartíne-karnigssánik pilerssârusiak.

c) *fjernsyn.*

isumakarpunga Kalátdlit-nunäne fjernsynip kulturíkut ingerdlatsinermut kanok pingárutekartigisínaunera inga-ssáutumik okautiginek ajornartok suliagssak erkortumik ingerdlánekarpat. pilerssârutiginekarpok tamanut atortug-ssamik fjernsynekalernigssak 1971-ime imalünít 1972-ime, nerüütigissariakarpordlo angnertúnik tapíssutekartokaru-mártok inuit fjernsyninik pigissakalernigssanut, fjernsyne sapíngisamik siaruarsínaorkuvvdlogo.

kisiáne autdlakátitagssat sôruname aulajangíssússugssáu-put. fjernsynip erkúnekarnigssáta tungânut ukiut mardluk pingasutdlúnít nalerkútumik atornekarsínáuput ilíniagag-ssanut autdlakátitagssanigdlo misilgtainernut, pingártumik danskit okausník ilisimassat angnertusarnekarnigssát suju-nertaralugo.

atuarfiup initáne fjernsynekarnigssak sôruname pingárutekartdluínartut ilagát. kisiáne äma taimatut pingártigaok autdlakátitanik alikutagssiaussunik navssârniarnigssak angajorkát mérkatdlo sokutigissarisínaussáinik — agdlát mérkat mikikulugtut — malungnángitsumik kímanartu-migdlo píssusilingmik kalátdlit angerdlarsimavfiine tamane danskit okausník ilíniarkautigssanik túniússisínaussunik. tamána ikiútáusagaluakaok kalátdlip mérkap najugarissai-sa mardluk, atuarfiup angerdlarsimavfiuvdlo, akornáne okautsitigut akingmigfiussup mäna atütup pérnekarnigssâ-nut.

7. *naggasiut.*

sujulíne okautigerígkut tamarmik tunuánþpok isuma au-lajangersimassok una, atugartüngorsarnek moderniussok

Kalâtdlit-nunänut tikiúsímassok atáinartugssauvdlune, inuiakatigítorkanutdlo piniartússunut uterkingnigssamut avkutigssakángilak.

kalâtdlit inuiakatigít atorugtulerpait ukiut ikâriarfiussut ánerartugdlit agdláme amilârnartut, inuiakatigitorkat torkigsisimanerat támarsimavdlune, torkigsisimanigssardlo nutâr sule navssârinekarsimanane. uterkingnigssamut avkutigssakángingmat erkortúsaok ukiut ikâriarfiussut táuko sivikitdisarniásavdlugit nangässutekarnane nangínásavdlugo nutarterinermik ingerdlatsinek (tamatumúnga atatidluogo inuit ekertíniardlugit ingerdlatsinek) inuiakatigigtut suliagssane tamane kalâtdlit angnertunerussumik súnívigalugit. kisiáne okautsinut túngassutigut nutâmik pâssissakarnek pissariakartúvok imatut iluagtísagpat, kalâtdlit kagfag-tínekardlutik danskinut angnerussumik naligititaulerdlutik.

taimatut ingerdlatsinek kalâtdlit okausísa aserugauvdluinarneránik kingunekásanerdlnue?

pâssissariakarunarpok kalâtdlisut *aglagtausek* sujunigssakángitsok. kisiáne okautsit okaluínardlune atugkat avdláput. kalâtdlit, ímaka ungasigisorssüngitsükut, danskit okausínik ilikardluarérpata — ímakame áma tulugtut — tamatumane ajornángitsumik maligtigisínaungmago — tauva kalâtdlit okaluínardlutik okausé tokunaviángitdlat. okautsit taima ajornángitsigissumik tokunek ajorput. ilimanarnerpaugunarpok kalâtdlit okaluínardlutik okausé tamatigut kulturíkut kingornússatut úmajuásassut, kalâtdlinut nunakatigigtut kilerssútausínauvdlutik tamatumúnale silarssuarmut avativtíntumut avssiakutaunatik.

professor Mogens Boserupip aglagkiaminut atatidlugit ingmíkôrtortalersuinera.

1. sarkúmiússáka sujúnersútíkalo igdlokarfingme inôkati-gíngnuínak túngáput, autdlainiarnermk napássutekar-dlutik inôkatigíngnut túnganatik.
2. okautsitigut politikip sujunertâ: danskit nálagaufiata aningaussatigut sipárúnigssâ *anguniagáungilak!*
kisiáne: kalâtdlip ingminut atarkinerata pilerserkingnigssâ, imáipok: *nanertugaujungnaersíniardlugo, naligígsitaulersíniardlugo.*

3. tamána ungasigsumut erkarsautigalugo anguniagauvok. okautsitigut politike túngavok kinguâringnut pilersugssanut „mérkavta mérainut“.
4. kalâtdlit okausê „pêrsínekásángitdlat“ (-karsínaunatigdlo).
5. okautsitigut politikip ingmíkôrtue pingasut:
 - a) angerdlarsimavingme: fjernsyne.
 - b) mérkat párinekarfine (børnehavit).
 - c) atuarfingme:
 1. atuainerme agdlagtariarssornermilo: kavdlunâtuínak.
 2. ilíniartitsissut kavdlunât ilâtigut kalâtdlisut okalugsíaussariakarput.
6. kalâtdlit okausísa sujunigssât:
angerdlarsimavingme sumiússutsimilo okautsit.

Mogens Boserupip autdlarniutânut túngatitdlugo gruppe I-ip okausekautigumassâ:

Boserup isumakatigárput okarmat okautsit avdlanit ingmíkôrtivigdlugit issiginékarsínáungitsut, okautsivtame sujunigssât okalúserísaaguvtigo una agtúngitsôrsínáunginavtigo: inuiakatigít-uko kanok ítut sujunigssame pilersíniarivut, sútdlo inuiakatigíngne táukunane okauserinekásápat?

kúpernerit 42-p áma 43-p nikerineráne Boserupip taissâ sunik túngavekarpa?

kúp. 45-p atâne (2)-p autdlartínerane okautsit íssuarnekartut túngavekángitsumik akerdliler ...? piorsainermik sule súkatsisainiarnera isumakatigíngilarput. piorsaineck súkanerulerluarpát sule kalâtdlit katataujartuínásáput.

kúp. 49-me titarnerták „avkutigssamik ...? akerdleriv-dluínpárpáput.

kúp. 50-me okarnermine túngavé igdluínâsiorpátdlárrput.

kúp. 50: ilíniartitsissut kalâtdlisut okalugtut amerdlisartariakarput. Núngme børnehaveseminariakalertariakarpok.

TV-p navianautai issigingitsússágínartariakángitdlat. mássákul atulisagune kavdlunâgínangajangnit ingerdlánerekartugssaugame kalâtdlit okausinik píssusinigdlo aserorterivigssúsaok.

gruppiplilaussortarai:

Lars Emil Johansen,
Daniel Eliasen,
Edvard Reimer,
Daniel Skifte,

Jakob Janussen (agdagte),
Emilie Lennert,
Ole Elisassen,
Atalia Benjaminsen.

Mogens Boserupip autdlarniutå pivdlugo gruppe II-p okausseriumassai:

gruppe isumakarpok kinguligssavut erkarsautigalugit kavdlunátut atuartitsiníkut angussagssat sapíngisamik ang-nertusartariakartut tássúnákut inuiangnut avdlanut nag-dlersüniarníkut nanertútaussut kângernekarsínaorkuvdlugit.

sujúnersútigumanekarpok isúmat ássigéngitsut mardluk tainekángíneráne isumakatigíssutiginekartut maluginekar-kuvdlugit ukússut:

okautsivta mérkat atuarfiáne atuartitsíssutiginekarnigssát atualerkárnermit písassok. børnehavit sapíngisamik pilertortumik kalátdlisut okalugtunik ilíniartitsissulersornigssait.

fjernsynekárnek pilersítariakartok atuartitsinermut atuartitsinerúngitsunutdlo atornekartugssatut. tainekartumik pilersítiníkut ilimaginekarpok sôrdlo máko pitsaokutau-ssugssatut ilimaginekarsínaussut:

autuartitsinek mérkanut siutit issitdlo atordlugit maling-nauvfiguminarneruvdlunilo pigssarsinarnerulísaok. ilakutárit angerdlarsimavfigtik kimángíkaluardlugo káumarsainer-mik sulivfiginekarsínaulerdlutigdlo mérkanik okalokati-gingningnigssamut avkutigssakarnerulísáput.

mardlungnik isumakarfiginekartune ima *sujugdlek*:

mérkat atuarfiáne klassine mingnerussune autdlarkau-tánit kalátdlisut atuartitsinekásassok taimailiorníkut okautsivta puigtsailiornekarnigssát igdlersútigssakar-tíniardlugo mérkatdlo ineriantorneránut iluakutaunerussumik kingunigssakarnigssá anguniardlugo, taimailiorníkut áma mérkat klassine angnerussune inerínerulernermeringne kavdlunátut angnerussumik ilíniarti-tauningssát sujunertarinekarpok.

klassine angnerussune akúnerit kalátdlisut atuartitsi-

viussut ikiſínekarnigssât pissariakartugssatut issigine-karpok, tâukunane atuartitsinerme kalâtdlit okausísa kulturíkut súniutekarnerat tokutsailiornekarsínauvok taigdliatigut atuagkiatigutdlo.

isúmap áipâ:

kalâtdlisut atuartitsinek mérkat atuarfiáne atualerkârnermit ukiut atuartugssauvfít tamákerdlugit ingerdlánekartariakarpok. atuartitseriausek nutartertariakar-pok atuartitsinermutdlo atortugssat pitsángorsartaria-kardlutik taimailiorníkut sujunigssame ungasingneru-ssume kalâtdlisuínak kavdlunâtuínardlo okausigdlit akornáne atássutekautaussugssat mardlungnik okau-sigdlit pigiuarnekarkuvdlugítako.

gruppiplilaussortarai	Ferdinand Sandgreen,
Lars Chemnitz,	Peter Motzfeldt,
Apollo Lynge,	Inôrak Olsen,
Jonas Jakobsen,	Kristoffer Heilmann (gruppeleder).

Boserupip autdlarniutâ pivdlugo gruppe III-p okausekautâ:

1. mérkat atualerkârnermingnit mérkat atuarfiáne kalâtdlisut atuartitaussariakarput anersákut erkarsartautsimíkutdlo túngavilerdluarnekarkuvdlugit. pitsángorsautigssatut sujúnersûtit:
 - a) atuagkat ilíniutit pitsángorsartariakarput agdlagtauserdlo okilisarnekartariakardlune.
 - b) kalâtdlit ajokiusimassut „ajortuliegdlit“ ardlakakisut atuartitsinermut utertínekartariakarput ajúngínerpámik nekerôrutekarfigalugit.
 - c) mérkat kavdlunât okausínik erkarsartausiánigdlo túngavilísagáine avkutigssatuauvok kavdlunât nunänut autdlartitsinek. mérkat ukiukípatndlängitsut taimatut atuariartínekartariakarput. mänákut kavdlunâtuínak atuartileráine angerdlarsimavfingme kalâtdlisuínak okalugtunik angajorkâkarfiussume ajokutaugínásao.
2. okautsivut patsisigñnardlugit naligîgsitaunerup angune-karsínáungínera ugperíngilarput.
3. ungasigsume kanok pinekarnigssak kinguligssavta aula-

jangerilíssuk — ímakalünít kavdlunât okausê kalâtdlit
okausisut atornérúkumârput.

4. 5-ime a, b ãma c isumakatigivdluínpavut.

gruppip ilaussortarai: Niels C. Heilmann,
Hans Kleist (gruppeleder), Søren Johnsen,
Thomas Berthels, Jens Kr. Kleist.

Mogens Boserupip autdlarniutâ pivdlugo gruppe IV-p okausekautâ:

gruppe IV-p sujugdlermik uparuaramavâ Boserupip autdlarnîermine okautigissâ kalâtdlit kavdlunâtut okausekalerângamik kalâlekatingnit akimaníngortartut — tamána kanok pâsisseriaakarnersok. tamáalo pivdlugo gruppip okalugiartok aperiumavâ kalâtdlit okausê danskit nálagaufiatá iluane okalugiartumit nikanarsautitut issiginekarneversut? ingm. 1 pivdlugo: ingmíkôrtok sujugdleq imatut pâsiniarparput okalugiartup kalâtdlit okausê aseorniarai (splittelse) niuvertokarfingne asimiokarfingnilo.

ingm. 2 pivdlugo: gruppip IV-p ingmíkôrtup táusuma atakatigingnera pâsingilâ, tássa ingm. 1 ãma 2 ingmingnut agsortungmata.

ingm. 3 pivdlugo: gruppe IV isumakatauvok inuiait avlat okausínik kinguâgssavta ilíniarnigssánut, isumakardlunile kalâtdlit okautsivita nungutíkiartornekarnigssáinut kalâtdlit nangmingnek sulekatáusángitsut.

ingm. 4 pivdlugo: gruppe IV isumakatauvok.

ingm. 5 pivdlugo: kalâtdlit ilíniartitsissut kavdlunâtut okalugsínáungitsut amerdlinekarnigssáinik erkarsaut nalerkutíngilak akerdlilñne-ruvdlunilo — okausekatigít táuko isumakatigingilavut, kísalo kalâtdlit okausísa ajornartorsiutitut okautiginekarne-rat uvagut politikitut tigujumángilarput.

ingm. 6 pivdlugo: kalâtdlisut agdagtautsip sujunigssákângíneragauneranut isumakatáungilagut, okalugiartordle kutsavigiumavarput

okarmat kalâtdlit okausê tokunaviángitsut.

gruppiplilaussortarai:
Peter Nielsen,
Hanning Høegh,
Hans Brummerstedt,

Nikolaj Olsen,
Seth Olsen,
Alibak Josefson,
Ignatius Kristoffersen.

*Boserupip autdlarniutâ pivdlugo gruppe V-p okausekautâ:
okautsivut piginaramavavut.*

Boserup angnerussumik okausekarfigerusúngilarput — taimailiornivitigut isumarissarput akerdlilsortutut ísagavtigo.

taimáitumik okautsivta piginarnigssáinut iliúserinekarsínaussunik mákunínga sujúnersútekarniarpongut:

1. kalâtdlisut ilíniartitsissúngorniartut amerdlisiniarnekartariakarput, tamákunúngalo ilíniutigssat sananekartariakarput, sôrdlo udvalgiliorníkut tamákunínga isumagingnigtugssamik.
2. ilíniartitsissúngorniartut uvdlumíkut pinekarnerat pitsáungitsok kajungernarnerussúngortitariakarpok — initgissait píñarnagít uvdluiñarnile inúnerat áma erkarsautigalugo. isumakarpugutdlo pimôruttlugo erkarsautigissariakalersok Danmarkime ilíniartitsissut ilíniartarneránut túngaviussut maligtuáinarnekásanersut imalünít periautsit nutât misilingnekartariakalíngínersut. tássane pingârtíkavtigo okautsivta piginarnekarnigssáinut naler-kútumik árkigssüssinekartariakartok.

taima okausekarnerput imáitumik túngavekarpok:

isumakarpugut ilíniardluarnigssamut okautsinigdlo av-dlanik ilíniarnigssamut okautsivut akornutaunatigdlo kinguarsautausínáungitsut.

gruppiplilaussortarai:

Ole Egede,
Elisabeth Johansen,
John Lynge,

Emil Abelsen,
Jens Lennert,
Arkaluk Lynge
(gruppeleder)

Boserupip okausinut túngatitdlugo gruppe 6-ip okause-kautâ:

1. Boserup kúkorujugssuarsimavok erkartugkamine túngavít inigssivfigssakángitsut uvdluinarnilo inûnivtínut nálerkutingitsut túngavigssamisut tigusimagamigit.
kalâtdline nangminerne ingmíkörnekalersimángilak danskitdle kalâtdlidllo igdlokarfingne inússut ingmíkörnerat malungnarnerungårdlune.
2. politikip sujunertâ unaulerniardle naligígsitauníkut av-dlatigutdlo pinekalernigssak akitssautitigut árkigssüssiviginekarníkut ámaló akilerárutit erkúnerisigut.
3. —
4. sôruname kalâtdlit okausê nunavtíne pingárnerssaujuásáput.
5. a) børnehavit atornekásángitdlat danskit okausínaisa ilíniarnekarfingssáitut.
b) atuarfingne kalâtdlisut danskisutdlo ilíniartitsinekar-dle.
c) ilíniartitsissut kalâtdlisut pigináussusekartariakarput mérkat pigináussusekaraluartut kavdlunátut okalug-túrnarnik ilíniartitsissokarnermíkut paitsungavatdlâ-lerkunagit.
6. okautsivut atortigik kalâtdlisut.

gruppiplilaussortarai: Gerth Lyberth,
Johan Knudsen, Andreas Adolfsen,
Hendrik Johansen, Magnus Larsen.

atausíngornek 22. juni 1970.

okautsinik okatdlinek nanginekarpok.

- nal. 9,00— 9,30: Mogens Boserupip gruppiniut akissinera.
nal. 9,30—12,00: okatdlinek (tamarmik).
nal. 12,00 nerinek.
nal. 14,00—15,00: ardlaliuvdlune pâsiniaeekatigíssutaussu-mik okalokatigíngnek.
nal. 15,15—16,00: okatdlinek (tamarmik).
 dirigent: Holger Poulsen.
nal. 16,00 kursusimik issornartorsiuinek.

kalâtdlit okausê.

kalâtdlit okausîsa okalûserinekarnerat atausíngorníkut uvdlâkut nangínekarpok, igaþagssak uvalíkut Mogens Boserupip autdlarnînera sulekatigikûtâtdlo sarkúmiússait túngavigalugit.

okatdlínek ūmârigsok uvdlô'kerkanut nerinigssap tungânut ingerdlánekarpok. inermat angutit tatdlimat torkarnekarput okausekautigssaliortugssat. táukua okausekautiliât atautsimêkatigingnut sarkúmiúnekaramârporok.

atusíngorníkut uvdlâkut Mogens Boserup okalorkârtuvok. sulekatigikûtât igaþagssak sarkúmiússait okausekarfígai. Boserupip ersserkigsarkigpâ sujunigssak ungasingnerussok pigine, kalâliarkat uvdlumíkut mardlungnik pingasunigdlünít ukiugdlit erkarsautigigine, pingârtumik igdlokarfingmiússut.

sulekatigikûtât atautsit sujúnersûtât: kalâtdlit kavdlunâtdlünít okausê atualerkânik atuartitsinerme autdlarniutigisavdlugit sordlek pitsaunerúsanersok ilisimatütigut misigssorkekarnigssâ — Mogens Boserupip agsut sokutiginartípâ kigsautiginartidlugulo.

sulekatigikûtât agsut isumakatigingnerarpai anguniagagssak tássaussariakartok kavdlunât okausînik ilíniarnigssak, kisiáne tamána angujumavdlugo sákugssat sarkúmiúnekánginerarpai.

landsrådime ilaussortak Lars Chemnitz tamatumane Boserupimut isumakatauvok, ersserkigsardlugulo atautsimênerup sujunertaringmago nálagkersuinermik sangmissagdlit, pingârtumigdlo landsrådip, isumagssanik sujúnersûtinigdlo tuniorarnigssât.

ilíniartitsissup Hans Kleistip avlatdlo kavsít tikuarpât Kalâtdlit-nunâne ilíniartitsissut pâsiartuínarât mingnérkat kavdlunât okausê atordlugit atuartitaunertik pißsusigssamisôrtumik ineriartornigssamingnut ajokutigissarât. tamatumunga ugpernarsautigssat ilagât ukiune kingugdlerne angajorkât akornáne kigsautiginekaleriartuñarmat mingnérkat kalâtdlisut okautsisik atordlugit atuartitaussalernigssât.

landsrådime ilaussortak Peter Nielsen okarpok kavdlunât ajokutigigât kalâtdlit okausînik ilikarsínáungínertik.

Boserup okarpok ilíniartitsissut kavdlunát kalátdlisut okalokatigingnigsínängordlutik sapíngisamingnik ilíniartarnigssát tapersersordlugo. ãma inássutigâ TV (fjernsyn) mérkanigdlo paorkingnigtarfit (børnehavet) iluakutiginiarnekarnigssát kaláliarkat kavdlunátut okalugsínaulernigssänut.

atautsimékataussut 34-ussut amerdlanersait okausekarput. tamarmik ersserkigsarpát kalátdlit okausê pigiuartariakartut kulturíkut kingornússatut, támatsailiornigssänutdlo avkutigssat ilagigait atuagkiat taigdliatdlo kalátdlisut agdlagaussut.

atautsimékataussut nukardlersaisa ilát Ole Elisassen sujúnerrsútekarpok mérkat okausimengnik ilíniartitaunermik saniatigut ãma tulugtut ilíniartitaussalernigssát. — tuluit okausê kavdlunát okausiníngarnit inássutiginarnerúput nunarssuarne okausiugamik, ãma íssigtune avangnardlerne píssutsimíkut ajornartorsiutimíkutdlo kalátdlinut nápertüttune atugaugamik, Ole Elisassen ilátigut taima okarpok.

sujúnerrsút táuna Boserupip iluarinartípâ, erkaisitsissuti galugule kavdlunát okausê ilíkarérsimagáine tulugtut ilíniarnigssak ajornánginerussarmat.

ilíniartitsissup Daniel Skiftep pissariakartípâ kalátdlit okausê agdragtausiatdlo pivdlugit ingmíkut atautsimítitaliat pigínaunekartitaunigssát avdlamiut okausisa nutát — pingártumik teknikimut túngassut — atugauersítarnigssänut kalátdlit okausinut nutängorsautitut.

Mogens Boserup uvðlok táuna uvalíkut autdlarpok Danmarkimut angerdlásavdlune. autdlartínago atautsimékatigít kajárkamik amernekángitsumik tuníssutekarfigát, — kalátdlit okausê pivdlugit okatdlítarnek ümarigsarmago kutsavigalugo, sôrdlo højskolip sujuligtaissua H. C. Petersen tuníssumík túniússinermine taima okartok.

tuníssut radioavísime avísloríanguak Christiansenip ima okausertalerpâ: — takuvat, kalátdlisut okautsivut nungutínekásagaluarpata nunavta ássigilerumárpâ nuna amekángitso.

okausit tamáko atautsimékataussut, mingnerúngitsumigdlo Mogens Boserupip, ásítdlime nuánarait.

— — —

uvdlok táuna uvalíkut landsrådip sujuligtaissua Erling Höegh Angmagssalingmítlo autdlartitak kommunalbestyrelsime ilaussortak Josva Make Sisimiunut tikiúput.

**okautsivut pivdlugit okatdlínerup inernerane
atautsimékataussut okausekautigiumassát.**

pingárnerutitdlugo okautigumanekarpok okautsivta sujunigssame atornekarnigssát nunavta sujunigssánut ingmíkôrtitdlugo erkartornekarsínáungitsok, okautsivtame sujunigssát erkartúsaguvtigo aperkut una agtungitsórsínáunginavtigo: inuiakatigít-uko kanok ítut sujunigssame pilersníari-vut, sútdlo inuiakatigíngne táukunane okauserinekásápat?

okausekáumik taimatut autdlarnínermut túngatitdlugo atautsimérssuartut ersserkigsarumavât okautsivta mérkat atuarfiáne atuartitsíssutiginekarnigssát atualerkárnermit piissásassok, tamatumúngalo túngaviutinekarpok mérkat anersákut erkarsartautsimíkutdlo túngavilerduarnekarnigssát.

ilisimanekarpordlo nuname nangminek okausiussut ilí-kardluarsimatínagit inuiait avdlat okausisa ilíniarnekarnigssát ingerdlánekarsínáungitsok. tamánalume ilisimatüssut-síkut misigssuinertigut ugernarsarnekárersimavok.

ilíniartitsíssut kalátdlisut okalugsínaussut amerdlisarnekarnigssänut túngatitdlugo sujúnfersítiginekarpok ilíniartitsíssungorniartut uvdlumíkut pinekarnerat pitsáungitsok ka-jungernarnerussúngortitariakartok, isumakarpugutdlo pi-mörutdlugo erkarsautigissariakalersok Danmarkime ilíniartitsíssut ilíniartitauneránut túngaviussut maligtuáinarneká-sanersut imalünít periautsit nutât misilingnekartariakalíngínersut. tássame pingártíkavtigo okautsivta pigínarnekarnigssänut nalerkútumik árkigssüssinekartariakartok. tamatumúnga ilángutdlugo sujúnfersítigumanekarpok ajokit tu-nuarsimassut atuartitsínermut uterterkingnekartariakartut ajúngínerpámik nekerórutekarfigalugit.

sulivfekarfingne sulissut kavdlunájussut sujornatigornit angertunerussumik kalátdlisut ilíniartínekartalernigssát pingártitdlugo kigsautiginekarpok kalátdlinut sulíssússamígnut atássutekarsínauerkuvdlugit. tamatumúnga ilá-

ngutdlugo pingârtínekarpok sujunigssame sapíngisamik amerdlasúnik okalugtausínaussunik ilíniartitakarnigssak.

sujunigssame Kalâtdlit-nunavta kalâlerpalungnerussumik ingerdlánekalernigssâ anguniardlugo atuagkiorniartartut taigdliorniartartutdlo nakiterisitsinigssänut ikiorsernekartariakarput kajumigsauserdlugit.

atautsimérssuartut isumakatigíssutigât TV atuartitsiníkut periarfigssarujugssússok, atuarfingnilo atornekalernigssâ sákortûmik tapersorsornekarpok.

angerdlarsimavfingnutdle erkúnekartínago piumassarinekarpok kalâtdlinik ingerdlatitsissúsínaussunik sungiusaer-kârnigssak, tássanime TV-p navianautai issigíngitsússágí-nartariakángitlat. mássákúme atulísagaluaráine kavdlunâ-gínangajangnit ingerdlánekartugssaugame kalâtdlit okausí-nik píssusfíngdlo aseroteriviúinásangmat.

okatdlínerme ilángutdlugo sujúnertigumanekarpok Nûngme seminariamut atatitdlugo børnehaveseminarialior-tokásassok, mânákulut børnehavime ilíniartitsissúngornia-tut kavdlunât nunäninak ilíniartarungnaersitdlugit.

aglagtautsimut udvalge sujúnorsorumanekarpok okautsit nutât akuerinekardlutik atornekalersínekarnigssât sulíssu-tigerkuvdlugo, mânákulut pátsivérúne ingerdlánekáinarkunago.

ikingnerussut isumakarput kalâtdlit okausisa atualerkâr-nerme atornekarérnerisa kingornagut mérkat angnertune-rujugssuarmik kavdlunátut ilíkartíniartariakartut tamána kalâtdlit okausísa ilíniartitsíssutiginekarnerisa tunugdliúne-karneránik kingunekásagaluarpatdlnít, isumakarfigine-karmat kalâtdlit okausínut nukít atornekartugssaugaluit iluakutaunerussugssamut taimailivdlutik atornekarsínáusa-sst. kalâtdlitdle okausísa kulturimut túngássutekarnerata nungutsailiornekarnigssâ periarfigssakartíniartariakartok taigdliortut atuagkiortutdlo kâmagtornekarnesisigut. iking-nerussutdlo isumakarpútaok børnehavime ilíniartitsissug-ssat Danmarkime ilíniartínekartarnerat ingerdláinartaria-kartok.

amerdlanerussutdlo naggasiutdlugo okautigiumavât Mogens Boserupip mérkat atualerkârnermingne kalâtdlisörtí-

nekartángínigssänik isumâ inuiakatigít okausinut ínimft-dliornertut issigissariakartok.

okausekausiorlut:

Emil Abelsen,

Jakob Janussen,

Lars Chemnitz,

Peter Nielsen.

Lars Emil Johansen,

mardlúngornek junip 23-at.

nal. 9,00: akigssautit.

1) Hans Kleist: „sume inúngorsimanek akíssutitut taortekartariakarpok.“

2) inuit partíata aperkutai.

3) Karl A. Møller: „aperkutiginiagkat“.

nal. 9,30: ardlaliuvdlune pásiniaekatigíssutaussumik okalokatigíngnek.

nal. 10,30: anitsiarnek.

nal. 10,45: okatdlínek.

nal. 14,00: „akilerárutit sôk kanordlo?“

Hans Gabrielsen.

nal. 14,30: gruppíkútárdlune okalokatigíngnek.

nal. 16,30: okatdlínek.

mardlúngornek 23. juni 1970:

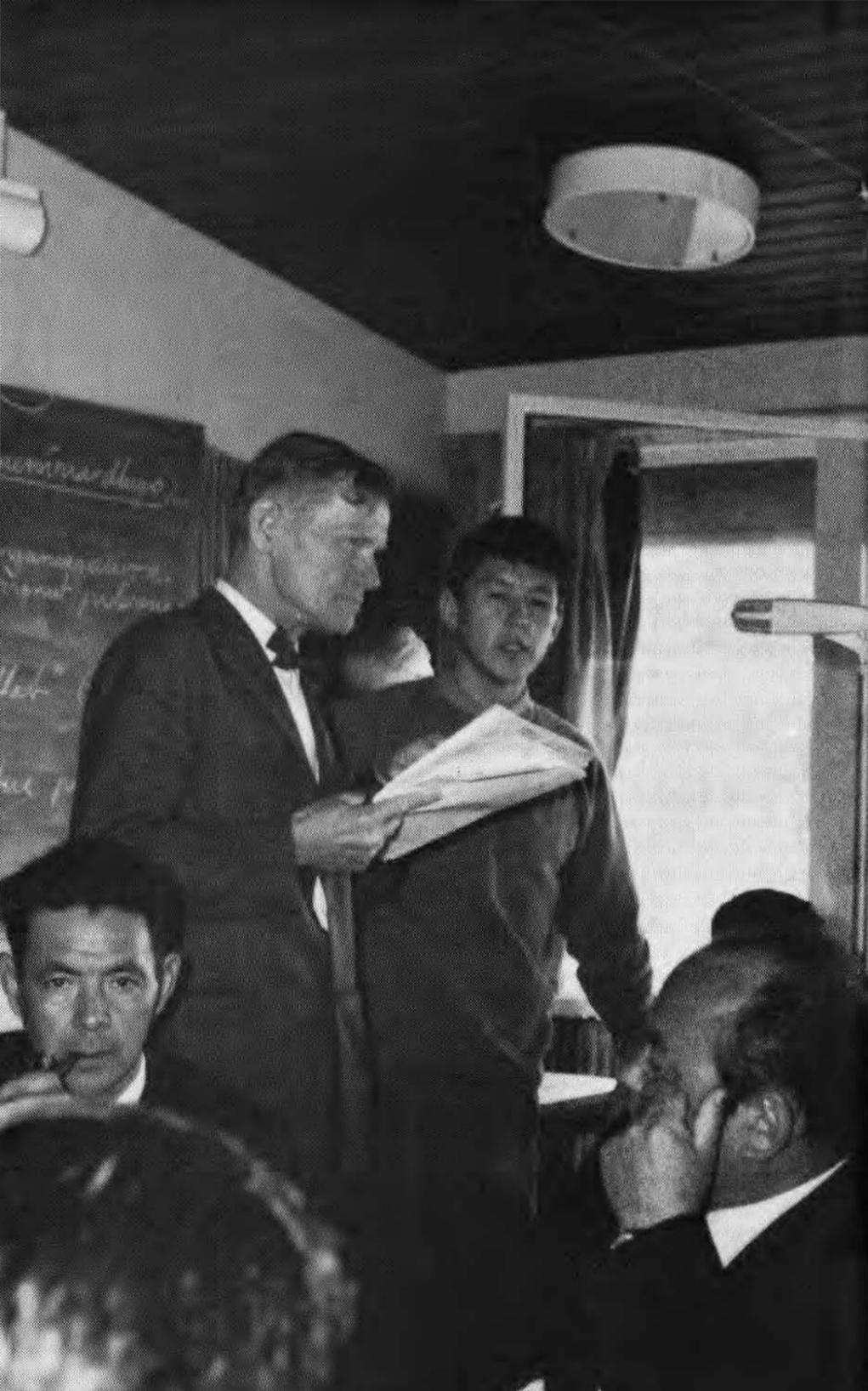
1. akigssarsiat.

2. akilerárutit.

Kalâtdlit-nunâne akigssarsiat uvdlo'kerkata sujornatigut sangminekarput. okatdlínerme tamatumane túngavaginekarput landsrâdip agdagtekarfiata najorkutagssiai ássigíngitsut atautsimêkataussutdlo ilaisa sarkúmiússait.

sulekatigíkûtât isúmatik nalunaerêrmatigik atautsimêkatiit tamarmiuvdlutik okatdlínerat sivikitsuínauvok. atautsimítut okausekautilioput. okausekautíkut ersserpok amerdlanerit sume inúngorsimanermik túngavekarnek isumakatigít, taimágdlát kigsautigalugo atausiákâtigut avdlángutekartínigssâ. okausekautíkut landsráde inássutekarfiginekarporok sume inúngorsimanerup túngavaginekarneranut pí-

ssutaussut inungnut pâsitíniarkuvdlugit, uvdlumíkut pâsi-
nerdluissarnerit pérniarnekarsínaorkuvdlugit.

— — —
akilerârutekalernigssak isumakatiginartínekakaok.

uvdlok táuna uvalivdluarâ landsrâdip nautsorssúserissú-
nera Hansepájuk Gabrielsen skatinut túngassunik navsuiau-
tekarpok. minútit kulit migssiliuinardlugit okalugpok, pâsi-
ssutigssanigdle agdlagalianik pekardluarpok. tamáko ataut-
simékataussunut avguáunekarérsimáput, sôrdlútaok okat-
dlisigssat avdlat taimailiorfiginekartarsimassut.

sulekatigíkûtât arfiniliussut nalunaekútap akúnera atau-
sek sulíput. tauva isúmatik sarkúmiúpait. tamavingmik iná-
ssutigât Kalâtdlit-nunâne kommuninut kildeskatekalernig-
ssâ (inuit akilerârutekalernigssât, akilerârutigssat aningau-
ssarsianit ilángautigerértardlugit). mingnerpâmik ukiumut
15.000 krûninik aningaussarsiagdlit akilerârutekarkuvait,
tauva kommunit nangmingnek aulajangertásangmássuk aki-
lerârutigssap angíssusigssâ 10 procentip 20 procentivdlo
akornáne.

sulekatigíkûtâtde ilaisa ardagdlit kigsautigât isumaliu-
tiginekarkuvdlugo skatekalerpat niorkutigssat akilerârute-
kartitaunerat kamutidlo motorigdlit akilerârutekartitaune-
rat taimaigínartínekásanersut.

sulekatigíkûtât atautsit sujúnersûtigât inuit 50.000 krû-
ninik, sivnerdlugitdlo, ukiumut aningaussarsiagdlit 50 pro-
centimik akilerârutekarnigssât.

tamarmik inássutigât akilerârusevisorissugssat kalâtdlisut
kavdlunâtudlo sapíngitsut mänangâk ilíniartínekalernig-
ssât.

Ausiangne Sukak-partíp autdlartitaisa sujúnersûtigât
skate aitsát erkúnekárumbártok inuit pâsitíniardluarneká-
rérpata akinigdlo nákutigdlínek atulersínekárerpat.

aperkutit ássigíngitsut sarkúmiússúnepkarput. aperkutigi-
nekartut ilát túngavigalugo landsrâdip sujuligtaissa ne-
riorssuivok traktorítak akilerârtautiginekarsínaunersut
pâsiniartíkumavdlugo, aperkúmik tamatumínga sarkúmiú-
ssissup erkaisitsíssutigingmago kamutit motorigdlit akile-
rârtautiginekalermata sulivfit atausiúngitsut traktorinik
atortokartalernerat.

nunavítne kommuneskatekalernigssak landsrådip 1970-ime ukiákut ilerkússumik atautsimínigssâne inássutigine-karumârtok landsrådip sujuligtaissuata okautigâ.

HANS KLEIST:

sume inúngorsimanek akíssutitut taortekartítariakarpok
sume inúngorsimanek landsrådip ukioq atautsimínernime okatdisigâ. pissarnek maligdlugo sarkúmiússissup isúma-mut tássunga isumakataunine igdlersordlugo okausekarpok. taortigssakartínekágilak — ämame taortigssarsiniarnera ajornakusôkigame.

imáingilak isuma táuna agssortordlugo okausekarniartunga. uvanga isuma táuna isumakatigigavko autdlarkautánit ersserkigsumik okautigerêrtariakarpara. taima okarama erkarsautigíngilara sume inúngorsimanerup súniutérarpag-ssuinut isumakataunek, imáipordle: sume inúngorsimaner-mut isúmap túngavigipiä — aningaussarsiat ássigíngíssutât akuerâra. suna pivdlugo isúmamut tássunga isumakataunera navsuiálásavara politikerivta angnerussumik navsuiásav-dlugo kunugunarmata imalünít isumakángingmata. sume inúngorsimanek erkuterkárniarnekalermat politikerivta akuerisimavât *ingmikut inuiagtut issiginekardluta akiler-sortariakarnerput*. *imalünít imáinerpok politikerivut akuer-ssitínekarsimáput ingmikut inuiagtut issigissariakarnivti-nik*. navsuiaudit táuko ardlänut politikerivut akuerssiumá-sángigpata pâsisínáungilara suna pivdlugo sume inúngorsi-manek akuerisimanerât uvdlumíkutdlo avdlángortíkumana-go. taimáitumik mäna mâne pivfigssame landsrådime ilau-ssortat pingârtumik forretningsudvalge mäna landsrådime píssaunermik tigúmingnigtok aperkut táuna pivdlugo ersser-kigsumik akíssutekásassok kigsautigâra.

landsrådime tamára okatdisiginekarmat okautigineka-rêrsutut næstformandiussup angnerussumik okatdisigiti-ningilâ pingârtumik autdlartitakatiminít tapasernekardlune. angnerussumik erkaisseriakángilara inuit partiata autdlar-titáta partíp sujunertânut „nalerkutekissumik“ okausekar-nera. mâne autdlartitanut tapisiaussartut erkartorniarneká-ningmata autdlartitat Danmarkime atuartûtânut tapisiat

kalátdlit akgssakángitsut nálagauvfingmit tapisiarissarta-gänut ilátigut taorsigagssanut nagdlersüniángiláka.

okatdlínerme námaginángínerpák tássauvok Elisabeth Johansenip kalátdlit kavdlunátut akgssousernekartarernerut akuerssissartunik (dispensationsnævn) tikitsiniarnerigalua-ta tunuartínekarnera námagigtaidliortokartángíneranik patsisekartínekartok. ilumut Peter Heilmann taima isumakarsimagune tagpísimásakaok. ilumut landsráde tamarmiussok taima isumakarnerdlune? angnerussumik okatdlisigi-nekángínera uvagut tusarnártuínaussugut landsrädip tamarmiussup isumátut tigusimavarput. mänangák tamanit ilisimanekartariakalerpok ilumut taimáitokartarerneranik nuánaringníngitduínartokartok. suname pivdlugo kalátdlit nunamingnut uterniartut úmassunut ingmíkörtiterivingnut ássersünartumik ingmíkörtiternekartuásápat. ardlalingnik kinigagssakartariakángilak — atausek námaakaok tássalo kalálekatimik akilernekartarerat najorkutaralugo akiler-nekarnek. kalálek kavdlunátut pinekarumagune ingmíkut Danmarkime uníngáiariánguardle aningaussarsiat tungaisigut sule taima árkigssüssinekaratdlartitdlugo tamána uva-gut kalátdlinik ingmíkörtitsignalugtuínartok ajússárutigina-viángilarput. neriugpunga landsrädip tamána atautsimér-kingnigssamine pímôrutndlugo erkartorumârâ.

autdlarkautâne okautigerérpara sume inúngorsimanek taorseruminaitsússok. sôrmiuna politikerivta táuna akuer-ssíssutiginialeramíko ardlánik akíssutekarsimaniángitsut. isúmamik igdlersuinerussut ilát landsrädip formandia Erling Høegh okartok tusarsimanarpok taimáitokarnigssâ ukiunut ardlakángitsuinarnut nautsorssútigisimagaluarine. tupingnakaok politikere sujumut taima issikitsignalune okar-sínaungmat. autdlartitat nunavtínut tikíkángamik uvavti-tordluínak pisínautitaulersarput ínugtaokataunertik najor-kutaralugo. tamanit nalunekángilak uvavtínit agdlát ang-nerussumik periarfigssakalertarmata. ilaisa nuliatiq ardlánik inútigssarsiutekalersítarpait aningaussanigdlo nunamit ánitagssanik kalórilersardlutik. akerdlianik kalálek akgssakángíname taimaisiornígssamutdlo sungiússisimángíname taimaisiorsínáungilak. nauk landsrädip tamatumúnga akíssut? landsrädip kisermártarssua Danmarkimitdlo erkutí-

nariáungitsunik sarkúmiússissartutuak Jørgen Olsen tamatumúnga akerdlilívdilune sarkúmiússigaluarmat sujúnersútâ pingárutekarugtortok iluagtíngitsôrpok. sôk? ímaka ínugtaokatigít ássigíngmik pinekarkuvndlugin. taniatuma kingu-nera mäna takunekarsínaulerêrpok — ínugtaokatigít iluáne avigsâriartornek: kavdlunât aningaussaligssuit igdluatalo tungâne kalâtdlit aningaussakitsut. äma uvagut kinguâkarravta táukua sujunigssât kaumanerussok kigsautigârput. landsrâdip sianigissariakarpâ ukiorpagssüngitsut kângiug-pata ínugtaokatigít akornáne erssitsumik akerdlerîngnekarnigssâ. tamána miserratiginiarnekarsínauvor isumakarnarpordle píngitsôrnerekarsínáungitsok. sujúnersút aitsât tai-nekartok landsrâdip itinerussumik kâgínmarsiorpatdlängitsu-migdlo inuiakatigítut atautsitus pinata aningaussarsiorner-mile inuiagtut ingmíkôrtínekarsímanerput najorkutaralugo erkartortariakarpâ. ímaka sume inúngorsimanermut akíssu-titut táuna ilautínekarsínaugaluarnersok?

sunamitauva pivdlugo autdlartitarpagssuit ukiut mardlug-suit nunavtínériardlutik píssutsinik pásisimassakangâratik autdlarkigktartut nunavta ineriartorneranut pekatautínekartpat? ímaka okausek demokrati erkartortuagarpus tâssanípok? tâssunga akíssutigssatuarâra — ímaka! autdlartitar-pagssuit inuiakataussutut misigisimanatik nunavtínitarput taimáitumigdlo nangminek nunagissamingnut utertardlutik makaississagssarpagssuakaramíngôk nunagissamingnit, ta-mánalumiuna pivdlugo nunap inuvinit pitsaunerokissumik atugagssakartitaussartut. autdlartitat inugtut ajoríngiláka, autdlartitanik ikíngutekarpunga sulekatekardlungalo äma-lume nalúngitdluinarpala nalivtine píngitsôrsínáungíkvut. aperkuterujugssûtiparale uvagut sujunigssavtine mingnerú-ngitsumigdlo kinguâvta sujunigssânik aulajangékataunig-ssât. taimáitumik autdlartitat kinersísínautínekarnatigdlo kinigausínaussariakángitlat.

tapiliússak.

âjukulo Kalâtdlit-nunât pivdlugo okatdlínigssarssuarmut „INUIT PARTIAT“a tungânit aperkutiginiagkavut:

1. kakugo kanok iliguvtalo isume inúngorsimanek atorung-náisava??

2. kakugo Kalâtdlit-nunâta Danmarkivdlo ingmíkut ani-ngaussatigut kassekartitaunerat atorungnáisava??
3. kalâtdlit sulivingne sagdliutitdlugit tigussarnigssât ne-riorssútiginekartuartok kakugo tamána písava??
4. niorkutigssiornek sússunigdlünit Kalâtdlit-nunâne ang-nertusarnekarsínáungila??
5. aulisartut piniartutdlo mänákornit angnertunerussumik nálagauvfiup ikiorsínáungilai??
6. partêkarnek Kalâtdlit-nunâne sujunigssakarpa??

P. I. V.
 ats. Peter Lundblad,
 agdagte.

Kalâtdlit-nunâne akitssarsiat árkigssüssivfiginekarsi-manerat pivdlugo okatdlínerme okausekaut.

okatdlínerme túngaviutínekartok tássauvok sume inúngorsimanek najorkutaralugo akitssausersuinigssamik g-60-ip árkigssüssisimanera. atautsimékataussut födestedskriteria atáinarkuvát dispensationekartitsissarnerdle atorungnaersí-nekarkuvndlugo. taimatut isumakartut atautsimékataaussunit amerdlanerssáuput, táukalo ilángutndlugo kigsautiginartú-típát landsrâdip atuagárkiortitsinigsså födestedskriteriap tunulekutainik pásisitsiniúmik, taimatut árkigssüssisimánermik pásinerdluinerit ikingnerulersínekarniásangmata.

taimatut isumakartut amerdlanerit isumakarput kavdlunátt autdlartititatut ajúngitsorsiagssatik piginásagait avdlán-gortínagit.

ikingnerussut födestedskriteria píverkvuvát ilíniarsimánerdlo najorkutaralugo akitssautekartitaunigssak sujúner-sútigalugo.

kigsautiginekarpok pekatigfíffit kátuvfigdlit (organisatíoner) avkutigalugit akitssarsiat pitsángorsaivfiginekarnigssát anguniartariakartok organisationit ássigíngitsut súniutekar-dluarsínaussunik agdagferkarfiliúnekarnerisigut. pásinekar-simangmat akitssarsiakínerussut nangminerssortutdlo akl-lersornekarnerisa katataujartuínarnerat ersserkigsiautí-nartok sákortúmik sujúner-sútigumanekarpok táuko sujug-

dliutdlugit pitsánguatdlautigssanik árkigssüssivfiginekartariakartut sapíngisamik piártumik.

ersserkigsumigdlo uparuarnekarpok g-60-ip akigssautit árkigssünekarneránut túngavigítitâ una: niorkutigssiornerme námagsissakartássutsip sujuarsimancerata kingunerissânik akigssarsiat pitsángûtekartínekartásassut, malungnarsi-simassok atorfilekatigíngnit ardlalingnit malingnekarungaersimassok.

ilángutdlugulo kigsautiginekarpok Danmarkime feriatarnermut inatsit Kalâtdlit-nunâne atütúngortínekásassok mardlungenigdlo okausekarnermut tapíssutiginekartartok agdlisínekásavndlune.

HANSEPÂJUK GABRIELSEN:

akilerârutit — sôk kanordlo?

akilerârutinut túngassut agtúngíkatdlartitdlugit pissariaká-saok erkailásavdlugo akilerârutit pivdlugit kangale okat-dlítarerit.

1960-ip ingerdlatilernerane pekatigíngne Kalâtdline áma-lo inûsugtut inuínaitdlo akornáne erkartornekartarsimavok skatip nunavtínut erkúnekarnigssâ, tássa ássigíngmik akigssarsiakarnigssap angunekarnigssânut avkutigssatut issigi-nekardlune.

Inuit-partívdlo kanga autdlartínekarame programiliúsimavâ skatip nunavtínut erkúnekarnigssâ, taimatutdlo erkai-sarsiakarpok kangaungmatdle politikerivta akúnermingne skate okatlisigissarsimágât taimailivdlunilo isúmat ássigíngitsut skatimut túngassut sarkúmerartínekartarsimavdlutik.

1967-ime ukiákut landsrådip ilerkússumik atautsimínerane landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata atautsimínerane matorkassume skate okalúserinekartalerpok, taimatutdlo skatimik okalúsekartarnek udvalgime tássane ingerdlatínekartuarsimavndlune perkigsárutaokissumik, udvalgivme táusuma erkarsautigismángilâ skate imailiat-dláinardlugo nunavtínut erkutitníiardlugo avkutigssausi-naussutdle misigssorsimavdlugit kavsînik tunulekutakartit-

dlugit. taimatutdlo udvalgime tássane okalokatigígtarnerup kingunerisimavâ ministerekarfingmik sâgfigingningnek kigsautekarfigalugo sulissugssautitat aningaussarsiat akile-rârusernekartarnigssânik pilerssârusiortugssat ministerip pilersísagai, udvalgilo táuna martsime 1968 pilersínekarpok.

sulissugssautitané ilaussortat ukúput:

professor, dr. polit. P. Nørgaard Rasmussen, Københavnip universitetianérsoek (sulissugssautitat sujuligtaissuat),

ekspeditionssekretær Johs. Herslund, skattedepartement-imérsoek,

landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata landsrådimut erkarsautigssíssutitut sarkumiússamine túngavigisimassame iláitut atâne tainekartut ilángúsimavai:

1) økonomisk planlægningsudvalgip pásisimavâ niorkutigssat akitsútaisigut isertugssatut nautsorssútausimagaluit 1970 ilángutdlugo kiviásagáine isertínekarsínaujungnaertut, tássa aningaussat isertínekartugssat ikingnerungâtsiásakssut ilimagissamíngarnit.

2) aningaussat sujumut nautsorssútiginekarérsimassut iki-lierinarerat kingunekartugssauvok sanaortortitagssatut pilerssârutaugaluit kinguartínekartariakaratndlarnigssânik ámaló kommuninut dispositionsbeløbitut pigssarititat ukiune ardlaringne nikíngitsörtariakarsímaneránik.

3) Kalâtdlit-nunâne akilerârutit pivdlugit sulissugssautitat isumaliutigssíssutâta erssersípâ nunavtîne ukiune ki-nugdlerne aningaussarsiornek ima kagfariartigisimassok niorkutigssat akitsútigissartagaisa saniatigut akilerârtaria-kalersimavdlune akitssarsiamit ilángautiginekartartumik.

kulâne tainekartut túngavigalugit sujúnertsútiginekarpok akilerârutit nunavtînut erkúnekarnigssât. taimatúme pisso-kángíkaluarpat ilimanautekarsínauvok landsrâde komunalbestyrelsítidlo akissugssauvfísa angnertusiartulersimaga-luartut ukiune nagdliútugssane unigkatdlartutut ísínaunerat.

landsrådip upernâk mána ataутsimínermine akilerârutit pivdlugit aulajangiússaisa pingárnerit ilagât inûp atautsip akilerârtarnigssamine ilángautigisínaussâta angíssusia taimatutdlo procentip angnertússusigssâ.

økonomisk planlægningsudvalgime erkartornekarsimassut

torkáavigalugit landsrådsformandip sarkúmiúpâ nalerkúttsangatitlugo inungmut ilángautit 15.000 krúninit aulajangernekásagpata taimalo kommuninut akilerártarnigssame procentigssap ámut kúmutdlo kigdligssait sujúnersútigalugit 10 pct-imut áma 20 pct-imut.

sujúnersútit kulâne tainekartut landsrådimut ilaussortaussunit amerdlanernit akuerssíssutiginekartut avdlángortinagit inatsisigssatut nunavta ministerekarfiata folketingimut sarkúmiutísagpagit, tauva akilerárutitigut isertínekarsínáusáput 11—22 mill. krúnit akornáne.

taimatut nautsorssútigissat torkámavekarput Kalátdlit-nunâne akilerárutit pivdlugit sulissugssautitat isumaliutigssíssutâne kisitsisit 1967—68-imérsut torkáavigalugit. tássungale atatitlugo okautiginekarsínauvok kommunine atausiákâne isertitagssat kanok angnertutigumârnersut sulle ersserkigsumik kisitsisitigut takússutigssartakángitsox, nalunaranile kommunit ilait avdlanit mikinerussunik isertitakartarumârtut. tamána píngitsôrniardlugo sujúnersútiginekartut ilagisimavât „akilerárutit nalerisautit“ atortínekarnigssât. akilerárutit táuko isertitait aningaussautexarfingmut nákartínekartásáput kommuninutdlo „pítsûnerussunut“ avguarnekartásavdlutik, tamána pivdlugo landsrådip ingmíkut sujúnersúsiâ torkáavigalugo.

sujúnersútip imarissaia ilait agtornekángíkatdlartitdlugit erkaimassariakaropok økonomisk planlægningsudvalgip ilaussortaisa ikingnerit sujúnersútigisimagaluarâti niorkutigssat erkúnereknermingne tamákerdlutik akitsúsernekartarnigssât. sujúnersútdle tamána sivisúmik perkigsártumigdlo okatdisiginekarérsimavdlune ilaussortaussunit amerdlane-russunit isumakatiginekarsímángilak.

landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata sujúnersútánut kulâne tainekarérsumut ilángutdlugit ersserkigsau-tigssatut atausiákât máko tainekarsínáuput:

1) isertitanit ilángautigssat:

nangminerssortut isertitakarniernermingne aningaussar-tútigissartagait isertitanit ilángautiginekarsínautitáuput (sôrdlo sákútinut, sulissorissanut, sutlisinut il. il. aningau-ssartûtít), taimatutdlo inuit aningaussarsiáinarmíkut iserti-kartartut ilángautekartarsínaunigssât inássutiginekardlu-

ne sujúnersútiginekardlunilo aningaussarsiatut isertitat 10 pct.-é ilángautiginekartarsínáusassut, taimáitordle ukiumut 1.000 krúnit angnerpámik ingmíkut ítumik ugvernarsautigssakartínane ilángautiginekarsínauvndlutik. ingmíkutdle ítumik ugvernarsautigssat najorkutaralugit 1.000 krúnit sivnerdlugit ilángautiginekarsínauvndlutik.

sujúnersútiginekartut ilagát akítsut erniaisa ilángautiginekarsínaunigssát, igdlunutdle ilakutaríngnut atausíkánut inigssianut nangminerissanut taorsigagssarsiat erniait ilángautiginekarsínauitaunatik.

soraernerússutiagssat sitdlímasíssutinutdlo akilersútit ingerdláinartumik tigusivfiginekartartut pivdlugit sujúnersútiginekarpok táukunúnga akilersútit ilángautiginekarsínauteriardlugit táukunángá tigussat isertitanut akilerárutigssat nautsorssornekarnigssánut ilángúnekartásassut.

økonomisk planlægningsudvalgip sujúnersútiminut ilau-típå uvdlormusiat, atautsimérme aningaussarsiaussartut kísaló nunalisitanut ilíniartûtilingnut tapíssutit akilerárute-kartínekánginigssát.

2) nalikitdlínerit:

sujúnersútiginekarpok nangminersordlutik inútigssarsiúmik ingerdlatsíssut pigissamik inútigssarsiúmik ingerdlánekärnerane atortorissamik nalikitdlílinere akilerárutitigut ilángautigisínaussásagait sujúnersútiginekartumutdle ilángúnekarsimavdlune pigissat nalikitdlíartorsínauitaussut tuninekarneráne akilerárusíssarnigssak.

nunavtíne nangminersortut akilerárutitigut okilisaivfiginekarnermíkut amerdliartorsínaunigssát sujunertaralugo sujúnersútiginekarpok nalikitdlíssutausínaussut angner-pauvfigssát ukiumut 30 procentiússassok igdlútilingnudlo 10 procentiuvdline.

3) akilisitsissausek nautsorssuissauserdlo:

ningaussarsiáinaitdle pivdlugit sujúnersútiginekarpok sulisitsissússut sulissorissamik akigssarsiagssait túniútínagit akilerárutinut akiligagssat igdlikartításagait (ilángautigissásagait) taimalo ilángautigisimassatik pissortanut akilerárutisssartunut ingerdlaterkításagait.

nangminersortut píngitsôratik nautsorssûtekarkussáuput utarkísaugatdlartumik imalünít ukume kingugdlerme ani-

ngaussat isertitarisimassait najorkutaralugit akilerârutinut akilissartugssáuput.

Kalâtdlit-nunâne akilerârutit pivdlugit sulissugssautitat isumaliutigssíssutimingne angatlatinik pigingnigtut, savau-tigdlit piniartutdlo pivdlugit sujúnersútekarsimagaluarput pigssarsiariSIMASSAMINGNIT ilángauvfiginekarértarnigssánik, sôrdlo tunissat nalingisa 2 $\frac{1}{2}$ pct.-iánik. landsrådivdle økonominisk planlægningsudvalgiata ássigíngitsunik pißutekar-dlune aperkut kulâne pinekartok pivdlugo ersserkingneru-ssumik aulajangfíssokángíkatdlartitdlugo ministerekarfing-mut misigssorkusimavâ, misigssuinerdlo inerpat nalunaer-figerkuvdlune. aitsát tamána perérpat kulâne tainekartut kanok ilivdlutik akilersuissarsínaunigssât aulajangerniar-nekarsínaujumârpok.

4) akilerârutit sivnerussut, utertitsivigingningnerit áma kinguáutôrússat:

akilerârutit pivdlugit sulissugssautitaussut isumaliutigssí-ssutimingne inássutigisimavât ukiup aningaussarsiorfiup nárérneratigut akilerârutinut akiliutausimassut nautsor-ssorkigsárnekartarnigssât. aningaussarsiáinagdlit nangmi-nérđlutik nalunaerssugait áma sulivfekartitsissunit pâsisstigssat pißut túngavigalugit akigssarsissartut atausiákât akilerârutinut akiliutigssât erkordluartumik ukiup nânera-ne nautsorssornekartásao. taimatut nautsorssuerkigsárner-me pâsinarsigpat inuk akilerârutigssane sivnerdlugo akile-rârtinekarsimassok, tauva utertitsivfiginekartásao. pâr-dlagtuaniggle akilerârutigssaminik — nangminek pißüngí-kaluardlune — akilerârkarpatdlârsimassok iluarsíssutigssânik piumavfiginekartásao. iluarsíssutaussut erniakartíne-kartugssáuput, erniatidle tapiutigssat akilerârusernekartug-ssaunatigdlünít ilángautiginekartartugssáungitdlat.

kulâne tainekartut ássingajânik nangminerssortut pine-kartugssáuput.

pissaríssersuíngínigssak pivdlugo sujúnersútiginekarpok akilerârutit sivnerussut inütôrútutdlünít 100 krûnit inordlugit amerdlássusigdlit akilersortínekaratigdlünít utertitsí-sutiginekásángitsut.

kinguáutôrússat pivdlugit akilerârutit pivdlugit sulissug-

ssautitat isumaliutigssíssutimingne imáitumik okausekarput:

„kinguáutôrússat nalunekángitsutut Kalâtdlit-nunâne ardlaligtigut ajornartorsiutigssakartitsissarput akitssaiautinigidlo ardlalingnik pilersitsissardlutik: boligstöttimit erhvervsstöttimitdlo atugkat, inûniutigssanut akilersûtít il. il. tamatumane ássersütigssatut takússutigssáuput.

sôruname áma aningaussarsianit akilerártautsime isumaliutigssíssúme tamatumane najorkutagssiat nápertordlugit árkigssússame kinguáutôrússinerit ajornartorsiutaussásáput. taimáitok tainekásaok ilángáusserértardlune akilerártsissearnek patsisauvdlune akitssarsiagldit taimágdlát kinguáutôrússissarsínáusangmata akilerárutit sivnerussut nautsorssuerkigsârníkut pilersut akilersíniarnekartarnerisigut. tamuma saniatigut angatlatinik picingnigtut utarkisaugatdlartumik akiliutigssanik kinguáutôrússissarnerat angertümik pingitsörtínekarsínaussásaoq pissanik tunissiníkut ilángáusserérníkut akilerártañek matuma sujulíne erkartornekartok atortínekarpat, akerdlianiggle angatlatinik picingnigtut akilerárutit sivnerussut akilernigssänik ámaló inugtarissat akilerárutinut akiliutigssaisa ilángáussíssutaußut akilernigssänik kinguáutôrússissarsínáusavdlutik. nangminerssordlutik inútigssarsiúmk ingerdlatakartut avdlat kinguáutôrússisínáuput nangmingnek utarkisaugatdlartumik akilerárutinut akiligagssamingnik áma akilerárutinik sivnerussunik kísalo aningaussat akitssarsissartunit ilángáussíssutit akilernigssänik. kinguáutôrússat tamáko maligtarissagssat periautsitdlo nalingínaussut Kalâtdlit-nunâne atornekartut maligdlugit akilersíniarnekartariakartásáput.“

kuláne tainekartut landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata tapersorsorpai okautiginekarértsututdle angatlatinik picingnigtut, piniartut savautigdlitdlo kanok ilissamik akilerártnékartarsínaunigssát ersserkingnerussumik pássutigssakarfigerkárusrugndlugo.

5) aningaussarsiat avdlángorartut, ajunárutinik nûgsinek: nangminerssordlutik inútigssarsiúmk ingerdlatakartut nalikitdiartortarnermik maligtarissagssat kuláne tainekarértsut iluakutigalugit aningaussarsiat avdlángorarnerat taimalo akilerárutekarnerup avdlángorarnere nalerisásavdlu-

git pivfigssakartitauvdluarput. tássa ukiup atautsip ingerdlanerane angnertümik aningaussanik isertitakarfigivdluagkamingne nalilingnik pigissamingnik, inütigssarsiutinut atortumingnik angnertümik nalikitdlilisínaugamik. pâr-dlagtuanigdle ukiup atautsip ingerdlanerane aningaussanik isertitsivigíngajagkamingne mingnerussumik nalikitdli-lissarnigssak atorsínauvdluogo.

nangminerssordlune inütigssarsiúmik ingerdlatakartok ukiume ingerdlatsivingme aulajangersimassume amigartôrutekarsimagpat amigartôrutip tamatuma ukiune tugdlerne ingerdlatsinerme nautsorssútine ilángautigssatut atornekar-sínaunigsså landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata atortugssautíngilâ. taimatutdlo inuínait sulinermíkut aningaussarsiornerínarmik inüssutigssarsiutekartut inungmut ilángautit inordlugit akgssarsisimagaluuarunik táukua ukiume aulajangersimassume amigartôrutigisimassatik atorsí-náningilait ukiune nagdliútugssane ilángautigssatut.

6) akilerárutigssanik nautsorssuissartut il. il.:

akilerárutit pivdlugit suliakartitaussut isumaliutigssíssutimingne sujúnersútekarpus inuit inütigssarsiornermíkut isertitakartut sujumörtumik nalunaerssornerárénigssänik. taimatútaok sôrdlo okalugiautip ilâne tainekarérsox sujúnersútiginekarpok ukiume kångiútume isertitarisimassat nalunaerssordlugit sarkúmiúnekartásassut akilerárutigssavít iníssutaussumik nautsorssornigssänut túngavigssakarumav-dlune.

landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata sujúnersú-tigâtaok kommuníkûtârtumik akilerárutigssanik nautsorssuissartugssanik pilersitsinigssak akilerárutitigdlo atautsimut kutdlersakarfiliorningssak (skatteråd) skatterådivdlo agdlagfekarfigssánik pilersitsinigssak.

taimatut pilersitsinerme sujuntarinekartut ukúnerúput:

nangminérdlune nalunaerssugkat kommuninut atausiákâ-nut ingerlatínekartásáput tássángänítlo nautsorssuiner-mut komissionip okausekautai ilángutdlugit akilerárutitsi-nerme rádimut ingerlatínekartásavdlutik.

akilerárutigssanik nalornissörnerme ráde aulajangíssar-tugssauvok inatsisitidle tungaisigut nalornissörnerme Kalât-dlit-nunâta landsretianut ingerdlaterkingnekarsínaussásáput

Østre landsretimilo suliagssángorterkingnekarsínauvdlutik.

7) pigingnekatigít akilerârutekartugssaunerat:

aktiautigdlit pigingnekatáussutautigdlitdlünít pivdlugit sujúnersútiginekarpok iluanârutitut pigssarsiarisimassait inuit tákua isertitarisimassainut tapiliúnekartásassut akilerârutekarnigssak erkarsautigalugo. sôrunalume selskabit taimatut pinekartut iluanârutinit ingminermingnít akiliutiginekarsimassunit akilerârusernekartásángitdlat, taimágdlátdle iluanârutit tamákerdlugit akiliutigíngitsôrnerisigut unigtitarisimassanit akilerârusernekartartugssauvdlutik. külâne pinekartut akilerârusernekarnigssame nautsorssúsiornerme inungmut ilángautaussartunik ilángaiviginekartugssáungitdlat.

pigungnekatigít ingerdlatsiniakatigít (interessentselskaber) pigingnekatigígftidlo ilátigut tamákíssumik akissugssauvfiussut (kommanditselskaber) akilerârusersornekartugssáungitdlat, tássa selskabine tákunane mardlungne iluanârutit pigingnigtaisa tamákerdlugit isertitatut pissarmatigik, tai-malo akilerârutinut pigingnigtai akilersuissugssauvdlutik.

brugsforeningine ilaussortaussut dividentisiagssât akile-rârusernekartugssáungitsutut sujúnersútiginekarsimavok. brugsforeningit iluanârutanit pivdlugit sujúnersútiginekarpok iluanârutanit tamákerdlugit akilerârusernekartásassut, aktieselskabinutdle akilerârutanit procentiata agfáinânik angíssusilingmik nautsorssugkamik inungmutdlo ilángautaussumik ilángautekartínago.

nâlagauvfiup sulivfiutai akilerârusernekartartugssáungitdlat.

atâne kisisisimerngit ilángúnekarpus takússutausínaussut aningaussat kanok amerdlatigissut akilerârutanut isertine-karsínauneránik.

akilerârutit angnertüssususigssát 15.000 kr-nik inungmut ilágautekardlune procentitdlo angíssusê.

akingau- ssersiat aki- lerârute- kautau- ssugssat	akingaussat isertiat agdilar- tuárnerat	akilerârutiit procenté ima agtigitt- dugit akile- rârutiigssat	akilerârutiit procenté ima agtigitt- dugit akile- rârutiigssat	akilerârutiit procenté ima agtigitt- dugit akile- rârutiigssat	akilerârutiit procenté ima agtigitt- dugit akile- rârutiigssat
kr.	kr.	20%	25%	20 %	25 %
15.000					
20.000	5.000	1.000	1.250	5,00	6,25
25.000	10.000	2.000	2.500	8,00	10,00
30.000	15.000	3.000	3.750	10,00	12,50
35.000	20.000	4.000	5.000	11,43	14,29
40.000	25.000	5.000	6.250	12,50	15,63
45.000	30.000	6.000	7.500	13,33	16,67
50.000	35.000	7.000	8.750	14,00	17,50
55.000	40.000	8.000	10.000	14,55	18,18
60.000	45.000	9.000	11.250	15,00	18,75
65.000	50.000	10.000	12.500	15,38	19,23
70.000	55.000	11.000	13.750	15,71	19,64
75.000	60.000	12.000	15.000	16,00	20,00
80.000	65.000	13.000	16.250	16,25	20,31

inungmut nangminermut ilángautit akilerârutitdlo procenté akilerârutiitdlo iluanârutit amerdlássusigssait 1967—68.

inungmut nangminermut ilángautit			
	10.000 kr.	15.000 kr.	20.000 kr.
<i>akilerârutekarta- rut amerdlássusê</i>			
Kalâtdlit-nunâne			
nunakartut	6.000	3.550	1.800
Kalâtdlit-nunâne			
nunakartüngitsut	4.200	4.150	4.100
katitdlugit	10.200	7.700	5.900

<i>iluanârutit</i>			
akilerârutit Kal.-			
nun. nunakartut	10,0 mill.	5,0 mill.	3,0 mill.
20% Kal.-nunâne			
nunakartüngitsut	19,0 mill.	17,0 mill.	14,0 mill.
katitdlugit	29,0 mill.	22,0 mill.	17,0 mill.

<i>iluanârutit</i>			
akilerârutit Kal.-			
nun. nunakartut	12,5 mill.	6,3 mill.	3,8 mill.
25% Kal.-nunâne			
nunakartüngitsut	23,8 mill.	21,2 mill.	17,5 mill.
katitdlugit	36,3 mill.	27,5 mill.	21,3 mill.

tabelime pinekarput: nálagauv fingme atorfigdlit (GAS maligdugo aningaussarsiagdlit ilángutdlugit), nangminerssordluti k inútigssarsiúmik ingerdlatsissut, nangminerssordluti k inútigssarsiúmik ingerdlatsissune sulissut, aulisagkanik sulivfigssuautilingne nangminerssortune sulissut, aulisartut, piniartut, savautigdlit, ukiup iláinágut suliartortitat GTO-me firmanilo nangminerssortune sulissut.

okalugiautip agdlangnekarnerane sapíngisamik kisitsisit ikinárniagáput, tássame kigsautiginekásagpat kisitsisit ingmíkut ítumik sarkúmiússornekarsínaungmata.

erkaitsiarnekarsíauvok akilerârutit pivdlugit sulissugsautitat isumaliutigssíssutimingne erkartorsimagaluarmássuk akilerârutinik akilersuisínaunigssak akilerârutip angíssusigssá 5 procentínangordlugo, erkarsautdle tamána kasílernekarsimavok kavsínik píssutekardlune. pásinarsisimavok taimatut akilerârtitsiniásagaluaráine ilátigut erkortumik atortíniarnigssá ajornakusórtorujugssússugssauvok, sôrdlo piniarnermik aulisarnermigdlo inússutigssarsiutekartunut.

landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata akilerârtit sinek pivdlugo okatdlítarnermine unigfigisimassá kuláne tainekarérsutut 10—20 mill. kr. erkäne isertitsissartugssauvok ingerdlániarnigssálo periautsimit avdlaunerusínauga- luamit ingerdlákuminarneruvndlune.

okalugiarnerme agtornekángilak aningaussat akilerâruti-tigut isertut sumut atornekarsínaunigssát kanordlo avgua-tárnekarsínaunigssát, sokutiginarnerúsakingmáme okatd lí-nerme pekataussut isumait táukunúnga túngassut tusásav-dlugit.

gruppe 1-imit okausekautigiumassat:

akilerârutit sôk kanordlo?

- 1) sujúnersûsiame túngaviginekartut 1 — 2 — 3 kúp. 3-mítut iluarinekardluarput: *skatekalernigssak taperser-sornekarpok*.
- 2) bundgrænse 15.000,— kr. autdlarkáumut *iluarinekarpok* — akitgssautikínerussut nangmagagssakarékissut nang-magagssníainarumanagit.
- 3) kommuneskat pivdlugo: 10—20 % -ip *nikinganerata ang-nertússusia angiginekarpok*, sujúnersútdle kisitsímk tai-ssamik ersersitakarniángilagut. nikingássúme angner-tuvatdlárpát kommunit nugertunit ornigagkat ornigar-nekarnerat ineriartornigssamut kanok kingunekarnigssâ nalunaratdlarmat, kommunit ássigíngnerussumik aut-dlarkautânit isertitakarnigssait kigsautiginarpok.

tássungale túngatitdlugo taissariakarpok niorkutigssat akitsûtaisa uvdlumíkut agdliartupilugtitauerat pingârtumík akitgssautikínerussut nangmagagssakarékissut skateka-lerníkut erkornekángikatdlarnigssát pivdlugo.

iluanârutit nunavtinit ánínekartartut ikilisínekarsínaor-kuvdlugit akilerârutekalernigssát avkutigssiûterkunekar-pok.

ningaussat pigissatdlo nalingisa akilerârutait (formues- skat) erkartornekángingmata pâsivarput erkúniarnekángi- katdlartut, taimáitumik pâsissutigssat amerdlanerit sarkú-miúnekarpata aitsât formueskatip erkúnekarnigssâ kigsau-tiginartútíparput.

igdlut torkavîsa akitsoriartortarneráne iluanârutaussar-tut nálagaufingmut isertugssángornigssát kigsautiginekar-pok, igdlup nalingata akê kisimik pigingnigtumut isertug-ssángortitdlugit, tamatumúna iluanârniapilungnek (grund- spekulation) autdlarkautânit pingitsôriardlugo.

Daniel Skifte (gruppeleder),
Arkaluk Lynge,
Simon Thomassen.

Andreas Adolfsen,
Ignatius Kristoffersen,
Lars Chemnitz.

akilerârütit — skat.

gruppe 2-mit

1. gruppip akilerârtarnigssak isumakatigâ. ilaisalo akg-ssarsiat iluarserêrpata aitsât akilerârtalernigssak sujú-nersûtigât.
 2. ukiok landsrådip akilerârtarnek pivdlugo okatdlitssi-ssnerane sineríssame kinersissartut amerdlanerpârtai-sa piumassarât akilerârutinut nangmakatausínaunigssar-tik. ãamalo atautsimêrssiuartut piumassakarput kavdlunât sulissut ingiaiartuínarnerat kigaitlagsimatínekásassok. tamána pivdlugo sujúnersûtigârput akilerârtarnek ima-tut ârkigssünekásassok:

10.000,00 = 25.000,00 kr-nit 10 %
25.000,00 kångerdlugit 20 %

3. kalâtdlit nautsorssúserinermik ingerdlatsisínaussúngortíniardlugit sapíngisak nápertordlugo ilíniartínekartaria-karput.
 4. kalâtdlit akilerâruserissugssat mânákumít ilíniartitdlugit autndlartínekartariakarput.
 5. niorkutigssanut akitsútut bílinutdlo akilerârutivningnik akilerârnekartalerpat misigssorkingnekarnigssait kigsautigârput.

Johan Knudsen,
Gerth Lyberth,
Thomas Berthels.

Atalia Benjaminsen,
Marius Abelsen,
Daniel Eliassen.

gruppe 3-mit:

1. akilerárutit erkúnekarnigssát isumakatiginekarpok.
 2. akilerárutit pivdlugit nalunaerúme Hans Gabrielsenip nalunaerutâne kúp. 79-ime procentip agdlissariakarnera 50.000 krûnit anguvdugit aningaussarsialingnut isumakatigissutiginekarpok, sórdlo 50 %-ingordlugo akilerárut 25 %-iusimagpat 15.000 krûninit.

Jonas Jeremiassen, **Edvard Reimer,**
Hendrik Johansen, **Josva Make,**
Magnus Larsen (gruppeleder).

gruppe 4-mit:
sujugdlermik okautigiumavarput akilerárutekalernigssak
akerdlilersúnarnekarsínaujungaertok erkútariakalísavdlu-
nilo imailivdlug:

kildeskat — nauk nalúngíkaluardlugo nangminerssortunut
suliagssersútaulerdlunilo ingmíkut aningaussartútaulísaga-
luartok.

gruppime amerdlanerit kigsautiginartípát akilerárnerup
tamanut atortínekarnigssá, ikingnerussutdle isumakarput
ámut kúmutdlo kr. 15.000-it kigdligitíniarnekartariakartut
ingerdlatsinerme aningaussartútekarpatlängnígssak angu-
niardlugo. kigsautiginartínekarpok tamatuma atúngínerane
agdlagfekarfingne sulissugssat okautsinik mardlungnik atui-
sínaussut sapíngisamik amerdlasút sungiusartínekarnigssát,
akilerárutit isertíniarnekernerine aningaussartútgssat sapi-
ngisamik angnikitlilerniardlugit. akilerárutitigut aningau-
ssat isertíniarnekartugssat angnertússusigssaisa kommuní-
kútártumik aulajangernekartarnigssát ilalersornekarpok,
taimáitutdlo sumut atornekartarnigssát communalbestyrel-
simit aulajangernekartariakarpok.

gruppiplilaussortarai:
Emilie Lennert, **Jens D. Lennert,**
Jens Kr. Kleist, **Elisabeth Johansen,**
John Lynge **Hans Chr. Lynge,**
Jonas Jakobsen, **Niels Carlo Heilmann.**

gruppe 6-imit:

akilerárutit erkúnekarnigssánik aperkut.

gruppe isumakatauvok aningaussarianit akilerárutit Ka-
látdlit-nunänut erkúnekarnigssänut.

akilerárutit tássáusáput kommunimut akilerárutit tama-
tumúnákut kommunit nangminerssulernigssát angunekar-
tugssángúsavdlune.

niorkutigssat akitsútait landskassimut nákartínekartánásáput.

ilángautit 10.000 krúniorkunekarput aningaussarsiat amerdiartornerat maligtaralugo akilerárutip procentia agdliartortitlugo 5 %-imít 20 %-mut.

nangmingnek pissúnatik akilerárutikinágausimassut errialívfiginekarnigssát akerdlerinekarpok tamatumúnákul nautsorssúsiortartut kúkunerat pinekarmat.

kalátdlit akileráruserissugssat piártumik ilíniartitaulernigssát kajumigsárutiginekarpok.

autdlarníssup okauserissaine kúp. ??-mut túngatitlugo ássersútigalugo aperkutigumanekarpok Nordafar akilerárutekartitauníkul kanok pinekásassok.

gruppiplilaussortarai:

Nikolaj Olsen,	Jakob Janussen,
Hans Brummerstedt,	Hanning Høegh,
Seth Olsen,	Peter Nielsen.

akilerárutit erkúnekarnigssánik aperkut.

atautsimérssuakataussut okauseriumassait:

atautsimérssuakataussut tamákerdlutik isumakatigípput akilerárutit nunavtíne píngitsörnekarsínaujungnaertut:

akilerárutitidle kanok erkuteriarnekarnigssát ássigíngitsuník isumakarfiginekarpok. ilait isumakarput ámut 10.000 kr. kigdligísgait, ilátigut isumakartokarmat 10.000 kr-nut kigdlilugaugpat kalátdlit amerdlanerit akilerákataussalíssassut. ilaitdlo isumakarput 15.000 kr-nut kigdlilertariakartut kalátdlit nangmagagssakarékissut sule nangmagagssorsorkigkumanagit.

akilerárutit tássaussariakarput kommunimut akilerárutit, tamatumúna angunekásangmat kommunit nangminerssornerulernigssát.

piumassarinekarpok akileráruserinerme sulissugssat káláliúsassut, mänákumítdlo kalátdlit sulissugssat ilíniartínekalíssassut akileráruserinerme kalátdlisut okausekarnek pingárutekardluínásangmat.

akilerártartugssat nautsorssúserinermik sapíngisak tamát ilíniartínekkáput.

kigsautiginekarportaok aningaussarsianit akilerârtalerne-karpat niorkutigssanut akitsûtit kagfagtíkiartortínekarung-náisassut, kísalo bílinut akitsûtit misigssorkingnekásassut traktorit ilángutdlugit.

danskit aulisariutait Kalâtdlit-nunâne normulernekarsimassut iluanârutait Kalâtdlit-nunânut akilerârutautekarteriaakarput.

ningaussarsiat amerdliartornerat maligtalarugo akilerârutiip procentia agdliartortínekartariakarpok.

pingasúngornek 24. juni 1970.

- nal. 9,00: politikip tungâtigut sumípugut (Erling Høegh).
nal. 9,15: gruppíkútârdlune sulinék.
nal. 10,45: gruppít nalunaerutait áma okatdínek.
nal. 14,00: nugtertitsinek (Emilie Lennert).
nal. 14,15: gruppíkútârdlune sulinék.
nal. 16,00: gruppít nalunaerutait áma okatdínek.

1. *uvdlumíkut nálagkersugaunek.*

2. *inuit exitertitaunerat.*

landsrådip sujuligtaissua Erling Høegh autdlarnívok, kulekutaralugo: „nálagkersuiníkut uvdlumíkut sumípugut?“ nálagkersuiner mik ingerdlatsivít atausiákârdlugit atautsimutdlo issigalugítaok erkartorpai.

kulekútap okalúserinekarnerane kigsautit sujúnérstidlo máko sarkúmiússünékarput:

landsrådime ilaussortagssanik kinersivít ikilisítariakarput.

sulekatigíkütât atautsit tamána ima námagsiniarnekarkuvát: Nanortalik, K'akortok Narssardlo landsrådimut kinersivíngúsáput atausek, — Kangâtsiaq Ausiaitdlo, — K'ekertarssuak, Ilulíssat K'asigiánguitdlo, — sivnerile Pâmiut, Nûk, Manîtsok, Sisimiut, Úmánax, Upernavik, Thule, Angmagssalik Scoresbysundilo mânákutut tamarmik ingmíkut kinersiviásáput. landsrådimut kinersivít uvdlumíkut 16-iussut taimailivdlutik arkanek-mardluínangúsáput.

sulekatigikutat atautsit avlat sujúnersütičat Kalátdlit-nunāne landsrādimut kinersivit sisamáinángornigssát: 1. Nanortalingmit Ivigtūnut, — 2. Pâmiunit Sisimiunut, — 3. Ausiait K'ekertarssúvdlo tunua, — Ūmának, Upernavik, — 4. Thule Tunulo.

landsrādime ilaussortak Jørgen Olsen sujornák sujúner-sútekarpok Kalátdlit-nunāne landsrādimut kinersivit ikili-sínekarkuvdlugit kulingiluángordlugit. sujúnersütip tamatumána túngavia atautsimékatičit tapersorsorpát, ilusiale amerdlanerit isumakatigíngilát.

atautsimékatičit ilarpagssuisa inássutigat landsrādime su-juligtaissúngortup kinigauv fingminit tunuartarnigssá, tauva sujuligtaissutuínak sulisínaussásangmat. tamatumunga túngassumik sulekatigit atautsit sujúnersütičat sujuligtaissup kinigauvfiane kinerserkingnekartarnigssá, sulekatigítidle atautsit avlat sujúnersuíput kinigaunerpáp tugdla ilaussortángortinekartásassok. Erling Høeghip sujornátsiak landsrādime sujúnersütičigaluarpá sujuligtaissúngortup kinersi-vigme kinigauv fingmine sivnissugssamautá ilaussortángortinekartásassok. Sisimiune atautsimítut tamána isumakatigíngilát. kisiáne Erling Høegh matumúna isumakatigat landsrādip sujuligtaissa ikiortekartariakartok rādime ilaussortat iláinik rádip torkagainik.

landsrādip agdagtekarfiata angertusarnekarnigssá tapersornerkarpotaok. sulekatigit atautsit sujúnersütičat landsrāde inatsimik túngavekartumik pigínáussusilerneká-sassok aningaussat nálagauvfiup Kalátdlit-nunānut akuer-ssíssutaisa kanok atortinekarnigssát nangminérndlune aula-jangertalísavdlugo.

sulekatigit atautsit Kalátdlit-nunáta ministerekfia ato-rungnaersínekarkuvát, suliagssat ássigíngitsut ministerekfaringnut ingmíkut aulajangersimassunik suliagssakartitau-ssunut avgúáunekarkuvdlugit. kavsfítigut taimáitokaleré-pok, taimalo árkigssüssinek ajúngitsumik ingerdlavok.

landsrādip kommunalbestyrelsítlo nangminersorneru-lersitaunigssát inássutiginekarpok. tamatumunga atassumik sujúnersütičinekartut ilagat kommunalbestyrelsine sujulig-taissut kinigauvfik tamákerdlugo atassalernigssát akgissar-siakautigalugulo taimatuínak atütalernigssát.

— — —
kommunalbestyrelsime sujuligtaissok Emilie Lennert aut-dlarníssoralugo uvdlok táuna uvalíkut okalúserinekarpok inungnik exitertitsinek.

atautsimékataussut akornáne sujúnersútiginekarpok inungnik exitertitsinerup sapíngisamik angnikitdlisarnekarnigssâ, exiteriniarnermut túngaviussov aulisarníkut inúttigssarsiornek ajornartorsiornarsisimakingmat.

nugtertitsinek ingerdlánekáinásagpat kigsautiginekarpok nûgfigitíniagkane inigssakarníkut inúttigssarsiorníkutdlo periariufigssat perkigsártumik misigssornekárktarnigssât.

inungnik exitertitsinerup inúniarníkut iluángitsortai sarkumiússúnerekarpot. áma ilordlíkut ítumik súniutigisínaussai pitsáungitsut puigornavérsárkunekarpot.

atautsimítut sujúnersútigât inússutigssarsiutigssat pivdlugit sujúnersuissokatigingnik pilersitsinigssak. táuko piártumik pâsiniásavait inúttigssarsiorníkut sulivfigssakarníkutdlo periariufigssat. ássersútigalugo tainekarpok Angmagssalingme igdlokarfingnilo avdlane ímaka sulivfiliortokarsínaussok sanágssat tikisitat niorkutigssiarinekarfígisínaussáinik. taimatut nunarpagssuarne ingerdlássinekarpok.

atautsimítut landsråde kajumigsárumbavât piártumik inat-sisiortitsiniarkuvdlugó nûgtut igdlutik kimatatik aningau-ssanik taortisíssutigissalerniásangmatigik.

nûgtut inússugtortaisa pikorigsartarfígssáinik Danmarkime pilersitsinigssak atautsimítut inássutigât. kalátdlit sulianik kavdlunâtut uvdlumíkut ingerdlátagáinik tigúmissakaleriartornigssänut tamána avkutigssat ilagisínauvât.

ERLING HØEGH:

„Kalátdlit-nunât kanok nálagkersornekásava?“

katerssüsimanerup matuma kursusimik atautsimérssuar-nermigdlünít taisínaussavta tamána kulekutarâ. atautsimér-ssuarnigssak tamána uvanga isúmiutigisimagavko píssutigâra pissariakartíkavko katerssütarnerit taimáitut autdlartíta-riakalermata kalátdlit-nunâmiut sokutigingnigtut kinigauv-dlutik nálagkersuinerme pekataussut kinigausimángíkaluar-

tutdlo pekatauvfigisínaussait nalivtíne nunavta nálagkersugaunera pivdlugo isúmamingnik sarkúmiússivigisínaussait. nalúngilarput kujanartumik tamána pivdlugo isúmat ássigíngekissut. okarpunga kujanartumik, tássa uvanga tamána inuiakativta nunavtalo sujunigssánut ajúngitsumut soku-tigissaknermut erssiutitut issigigavko — ima isumakartokángingmat nálagkersugaunerput kanok íkaluarunilünít ássigígsok — kisiáne nálagkersugaunek malingnauvfigine-karmat aperkutitdlo tamatumane sarkúmersartut sumigínagaunatik sapíngisamik ajúngitsumik námagsiniarnigssát pekatauvfigumanekarmat.

kialünít nálagkersuinermik suliakartup sokutigingningnek taimáitok nuánárutigissariakarpâ mingnerúngitsumig-dlo kujanartútítldugo kinalünít kunussiaunane atautsimínerne tamanut angmassune isúmaminik sarkúmiússisí-naungmat nálagkersuinermik iluariningningnine iluariningnínilünít erssersitldugo. tamáname erssiutauvok nálagkersugaunerput demokratiússusermik túngavekartok — tamanalume pingárnerssauvok.

periautsit demokratiskiussut malisagáine imáipok isúmat ássigíngitsut sarkúmiúnekartariakartut iluarissak malig-dlugo kissítsumigdlo, tauvalo áma nautsorssütigissariakardlune avdlat avdlatut isumakarsínaunerat.

erkaimavdluángilara kinarpiaunersok — kisiáne unáu-nguatsiarpok Churchill — imaingajagtunik okausekarsimassok: „uvagut iliornivtinit avdlaussumik avdlat tamarmik iliorumagaluarput. iláime pitsaunerussumik iliúsekarsína-galuarput, avdlatdlo áma pitsáungínerussumik; kisiáne uva-gut iliornivta ássinganik kanok iliortokarsimángilak.“

okautsít táuko erssersípát ilumórtok mána demokrati atordlugo nálagkersuinermik ingerdlatsekataussup erkai-massariakagá:

issornartorsiornekarnigssak tamatigut nautsorssütigissa-riakartardlugo, isúmat igdlersortariakardlugit iperáinaru-manavérsárdlugitdlo, tamatigutdlo avdlat isumait sumigí-narnavérsártardlugit.

taimáitumik atautsimérssuarnigssamut matumúnga ka-terssüsímagugut okalúsavdluta tusarnásavdlatalo. isúmavut sarkúmiutisavavut avdlatdlo isumait sujnersiniásavdlugit.

ingmivtínut akârekatigígluta písautug ardlavta isumait isumakatigisínáungíkaluaruvttigítldúnit. isúmavut sarkú-miutísavdlugit kunúsángilagut, kisiáne isumakatiginekángí-nerput narrujúmíssutigekinatigo, narrujúmernermitdlo ni-pangnarniakinata. katerssokatigíngnerput sapíngisamik ajúngitsunik pigssarsivfiginiarniartigo. nunavtíne taima ikigtigigavta sujunigssame isumavdluarnartumik pigssarsi-naviángilagut inuiakativta sujunigssát pivdlugo suliniarniv-tíne ikiokatigíngniángíkvta. uvanga isumavtut aulajangiu-simavara piumássuserigsárdluta pigínáussutsivtínigdlo atordluavdluta katisimanivtíne aitsát inuiakativut neriunartumik sujunigssakalersínaugivut.

itsak nangminek pigssarsiánait inúniutauvdlutigdlo napaniutaugatdlarmata inúniarnerme atakatigígdluarnek píngitsörnekarsínausímángilak. kíkut tamarmik pekatigígdlutigdlo ikiokatigígtariakarput — inuiakatiminut atássutekarumángitsok inúsnáungilak.

isumakarpunga Kalátdlit-nunáne nálagkersuiníkut ingerdlatsinek sujunigssak erkarsautigalugo taimatútaok ítok. nunarssuarne taima angitigissume taimalo inuiánguanik ikigtunik siamasekalutik najugakartunik inulingme inuiat nangminerssortut nangmingnek okautsimingnik kulturi-mingnidlo atuissut ingmíkutdlo inuiakatigífussutut misigíssusekartut ataniarsínáungitdlat inuiagtut atausiussutut nálagkersugaunek sákortúmik isumakatigíglutik aulajangiusímángikuníko.

mána tikitlugo atautsimut nálagkersugaunek píssutau-simavok Kalátdlit-nunáta atausiuneranut kalátdlitdlo inuiagtut atausiussutut misigisimaneránut. nunavta okalug-tuarissauneranit nalúngilarput danskit Københavnime ingerdlatsinerat atautsimórtumik ingerdlatsíssörkárssima-ssok. H. J. Rinkip sulineratigut kalátdlit nálagkersuinerme pekatautínekaleraluarmatalúnit kingornalo kommunerádekalerdunilo sysselrádekalerdunilo mardluviussuník landsrádekaleraluarmat Kalátdlit-nunánik atautsimórtumik nálagkersuissüssut tássa „nálagarssuit“.

nunap angnertússusia nunartamilo kanok íssusiatigut inútigssarsiutitigutdlo ássigíngíssutit túngavigalugit Kalátdlit-nunáta kitá mardlúngordlune avínekarsimavok mar-

dluviussunigdlo landsrådekardlune. nunavdlo inue tamar-
mik kalâtdlinik taissaraluartut taimáitok avangnâmiunik
kujatâmiunigdlo avínekartarpusputlusôk, nunavdlo ilâni-
luartut Tuno Thulelo ingmíkôrdluínartüput.

sorssungnerssuak píssutauvdlune Kalâtdlit-nunât ataut-
simut nâlagkersuissoekalerpok Kalâtdlit-nunâne nangminer-
me najugakartumik, pissaríneruneralo píssutigalugo lands-
râdit mardluviugaluartut atautsimut atautsimítinekartaler-
put atautsimik sujulerssuissokardlutik. Kalâtdlit-nunâta
atautsimôrtitsissumik nâlagakardlune atausíngortitauner-
nut tamána misingnartumik autdlarniutauvok. kisiáne nu-
nap ingmíkôrtuisa mardlússut atautsimik landsrådekardlu-
tik pímérsumik atausíngortitaunerat aitsát 1950 Grønlands-
kommissionime atortússugssatut sujúnersútiginekarpok ki-
ngornalo inatsisitigut aulajangersarnekardlune, taimalo ta-
mána perérmat 1961-ime g-60-ip sujúnersuineratigut Ka-
lâtdlit-nunât tamarme atausíngortínekaropok atautsimik
landsrådekardlune Tunumit Avanerssuarmidlo ilaussortau-
titakartumigtaok. uvdlumíkut Kalâtdlit-nunât nâlagkersui-
nek túngavigalugo avgornekángilak, ingmíkôrtortakarnera
nunap ilaisa sumíssusiánik túngavekarpok.

taimailivdluta kalâtdlit nunaminge nâlagkersuekataune-
rat erkarsautigiguvttigo okartariakarpugut Kalâtdlit-nunât
isumaliokatigingnit atausiussunit agdlâme nangmingnek su-
juligtaissugssamingnik kinigakarsimassunit katigusernekar-
simassok. isumaliokatigít táuko ilaussortakarput nuname
tamarme ínugtaussunit kinernekarsimassunik agdlâtdlume
ilakartínekarínauvdlutik ássigingitsutigut pekatigigfít par-
títdlo sivníssáinik. taimáitumik kularissariakángilak isu-
maliokatigít táuko kanok agtigissumik súniutekarínaussut
ingerdlatsinerme inatsisiliornermilo Kalâtdlit-nunânt tú-
ngassunik aulajangiñiarnekásatitdugo.

nalunekarunángilardlo folketinge inatsisigssanik Kalâ-
dilit-nunâne atortússugssanik aulajangiñiartitdlune lands-
râdime amerdlanerussut isumáinut piumassáiñutdlo aker-
dliuniángisánartok. taimatútaordlo taissariakarpok nâlag-
kersuiníkut pissortakarfit landsrâdimut atarkingnissusekar-
dutigdlo isumânik sumigínaissússângingmata.

Kalâtdlit-nunâta nâlagkersugaunerane landsrâdip taimai-

livndlune pekataunera uvanga isumaga maligdlugo aitsát pi-gínañekarsíauvok periusigssat imáitut malingniaráine: 1) landsrådime ilaussortat sapíngisartik tamákerdlugo átavekarfiginiartarpatigit kinersissítik mingnerúngitsumigdlo kommunalbestyrelsit, 2) landsrådime mianerssúttiginekarpat okalúserissagssat suliarinerine okausekarfigineránilo Kalátdlit-nunäne inatsisigssanik sujúnersuissutut maleruagagssaliortutdlo pingárnerpaussutut kigdligssak kânger-navérsárnekartarpat.

nâlagkersuinerme kingusingnerussúkut pisimassut mäná-kut landsråde sujornatigornit avvlaunerussumik misingnau-tekalersísíma-vât. sujornatigut landsrådip suliarissartagai mákuínaugaluarpus niorkutigssat iláinik akilerárusíníkut isertitat atortítardlugin, kommunit aningaussanik atugag-ssániñk nautsorssuvfigissardlugin aningaussanigdlo lands-rådip atugagssíssutainik atuinerat misigssugarissardlugo. kisiáne nálagauvfiup Kalátdlit-nunänut atugagssíssutaisa kanok atortitaunigssát avguarnekarnigssâtdlo landsrådip okausigssakakatauvfigíngíkaluarpâ.

grønlandsråde pilersínekardlune ilaussortaisa kuliussut landsrådime ilaussortanik pingasunik ilakartitauneratigut nálagauvfiup sanaortugaisigut landsrådip okausigssakaler-nera misingnarsivduarsimavok. tamatumúngalo ilángutdlu-go taissariakarpok landsråde Kalátdlit-nunäne nálagkersuinerme okausigssakartússutut nálagauvfiup Kalátdlit-nunä-nik ingerdlatsinermine ingmíkut suliakartitaine pingárne-russune tamane ilaussortakartitsingmat.

taimaititdlugule landsråde ilungersordlune suliniarsimavok communalbestyrelsit nangminersornerulerneigssänut. tamána aningaussanik atortitsinerínak isumagalugo angui-narnekángilak, atortútíniarnekarpordle sapíngisamik nang-minerssorfigssausínaussutigut tamatigut. kommunip iluane suliagssat tamaisa communalbestyrelsip akissugssauvfigi-ssariakarpai. taimailivndlune communalbestyrelsip okausig-ssakarfigissagssaisa angnertusisínekarnigssát píngitsörne-karsíaujungnaerpok. landsrådip atortússugssatut isuma-katigíssutigismavâ akgssarsianit akilerárutekarnek atortú-lerune kommuníkútártumik árkigssünekartásassok, tásssa akilerárutigssap procentíngordlune angíssusigssâ kommu-

nalbestyrelsimit aulajangernekartásassok, akilerárutigssat tigórarnerat kommunip isumagísagâ iluanárutigssartailo nangminek pissagssarísavdlugit. nálagkersuinermik sulia-kartut ilaisa uvdlumíkut erkortortalererpát atuarfekarnek kommunimit ingerdlánerekartariakarluartok. ímaka okarumassokarsínauvok suliagssat taima angnertutigissut ingerdlánerekarnigssánut communalbestyrelsit inersimássutsimíkut námalersimángitsut. kisiáne uvanga nangminek isumakarpunga communalbestyrelsit angnertûnik ingerdlata>tagssínekartut taimailiorningssamut saperungnángitsut, avdlatdlo kingusíngitsükut táukunatudle pisínautiglerumártut — kísalo ima okartuainartariaerútugut pisínaueruvta aitsât ingerdlata>tagssat angnertût ingerdlánialerumárvut; pisínauerfiusorissak utarkináraluaruvtigo autdlariarsínáungilagut. nautsorssúti gissariakarparput autdlarkautâne kúkulugtornérerit pißarumártut; kisiáne kúkulugtûti gissartagkat inerriartornerme unigtsissúnatik sujumut kámissaissúfnartariakarput kúkulugtûtivut ilíniagakarfigiumagavtigít. kula-rutigissariakángilak kúkulugtûtivut issiginiartokartásakkssok kanordlo árkignekarsínauneránik okalugtüssiumassokartásavdlune.

nálagkersuinerup mänákorpiak ingerlatínekarnerane suliarnivtíne sujunertarárput — sôrdlo taitsiarnekárérssok — nuna tamákerdlugo aningaussartütigssat landsrâdip isumagísagai, inatsisiliortunut ministerianutdlo sujúnersuissússassok kísalo nuna tamákerdlugo atortússugssanik malerua-gagssiortúsavdlune.

landsrâdip mänákut árkigssünekarsimanera naitsumik okautigalugo imáipok:

sôrdlo ilisimanekárérssok ilaussortat sujuligtaissugssartik sivnissigssálo ingerdlatsissugssatdlo forretningsudvalgimik tainekartut kinertarpait, forretningsudvalgimutdlo ilaussortáput sujuligtaissok landsrâdimilo ilaussortat avlat pingasut. forretningsudvalgip landsráde atautsiméngivfiane sivnerdlugo isumagissarpai suliagssat kinguarsáinarmekarsínáungitsut ilátigutdlo aningaussanik atortitsinermut túngassut angnikínerussut aulajangívfigissariakartut. imáitái-narpordlo landsrâdip sulinigssamine maligtarissagssamisut

aulajangersagkat saniatigut sivnerdlune forretningsudvalge pisínáussusekartítarâ.

landsrådip aulajangersimassumik udvalgia avdla tássá aningaussarsiornek pivdlugo pilerssárusortartut, det økonomiske planlægningsudvalg. udvalgimut tássunga ilau-ssortáuput forretningsudvalg, Grønlandsrådimilo KGH-vdlo styrelsesrådiane. GTO-vdlo tilsynsrådiane landsrådip ilau-ssortautitai. udvalgip táusuma suliagssarâ landsrådip su-jumungâk sanaortugagssatigut aningaussarsiorníkutdlo pi-sariakartitai pilerssárusortásavdlugit. ãma udvalge tâuna landsrådip sivnerdlune pigináutítarpâ aulajangíssugssá-ngortitdugo suliagssanut landsrådip tugdliussumik atautsi-miňgssânut utarkisínekartariakarsoríngisanik landsrådiv-dlo tamarmiuvdlnue atautsimíkiarkussaunigssânut píssutig-ssakarsorinángitsunik.

landsrådip sujuligtaissua aulajangersimassumik udvalgi-nut tamákunúnga sujuligtaissûvok landsrådip agdagfekar-fia ikiortigissardlugo. ãmátaok grønlandsrådime aulajanger-simassumik ilaussortauvok tamatumalo saniatigut udvalgi-nut ardlalingnútaok ilaussortauvdlnue. ãmátaok landsrådip sujuligtaissua suliagssakartitsinermik isumagingningner-midlo sulifekarfiup pissortakarfiane sulissartokarnerdlo pivdlugo pissortakarfingme sujuligtaissûvok taimailivdlu-nilo Kalâtdlit-nunâne suliagssakartitsiníkut inungnidlo isumagingningníkut suliakarnerne politik túngavigalugo akissugssaussutut pissortauvdlnue.

nautsorssútiginekartángitsórnáviángilak landsrådip suju-ligtaissuata landsråde sivnerdlugo kommunalbestyrelsit atássutekarfigissásagai. ãma pissariakartokartitdugo akug-túngitsunik Københavniliartariakartarpok nálagkersuissut tássane najugakartut okalokatigiartordlugin. tamákualo sa-niatigut kinersivine ornigtagagssarâ.

tamákua tamarmik erssersípát landsrådip sujuligtaissua námagtorsuarnik suliagssakartínekartok. taimáitumik landsrådekarfingne kavsíne isúmiutigisimassatut sarkúmiú-nekartalerpok árkigssússinek mänáku atütok avdlángor-títariakalersok, pissariakartínekartdlune nutâmik árkigssú-ssinekartariakartok Danmarkime igdlokafirfigssuarne ilâti-gutdlo Savalingmiune atornekartumik, tássá suleriautsi-

mik rádmandinik tainekartunik pissortakartitsiviussumik. tássalo ima pâsisseriaakarpok landsrâdime suliagssat angertunerit atausiákât landsrâdime ilaussortat iláinit aula-jangersumik nákutiginekásassut taimailivdlune landsrâdip sujuligtaissua suliajinik okilisauvfiginiardlugo. isuma tamána atautsimínermê matumane okalúserinekarsínaussut ila-gât.

okalúserinekarsínaussok avdla tássauvortaok landsrâdime sarkúmiúnekárérsimassok, tássalo landsrâdimut ilaussortap Jørgen Olsenip landsrâdime kinersissarnerup avdlángûtekartínekarnigssânik sujúnersútâ.

sujúnersút tamána naitsumik okautigalugo imáipok Kalâtdlit-nunât tamarme atautsimut landsrâdekarfingúsassok kulingiluanik ilaussortakartumik. tâukunânga amerdlanerpánit kinigausimassok sujuligtaissungortásao tugdliuvdlunilo amerdlanernit tainekarsimassok sujuligtaissumut sivnissugssángortásavdlune, forretningsudvalgimutdlo ilaussüsáput tugdliuvdlutik amerdlanerussunit tainekarsimassut pingasut. erkarsautiginekarpordlo sujuligtaissok forretningsudvalgilo akulikekissumik sineriak tamákerdlugo angalaortásassut.

kisalo aperkúmik ersserkigsumik ukiordlo mána alaper-naisernekardluarsimassumik sarkúmertokarsimavok: kalâtdlit Danmarkime najugakavigsut kavdlunâtdlo Danmarkimítut Kalâtdlit-nunâne ingerdlatsinermik sokutigingnigtut Kalâtdlit-nunâne nálagkersuinermut kanok angnertutigissumik súniutekartariakarpat? tamána puornekarsimásagaluarune ima pisimassokarpok radioavisíkut nalunaerutiginekartut maligdlugit ukiok Det grønlandske Selskabime sujulerssuissungortut nutât okausekarsimassut pekatigít „Kalâtdlit“ pekatigalugit folketinge sâgfigingníssutekarfiginiardlugo Kalâtdlit-nunâne nálagkersuinermut súniutekarsínaunigssartik sujunertaralugo.

sôruname áma erkarsautigiuartariakarparput kommunit nangminerssulernejigssâta landsrâdip suleriausianut landsrâdivdlo avdlatut árkigssüssivfiginekarumárneranut agtûmássutekásangmat. tauvalo áma tamatumúnga ilángutdlugo: suliagssat kanok ilivdugit nálagauvfigingmut, landsrâdimut kommuninutdlo avgúáunekarumárpat?

gruppe 1-imit:

Erling Høeghip autdlarniutânut Daniel Skiftep gruppiata okausekautigisså.

uvdlvtíne nálagkersuinerme okartugssauvfít sapíngisamik piârtumik angertusisínekarnigssait kigsautiginartínekarpus imailivdlugit:

folketingime aulajangigaussartut ilaisa landsrådimut túniúnekärnerisigut, taimatútaok landsrådime aulajangigaussartut ilaisa kommunalbestyrelsínut túniúnekärnerisigut. gruppe isumakarpos pissariakardluínalersok kommunalbestyrelsip sujuligtaissusa suliartik atorfivigdugo ukiune sisamane atassalernigssát, piârnerpámik atortínekartariakalersok. udvalgine angertussune ilaussortaussut akgssarsia-kartínekarnigssamíkut árkigssüssiviginekarnigssát piârtumik avkutigssiúterkunekarpok.

kalâtdlit kommunalbestyrelsísa teknikerinit kulangersimanekarpatdlárnerat migdlisíniartariakarpos kommunip nangminerissaminik teknikerekalsínekärnerisigut, uvdlvtíne GTO-p okartugssaunera angivatdlákkingmat. kommunalbestyrelsit nangminerissamingnik agdlagtokalernigssát tainekarérersutut pissariakartigissutut issigárput.

landsråde sujuligtaissugssaminik kinerserérängat kinersivingme kinigauvfiane tugdliutdlune amerdlanernit tainekartok landsrådimut ilaussortángortásassok, sujuligtaissúngortup sivníssugssá píname, sujúnersútiginekarpok.

Emilie Lennert

Apollo Lynge

Daniel Skifte

Kr. Heilmann.

Ole Egede

gruppe 2-mit

Jørgen Olsenip sujúnersútâ kinersiviup atausíngortínekarnigssâ il. il. pásinekarpok, piârpatdlársorinekardlunile. kisiánile kigsautiginekardlune landsrådimut kinersivít ikilísínekarnigssát, ámaló táukunane ilaussortaussup sulivfekarsi-magune sulivfine kimagdugo kinigauvfine sulivfigilísaga. isumakarfiginekarpok landsrådip nangminek sujuligtaissugssane kinertariakarâ. mardluk isumakarput mäna atüttússok atortúgíntariakartok.

kommuninut túngatitdlugo kinersivít avdlángortínekarnigssát kigsautiginekángilak ámalo fælleskommunalit atautsimékatigítarnerat ingerdlatínarnekásassok.

landsrådime sujuligtaissup suliamigut okilisaivfiginekarnigssâ kigsautiginekarpok, ámalo formandimut kinigaussup sivnîssugssâta landsrådimut ilaussortúngortínekarnigssâ taisekatausínauvdlune.

Jonas Jacobsen
Daniel Eliasen
Jonas Jeremiassen
Hans Brummerstedt

Andreas Adolfsen
Simon Thomassen
Lars Chemnitz.

gruppe 3-mit:

1. gruppe isumakarpok Jørgen Olsenip sujúnersútâ landsrådip okatdlisigísagâ.
2. næstformande pivdlugo gruppe mardlungnik isumakarpok:
 - a. formandíngortup sivnîssugssâ landsrådimut ilaussortatut tigunekartásao.
 - b. næstformandíngortok aningaussalerdlugo atorfinigtínekartásao.
3. landsrådip nunavtínut aningaussaliutiginekartartut tamaisa nangminek isumagilísavai.
4. pressionsgruppe atorfigssakángilak.

Niels C. Heilmann
Hanning Høegh
Atalia Benjaminsen

Nukârak Olsen
Hans Kleist
Marius Abelsen.

gruppe 4-mit:

sujugdlermik landsråde kutsavigiumanekarpok mâne atautsimítitsinigssamik isumagssarsiausimassok pitsaussok pivdlugo. kigsautiginásakaok sujunigssame tamána ingerdlatínarnekarumârtok.

- mákua okausekautigiumavavut:
1. isumakatiginartútíparput landsrådime suliagssat angner-tunerit atausiákât landsrådime ilaussortat iláinit aulaja-ngerumik náketiginekartalernigssait, taimailivdlune landsrådip sujuligtaissua suliatigut okilisauvfiginekáinarene pilertornerussumik suleriausekarnigssamut avku-

- tigssakalísangmat. tamatuma pilertortumik atûtilersíne-karnigssâ kigsautiginartûtínekarpok.
2. landsrâdimut kinersissarnerup avdlángûtekarnigssâ pi-môrutdlugo erkarsautigissariakalerpok, ilaussortaussut-dlo ilâta sujúnersûtigisimassâ nuna tamákerdlugo lands-râdimut ilaussortagssanik kinersissalernigssak isumakatiginaraluardlune taima periausekalernigssak sule pivfigssángorsorinángilak. taimailiornigssamitdle pitsaunerutíparput Kalâtdlit-nunâta pingasuvíngordlune kinersivíngornigssâ, nunap isuanít Ivigtût kommunekarfiat ilángutdlugo, Pâmiunit Sisimiut ilángutdlugit ámalo Aussait Diskobugtilo. Upernivik, Avanerssuak Tunulo ámataok ingmíkôrtut sisamarissáitut sujúnersûtiginekarsínáuput.
 3. landsrâde kínuvigungavarput bemyndigelseslov erkarsautigerkerkuvndlugo.

gruppe 5-imit:

1. kúp. 88-ime Erling Høeghip okalugiautâne okautiginekar-tut okautigissainut avdlanut akerdliusorinekarput dan-skidlo atausiuvdluinalernigssavtínik túngassunut.
nunavtíne isúmanik ássigíngitsunik sarkumissokarér-pok sôrdlo SUKAK' áma Erling Høegh isumakatigíngingmata.
folketinge pivdlugo isúmanut arfiníngormat okause-kautit Erling Høeghimut tikuarumavavut.
2. grónlandsrâdip sujúnersuissartúnera erkaiumavarput Erling Høeghip erkaingmago aitsât landsrâde pigíau-nekkardlualersok grónlandsrâdime.
3. landsrâdime ilaussortanut tusarkuvarput Erling Høeghip sarkúmiutâ ilaussortat kinersissitik *atássutekarfigísa-gait*.
4. aperkutigiumavarput Erling Høeghip landsrâdip uvdlu-míkut pigíautitauvfê nãmagineraí.
5. akilerárutit procentê kommunine ássigíngitsune ássigígsarnekarkuvavut, imailiortokalerkunángingmáme pro-

- centikinerit nugterfiginekarnerulísassut akilerârutinut
akilíngínerujumavdlune.
6. Jørgen Olsenip landsrådip ilaussortaisa ikingnerulernigssânik sujúnersûtâ isumakatiginekarpok nunakarfit atautsimut autdlartitakardlutik.
 7. rádmandinik pilersitakarnigssak isumakatiginekarpok kisiánile næstformandip sujuligtaissutut akgissautekartitaunigssâ isumakatigíngilarput.
 8. kommunalbestyrelsip nangminersorulerlernigssânik isuma isumakatiginekarpok, kiggautiginekarpordle tigu-
siartuártitsinekásassok atautsíkut túniússinekarnane autdlarkautánit artugkernekarkunagit.

Ignatius Kristoffersen	Hendrik Johansen
Peter Motzfeldt	Hans C. Lygne
Jakob Janussen	Ferdinand Sandgreen
Magnus Larsen (gruppeleder)	

Kalâtdlit-nunâta nálagkersornekarnera.

gruppe 6-imit:

1. ukiune mákunane ikârsâlerfingne ikârsârutigssatut landsrådip sujuligtaissua mânákulut kinernekartariakarpok. sujuligtaissungortup kinigauvfiane landsrådigssamik kinerserkingnekartásao, tamatumúnákul sujuligtaissungortup suliagssakarpatdlárnera okilisarnekásangmat, ämalo nuna tamákerdlugo pissugssaunine píssusigssamisörtumik tigúsangmago.
2. gruppe isumakarpok landsrådimut ilaussortakarfít ikili-sítarikartut arkanek-mardlúngordlugit:
 - 1) Nanortalik, K'akortok, Narssak.
 - 2) Pâmiut.
 - 3) Nûk.
 - 4) Manitsok.
 - 5) Sisimiut.
 - 6) Ausiait, Kangâtsiak.
 - 7) K'ekertarssuak, Ilulissat, K'asigiánguit.
 - 8) Úmának.
 - 9) Upernivik.
 - 10) Thule.

11) Angmagssalik.

12) Scoresbysund.

- isumakarpugut tamána landsrâdime sulinerup angnertûmik okilisautigísagâ, kularnautekângingmat sujunigssame kommunit nangminerssornerulísassut.
3. pissariakardluínarporok ingmíkut ilaussortautitakarnerup sujunigssame atuínartínekarnigssâ.
 4. næstformandip sujuligtaissutut akigssauernekarnigssâ isumakatigíngilarput kigsautiginardlugulo agdagfekarfiup nukigtorsarnekarnigssâ.
 5. ingmíkut ministerekfekarnek atorungnaertariaakarporok. landsrádit suliait ministerekfingnut tamákuníga sussagssakartunut inársarnekartugssángortítariakarput, takusíaugavtigo politékarkererup justitsministeriamut atalernine ajokutigíngíkâ iga pingnautiginagulo.

gruppiplilaussortarai:

Thomas Berthels (gruppeleder),

Ole Elisassen,

Johan Knudsen,

Peter Nielsen,

Gerth Lyberth,

Josva Møke,

Søren Johnsen.

nâlagkersuiníkut sumipugut-mut okausekaut.

uvdluvtíne nâlagkersuinerme okartugssauvfít sapíngisamik piårtumik angnertusínekarnigssait kigsautiginekarput imailivdlugit:

folketingime aulajangigaussartut ilaisa landsrâdimut túniúnekernerisigut, taimatútaok landsrâdime aulajangigaußartut ilaisa kommunalbestyrelsiniut túniúnekernerisigut.

landsrâdime sujuligtaissup okilisauvfiginekarnigssâ sujnertaralugo isumakatigíssutiginekarput máko:

- a) landsrâdip ilaussortaisa sujuligtaissup udvalgine suliagssaisa iláinik avguaufvfiginekarnerunerisigut.
- b) formandingortox formandituínak sulissugssáusassok, taimalo formandingortup kinersiviane kinigaußsumut tuggdliuvdlune amerdlanernik tainekartok ilaussortavigtut tigunekartugssautitauvdlune (18).

kinersivít ikilisínekarnigssait atautsimêkatigíngnit amerdlanerpânit isumakatiginekarporok (27).

nunap atautsimut kinersivngortitausínaunera sule piârpatdlârsorinekarpok.

kommunalbestyrelsip pigínauitaunerulernigssânik atautsimékatigít isumakatigígput; suliagssatdle angnertût tigu-jartuárnekarnigssait ukiune aggersune návferardlugit pissariakartok kigsautiginekarpok autdlarkáumut artugkerérkunagít. ãmátaok kigsautiginekarpok kommunalbestyrelsime sujuligtaissok kinigauvfik tamât atassásassok atorfigivig-dlugo.

kommunalbestyrelsip udvalgíne suliakartut akgissarsia-kartitaunigssât kigsautiginartínekarpok kinigkat atorfiliór-ningitsut inútiqssarsiornermíkut ánaissakarsínaunerat erkarsautigalugo.

kommunalbestyrelsip teknikíkut agdagfekarníkutdlo atorfinigtsisínaunera kigsautiginartínekarpok kommune-karfiup iluane atorfekarfingnit avdlanit kulangersimane-karnane ingminerminut suliagssarititaussut suliarisínaor-kuvdlugit.

tapiliússak.

akilerârurit pivdlugit okausekautekarnerme pinekartut ilât paitsûnganartortakarsínauvok, pingârtumik kavdlunâtut nugterniásagáine. táuna imatut okausertakarpok: aningau-ssarsiat amerdiartornerat maligtaralugo akilerârutip pro-centia agdliartortínekartariakarpok.

pâsinerdlúngíkuvko erkarsautiginekarunarpok aningau-ssarsiakarnerussut angnerussumik akilerârtarnigssât, tássa kavdlunâtut pinekartartok progressiv skalamik. táuna aningaussarsiakinerussunut aulajangersumik procentekariar-dlune procente kagfasingnerussok tugdlia tikíngínerane ing-míkut kagfariautekakátârtarpok, taimáitumigdlo suliariuminaitsukasiuvdlune. akilerârurit nunavtínut erkúniarne-karnerat tamanut sapernaisutsútiniardlugo suliarinekarsimavok. taimailiorníkut anguniagaussut kavsiúput, sôrdlo amer-dlavatdlânik sulissokángínigssak ãmaló kommunaline lig-ningskommissioniussut pissaríssersonekarpatdlâratik kulânit issigissutut itdlugo pâsisínaussât anguniarnekardlune.

okausekatigítidle kulâne tainekartut ãma imatut pâsine-karsínáuput sôrdlo kisitsisit atâne takutínekartut ersséri-

sagát. taimatut kisitsisinik takutitagssaliörnerme torkáma-viginekardluínarput landsrådip planlægningsudvalgiata akilerárutit pivdlugit sujúnersútai. sôrdlo nalunekángitsok sujúnersítiginekarsimavok ilángautigssak inungmut atautsimut 15.000 kr-úsassok, procentigssålo 15—20 akornánítugssauvlune. procentit tainekartut akúnerpiát 15 pct. atornekarpok kisitsisinik takutitagssaliörnerme. kisitsisit ersserstduínpárt procente akilerárutigssak agdliartungátsiakissok aningaussarsiat amerdliartortitdlugit.

inungmut ilángaut 15.000 kr.

atingaussarsiat isert. ilángau- tekartínagit	akilerárnerme torkámavigssat	akilerárutig- ssat 15 pct.	pct-íngor- dlugo
20.000	5.000	750	3,75
25.000	10.000	1.500	6,00
30.000	15.000	2.250	7,50
35.000	20.000	3.000	8,57
40.000	25.000	3.750	9,38
50.000	35.000	5.250	10,50
60.000	45.000	6.750	11,25
70.000	55.000	8.250	11,80
80.000	65.000	9.750	12,19
90.000	75.000	11.250	12,50
100.000	85.000	12.750	12,75

tainekarérsut píssutigalugit mardlungnik aperkutigssakar-punga:

- 1) procentip agdliartortínekarnigssâne erkarsautiginekarpa progressiv skala kulâne tainekartok?
- 2) imalünít procentip agdliartortínekarnigssâne erkarsautiginekarsimava landsrådip økonomisk planlægningsudvalgiata sujúnersútâ? — sôrdlume kisitsisit erssererérât aningaussarsiat amerdliartortitdlugit procente angnertungátsiakissumik agdliartortarpok.

Hansepájuk.

Kalâtdlit-nunâne inuit ekiterniagaunerat pivdlugo okatdlisigssamut ilângússak.

landsrådip agdlagkamine nr. 473-ime 13. april 1970 uvdlulernekarsimassume kínuvigânga nunakarfingmit igdlokarfingmut nugternerme ajornartorsiutaussartut ãmalo igdlokarfiup nugterfigissap communalbestyrelsiata ajornartor siutigissagai pivdlugit agdlautigissakarkuvdlunga.

mâne igdlokarfiftíne pisimassut ilisimassáka pivdlugit taimâgdlât navsuautekarsínauvunga ãmalo tamatumane kanok iliortokartariakarsoringningnivnik taimâgdlât sarkúmiússakarsínauvdlunga.

maunga nugternek 1956-ime angnikitsumik nunakarfiup Ikerasaup inuerutitínekárneratigut autdlarnerpok. nunakarfik táuna Sisimiut kommuニアta ilagialuarâ taimaníkut nugtertisinerme nûgtut tungaisigut kúkússutausimasínaussut tamarmik kúkússutausimasíssut okautigisagáine kúkuneruvatdlârsoríngilara.

ássigíngitsunik kúkússutekartarníkut nunakarfiup inue maunga igdlokarfingmut nûgput, tikíkamigdlo igdlugssakângitdlat iserterfigisínaussamingnik, taimailivdlutik avdlatut ajornartumik ilakutarít ardlakartut ukiákut apineranut tupermíput, tupermigínarsínáungingmatalume communalbestyrelsimit utarkisaussumik inigssínekartariakardlutik.

nunakarfik tugdliutdlune inuerutínekartok tássa Sarkardlit 1962-ime inuerutitaussok. Ikerasangme nugtertisinerme kúkússutausimasíssut tamatumane ilíniarfiginekangâtsiarsimáput. nunakarfingmiut ardlaleriardlune atautsimékatiginekartarsimáput erserkigsaiviginekartardlutigdlo igdlugssamik inerdlutik nugterfigeriánangornerinik ersserkigsumik nalunaerfiginekartigatik igdlokarfingmut nûsângitdluínartut, tamáname sujorkutdlugo nûgkaluarunik najugagssakartínekánginamik.

Ikerasaup inuerutínekárnera sujorkutdlugo asimiokarfít Ikerasârsson Sarkardlerdlo inuerutínekarpútaok, pâsissákaile nâpertordlugit táukua inuerutínekárneráne angnertûmik ajornartorsiutáungitsumik pisimáput.

kingorna Úmánárssuk inuerutínekarpok, mânákutdlo

upernâk mána 31. maj K'errortussup inue kingugdlít nûglutik.

sujuliane erkartugkavnut atassunik ajorusûtekángitsüngilanga nunakarfingnit nûgtut igdlumingnut kimatamingnut taorsívfiginekartarnerinut túngassumik. Sisimiut kommuniáne inuit nunakarfingnit igdlokarfingmut nûgtut, nunagissamingne igdlumik nûgdlugo náparkingnigssáta akilersínáungínera píssutigalugo igdlumingnik kímatšínaartariakarsimassut, igdluinut kimatáinut taortisisitsínaussarsimángilagut. usoruvfigilängitsôrsimángilavut Ausiait Pâmiutdlo kommunê pássissáka nápertordlugit nunakarfingnit Ilivilârssungmit Kuáninitdlo kísalo Kitdlernit nûgtunut igdluinut kimatáinut taorsíssutekartitsisínausimassut.

nunakarfingmít igdlokarfingmut nûngnerme ajornartorsiutit erkáisaguvkit taimatut nûngnek ajornartorsiutinik angertûnik pilersitsissarpok, okartugssautitat tungáinut túngássutekartuínáungitsunik, tamákume ajornartorsiutait anigornekarsínaussarput igdluliornigssamut aningaussagsakartaráine. ämame aningaussagssakaráine nunakarfingmít igdlokarfingmut nûfigssamut angatdlatitínek ajornángilak, inuitdlume igdlugssáinut nutânut isertertínere ajornartorsiutaunek ajorput, iserterérângatale aitsát ajornartorsiutit nûgtunut túngássutekartorpiait pilersarput.

nûgtok okarfiginekartarpok, ájuna igdlugssat. igdlo boligstöttimit aningaussaligauvdlane nápagauvok, kularnângitsumigdlo amerdlasôrpagssuartigut inúp igdlumik sungiusimassânít mardloriáumik pingasoriautingajangmigdlünít anginerussardlune. amerdlasôrpagssuit igdlugssamingnut nugtertarput init sokángitsut pisatagssakartínagit imalüñit tamarmik ingmíkut sinigfigisínaussamingnik sokaratik. ímaka igdlumut iserternermik kinguningâtsiâ nûngnerisiutisísaput, ímakalo igdlume pisatsersûtigssatik pissariakarnerpágínaít pisiaralugit, ilame 2000 krúniugaluitdlünít nûngnersiutisiaralugit angertûmik pisíssutigssáuningmata. ningiorpagssüputdlo igdlup pisatsersornigssânik ilisimassakangângitsut taimatútaok igdlup aserfatlagtailinigssânut, tamatumalume kingunerissânik igdlorpálugssuit aserfatlagtailinerdliugaussardlutik.

igdlume angutitaussoꝝ kommunime nunakarfingmit av-

dlamêrsûgune tikitame piniarfinik avlagssâsaok sungiússi-niarkârtariakardlunilo. Ímakame nunagissamingne aulisarfingnâkarpok, imalünít autdlainiarfingnâkardlune nunakarfingminik ilisimâringningnine nâpertordlugo sussâsanane. mânile nunagiligkamine sungiútínago ämalô silâ, sarfâ, piniarfitdlo pitsaussut sumíssusê, angatdlavítidlo ilíkartinagit ardlaleriakalune angilugtordlune angerdlartariakartarpok, ímaka kimatamine tamána sungiusimángíkaluardlugo.

nunakarfime kimagagkat amerdlasût piniarfigigsússarput, ajornágitsúnguamik igdlume nangminek atugagssanik aulisartokarsínauvok autdlainiartokarsínauvdlunilo. uvdlup kanok ilineratigut piniarniarnigssak aulisariarnigssardlünít nangminek aulajangigagssaussarpok, ingerdlanigssak nangminek árkigssûtdlugo, taimalo kakutiguínak sussârdlune angerdlarsínaussardlune. tamánalume piniartumut mikíngitsumik pingárutekardlune.

nûgtok igdlokarfingmut pigune piniutine angnikekissut piniutigalugit, ímakalo umiatsiáráinarmik akûteralangmik motorilingmik angatdatekardlune angnikekissumik pigssássutigissaggaminik piniarnermik ingerdlatsniarssárínásángíkune igdlokarfingme aningaussarsiorfigisínaussaminik suliagssarsiortariakalersarpok. suliagssarsiortariakarforme ukiunilo kingugdlerne píssutsit nâpertordlugit igdlokarfipup nangminek inuinut, ímaka ingminit sungiússisimanerussunut ämalô igdlokarfingme píssutsinik ingminerminit ilisi-mangnidluernerussunut, sulinermigut unangmigderniar-tugssauvlune.

tamatuma kingunerisínauvâ ukiup ilâtigut sulivfigssaerúnek. nûgtunúme sulivfigssausínaussut igdlokarfiftíne amerdlángekaut, pingártumigdlume ukiúnerane igdlokarfingne angutit suliagssakartíniarnerat ajornakusôrtarpok; rejekariarângatdle arnat ilait suliagssakarsínáuput.

napardlinarnek angutinut kingunekaratarsínauvok su-sagssaaerutdlune avdlamut sásardlune imertalerermik, sualugtíkiartuínarsínauvdlunilume.

ukiune mákunane amerdlakaut tusartagkavut nunalisitat suliartortitat imalünít kavdlunât sumik ardlânik píssutekar-dlutik Kalâtdlit-nunavtínigínartartut Kalâtdlit-nunâne nunahevartunut (kalâtdlinut) unangmigdertungortarmata,

agdläme Kalâtdlit-nunâne nunavekartunit (kalâtdlinit) su-liagssamut ilíniartínekarkängíkaluardlune suliarinekarsí-nauvduuaraluartunik suliakartínekartartunik. tamatumane erkarsautigâka sulissartut ilíniarsimángitsut suliarisína-ssarpagssuarigalue; sôrdlo igdluliorfingne sanaortorfingnilo salinermut túngassut. tamatumane kalâtdlit sulissorinekar-sínângornigssât angmáuniartariakaropok.

nûgtutdle, ímaka piniartûnermic aulisartûnermigdlünít inûtigssarsiutekardlutik sungiüssisimassut, maunga tikikângamik inûssausek avdlauvdluínartok iserfigissariakartarpât. nûngíkatdlaramik nangmingnek aulajangertarpât kakugo piniariardlutik aulisariardlutigdlünít autdlásanerdlutik. mänákutdle pivfigssame aulajangersimassume suliartúsáput ámaló pivfigssame aulajangersimassume suliungnáisavdlutik; tássa sungiusimaríngisak ámaló tákua inûssasiánut nâpertûtíngitdluínartok. sulivfigissamilume kanok iliornigssak nangminérndlune aulajangersornek ajornakaok.

taimátaok umiarssuárkanut aulisariutinut ikerusugkaluartut akilersornekarnek aporfigigajugtarpât, uvfa amerdlaki-ssutigut aulisariutit nâmagtunik inugtagssakartángíkaluartut, tássame inugtarissat akilersornekarnigssât ârkigssüssáuningmat. inugtarissat ássigíngitsut pissanik pigssarsiat avgornerisa kavsinginik akgíssarsiakartínekásanersut aulasingínerme isumakatigíssutiginiarnekarnek ajorpok. ássigíngekissumik akilersuinekartarpok, tamánalo nâmiginângekutigalugo. matuma sujornatigut nûgtup nangminek suna tamât aulajangerssugarâ, mänákutdle kiavdlünít suliagssig-pane suliarekussaussok nâmagsiniartugssauvâ.

taimatut píngitsailinekardlune sulisiaunerup ímakalo aulajangersimassumik akilersornekángínerup kingunerisí-nauvâ sulivfigissamut tákutíngitsörnek avdlatdlo tamatumunga agtûmássutekarsíaussut.

sulivfigissamik isumagingninginermik píssutekartumik aningaussarsiorungnaernerup imalünít aulisarnek piniar-nerdlünít ajutôrpata kingunerissugssauvât pilersuissússup akilersugagssaminik akilisínaujungnaerera, tássaußsunik boligstøttimut akiligagssanik imalünít erhvervsstøttimut taorsigagssarsianut akilisínaujungnaernek — tamákume sagdliutdlugit misigssornekartarput tamatumalo kingorna

akiligagssat mikissualuit akilernekángitsut tákússortardluitik. taimailigunilo inuk ingminut issertornialersarpok, imer-talersardlunilo.

nûgtut tungaisigut ajornartorsiutit ardlakakissut mâne taigoréruparpáka, ímakalo ajortortai ámaló piissutsit iluar-siuminaitsortai ilángutdlugit. atauserdle anguniagaussaria-karpok, tássa: sapíngisamik sulivfigssausínaussut amerdlanerussut pilersniartariakarpavut, kalátdline inôkatigíngne sulivfiusínaussut amerdlanerussut. amerdlanerussut pilersniartariakarput silap piissusanik unerisimángitsumik issig-kajokissumigdlo nalerkisárutekángitsut. —

pingârtumik angajorkát igdlokarfingmut nûngnerming-nut patsisigissarpát nunakarfingmígínarnigssak mérka-mingnut sujunigssakángitsutut issigissaramíko. pitsaussumik atuartitaunigssamut periarfigssakangângilak, amerdlasôr-pagssuartigutdlume ilíniarkingnigssamut periarfigssakara-ne. taimátaok inûsugtumut atuarérnerup kingorna nunakar-figissamine iluamérsumik aningaussarsiorfiusínaussumik sulivfigssarsinigssamut periarfigssakangângilak. taimáltumik angajorkát mérkatik ilagalugit igdlokarfingnut nugterput, mérkatik atuarfigme piorsagaunerussume atuarsínauniásangmata pitsaussumigdlo atuartitauvdlutik. ukiune máku-nane angajorkârpagssüput kitornamik iluamik ilíniagakar-nigssänik pingârtitsissut, pisínaussartigdlume tamákerdlugo sapíngisamik pitsaussumik atuartitaunigssänut kajumigsâr-tardlugit, kingorna suliagssatigut unangmigdlnernigssaming-nut sungiusardluarsimaniásangmata.

nûgtok maunga igdlokarfingmut nûngnigssânik okaloka-tigissara okarpok: „ingminuínak erkarsautigísaguma nunakarfingme kimativne pigssarigsârneruvdlunga inûvunga, uvavtínuinardle erkarsautigisínâungilavut, kitornavutdle erkarsautigissariakarpavútaok, inersimalerunik nunakarfingmígínardlutik kanok ilivdlutik inûniarnigssâtaok erkarsautigissariakaravtigo.“

aperisínauvugut mérkat suna sujunertaralugo angnerussumik ilíniagakartíniarpait? ilíniarnertik sumut atúsaga-míko? mänákut takusínaulerérparput inûsugtut sórdlo 9. klassime atuarungnaertut sulivfigssarsiniarnerisa ajornaku-súleriartuínarnerat. agdaglfingme, pisiniarfingne kuerssuar-

nilünít inigssakartínekángitdlat, tauva kanok iliúsápat? atuarnermingne sujunertarisimanaviángilât atuarungnaeruník sussakaratik napardlínarnigssartik. inatsisine túngaviussune § 75 Kalâtdlit-nunavtínut atütûsimásagaluarporme, mänamutdle angnertúmik kanok iliúsekartokángilak anguniardlugo, kinalüni sulisínaussox sulivfigssakartíniarnekássassok ingminut pigssakartíningssaminut pigssarsiorfigisínaussagssânik.

ineriartornek erkarsautigísagáine suliagssakartitsiniarnerup tungâtigut 1962-ime aulisagakarujugssuarneranit sujuariarkigsimángilagut, taimaníkúme pingártumik aussaunera ne suliagssaisuassokángingmat. taimáitumik aperkut tamána pivdlugo ajornartorsiutip ârkigssüssivfiginiarnigssâ anguniartariakarparput.

taimátaok atautsimékataussunut atarkinartunut táingitsôrumángilara, tássa inûsugt 7. klassime atuarungnaertartut sulivfigssarsiorniarnermingne ajornartorsiutekartarnere. ãma inûsugtokarrok atuardluarsimagaluardlutik sulivfigssaisuassunik. amerdlakautdlo sulivfigssamingnik navssârniarungnaersimassut únungneratigutdlo sume tamâne agtugagssaríngisamingnik agtualârissartut sumik pinartumik pi ssokarnigssâ erkarsautigínardlugo.

nûgtut ikiorserniarnekarnigssât pivdlugo sujúnersûtiginiagkáka mákútíniarpáka: nugtertitsissokalersínago nûgtíniagkat igdlokarfingmik nûgfigssänik navsuaudluarniartariakarput, taimatutdlo nûgtune sût ajornartorsiutausínaussut navsuaudtiginiartariakardlutik.

inuit taimatut navsuiáussissartugssat suliagssamingnut piükúnáinaratik atordluarsínaussüssariakarput. nûgtugssat isumakalersíniartariakángitdlat nunagissáinit nûgfiginiagât tamatigut atugarigsârnernerussok, ajornartorsiutausínaussutdle sukumíssumik pásisitsíssutiginiartariakarput.

K'utdligssat erkarsautigalugit taissagssakarpunga, okautigisínauvarame kutdligssarmiut okalugtûnekarsínáuningmata Sisimiune igdlut type 25-t K'utdligssanituníngarnit angnerussut. sumilünít píssutsit ajortortakardlutigdlo iluarisimârfigssakartarput.

sujuisingnerussúkut taivara inuit Kalâtdlit-nunâne nuna kavigsut (kalâtdlit) angnerussumik sutdlivingssarsiünekar-

nigssait, taimailivdlune nunalisitat mânimiúngorsimassut unangmigdlersínaorkuvdlugit.

inûsugtut erkarsautigalugit pissariakarpok Danmarkime sulinermut sungiusarfingmik (træningscenter) pilersitsisso-karnigssâ, inûsugtut suliagssanik ássigéngitsunik sutdliving-nigdlünít ingerdlatsinermut sungiusarfigisínaussánik, tai-mailiorníkut inûsugtut danskit sutdlivekarfine sûgaluanilü-nít — ilame nunarssuarne sumilünít píssutsit najorkutara-lugit — ilutimigtudle sutdlivingssarsísínaorkuvdlugit. sava-lingmiormiut sume tamâne nápitagssáuput, kalâtdlidle nâmik — kalâtdlímé ilíniartauvdluáleralaruník tauva sule-riautsivtaok tungâtigut nagdlersüsínaulísagaiuarput. okar-tockarniakinane kalâtdlit inuiangnít avdlanít sutdlerdlung-nerussut. avdlatutdle periarfigssakartitauleruvta angúmag-sínaugaluarpugut.

ajússârutigâra pivfigssamik angnertuvatdlâmik atuisimá-saguma. taissákale pivdlugit isumaga agsut påserkuvara, neriûtigâralo táukuátaok angnertúngíkaluارتut iluakutausí-naujumârtut. nunarput inuilo pivdlugit periarfigssausína-ssut sút tamaisa avkutiginiartariakarpavut, mingnerúngit-sumigdlo inûsugtortavut tamatumane sagdliúniartariakar-dlutigik.

*Emilie Lennert,
Sisimiune kommunalbestyrelsip
sujuligtaissa.*

tapiliússak.

agdlagaminínguákut matumûna navsuiálarñiarpara suju-nigssame Kalâtdlit-nunâne inungnik nugtertissarnermut túngatitlugo isumaga, sapíngisamik naitsúnguángordlugo. pissariakásagpat uvanga nangminex isumaga sarkúmiutilâ-sasoralugo. takusínaugavko programime 29. juni uvdlup' kerkata sujornagut okalûsigssaorérssok nuánârutigâra, tai-máitordle telegramime neriorssuerérssimagama agdlagángor-dlugo navsuiáutekalárniarpunga tauva matumûna tusardiutilârniarpara.

1. K'utdigssat inuerúsagaunerat 1972-ime nâmagsinekar-sínaussutut ilimaginekarmat píssutigssakarsorinarpok tamuma kingorna (1972) Angmagssagdlup kommuniata

inungnik ikililerivfiginekarnigssâ atautsimînerme matumane erkainekarnigssâ, nauk ímaka pilersârusiornekaleréraluak taimáitok Angmagssagdlup nangminek inuinit erkainekarnigssâ agsut pissariakartípara, mânilume distriktime tusarngartaujungnaerérpok.

pissutiginiagkama ilagait nugtertugssat inûtigssarsiornermíkut, uvdluinärne inûnermíkut tarnimíkutdlo imailiatdláinak nugtertífekalísagunuk nákariartulersínaungmata, taimalo ajúngisâgaugaluaak artornarsiartulersínauvdlune. sôruname ajornakutekángitsörtugssâungilak, ajornartorsiutitdle angnerussut sapíngisamik sittdlimavfigissariakarput.

2. K'utdigssanit nugtertitsinek ineriarpat suliagssak tugdliútugssak tássa Angmagssagdlup kommuniane inungnik ikilisaivndlune Kitânut nugtertitsinek autdlartivísavdlugo, kommunimitdlo tássánga inuit nugtersínaussutut ilimaginekartut 1200-t migssáiníput inuitdlo táuko ilakutaríngnut 6-inik inugtalingnut nautsorssútigigáine tássa ilakutarít 200-t migssáinísaavdlutik, autdlarkáumutdle inûsungnerussut nugtersínaussutut ilimaginekarmata (áipakángitsut) ilimanarpoq autdlarkáumut sulivfigssarsiuneq avlatigutdlo isumagingningniarnek ajorpatdlárnaviángitsok, taimáitordle suiliagssat imaignavigsorssüsángingmata nugtertut amerdiartortitdlugit sulivfigssarsiuinigssak ajornartorsiornarsiartuínásavok.

sôruname tamákunínga iláungitsôrsínáungitdlat igdlugssakartitsiniarnek, nangminerssordlutigdlo inûtigssarsiutekartut (aulisartut piniartutdlo) ajornartôrtásagaluarpatapu iortariakángilak okaautigísavdlugo okautsinik nunamitdlo avatangíssit nikingássutait inungmut súniutekartakingmata.

taimáitumik isumakarnarpok sujunigssame inungnik nugtertitsinerne aulajangersimassunik tamákunínga (nugtertissugssanik) pilersitsissariakartok. ajornángigpat kalâliuningssait kigsautiginásakaok. inuíme nugtertugssat erkarsautigigáine tamatumínga suliaxartugssak agssait imáináringsänik akissugssáussutsimik tigumiakartugssaungmat.

3. sulekatigíngníkut pitsaunerussok angunekarsínaugunarpok, sôrdlo Angmagssagdlup communalbestyrelsia kísallo arbejds- áma socialdirektione. kanormiásít kingugdlek isumakarluarnerpok? direktionivdle ilaussortángue silá-

ssorigsuínángúgunarmata arkilo tusakulanánguakalutik tai-máitumik direktione táuna agsut sokutigára. K'utdigssane iliúsaussartok malingnekarsínáusagunarpok, taimáitordle áma uvanga isumaga tusardliúsínáusaguvko (kursusip náláne) nuánarísavara. taimáitumik mássákorpiaq navsuiásángilara táuna tákajájungmat agdlatdarkerigssünginamalo. tauva isumakarpunga Emilie Lennert pivfigssak nagdlili-vigtínago tamákuníga okalokatigisínauvdlugo sarkúmiú-nekartugssat kingugdlerpát ilagingmássuk:

inûvdluarkussivdlunga
ats. Josva Mäke.

gruppip 1-ip nugtertitsinermut okausekautigiumassai:

- 1) erkainekarpok nûgtugssat nangmingnek igdluliorsína-nigssamut periarfigssakartínekartariakartut, tamatumani-le taimágdlát nunakarfingne taimailiortokarsínaunera isumakatigissutiginekardlune. tamatumane nugternerup kigdlilívfíginekarsínaunera isumaginekarpok.
- 2) gruppe isumakarpok uvdlumíkut nugternek súkavatdlár-tumik ingerdlánekartok taimáitumigdlo unikâtdlagtíne-kartariakardlune. tamatumane (tássa nugtertitsinerup súkavatdlárnerata) navianautai igdlugssakarniarnerínar-mut túngássutekángingmata, nuánitsorpagssuarnigdle tarníkut nápautekalernermik agdlát kingunekarsínauv-dlutik. tamáko píssutigalugit kigsautiginartútínekarpok nugtertitsinerme ajornartorsiutit tungaisigut tarnip pí-ssusník ilisimassalingnik (psykologinik) ikiortekartaler-nigssak. ilángutdlugulo okautigumanekardlune social-medhjälperit nugternermut túngatitlugo atordluarne-karsínaunerat árkigssútdluartariakarmat.
- 3) nûgtut igdlutorkamingnut taorsívíginekartaleternigssât landsrådimut inatsisiiliugagssatut nukingisârutigiumane-karpok. tamatumane boligstøttme igdlugdlit taorsívígine-kartugssatut nautsorssütiginekángitlat, taorsívígine-kartartugssatutdle nangminerissamingnik igdlokarsima-galuartut erkarsautiginekardlutik.
- 4) nûgtugssanut ersserkigsumik pásisitsiniutigissariakar-pok nüsagunik nûngnigssartik nûgfigissamingne kom-

munalbestyrelsímut nalunaerutigerkárdlugo aitsát tai-mailiortásassut.

- 5) nûgtut sulivfigssakartíniarnekarneránut atatitdlugo nugterfiussune sulivfigssuarnik periarfigssanigdlo avdlanik pilersitsiortornigssak pimôrtdlugo misigssuivfiginekar-tariakalerpok.
- 6) *træningslejrinut túngatitdlugo.*
tássane inuit sulekatigkútârdlugit sungiusarnekartásá-put, tamatumúna ilâtigut kavdlunânit taorsíartornigssak angujartuárnekarsínaungmat.

gruppiplilaussortarai:

Ferdinand Sandgreen,
Atalia Benjaminsen,
A. Lynge,
Kristoffer Heilmann,

E. Lennert,
P. Motzfeldt,
Erling Høegh,
L. E. Johansenilo.

gruppe 2-mit:

Kalâtdlit-nunâne inuit ekiterniagaunerat pivdlugo okause-kaut.

ekitertitsinek pivdlugo g-60-ip sujunertarisimassaralua sine-ríssame igdlokarfít sikunek ajortut ekiterfiginekarnigssait, ukiune kingugdliunerussune siláinaup avdlángorneranik perkutekartumik ingerdlatínásavdlugo nangânartokalersimavok.

uvane kulâne pinekartunut atatitdlugo pâsíssutigssatut uko taiumavavut:

- 1) nûgtut igdlokarfingnut nûgfigissamingne sulivfigssakar-nerup tungâtigut ajornartorsiutekartarnerat. tamatumalo kingunerissânik akilersugagssat ássigissaaisalo tungai-sigut nangmagagssínekartarnerat. ajússârnartúvorme nûgtut igdlokarfingnut nûgfigissamingne socialkontori-nut ikiorsívfigerkuvndlutik sâgfigingníssutekartalersar-nerat. taimáitumik ersserkigsarnekarpok nugtertitsine-rup sujunertaríngmago inûp nukagsarnekarnigssâ.
- 2) gruppivtínilo tapersersorumanekarpok Emilie Lennertip autdlarkausiutdlugo agdlauserissâ.
- 3) Emilie Lennertip sarkúmiússânut tapersiutdlugo una ilângúkumavarput: Kalâtdlit-nunât pivdlugo okatdlínerme 1968-ime Claus Sørensenip okauserissai uko:

„Kalåtdlit-nunāne aulisarnek sineriauvdlo erkâne pisű-ssutepagssuit iluakutigísagáine niuvertorusekarfít sav-ssasigsuniútut tássa aulisarfiusínaussut — okarsíauvugut-dlo Norgime Savalingmiunilo Danmarkimilume iliorsi-manerit ássilivdlugit — agdlilertariakarput. taiginarsí-nauvara sôrdlo ássersütigalugo Esbjergimit Hirtshalsip tungânut 19-inik niuvertorusekarfekarmat niuvertoruse-karfingnik tainekarsínaugunarpot niuvertorusekarfiúpú-me. taimáipordlo uvfa nunákut bílinik avdlanigdlo atá-ssutekarfigigkaluartok. aulisartut aulisarfingmingne na-jugakarumáput, tamánalo perkingnerpánik inokalersitsi-ssarpok. Danmarkip sineriâ kímut erkarsautigiguvtigo tássane perkigduínartunik pikorigsunigdlo inokarpok klasse A-mítunik okautiginekarsínaussunik. sineriangme ilíniartitsivigssuakángilagut, atuarfigssuakarata inigssi-ssarfigssuakaratalo, tássanile perkigsumik inúnekarpok perkigsumigdlo ineriartornekardlune, mássákut Kalå-dlit-nunāne amigautaokissutut okautigissariakartunik.“

gruppiplilaussortarai:

Jonas Jakobsen,
Alibak Josefsen,
Hans Brummerstedt,

Nikolaj Olsen,
Hanning Høegh,
Hans Chr. Lynge.

gruppe 3-mit:

okausekautit táukua mardluk isumakatiginekángitsôrsínáu-ngitsutut issigâvut, äma erkarsautigalugo Josva Makip okausekautimine taissâ nûgtugssat kursusekartarnigssänik isuma, imale ilavdlugo: nûgtinatik kísaló nôrérnermingne taimailiorfiginekartarnigssât.

kisiáne táingitsôrumángilarput igpagssigarnínguak okat-dlisigissarput nugtertitsinermut (koncentrationspolitikimut) atatitdlugo okalugtut isumakatigigduínarsimangmata. ukiut kângiútut takutísimavât taimailiornerup (tássa nugtertitsi-nerup) ajúngitsortai kanok angnikitsigissut. tamánalo nâ-lagkersuissut pásvídluínarsimavât. taimáitumik uvagut gruppivtíne nangânartokartíparput ingerdlánekánginigssâ, nugtertitsinerup nûgfigissagssane sule sulivfigssakángíkat-dlarnerane.

sulime nâlagauvfik inatsisit maligdlugit sulivfigssakar-

titsinigssamík isumagingnigtugssaugatdlartitdlugo misigssuinekardluásassok, sôrdlo Angmagssalik erkarsautigalugo ilumut sulivfiliornigssamut periarfigssakángivingnersok, ímaka sanâgssanik avatâníngänîndlünít erkúnekartunik sa-narkitagssanik. sôrdlume nunarpagssuarne taima inûniute-kartokartartok.

ämátaok naggasiutdlugo landsrådimut tamarmiussumut erkarsautigerkuvarput Emilie Lennertip taissâ nûgtut ig-dluisa kimataisa (tássa nunakarférak tamarne inuerugpat) nalilernekartarnigssait taorsívíginekarsínaunigssak angu-niardlugo.

gruppiplilaussortarai:

John Lynge gruppeleder,
Ignatius Kristoffersen,
Andreas Adolfsen,

Jens D. Lennert,
Jonas Jeremiassen,
Edvard Reimer.

gruppe 3-mit:

inungnik nugtertitsinek.

1. igdlokarfítlait tilflytterudvalgekarpuget. tamána tamanut erkúniartariakarpok.
2. nugtertut igdlokarfíup iluane sujunigssame atautsimôr-dlugit inigssínekartáságítlat.
3. ukiune kingugdlerne mardlungne píssutsit — tássa sâ-rugdlekángivfiussut sujumut taimigínásagpata píngit-sôrane piumassarissariakarpok igdlokarfingnut sulivfig-ssaeruvfiussunut nûgtokángitdluinarnigssâ píssutsit uv-dlume atütut ajornerulerkunagit. nugternek autdlarter-kármát kúkunerujugssuak — igdlugssakartitsíngerérnek — kúkunermik nutâmik sulivfigssakarértinagit nugter-titsinermik kingorárnekásángilak.
inungnik sulekatigfígsuník pilersitsissariakarpok inútig-ssarsiutigssanik nutâník súkasúmik navssârniartugssanik (erhvervsråd).
4. kavdlunârpagssuit sulissartut igdlokarfingne sulivférut-dlutik uningáinalersimassut suliagssatuánguanik tigusivatdlálékaut, agdlátdlume kommunimit ikiütinik atuvatdlálérsimavdlutik. píssutsit taimáitut unigtíniartaria-karpot, tamánalo píssutigalugo kontrakte nutâk pilersíniartariakarpok ima imalik: píngitsôrnane kontrakte

- nâgpat soraersitsinekarpatlünít Danmarkimut uternigssak ilángúsimásavdlune.
5. uvdlok mána tikitlugo GTO tilbudekartitsigângame ilángútarpâ særliche betingelser. tássanilo aglagsimassar pok firmat avatâníngänértsut suliagssak písaguníko kálatldit-nunâmiunik tigussakásángitsut. firmatdlo táukújuáiñangajagput suliagssanik tuninekartartut.
 6. ãmátaok ilungersútdlugo anguniartariakarpok nugtertut kigsautigissartik najorkutaralugo sulivfigssarsiünekartarnigssât.
 7. sarkúmiússissut sarkúmiússait isumakatigâvut, mingne-rúngitsumik sujúnertsut Danmarkime træningscenterekarlernigssânut túngassok.

ingmíkôrtok 3-mut ilássuttit okautigumanekarpok mássákut K'utdligssanít nugternek Angmagssalingmîtdlo nugternigssamik pilerssârutiit ingerlatinartariakángitsut igdlokarfit aulisarnerínarmik inútigssarsiorfekartut mäná-kut ajornartorsiutait erkarsautigalugit.

gruppiplilaussortarai:

Peter Nielsen,	Seth Olsen,
Marius Abelsen,	Søren Johnsen,
Gerth Lyberth,	Niels Carlo Heilmann,
Johan Knudsen,	Ole Egede.

gruppe 5-imit:

nuánârutigârput sarkúmiússissut pißusiviussunik pâsisimassakardluarsorinardlutik taima ersserkigtigissumik sarkúmiússingmata.

sarkúmiússat isumakatigivdluardlugit gruppe ima isumakarpok:

nugtertitsinek arrínerussumik ingerlatítariakalersok igdlokarfit ajornartorsiutekafriúngitsumik nugtertunik tigusinigssamingnut námagtumik piorsaiviginekarérnerisigut nugtertitat tigunekartarkuvdlugit.

uko isumagerkârtariakarput:

1. igdlugssakarnek.
2. sulivfigssakarnek.
3. súngivfingme sangmissagsskartitsinek pâsisitsinianerndo.

nugtertitsiniánardlune nugtertitsinek, imáipok: „erssíngitsumik píngitsailívdlane“ nugtertitsinek pinavérsârtaria-karpok.

aperkut: nunagissame igdluliornigssamut akuerinekarér-dlune nûgtugssángoráine aningaussat akuersíssutaorérsut nûfigssame atornekarsínáupat?

gruppiplilaussortarai:	Daniel Eliassen,
Ole Eliassen,	Daniel Skifte,
Simon Thomassen,	Lars Chemnitz,
Thomas Berthels,	Josva Make.

inungnik nugtertitsinek pivdlugo atautsimérssuartut okau-sekautigiumassát.

atautsimérssuartut isumakatigíssutigát nugtertitsinerup kigaitdlagtíkatdlarnigssá. ilátigut isumakartokardlune unigti-vigkatdlartariakartok uvdlumíkut píssutsit atütut taimá-katdlartitdlugit. nugtertitsinermut túngavigpiaussook aul-isarnermik inútgassariut nalerkúkungnaersimangmat. piu-massarinekarpordlo inútgassariutit suliagssakartitsiniarne-ruvdlo pitsaunerulernigssát utarkerkártariakartok, píssutau-ssutudlo ersserkigsarumanekarpok ilumut nugtertitsinerup igdlugssakarniarnek kisiat ajornartorsiutitaríngmago, nuáníngitsorgssuarniggle nagsatakartardlune.

atautsimérssuartut tamarmiuvdlutik kigsautigát inungnik sulekatigígsunik pilersitsissariakartok inútgassariutigssanik nutánik súkasúmik navssárniartugssanik (erhvervsrådimik).

ássersütítut tainekarpok nálagauvfik inatsisit maligdlugit sulivfigssakartitsiniarnigssamik isumagingnigtugssaugat-dlartitdlugo misigssuinekardluásassok, sôrdlo Angmaggssalingme igdlokarfingnilo avdlane erkarsautiginekarsínauner-sok ilumut sulivfiliornigssamut periarfigssakángivingnersok. ímaka sanágssanik avatáníngänitdlünít erkúnekartunik sa-narkitagssanik, sôrdlume nunarpagssuarne taima inúniute-kartokartartok.

núgtut igdlutorkamingnik taorsívfiginekartalernigssát landsrådip inatsisiliugagssátut nukingisárutigiumanekarpok. ilángutdlugo erkainekarpok træningslejrinut túngatitdlugo inuit sulekatigíkútárdlugit sungiusarnekartásassut tamatu-

múna ilâtigut kavdlunânik taorsiartornigssak avkutigssat ilagísangmássuk.

sisamángornerme junip 25-áne programe:

nal. 9,00: káumarsaineck. G. O. F. sunauna?

Claus Bornemann áma Torben Emil Lynge.

nal. 9,30: autdlarniutit túngavigalugit gruppíkútârdlune okalokatigíngnek.

nal. 11,30: „nerriviup angmalortup“ erkâne okatdlínek. okatdlínerme pekataussut uküput:

1) Torben Emil Lynge.

2) John Lynge.

3) Marius Abelsen.

4) Inôrak Olsen.

5) H. C. Petersen.

okatdlítissok: Lars Chemnitz.

nal. 15,00: kavfisornek.

nal. 15,15: atautsimérssuarnerme pekataussunut tamanut angmassumik okatdlínek.

nal. 17,00: ingmivtínut pâsisínauvugut?

autdlarníssok: Jakob Janussen.

Kalâtdlit-nunâne káumarsainermut kutdlersakarfigssak

Kalâtdlit-nunâne káumarsainermut kátuvfekarfingmik (Grønlands Oplysnings Forbund = GOF) pilersitsiniarnek uvdllok táuna okalúserinekarpok. kátuvfik taima ítok pekatiigifit ingerdlássarísavât. erkarsaut táuna landsrådip grønlandsrådivdlo akuerssárêrsimavât. áma nunavtíne pekatiigifit kátuvfíne pissortaussut kanigtúkut tamána pivdlugo atautsimítinekarnermingne isumakatauvfiginerarpât.

uvdláp tungâne Claus Bornemann káumarsainermutdlo ingmíkôrtortakarfingme pissortak Torben Emil Lynge navsuautekarput, sulekatigíkútâtdlo isumaliokatigígput.

sulekatigíkûtât arfiniliussut isúmatik uvalíkut tusartípait. káumarsainermut kátuvfekalernigssak tamarmik iluarivdluarpât, sapíngisamigdlo piárnerpâmik piviussíngortí-

niarkuvât, kigsautigalugule pilersíniagak tamána radiúkut, avísitigut, inungnut tamanut angmassunik atautsimítitsissarnertigut kátuvfingnilo pissortaussunik atautsimítitsiner-tigut navsuiardluarnekárkingnigssâ.

sulekatigíkútât atautsit sujúnersítigât káumarsainermut kátuvfik kingusingnerpâmik 1971-ip ingerdlanerane aut-dlarnernekásassok.

uvdlok táuna uvdlámít únugkiartorneranut kulekutak pi-nekartok sangminekarpok, Kalátdlit-nunâta sujunigssâne pingárutigssakakissutut issiginekardlune.

sulekatigíkútât isúmatik nalunaerêrmatigik kulekutak sule ersserkigsarnerujumavdlugo ingmíkut torkagkat nerri-vik kaujatlagdlugo okalokatigígsínekarpot, uvalivdlo siv-nerane atautsimékataussut tamarmiuvdlutik okalokatigíssu-tigât.

okatdlítut kigsautigissait máko tainekarsínáuput:

kommunine tamane káumarsainermut agdagtekalernig-ssak,

káumarsainermut pissortakarfigssame sapíngisamik ka-látdlisut kavdlunátutdlo ássigíngmik okalugsínaussunik su-lissokarnigssak,

torkagkanik Danmarkime atássutekarfekarnigssak, tagpa-vane pásissat sapíngisamik áma iluakutiginiarumavdlugit,

atautsimítarfít piorérssut pitsángorsagaunigssât, pekatigíg-fitdlo atautsimítarfígtárniartut periartfigssaringnerulersi-taunigssât,

igdlokarfit nunakarfít dlo avísisa imarissaisa pingárner-siugkat Atuagagdliutine ingmíkut kúpernerme ilángúnekar-talernigssât.

kavsfít inássutigât sineríssap ingmíkôrtortaine ássigíngit-sune avísekalernigssak, kisiáne igdlokarfingne nunakarfing-nilo avisit atorungnaersínagit.

sulekatigít atautsit kigsautigât nunavtine højskolip tamanut angmassup áipernekarnigssâ, Sisimiutítok mikivatdlângajalerêrmat — mingnerúngitsumik inûsugtut nunavtine amerdiartornerat erkarsautigalugo.

atautsimékataussut ilarpagssue okausekarput káumarsai-nek súniutekarnerussúngortníardi lugo aningaussat sipárne-kartariakángitsut, landsrådilo piárnerpâmik aningaussanik

akuerssíssutigingnigtariakartok Kalâtdlit-nunâne káumarsainermut kátuvfik autdlarnernekarniásangmat.

TV (fjernsyn = radiúkut sarssuatanik autdlakâtitsivik) imalünít radio sordlek ardlât sagdliutínekásanersok takússutigssamik taisisitsíssutiginekarpok. igdlokarfingne angerussune TV-kalernigssak arfinek-pingasut inássutigât, 30-tdle kigsautigât nunavtine TV-mik pilersitsiniarnekaler-sínago radio piorsarnekárktariakartok. pingasut taiseka-taujumángitdlat.

Claus Bornemann aperinekardlune ilisimatitsíssutekarpok súngivfingme kanok iliúsekarsínaunigssak periarfigssakar-nigssardlo pivdlugit inatsisigssamut migssiliút suliarinekalersimassok. migssiliúsiak táuna 1971-ime ukiákut lands-rádimut, kingornatigutdlo inatsissartunut, sarkúmiúnekarsínáusangatínekarpok. tássa inatsisítágssak táuna piárner-pâmik 1972-ime atulersitausínáusagunarpok.

CLAUS BORNEMANN áma TORBEN EMIL LYNGE káumarsainermik sulinek.

Sisimiune atautsimérssuarnigssame ilaorkuvdlunga kaju-migsárnekarama erngerdlunga písanganartutut isumakarfigisimavara kalâtdlit pekatigalugit Kalâtdlit-nunâta sujunigssâ pivdlugo okatdlínermut pekataunigssara, taimáitumig-dlo nuánârdlunga aggerumavdlunga angersimavunga. ki-ningusingnerussúkutdle nangässutekarnerulersimavunga. ilumôrpame pivfigssame tássane atorfigdlit tikiússúsassut Kalâtdlit-nunâtaló ineriantornera pivdlugo okausekakatauv-dlutik? mänale pásisimavara kigsautiginekartok káumarsainermik sulinek pivdlugo perkigsártumik sarkúmiússinigssak okatdlínermut angnertúmut túngavigssatut atornekar-sínaussumik. taimáitumik neriugpunga atautsimérssuarnigssap anersávanut nalerkútumik sukangakulugtumik najor-kutarísavdlogo isumaliutigssíssut martsime 1969 Kalâtdlit-nunâne káumarsaineckivdlugo udvalgip sarkúmiúsimassâ, uvangalo nangminek isúmáka sapíngisamik kigdlilerniar-dlugit.

sujugdlermigdle apererkárktariakarunarpok: káumarsai-

nek sunauna? nalunaerssuinigssak ajornakusôrtûvok suliagssakarfik angnertokingmat, ukiunilo kingusingnerussune ajornartorsiutit tamáko okalúserinekarângata *inersimassunik ilíniartitsinek* erkartornekarajungnerusimagunarpok. káumarsainerek pivdlugo udvalgip suliagssakarfine kigdliler-simavâ teknikimut — suliagssanut túngassutigut inersimassunik ilíniartitsinerup ilâ tamána avatânítiardlugo, mânilo āma uvanga taimaisiúsaunga.

isumaliutigssissúme udvalgip aulajangiúsimavâ atuarfekarfik āmaló suliagssatigut ilíniartitaunek ukiune kingugdlerne kuline angnertusarnekarsimakingmat inersimassunik ilíniartitsinek ineriartornerme taima angnertutigissumik malingnausimángilak. tamána nangâssörnartorujugssûvok, tássame Kalâtdlit-nunâne ineriartornermut pingâruteka-kingmat inersimassunik káumarsainerup pilerssârusiornerme nalerkútumik inigssínigssâ issigissariakardlunilo ilíniartitaunek pivdlugo ârkigssüssinerup ilagssaviatut.

pingârtûvok nagdlerkatigigsitsinekásavdlune teknikimut — suliagssanut túngassutigut ilíniartitsinerup āmaló inersimassunik ilíniartitsinerup, ajornartorsiutinik inungnut nalingínaussunut túganerussunik suliakarfiussup, nagdlerkatigigsinekarnigssât.

pissariakartitsinek.

naluvara Kalâtdlit-nunâne inersimassut káumarsagaunigssânik pissariakartitsinerujugssuak angnertûmik okausekarfigissariakarneriga. isumakarpungale amerdlanerit tamatumane isumakatigísagângä tamána uvdlumíkut Kalâtdlit-nunâne ajornartorsiutit angnertôrujugssuit ilagigât. kisiáne naitsumik taisínauvara káumarsainerek pivdlugo udvalgip suliagssakarfít ardagdlit tíkuarsimagai, tamatumane inersimassunik káumarsainerup angnertusarnekarnera pingârutekardluarsináusavdlune.

sujugdlermik inuit pâsisinekartariakarput inuiakatigig-tut ineriartornek pilertortok autdlarnersimassok pivdlugo. ajúngínerúsaok inuit akissugssaokataussutut misigilersíkáine, kisiánile pissunut akerdliussutut píssusekalersítariakángitdlat. kisiáne imáituáinarpok, inuit inûnermingne atugakartitaussut avdlángûtinik pâsingisamingnik akuerisimá-

ngisamingnigdlünit pâtsivéruterkajássardlutik, nalornissôr-simassardlutik nutântdlo akerdliussardlutik.

inuit āma kajumigsârtariakarput kulturičut kingornú-ssartik pigivigsutut misigerkuvdugo tamatumúnalo ing-mingnut atarkinertik agdliserkuvdugo.

inuiakatigíngne nutângorsagausimassune inûp kiavdlünit pisínautitauneratut issiginekartarpok pigináussutsine sapíngisamik ineriar-tortísavdlugit periarfigssakarnigssâ. Kalâtdlit-nunâne káumarsainíkut sulinek avkutigalugo ardla-lingnik kinigagssakartitsissariakarpo inuit inersimassut kinigagssarisínaussáinik.

inersimassunik illiartitsinek tássaussariakarportaok atuarfingme atuartitausimanermut tapertagssak, tássame kalâtdlit inersimassut amerdlanerssaisa atuartitaunerat angnikípatdlârsimangmat.

inuiangne Kalâtdlit-nunânisut pilertortigissumik ineriar-tortune ajornángitsumik pilersinaussarpok inôkatigít ássi-gíngitsut akornáne atássutekarnermik amigautekarnek: pásisimassakardluartut inuinaitdlo akornáne, nugtertut ig-dlokarfiuvdlo inuisa akornáne, suliartordlutik autdlartitat ámaló aulajangersimassumik najugakartut akornáne. káumarsainerup nâmagsiniagagssarâ avigsârutit taima ítut pér-nekarnigssât.

āma ínugtausso inuínak angnertunerujugssuarmik inuiakatigítut inúnerme pingárutekalersítariakarpo. nâmângi-lak kalâtdline inuiakatigíngne ingmíkut pásisimassakar-dluartut ardlagdlit inuiakatigíngne nâmagsiniagagssanik iluarsíniartísavdlugit. káumarsaineck avkutigalugo inugtau-ssut sulivigsíniartariakarput, suliakarsínângortitdlugit pe-katigígningne, kommunalbestyrelsine ámaló katerssütarne-ne tamanut angmassune.

káumarsaineck pivdlugo udvalgip suliagssakarfit avlat áma tíkuarsimawai, sôrdlo arnat pivdlugit suliagssat, kav-dlunât — kalâtdlit pásekatigíngnigssât, nunat tamalât páse-katigíngnigssât, niorkutigssanik pisissartut ilitsersünekar-nerat áma ilakutarîngne aningaussakarnermut sipârniarner-mutdlo túngassut ámaló súngivfiup sivitsoralugtuínartup kanok iliordlune pitsaunerpâmik iluakutiginekarnigssâ piv-dlugo navsuautekarnigssak.

suliagssat nāmagsiniarnerat.

kisiáne nāmagsiniagagssat tamáko kanok nāmagsiniarnekásápat?

sujugdlermik ajornartorsiutigssarujugssuit Kalâtdlit-nunâne káumarsainiarnermut túngassut pâsisssariakarpavut; tamatumanilo ímaka áma navsuiautigssap ilâ navssâgssauvok suna pivdlugo Kalâtdlit-nunâne káumarsainerme taima agtigissumik angussakartokarsimángitsok, tássa angussari-nekarsínaussúgaluit angunekarsimángitsut.

námangilak nuna angatdlavigísavdlugo ajúngínerpâmig-dlo isumakardlune súgaluanigdlünít káumarsaivdlune sia-ruarteralune. káumarsainermik sulinerme inersimassut pe-katautiságáine sulinek túngavekartariakarpok inuit pissariakartitáinik. kisiáne káumarsainerup iluane sút ingmíkut pissariakartínekarpat? káumarsainermut udvalgip aperkut táuna natersisimángilâ. udvalgip námagínartariakarpâ sujú-nersútigísavdlugo, ilisimatusarnermut túngassutigut misig-ssuinekarkuvdlugo, tamatumûna pâsinekarniásangmat káumarsainerup iluane angussakautaunerpaussumik sutigut su-liakartokarsínaussok.

kísalo una ajornartorsiuterujugssuarârput Kalâtdlit-nunâta inuisa 80—90 procentiat kalâtdlisuínak okalugtúng-mata kalâtdlisuínardlo pâsisssardlutik, taimáitumigdlo pissariakardluínarpok káumarsainerup ilarujugssuata kalâtdlisut ingerdlánekarnigssâ. kisiáne káumarsainermik suliakartut kalâtdlisut kavdlunátudlo okalugtartut piükúnartut kigdli-lerujugssúput. Kalâtdlit-nunâne káumarsaissutut pitsaussu-mik suliakásagáine imaigínángilak kalâtdlisut okalugsínaussariakartok. aperkutit ajornakusôrtut áma pâsiúminartu-mik sarkúmiúnekarsínaussariakarput, tamánalo ajornaku-sôrtorujugssúvok. iliniartitsissússugssat káumarsainermik sulinerup iluane periautsit nutáliaussut sungiusimassaria-karpait, tamatumúngalo pekatigitidlugo uvdlumíkut kalâtdlinut inuiakatigíngnut ámaló ineriartornermut autdlarner-simassumut perkigsârtumik ilisimassakartugssáuput.

angnerussumik suliniartokarsínauneranut túngavigssat ilagât atuarfiup pissortakarfitdlo avlat sulekatimik kav-dlunátut kalâtdlisutdlo okalugtartut ilaisa pitsauerpât sulinermut tamatumúnga atugkiúkumásagait, kísalo inuit ta-

máko ingmíkut sungiusarnekartariakarpus káumarsainerme periautsimik āmalo ajornartorsiuutinik kalâtdlinut inuiakatigíngnut túngassunik.

tássame Danmarkime periausek taimaigínartitdlugo nûng-nekarsínáungilak. mâné Kalâtdlit-nunâne imáitugssauvok inugtaussut atausiákât inússausek sungiusimassartik avdlángortísagât sujunertaralugo inuiakatigít moderniussúngoriartornerat, taimaingmatdlo ilíniartitsissússugssanut autdlarníniartugssanudlo piumassarissat angnertôrujugssüput.

káumarsainermut ingmíkut periausigssak pilersarpok inuit atausiákât kanok píssusekarnerat nápertordlugo ingmíkut ítumik káumarsainigssak pissariakalerângat. sôrdlo ássersútigalugo igdlokarfít ardlæne katerssortarfiliortokarusulerpat imalünít inerssuarmik timerssortarfiliortokarusulerpat — pissariakartitauvdluinartut agtorniardlugit — tauva inuit akúnermingne sokutigissarilísvait ingerdlatsinerme aningaussanut túngassut kanok íkumârnernsut, tamatumânlalo pâsiniarssaralugo igdlorssúp taimáitup sananekearnigssânut ingerdlánékarnigssânutdlo akgssakarnersok. tai-máiportaok nunakarfingme inungnut nunakarfingmut atugagssamik elektricitetiliorfiftárniartunut. tamána pigingnekatigíngnek túngavigalugo ímaka pisínavovk, inuidlo tâuko kularnângitsumik sujornatigut ilisimassamingnit angnerussumik ilisimassakarnigssamingnik pissariakartitsísáput, aningaussanut teknikimutdlo túngassut píssutigínarnagít, kisiáne āma kátuvfekarnigssamik pigingnekatigítutdlo ingerdlatsinigssamik.

tássame pigingnekatigítut ingerdlatsinek sujunigssame káumarsainermik suliakarnermut pingârutilerujugssúsínavovk.

mána tikitdlugo inersimassunik pingârtumik káumarsai-viussarsimassok tássauvok aftenskole, tássanilume āma sujunigssame suliniarnek ingerdlánékásao. ajoraluartumigdle isumakarnarpok sokutigingningnek angnikitsuínaussok inuiakatigíngnik ilisimatitsiniardlune nalingínaussumik káumarsainek máne erkartugarpus pinekarângat. káumarsainermik sulinerup iluane sulekataussugssat takordlûsi-nauvdluartariakardlutigdlo autdlarníniarsínavdluartaria-karpus okautsinut túngassutigut ajornartorsiuutit ajugauvfí-

giniásaguníkik inersimassutdlo amerdlanerussut aftenskoli-
me inuiakatigingnik ilisimatitsiniardlune erkartugagssanut
ornigutitíniarnekásagpata. taimáitumigdlume píssutigssaká-
ngivigpok alíkusersuinek káumarsainerdlo ersserkigsumik
ingmíkörtísavdlugit, piumassarinekarsínaugunángilardlo af-
tenskolip iluane katerssúnerne tamane tamatigut káumars-
sainivik ingerdlánekartásassok. káumarsaineck pivdlugo ud-
valgip sianigerkusimavâ súsupagissariakángitsok nalingí-
naussumik akornutekángitsumigdlo katerssokatigítarnig-
ssak, inuit aggiavfigisínaaussáinik isúmamingnigdlo sarkú-
miússivfigisínaaussáinik. udvalgip isumâ unauvok Kalátdlit-
nunâne káumarsainermik sulinek klubekarnertut ítumik
periausekardlune ímaka angnertunerussumik ingerdláne-
kartariakaraluartok.

kátuvfekardlune periautsit.

kíkúme tauva suliagssak ingerdlatisavâ?

mána tikidlugo káumarsainermik suliakarnermut nála-
gauvfik akissugssáussusermik angnerpámik tigúmissakarsi-
mavok, sôrdlulo sujornatigut okautigtsiarêriga angussari-
ssat náimaginarsimángitdlat. kisiáne äma tainekarérsutut
ajornartorsiutit angivatdlársimáput.

káumarsainermut udvalge isumakarpok káumarsainer-
mik sulinek ajúngínerpámik ingerdlánekarsínaussok kátuv-
fingnit privatiussunit. nálagauvfiup sulivfekarfé nálagker-
suissutdlo pissortakarfé avdlat — pitsaunerpánik sujunerta-
karalarunigdlünít — ajornartorsiortugssáuput akornuteká-
ngitsumik misigssuisitsísavdlutik ämalo ajornartorsiutit
okatdisigísavdlugit, nálagkersuissutdlo pissortakarfé ekar-
nerussumik mianersornerussumigdlo sulissugssáusáput ká-
tuvfingmit sumutdlünít átavekángitsumíngarnit. taimáitu-
mik káumarsainermut udvalgip sujúnersútigâ Kalátdlit-
nunâne káumarsainermik sulinermut akissugssáussusek tú-
niúnekásassok privatiimik suliniarnermut, udvalgivdlo aku-
erssársimavâ landsrådip sujunertarissâ pilersíkumavdlugo
Kalátdlit-nunâne káumarsainermut pekatigifgik (GOF),
káumarsainerme sulinermut periautsinik tamanik nakússag-
titstivdlunilo autdlarníssartugssak, pingártumigdlo túngave-

kartínekartugssak Kalátdlit-nunāne pekatigígfit akornáne sulekatigíngnermik.

káumarsainermut udvalgip sujúnersútâ maligdugo „GOF“ angmassugssauvok pekatigígfingnut kátuvfingnutdlo tamanut Kalátdlit-nunāne káumarsainermik suliakartunut, isumaliutigissúmilo tíkuarnekarsimáput námagsiniagagssarpagssuit pekatigígfiup táusuma námagsiniagagssai. pingárnerpánit tainekarsínáput suliniásassok kámagtuissúvdlune, autdlarnersaissúvdlune atakatigígstsivdlunilo Kalátdlit-nunāne káumarsainermik sulinek pivdlugo, táussumalo áma inersimassut súngivfingmingne suliakarnigssát autdlarner-sagagssaralugulo kajumigsagagssarâ. sivnissútitaussut tama-lánit katiterdlugit ilaussortakartitat, ukiut sisamákútárdlугit kinigaussartugssat, okartugssautitat kutdlersarísavait. sivnissútitanut ilaussortaußut Kalátdlit-nunâta ilainit tamanit sapíngisamik pissugssáusagaluarput, kinernekartá-savdlutigdlo Kalátdlit-nunāne inuínait nálagkersuinermig-dlo suliakartut kátuvfinit angnerussunit.

sivnissútitat amerdlássusertik píssutigalugo ukiumut atau-siardlutik ímaka taimágdlát nápekatigítgarsináusáput, tai-máitumigdlo sivnissútitat pilersitakásáput suliagssanik ingerdlatitsissugssanik (forretningsudvalg) ikigtunik uvdlormut suliagssanik isumagingnigtugssanik.

GOF-ip námagsissakardluarnigssánut aulajangíssússugssauvok pekatigígfiup autdlarkautánítde sulivduartumik agdlagtokarfekarnigssâ. káumarsainermik sulinerup angnerssâ kalátdlit okausé atordlugit ingerdlánekartugssaungmat inugtaisa amerdlanerssait kavdlunátut kalátdlisutdlo okalugsínaussariakarput, kisiáne áma sulekataussugssat Danmarkimit pissut atausiákát ilautínekartariakarput, tákulo tamána sujorkutdlugo Danmarkime káumarsainerup iluane sulerérsimassariakarput.

sujuñtarinekarpok igdlokafit tamarmik ingmíkut GOF-ip ingmíkörtortánik pilersornekásassut kátuvfíup pingárnerssáta suliagssaisa ássingajánik suliagssakartitdlugit, GOF-ivdlo ingmíkörtokarfiane nunakarfíktártune agdlagtússartugssat aulajangersimassumik akgssarsiagdlit pilersí-kiartuárnekartariakarput áma nunakarfiup avíseránut atugagssángortínekarsínaussut.

kísalo sujúnersútiginekarpok, Danmarkime pilersitsinekássok udvalgimik atássutekartitsissumik, táunalo ilaussortakásassok Dansk Folkeoplysnings Samrådimit, Unge grønlænderes Rådimit, kalâtdlit pekatigigfiánit „Kalâtdlit“-nit áma Danmarks Radiop Kalâtdlit-nunânut ingmíkôrtokarfianit sivnissússunit. udvalge táuna „GOF“-imut iluakusersútigssatut kátuvfiúsaok kalâtdlinigdlo Danmarkimítunik katterssuivdlune nugtertításavdlugit suliaritításavdlugitdlo káumarsainerme atortugssat kalâtdlisüngordlugit. udvalgip atássutekartitsissússup ámátaok suliagssarísavâ Danmarkime Kalâtdlit-nunât pivdlugo káumarsainermik sulinek.

suliagssakarfit atausiákât.

tássalo káumarsainek pivdlugo udvalgip isumai túngavigssaunerussut. kisiáne áma isumaliutigssíssúme suliagssakarfit atausiákât erkartornekarsimáput, kisiáne pivfigssak píssutigalugo udvalgip sujúnersútigissai naitsuínarmik erkartornekásáput.

udvalgip isumâ pingárnek tássauvok, sujunigssame inersimassut súngivfiáne ilíniartitaunigssamut perorsainermut ilíniartitaunermutdlo túngassutigut akissugssáussusek „GOF“-imut tigúmitítariakartok. tamatumûna isumakartokarpok ilâtigut aftenskolime atuartitsinek inugpalárnerussumik ilakartitaulísassok, pekatigigfítelo nunakarfíkútârtut atuartitsinermut túniúnekartumut akissugssáussusermik misigilisassut.

udvalge áma isumakarpok, túngavigssakartariakartok mérkanut súngivfingme klubit pilersínekarnigssänut ámaló inersimassunut súngivfingme tapertaussunik iluarsartüssissariakardlune (pâsisagssarsiordlune angalarujörnerit, tangmârsimavfingmînerit, issigingnârtitsinerit, kitingnek, filmernek taimangajagtutdlo).

udvalgip sujúnersútigâ atautsimítarfiliornék katerssortarfiliornerdlo tapersersornekartuásassut, tamánalume píssusigssamisôrpok káumarsainermingne sulinek ingerlatíságáine najugagssakartariakarmat. kisiáne udvalgip mianersorskússutigâ pekatigigfit atausiákât igdluliortiterneránut nálagkersuissut tapersíssarnigssât, tássa inuit sapíngisamik katerssortarfingnut katerssútitíniartariakarmata, tauvale

katerssortarfít ima iluarsartünekartariakardlutik, mingne-russunik initalerdlugit pekatigigfít atautsimítarfigssánik.

udvalgip akuerssíssutigâ Atuagagdliutit/Grønlandsposten ukiut ingerlanerine nangminerssulísassok aulajangersimassumik tapívfiginekartardlune nálagauv fingmit landskassimítdlo, utarkísaussumigdlo avdloriarnerugatdlartutut sujúnersútiginekarpok atuagagssiap sujulerssuissugssainik pilersitsisokarkuvndlugo sivníssokartitdlugit Kalâtdlit-nunâne Danmarkimilo tusagagssiui v fingmit, GOF-imit, nálagauv fingmit landsrådimít dlo. udvalgip kigsautigâ A/G-ip sapíngisamik piártumik sapátip akúníkútárdlune sarkúmertarlernigssâ.

nunap ingmíkôrtuine ingmíkut atuagagssiakarnigssamik erkarsaut udvalgip ilalersugagssarkigâ, isumakardlunile atuagagssiat taimítut píssusigssamisôrtumik agdliartortariakartut nunakarfíkútártumik suliniarníkut. pissortat námagssiniagagssarisínáungilât nunap ingmíkôrtuine atuagagssianik autdlarníngssak, kisiáne nunakarfingme ingerdlavduuarsínaussumik suliniarnekásagpat pissortat tapersersuissariakarput, sôrdlo ássersútigalugo nakiteriviup il. il. pilersínekarneratigut erhvervsstøttimit tapersívdlune taorsigagsarsinek avkutigalugo.

kísalo isumaliutigssíssúme erkartornekarsimavok Kalâtdlit-nunâne nakiterisitsissarfik, atuagagssianik káumarsautausínaussumunik amerdlanerussunik nakiterisitsiniggssamut periarfigssat, udvalgivdlo ersserkigsumik sujúnersútigâ Kalâtdlit-nunânik sokutigingnigtut sulekatigíngnigssát kalâtdlisut atuagagssiamik suliakardlutik, táussumalo imarísavdlugit nugtigkátlángutagssianit káumarsautaussunit amerdlasúnit pissut Danmarkime atuagagssiane nakiternekartartunítut, sôrdlo agdagarinekartartut mákunane „Samvirke“, „Kontakt“, „Helse“ il. il..

udvalgip sujúnersútigâ Kujatáta nakiteriviata piárnerpámik pilertornerussumik nakiterisitsissarnermut (offset-tryk) atortokalernigssâ, ámaló „grafiske Højskolip“ periarfigssakarnigssâ nakiteriviup ingerdlatsinera misigssúsavdlugo angnertümik iluarsartünekarnigssâ sujunertaralugo. uvdlumíkut káumarsainermik sulinerme nakiterivik kigailaku-taulersimavok, ámaló iluarsartüssinigssak nakiterissautsiv-

dlo nutâp sujúnersûtiginekarneratigut sujunertak tássausimavok atuagagssat kalátdlisût nakiternekartarnerata angnertusarnekarnigssâ periarfigssakartíniardlugo ámaló naki-teriviup aningaussarsiornera aulajaitdlisarniardlugo. atuag-kanik atorniartarfekarnerup erkartornerata saniatigut isumaliutigssíssume erkartornekarsimavortaox Kalátdlit-nunâne radio TV-lo pivdlugit aperkut. ingmíkôrtok táuna mâne ersserkingnerussumik erkartúsángilara pissortakarfingmit táukunânga sivnîssüssut mâne najûngmata, kisiáne nalunângivigpox radio áma TV ingmíkut pingârutekásagaluartut inungne Kalátdlit-nunânisut siaruarsimatigalutik najugakartune káumarsainermik sulinermut. taimáitordle tamatumunga túngatitdlugo pâsisssariakarpox tamatumane atortugssat akisôrujugssussugsaungmata, aperkutitdlume pingârtut áma ilagát Kalátdlit-nunâta radioa piorsarnekásanersok kavdlunâtut kalátdlisutdlo okausertalingnik autdlakâtitsissarnigssamut imalûnit atortínekásanersok teknikimut túngassutigut suliakartut tungänit sujúnersût igdlokarfingne angnerussune TV-stationinik pilersitsinigssak pivdlugo, táukunânga TV-bândit autdlakâtinekarsínângordlugit. nunâ tamákerdlugo atornekarsínaussumik TV-ekalernigssak ajornakaok aningaussartûtigssarujugssuit tamatumunga túngassut píssutigalugit.

káumarsainermut udvalge Kalátdlit-nunâne TV-stationekalernigssamut isumakataussorujugssûvok. udvalgip sianigerkuvâ TV nunane avdlane mingnerúngitsumigdlo nunane ineriartortitagssane káumarsainermik sulinerme atordluaranekartorujugssûngmat, kularnautekarunângitsordlo iluarsartûtdluagkamik fjernsynekalernigssak Kalátdlit-nunâne káumarsainermik sulinermut agsorssuak pingârutekarsínausssok. pingârnerussordle unauvok fjernsyníkut autdlakâtitagssiat taimáitut suliarinekarumârnersut Kalátdlit-nunâta inuinut ingmíkut túngatitdlugit. tamána akisúsaok, tai-matutdlo pissokângigpat fjernsynip káumarsainíkut kulturikutdlo pingârutekarnerme ilarujugssua ánáisavâ. professor Ølgårdip danskiussup ilisimanekardluartup kanigtükut Politikenime agdlagkamine uparuarsimavâ, Kalátdlit-nunâne fjernsyné atulersínekásagpat Kalátdlit-nunâne túngavigi-

ssagssat túngaviginagit tamána ulorianartorsiortitsisínauvok kalátdlit kulturiánut.

kísalo okautiginekarsínauvok káumarsainermik udvalgip filme pivdlugo ingmíkörtume okalúserisimagâ Kalátdlit-nunâne filmit 35 mm-iussut atulersínekarnigssânik aperkut, tássa imáipok filmertarfivít pilersínekarnigssát filminik amitsuínarnik atugakartugssáungitsut. kisiáne udvalge isumakarpok sujunertamut tamatumunga nálagauvfik akuerssíssutinik aningaussalissariakángitsok, tássa udvalgip pásissâ nápertordlugo káumarsainerup iluane suliagssakarfingne avdlane aningaussat iluakutaunerussumik atornekarsínaungmata. igdlokarfingne angnerussune akigssakarnek na-jorkutaralugo inuit privatiussut filmertarfingnik 35 mm-iussunik filmerfiussartugssanik pilersitsisínáusáput.

káumarsaineck pivdlugo udvalgip isumaliutigssíssutâ tainekarértsutut túniúnekarsimavok 1969-ime káumáme martsime Kalátdlit-nunânut ministeriekarfingmut, sulininilo ineráramiuk udvalge atorungaersínekarsimavok.

tamatuma kingorna isumaliutigssíssut sarkúmiúnekarsimavok landsrádimut áma grønlandsrådimut, táukulo tamarmik isumaliutigssíssúme pingárnerutínekartut isumakatigisimavait, suliagssardlo mäna Kalátdlit-nunânut ministeriekarfingmípok, tássanilo Kalátdlit-nunâne káumarsaineck pivdlugo pekatigígfekalernigssamik sujúnersút suliarinekartugssauvok Kalátdlit-nunâne súngivfingme ilíniartitsinek pivdlugo inatsíme.

grønlandsrådime isumaliutigssíssut pivdlugo okauserinekartut kussanartut amerdlakaut, kisiáne udvælgit navsuiatait okalúserinekartidlugit ilerkúgajugtutut árdlerinaute-karpok isumagssarsiat sujúnersútildlo amerdlasút isumaliutigssíssutip taimáitup imarissai piviussúngortínekángitsüs-sut, píssutigalugo okartugssautitat nukigssakartíngingmatigik, ímakalo áma sujúnersútít atortínekarnigssänut nálagkersuinermut túngassutigut sokutigingningnek námángingmat.

taimáitumik mäne okatdlínerne isúmat isumaliutigssíssúme erssersínekartut isumakatiginekarpata, tauva atautsimérssuartut námagsiniagagssaisa ilagísavát sujúnersútít táuko mäna atortínekalernigssát kajumigsárutigísvadlugo.

káumarsainermik sulinermut atatitdlugit aperkutit.

okatdlítut autdlarnisarniardlugit atautsimérssuartut aperkutinik mákuníga okalugiautivnérssunik akissisínaussok nautsorssútigisínauvvara:

1. sút ásigíngitsut erkarsautigalugit káumarsainíkut sulinigssak pissariakartínekarpnerpájuva?
2. atautsimérssuartut isumakatáupat Kalâtdlit-nunâne káumarsainíkut kátuvfingmik pilersitsinigssamut? táuna káumarsaivdlune sulianut süssunutdlünít nakússagsaeralunilo autdlarnersaissugssatut isumakarfiginekarpok. imalünít pissortat káumarsainerme sujulerssuisságúnásapat avdlanigdlünít avkutigssakarpa?
3. kanok ilivdlune autdlartínekásava?
4. mardlungnik okausigdlit ikiortaussut saniatigut áma kavdlunánik GOF-ip agdlagfekarfiante atausiákánik kavdlunánik atorfinigtsissokásava?
5. iluakutáusava Kalâtdlit-nunâne káumarsainíkut sulinek ikiorserniardlugo Danmarkime kontaktudvalgiliúsavdlune?
6. isumakatigíssutiginekarpa igdlokarfingne atausiákáne katerssortarfiliortiternek tamaviárúnekarnerúsassok pekatigigftíldlo atausiákát tamarmik ingmíkörtitárdlutik igndluliortiternigssänut pissortat tapíssutekartásángitsut?
7. nunap ingmíkörtortai túngavigalugit avísit (regional-blade) nálagauvfiup pilersísavai imalünít nangminerssorlut norkainerisigut pilersínekásápat?
8. sút sujugdliúnekásápat: radiome mardlungnik programekalernek imalünít 1980 tikitsínago igdlokarfingne angerne arfinek-pingasune ingmíkörtitártunik TV-íkut autdlakáttitsivilornigssak?
9. 35 mm-filminut nûngnígssak nálagauvfiup akilísavâ, tai-mailiorníkut filmertitsissarnerme pissortat tapíssutigissartagai mardloriautíngúsavdlutik, imalünít aningausséssat táuko káumarsaivdlune suliniarnerit avdlat iluáne atornekásápat kingugdlerdlo akuerinekarpat sordlerne?

gruppe 1-ip okausekautigiumassai:

1. piumassarinekarpok igdlokarfít tamarmik káumarsainerme agdagtekálisassut (oplysningssekretær).

2. káumarsainerme kátuvfingmik nuna tamákerdlugo pilersitsissokarnigssâ piumassarinekarpok.
3. tamána autdlartiniardlugo inuit nalunaerutekarfigalugit-dlo tusagagssiornekásáput, tamanut angmassunik atautsimítisnertigut, avísérkat, A/G, radio pekatigigfítdlo avkutigalugit. káumarsainerme kátuvfik piárnerpámik autdlartitariakarpok.
4. káumarsainerme sulissússut kavdlunâmik píkorigsumik suttlerigsumigdlo ilakartariakarput.
5. Danmarkime atássutekarfingmik (kontaktudvalgimik) atautsimítitalianik pilersitsissariakarpok.
6. katerssortarfiliortiternek tapersorsorussariakarpok pekatigigfit atausiákât igdluliörneránit sagdliutitdlugit. katerssortarfiliagssat ardlalingnik atautsimítarfıgtakartariakarput akisúngitsumik pekatigigfingnit atornekarsínaussunik. katerssortarfiorérsutdlo mikivatdlát agdli-sariakarput pitsángorsardlugin atautsimitarfigtalersordlugitdlo.
7. nuna avgordlugo avísit pilersítariakángitlat, atakatigingnermutdle iluakutaussumik nuna tamákerdlugo sarkúmertartumik avísimik autdlarníssariakarpok; táuna avísérkat agdlautigissait pingârnersiordlugin, avdlanigdlo sôrdlo timerssornermik, arnatdlünít sokutigissáinik imakartínekásaok.
sujúnersútíp áipâ: imatut sarkúmiúnekarpok: A/G-ip kúpernere ilanekásassut avísérkat agdlautigissáinik imakarnersiuivfigssanik.
8. fjernsyn akerdlilerdluinarnekarpok, píssutigalugo alíkutagssakarérsut alíkutagsserkingnekáinarsínaungmata, káumarsagaunermigdlo pissariakartitagdlit minínekáinásavdlutik-âsít.
radiup mardlungnik programekalernigssâ ilalersorne-nekarneruvok.
9. 35 mm filmit atulernagit aningaussat 16 mm filmit atornekarnerinut pitsángorsautinut káumarsaineruvdlo iluane avdlane atornekásáput.
filmit tikítartut pitsaunerulersínekartariakarput. filmník nunavtínukartitagssanik Københavnime aulajangíssartut kalâlersalertariakarput.

gruppi pilaussortarai:

Thomas P. Poulsen, gruppeleder

Simon Thomassen,

Ole Elisassen,

Jakob Janussen,

Seth Olsen.

Nikolaj Olsen,

gruppe 2-mit:

1. káumarsainermik ingerdlatsinek ukiune mákunane pior-sartariakarpok.
2. isumakatigíssutigalugo tapersorsornekarpok káumarsainerme kátvxfekalernigssak igdlokarfingne nunakarfingnilo sekretærilersordlugo kalálínarnigdlo sulissulersordlugo.
3. gruppe isumakarpok agdagfekarfingne atorfinigtitsisso-kásagágangat sume ilíniarsimanek túngaviginekartásángitsok piükúnautekarnerdle túngavigalugo atorfinigtitsisso-kartásassok.
4. Danmarkime kontaktudvalgekarnigssak isumakatigíssutiginekarpok Kalátdlit-nunáne káumarsainerme ingerdlatsinerme kulangísimaniásángigpat.
5. nunavtíne igdluliortiternerup akisússusia píssutigalugo katerssortarfiliornerme nálagauvfiup tapíssutekartarnigssá pissariakartínekarpok. pekatigígfitdlo atausiákát inugtaokatigíngnermut iluakutaussumik igdlutárniarsi-magpata äma nálagauv fingmít tapívfiginekartarnigssait piumassarissariakarpok.
6. kigsautiginekarpok regionalbladit nangminerssortut nor-kainerisigut pilersínekartásassut nálagauv fingmít tapívfiginekartásagpata.
7. kigsautiginekarpok TV-ekalernigssak piártumik Kalátdlit-nunát tamákerdlugo atorsínaussumik. radiumut túngatitdlugo kigsautiginekarpok mardlungnik programi-lerdlugo ingerdlánekásassok.
8. 35 mm-inik pisárumassut nangmingnek akilerdlíssuk.

gruppe 3-mit:

ilíniartitsissut gruppiait:

1. fagit ássigíngitsut erkarsautiginerunagit inufnait kigsau-

tigissait túngaviginekardlit, kigsautitdlo tamáko okalo-katigíssutiginekardlit.

2. GOF-ekalertariakarpok.
3. mänáku oplysningsafdelingiussok GOF-ekalernigssamut autdlarnisautaussumik piarêrsautekásaok — kalâtdlit kigsautait misigssordlugit.
4. —
5. —
6. punkt 9-me 35 mm-filmit erkúnekarnigssát isumakatauvfigalugo isumakarpugut katersortarfingnut igdlorssuanutdlo timersortarfingnut akúnermiliútunik — tássa angíssutsimíkut — sanaortornigssak kāmagtütiginekásaok. igdlorssuit táuko kulturcenteritut taisíauvavut.
7. regionalbladit nangminerssorníkut pilersínekarnigssát pitsaunerpátut issigárput, nálagauvfiuvdle kularnavérkusnígssá anguniartariakarpok (statsgaranti).
8. isúmat ássigíngitdatl: Kalâtdlit-nunátt tamákerdlugo — Tuno ilángutdlugo — radiup tusardluarnekarsínaulernigssá anguniartariakarpok, tamánalo peréppat TV atulerdlugo, imalünít TV 1980 tikitsínago nunap ingmíkôrtuine angnerne atulerértariakarpok.
9. 35 mm-filmit atulersíkiartuártariakarput — filmit kigdilfersugáungínerussumik tikisínekartarnigssát angmaivfiginiardlugo.

gruppiplilaussortarai:

Ignatius Kristoffersen,
Hans Kleist,
Lars Chemnitz,

Inôrak Olsen,
Daniel Skifte,
Kristoffer Heilmann.

gruppe 4-mit:

káumarsainermik sulinek.

nangminerssordlutik inüssutigssarsiutekartut káumarsainerme okartugssaokataulernerisigut angunekarsínaussutut máko issigiumavavut:

inüssutigssarsiuitit tungaisigut ajornartorsiutaussut anignoriarnekarnigssait, aniguiniarnermutdlo avktausínaussut maküpuit:

káumarsainek avkutigalugo nangminerssortut sulekati-gígsínekalersínaunigssait, periarfigssausínaussunik únersú-nekartarnigssait, nunakarfit kimatdlugit ilíniariarsínungí-nek unifigínarumanago nunakarfit ornigdlugit pásisitsi-niaivfiginekartarnigssait (oplysningskampagner).

inüssutigssarsiutinik ingerdlatsissut pásisíniartariakar-put sôrdlo konsulentekarnerup kanok iluakutautigisínaune-ranik, tamákume pilersínekángigpata ingerdlatsiniarneriga-luak taima ajornartorsiutekartigissok kamínartugssauvok.

káumarsainermik igdlokarfíkörtumik sulissorinekartut sôrdlo udstedssekretærít suliagssamik süssusiánik pásitita-riakarput.

radiup káumarsainerme atornekarnera súvdluángitsortakarpatdlártok torkavekarnerussumik autdlakátitsivfiussa-riakaraluarpok.

filmit nunavtíne angalaortínekartartut nunavtinut naler-kúnerulínaratik iluakutaunerussumik atorniartariakarput.

atuagkat siámarternekartarnerat KGH-kut ingerdláneka-raluartok ekarpadlárpop, taimáitumik sujúnersútigiumane-karpop káumarsaissut avkutigalugit tuniniarnekartartúngortíniardlugit.

káumarsainerme pingártitdlugo pásisitsiniutigissariakar-pok nangminerssordltik ingerdlatsissüssut, aulisartut pi-niartutdlo sulissartuínarnit atorfilingnitdlo kanok nákanga-nerúngitsigíssusiat.

nunavtíne højskoletuaussok inúsgut amerdliartortitdlu-git angnikigileriartuínarpapput, taimáitumik áipernekarnig-ssâ mänangâk erkarsautigilerértariakarpop.

avisérkat mingnerúngitsumik avíngarusimassunut ángu-títinekartarnigssait anguniartariakarpop. ilángutdlugulo pásitíniartariakarpop káumarsainerme kutdlersakarfiup inger-dlatanut súkut ikiülsínaunera.

anguniagkat erkartornekartut angunekásagpata káumar-sainermut kátuvfekarfigssak piárnerpámik autdlartínekartariakarpop.

aperkutinut túngatitdlugo:

páserkuvaput aperkutit amerdlanerit okausekáume ersser-kihsarnekárermata, ukule taerkigkumavavut:

3. sivníssokarfigssatut ilaussortagssatut isumaliutigssíssúme tainekarsimassut piárnerpámik atautsimékatigígsínaorkuvdlugit aningaussat tássunga atugagssat akuersíssutiginekarniardlit.
4. kavdlunártakásagpata táuko ikiortáinartut atortariakarput.
6. katerssortarfít ardlalingnik atautsimítarfilerdlugit sana-nekartariakarput pekatigígfítidle piumassakásagpata ig-dlutârniardlutik issigíngitsússárnekásángitdlat.
7. uvdlumíkut ingerdlatsinek taperserdluaínarkunekarpok.
8. radio mardlungnik programilik piumaneruvarput — áipâ anersákut sulinermik ingerdlatsiviussok, áipâlo nuánârsautaunerussunik autdlakáttisvik.
9. 16 mm atatínarnekardle. 35 mm-imik ingerdlatsiviussut nangmingnek privatimik ingerdlássínardlit. — Statens Filmcentral nunavtínit sulekatigissariakarpok filminik nunavtínukartugssanik kinerdlernerane.

gruppiplilaussortarai:

Niels Carlo Heilmann,	Johan Knudsen,
Peter Motzfeldt,	Alibak Josefsen,
Hanning Høegh,	Emil Lynge,
Hans Brummerstedt,	Edvard Reimer.

gruppe 5-imit:

okalúserissak: Kalátdlit-nunâne káumarsainermut kátuvfekarfigssak

- 1) káumarsainermut kátuvfingmik pilersitsinigssak kaláliussugut piárnerpámik autdlartínekarkuvarput, isumaliutigssíssúmilo túngaviutínekartut tássa atorfigdlit káumarsainerme sujulerssuissjungnaernigssât isumakatigiv-dluínardlugo. autdlartitsiniarnerme aningaussat angner-tunerussumik aporfiúsángitdlat ukiorpáluit sujumut issi-galune káumarsaivdluagaunerup kanok iluakutautigisí-naunera pingártínerussariakakingmat. káumarsainíkut sulinermek pingártínekartariakartutut issigárput inuiait kalátdlit avatâningânít tákútunik, teknikimut, isúmanut

avdlanutdlo túngassunik, akuerssuínarnagit nalerkarssusersiuisínáussusekarnermik pâsitíniarnekarnigssát.

- 2) pekatigigfít túngavilernekárérsimassut autdlarkáumut túngavigítínekartariakarput, igdla-tungâtigutdle kigsautiginekardlune kajumigtut pekatigigfingnik ilaussortauvfekángíkaluartutdlünít káumarsainermik suliakarnigssamut periarfigssakartínekartásassut.
- 3) kigsautiginartútínekarpok kavdlunánik piúkúnartuník — sôrdlo A. O. F.-imítdlünít — tigusissokartásassok.
- 4) kontaktudvalge tapersorsorumanekarpok, atássutekarfíginékartugssatutdlo taigornekarsimassut isumakatiginekardlutik.
- 5) kalâtdlit nangminérndlutik katerssortarfiliortiternek isumagissariakarpát, sôrdlume uvdlumíkut takússutigssakallerérsimassok inuit nangmingnek suliniarneratigut angnertúnik pilersitsissokarsínaussok (sôrdlo timerssortarfiliornék).
- 6) avísit nangminerssortut sulíssutiggingningnerisigut pilersínekartariakarput. landsrådkredsit iklisínekarnigssáinut regionalbladit avkutigssiuissúsínáput, taimáitumik nunap ingmíkörtortaine inuit kigsautekarnerat najorkutaralugo regionalbladit pilersínigssáinut periarfigssakartitsinekartariakardlune.
- 7) TV-mit sujugdliúnekartariakarporok Kalâtdlit-nunâne radiop tusarnekarsínaulernigssâ. radiop mardlungnik programekalernigssâ aulajangersimassumik erkarsautigingíkaluardlugo radiup ássigingitsutigut piorsaivfiginekarngssâ sôrdlo regionalradiunik pilersitsiortorníkut fjernsynip erkúnekarnigssâinut pingârnerutínekarpok.
- 8) 35 mm-ip erkúnekarnigssâ isumakatiginekángilak, aninggaussatdle tássunga atornekartugssaugaluit káumarsaivdlune sulinerit avdlat iluáne atornekarnigssât tapersorsornekardlune, sôrdlo filmertarfingne sapâtip akúníkôrtumik nutârsiagssat (ugejournal) ilángúnekartalernerisigut.

gruppe 5-ip ilaussortai:

Emil Abelsen

L. E. Johansen

John Lynge

Hans Chr. Lynge

Arkaluk Lynge

Peter Nielsen.

Jens Kr. Kleist

gruppe 6-imit:

1. inuit tamarmik pivfigssakartitaunigssait erkarsautigalugo radio sapíngisamik angnertúmik atorkunekarpok okalugiautit aperkutitagdlit pivfigssak tamanut nāmagtuságak atordlugo autdlakátínekartardlutik.

káumarsainíkut suliagssat pissariakartínekárnerussut
mákôrkunakaut:
nálagkersuinermut túngassut
sipârniarnek
perorsainermut igdlumilo arnat suliagssáinut túngassut
inútigssarsiutiginekarsínaussut tíkuartornekarnerat
A/G avkutigalugo pekatigfingnik ingerdlatsiner-
mik ilitsersüssinek.
2. GOF-p piårtumik atulernigsså ima angnertutigissumik pitsángoriautigssak 1,2 mill. krúnínarnik nalekartok kíngusingnerpámik 1971-ime piumanekarpok, igdlokarfit gruppíkûtärtutut sulilerkuvdlugit konsulentinik ikiütdluartunik akúnekarnermíkut.
3. isumaliutigssíssúme sujúnersütiginekartutut autdlarte-riartariakarpok, ersserkigsarumavarputdle danskek atausek nāmagigiput sekretäritut sulissugssak.
4. kontaktudvalgekarnigssak akitsorsautáináusasorinekar-
pok konsulentit Danmarkimútaok pásiniaisínaunerat pí-
ssutigalugo.
5. pekatigfít atautsimôrdlutik igdlûtitárniarsínauneráne tapívfiginekarnigssât pingárnerpautínekarpok, katersstor-
tarfit isumavdlûtiginagit initaisa angnertússusé píssuti-
galugit.
6. avisérkat akornusernekásángitdlat regionalbladit pilersínekárneráne.
7. programit mardluk agsut pingårtutut tíkuarumavarput, kisiáne TV-p pilerssârusiornekárnera sujunigssame unga-
singnerussume atuarfekarnek erkarsautigalugo ingerdlái-
narkuvarput.
8. filmitigut árkigssüssinek mänákut atortok iluarinartütí-
parput.

gruppime ilaussut:

Elisabeth Johansen

Ole Egede

Hendrik Johansen

Emilie Lennert
Josva Make

Jonas Jeremiassen
Magnus Larsen

tatdlimángornek junip 26-at 1970

uvdlorme tássane okatdlínermut kulekutarinekarpok „perorsainek“, kulekútamutdlo tamatumúnga autdlarníssúvok højskoleme ilíniartitsissox Inôrak Olsen.

Inôrak Olsen autdlarniutekarérmat gruppíkútárdlune okatdlínekarpok, isumakatigíssutiginekardlunile gruppit pi-ssarnertut okausekautilioriortariakásángitsut.

gruppíkútárdlune okatdlínerup kingorna „nerriviup angmalortup“ erkâne okatdlínekarpok rádiúkut autdlakâtitag-ssatut ímiúnekartumik.

okatdlínerme isumakatigíssutiginekarpok perorsainek inungnik káumarsainiardlune sulinerme pingárutekartorujugssússok. aperkut tamána tatdlimángornerup uvdláp tu-ngâne okatdisiginekarpok højskolime ilíniartitsissox Inôrak Olsen autdlarníssoralugo. Inôrak Olsenip autdlarniúmine ilátigtut isumakarnerarpok inuiakatigít misigssuivfiginekar-nigssänut atautsimítitaliap (samfundsforskningsudvalg) ing-míkut suliagssamisut tigussariakarâ kalátdlit-nunâmiut pe-rorsainek pivdlugo kanok isumakarnerat misigssuivfigit-savdlugo. sarkúmíssup taimatut isumakarneriminut túngavigâ misigssuinerup taima ítup erssersísagaluar-mago pe-rorsainerup perorsaeriautsivdlo tungâtigtut sunik kigsauti-gissakartokarnersok, sunik amigautekartokarnersok ámalo sunik sujúnersûtigssakartokarnersok. Inôrak Olsenip ilángutdlugo kigsautiginartútípâ atuagârkanik mérkat, inú-sugtut inersimassutdlo kanok perorsarnekarsínauneránik pásisitsiniutinik imalingnik sarkúmertokartalernigssâ. aut-dlarníneriminut atatidlugó aperkutigâ perorsainek tássau-nersok angajorkât kisimik suliagssât imalünít inuiakatigít tamarmiuvdlutik suliagssât.

autdlarníssup sarkúmiússâ túngavigalugo atautsiméka-taussut gruppinut avguatárdlutik okatdliserérmatata ingmí-kut torkarnekarsimassut katitdlutik arkanek-mardlüssut

nerrivik kaujatdlagdlugo okalokatigígput. nerrivik kaujatdlagdlugo okatdlínermut pekataussugssatut torkarnekarsimassut angajorkâjúput, atuarfingme sulivfekartûvdlutik, nangminerssordlutik inútigssarsiu tekartûvdlutik sulissartûvdlutik avdlanigdlünit ingmikut sokutigissakartûvdlutik. nerrivik kaujatdlagdlugo okatdlínekarnerane pekataussunit erssersínekarpok perorsainek mérkanut inúsugtunutdlo tai-máglát túngatidluo pissariakartinekángitsok ámátaordle angajorkât kanok perorsaisína unermingnut perorsarnekartariakartut, kigsautiginartútinekarpordlo angajorkât, atuarfít sulivfekarfítdlo mérkanik isumagingnigfiussut akornáne mänákornit angnerussumik sulekatigíngnekartariakartok isumaginekarmat perorsainek inuiakatigíngne súkakissumik ineriartorfiussune inuiakatigíngnit tamarmiussunit sulivfígiarnekartariakartok.

okatdlínerme ilángutdlugo erssersínekarpok ineriartornermut súkakissumut angajorkât, mérkat inúsugtutdlo malingnaunigssamingnut ajornartorsiutekartartut tamatumalo ajornartorsiutaunera angajorkât mérkatdlo akornáne atássutekartariakarnerup pissariakardluínartup ajornakusortúngortínekarneranik kingunekarsínaussardlune.

tamána angajorkâgínait pißüssutigissätut issiginekángilak ámátaordle angerdlarsimavfít kanok agtignerat mikitigineratdlünit pißuttaussunut ilaussutut isumakarfiginekardlune. tamatumunga atatidluo nerrivik kaujatdlagdlugo okatdlínerme pekataussut ilâta okautigâ angerdlarsimavfik perorsainerup angnerssánik ingerdlatsiviussok mingnerpámik kvadratmeterinik 100—150-nik angnertússusekartariakarluartok.

pekataussut ilaisa kigsautiginartútípât angajorkât akúnermingne sujúnersuekatigígfigissarsínaussamingnik pektigígfilior talerniggssát taimailivdlutik perorsainerup tungâtigut ajornartorsiutigissatik ikiokatigígdlutik kângerniakatigítalersínaujumavdlugit.

pekataussut ilâta erkarsautigissagssatut kigsautiginartutdlo tíkuarpâ angajorkâjussup áipâta uvdló'kerkata sujornane áipâtalo uvdló'kerkata kingorna sulissalersínauniggsât, taimailivdlutik kitornaussut mingnerpámik angajorkâmingnik ataутsimik najornekartuáinarsínaorkuvdlugit.

íma ka tamána takordlúinerínartut isumakarfiginekarsínaugaluarrok, erkarsautigísavdlugule pingárutekartúsorára, isúmamik tamatumínga sarkúmíssok ilátigut okarpok.

tatdlimángornerup uvalíkuane atautsimérssuartut sulíngivfekarput, uvalerdlo tamána sujumut árkigssúterígkanik sulivfekarfingnut ássigíngitsunut takornariarnernut atornekarpok.

INÔRAK' OLSEN:

perorsainek kanga mānalo

okalúseriniagkvnut kulekutak nalerkúpatdlárunángíkaluarrok. kulekutarme atuánardlugo isumakarnások kanga mānalo perorsainek erkartuínavigdlugit avdlamigdlo iliorane okalugiartokarniartok. nalerkúnerugaluarppordle ima kulekutakarune: perorsainek Kalátdlit-nunâtalo sujuningssâ.

1968-ime atuagánguamik sarkúmersokarpok — Gjellerupip nakiterisitsissarfatiqut. atekarpok: Børn og opdragelse i Grønland, en sociologisk studie. atuagkiortok atekarpok Kirsten Glarborg. táuna 1958/59 Kalátdlit-nunânísimavok inókatigíngnik kalátdlinik misigssuissut, samfundsforskningsudvalget, sulekatalugit. okarsínáungíkaluarpongá atuagak tamákíssumik nunavtíne perorsainermik agdlau-seringnigtússok — ámame Diskobugtínarme aperssuinerti-gut píngortúgame — kisiáne uggonarpok kalátdlisüngortínekarsimángingmat. atuagak íssuarniángilara, kisiáne tai-vara kisiartaugunarmat perorsainermut túngassunik suku-míssumik uvdluvtnutdlo agtúmassumik okautigingnigtok. neriugpongá okalugiaut una nágpat námaginakánersumik ersserkigsarsimásavdlugo perorsainermut túngassut pissariakerneratut okatdisigissarsimángíkivut tamánalo avdlángûtekartariakalerpok.

áiþáttigutdle okartariakarpunga mâne sarkúmiússiniarniv-ne árdlerilängitsüngínama, sujugdlermik píssutigalugo okausek perorsainek tusánardlugo inuit isumakarkajássaravta ilitsersüssiniakujugtok akornavtínítok piviußúngortínekarsínáungitsutdlo asulerssuak okatdisiginekartut. ái-

pagssânik torkisisimavatdlängilanga tušarnârtut angutái-nangajavigssûngmata angutinitdlo avdlanit avdláussutekarpatdlârnaviaratik; inûnerme mâne angutit pingârtitavut perorsainermîkajúngingmata, perorsainermîtarsimagsatalo amerdlakissutigut perorsaineck takordlôrtaravtigo ingerdlâtardlugulo sutut piniarssuardlune pivfigssakarfiginiagagssatut — pilersuissûgavtame ilakutânguavut napassariakarmata, áma okartarpugut mérkavut sujunigssakartariakarmata.

kísalo atautsimínerme mâne perorsaineck sangminekartriakartutut isumakarfigigavko píssutigâra perorsainermut túngatitlugo suliagssarput nálagkersuinermut ássigéngitsutigut agtûmássutekánguatsiarmat, tamáalo áma ersserkigsarniaraluásavara.

méraujungnaerêrsut tamarmik — pingârtumigdlo perorsainermik sokutigingnigtut — malugisimásavât Kalâtdlit-nunânit pisorkamit súnersimanekardluti. súnersimanekarnek angertûjusínauvok áma angnikitsuínausínaudlune. súnersimanekarnerup sákortússusia aulajangernekarsimá-saok perorfigissat ilakutarfítut kíkúneránit, atugáinit áma Kalâtdlit-nunâne píssusiussunit. okaruvta perorsaineck pingârutekartok saniorkúsínâungisavut tássaugunarput angajorkâvut imalünít perorsaissivut, táukua atugait inûvfigissânilo píssutsit. perorsaissivtinit erkarsartausíkut angertûmik súnernekarsimagsajugpugut, misigssordluaderlugo agdlât okartariakardlune ilimagissamit angnerungârtumik, nauk tamána arajutsisimassaraluardlugo ímakalo miserratigissaraluardlugo inûnerup ilâne píssutsivut angajorkâv-tinut ungasigdlisimassutut ikângata, pingârtumigdlo iliniarisimanerput píssutigalugo isumakalerângavta inuit avdlauv-dluínardluta angajorkâvtinut atássutekángitdluínartut, inuit nutârdluínait isúmanik inuit nutát túngavigssáinik pigi-sagdlit. — ukiut kingugdlit 30—40 ingerdlarêrsut nunane sujuarsimassune mérkavt perorsarnekarneránik alaitsináutut misigssugait angussaitdlo inungnut tamanut sumiûgaluar-tunut nalerkutigunarput, naitsumik okautigalugo imái-inguatsiarmat, inuit kagdlikut avdlángorsimagaluaikaluta okautiginekarsinâungilagut iluvtigut avdlángorsimassugut. ilame ukiune mákunane agdlât nipe mána tutsiútalerpok

sujuuningssarput árdlerinakissok, pingârtumik inuit atugartü-ssusermik atuerugtulersut tamatumane erkarsautiginekar-dlutik. tamána ingminut akerdlilernertut íkaluarpok, ukiuni-me mákunane nunavtíne tamaviârutivta angnerssaringmá-ssuk sapíngisamik piârtumik nunanut atugartüssusermik atuissunut kanigdlinigssarput. sujuuningssavta árdlerigine-karnera sôruname tamanit isumakatiginekângilak, aperku-taugunarpordlo súp tungânit aperkut tamána issiginiarne-rigput. perorsainerup tungânit issigalugo suliagssak angigu-nakaok. perorsainermut túngassutigut danskit taissariakar-tortaisa ilát Franz From okarpok: „suna tamât atorfígssakartíparput pásiniardlugo sôk inuit taimáitugut sôrdlo uv-dlumíkut itugut.“ taima okarame isumagíngilâ timivtigut sananekarnerput, nangigpordlo: „inuit okalugtuarissaune-ráne perorsainerup súniutekarsimanagerata pásissakarfiginig-ssâ ímaka uvdlumíkut inuiagssuit tamarmik ajornartorsi-timingne iluarsiniagagssaisa nukingiútariakarnerpártarât.“

uvdlumíkut nunavtíne taimáipok. angajorkât nangming-nérldutik okautigât uvdlumíkut perorsainek kangarnit ajornarnerokissok. mérkat uvdlumíkut kangarnit nálángi-nerokaut, angajorkâmingnudlo atarkingnigatik. nunakar-fingne angajorkât sole torkámavialuarpot, igdlokarfing-nile píssutsit kanga píssutsinut nalerkiutdlutik nákariarne-rujugssüput. Kalátdlit-nunânik agdlauseringnigtartut tamatuungalo atatitdlugo perorsainermik tikitakarsimassut okatdlisingnâvisa ilagât itsak kalátdlit mérkamingnik peror-saivdlarkíssusiat. ukiorpagssuit ingerdlanerine kalátdlit napaniarnermingne kingornútagkatik pingârnerpât perorsai-nermíkut malungnângitsumik xitor namingnut túniúkiar-tuârtarsimavait. pingârtumik taissariakartok tássaugunar-pok mérkat pinguarnerata inersimassúngordlune inútigssar-siornigssamut kaníssusia. mérkat pinguarnerat akornuser-nekarane ingerdllassarsimavok, pingitsailñertakângitsumig-dlo mérkat pingússatigut inútigssarsiúmut ingerdlatileru-mâgkamut sungiusarnekarnerat ingerdllassarsimavok. tamá-na ingmíkut itisilertariakângilak. tamána ilutigalugo angajorkât — pingârtumigdlo anânap mérkaminut túniusima-nera agdlauseringnigtartutigut nalúngilarput, uvagutdlume nangminek áma angumerisimavarput. inuiait takornartat

misigssuvfiginekarnerine ukiorpagssuarne ingerdlarérsune kalâtdlit tamatuma tungâtigut ingmíkûkajárnerat erkartornekartarpok. ukiune mákunane inuiangne sujuarsimassune alapernáinekartorujugssuak tássa mérkap mikissuaraunerminit anânaminut, perorsaissiminut, kanok átavekarna. misigssuinertigut amerdlakissutigut pâsinarsisimavok mérkat peroriartornermingne angajorkâmingnit imalûnít perorsaissimningnit atássutekarfiginekardluarsimassut inersimassúngornermingne ajornartorsiutikínerussartut avdlanut meraunermingne tamatuma tungâtigut amigautekarsimassunut nalerkiutdlutik.

mérkanut túniusimanek kalâtdlit ilisarnautigisimassât ukiune mákunane erssigungnaeriarotpok. nalunángikaluar-pok sule atornekarusugtok, atornekartarpordlo, kisiáne áma taimatut nalunángitsigaok ukiunut atugkavtínut naler-kükungnaersimassok. mérkat nangminérnsitaunerat kigdliertariakarsimavok, tamáale tamatigut iluagtísímángilak. mérkat nangminérneránik kigdlilersuinek perorsainerme nákariarnertut í maka taissariakángíkaluarporme, kisiáne avdla kinguariarnertut taissariakarpok, tássalo angajorkât mérkamingnik perorsaissutut misigisimanerata angnikit-diartornera, agdlát akissugssáussusek tamána angerdlarsi-mavfiup avatánut túniúniarnekartalerdlune. — mérkat pârinekarfine, atuarfingne sulivfekarfingnilo sulissut pissor-tatdlo tamána ugternarsarsínavvât.

angajorkât mérkatdlo sákortûmik atakatigingnerat tássángánakánersonerujugssuarmik kinguariarsimavok, igdluatungânile taortigssamik pingortokarsimanane. mérkat perorsanekarneránik alapernáitut — taimáitutdlo amerdlakaut — kisiáne pitsaunerssaisa ersserkigsumik navsuiáusínavvâtigut mérkap pingârtumik ukiukínermine torkámavigssamini-pigissakángínera kanok ajortigissumik kingunekarsí-naussok. tamatumane erkarsautiginekángilak tássa námagtok mérak angajorkâkarpat — tamáname námángitduínar-pok, sumúme iluakutauva angajorkâkaráine isúmamíkut inúnermutdlo issigingningermíkut aulajangersimassumik pigissakángitsunik. inuit pingortitatut pingortitanit avdlanit ingmíkôruterput áma uvanísimagunarpok ilagssarsiortuar-tûgavta, í maka okaráine ajungíneruvok: torkámavigssar-

siortuartûgavta — imatut pâsivdlugo: angajorkâvut torká-mavigisínáungíkuvtingik píssusigssamisôrdluíarpok avdlamik kanordlünit ítumik torkámavigssarsioriaakaravta. torkámaviginaligarpot inokatigisíauvarput, ámale úmássusekángitsôratarsíauvok. uvdluínarne nalúngilarput inuit ilaisa kisitsisit inungnit asanerussarait, áma inuit ilaisa píngortitarssuak inungnit asanerussarpât. torkámavigssakángínerdlo ukiune mákunane nunavtine áma ersserpok imigagssap atornerdlugauneragut.

sôruname ukiut atugkavut kangarnit avdlausimakaut. tamána ingmíkut ersserkigsartariakángilak. taimâglát taine-karsíauvok ukiut atugkavta inungnut piumassait kangarnit angnerokingmata. tamána perorsainerme ersserkigduarpok. sujulivta — uvagutdlume angajorkâvut ilángúnekarsínáuput — perorsaissausiat utarkisínáussusermik angnertumik ilakarsimavok, ímaka tusarnerdluángíkaluarpoç okaráine asangningnermik, kisiáne nalerkutigunarpok. sujulivtame perorsainek sutut akissugssauvfigtut ajornakusôrtutut imalünít nangmagagssatut artornartutut issigisimángilât, sulia-tuttle asanartutut sagdláissusermik, asangningnermik pâsingningnermidlo ilakartumik issigisimavdlugo. taimaingmat mérkat tatingningnerup torkigsisimaneruyvdlo iluáne agdliartorfigssakarsímáput. sôruname nunavtine píssutsit taimaníkut erkigsisimanerujugssíput, nalunángilardle taimaníkut nunanut avdlanut píssusiussunut nalerkiutdlugit perorsainerup tungâtigut taissavtigut ingmíkôrutekarérsmassut.

ukiune mákunane torkigsisimángitsumik agdliartornerup kingunere amerdlaxissut nálagkersuinermik issornartorsiussartut ilarpagssuisa patsisekartítpait kalâtdlit akissugssáussusermik tuniorarnekángineránik, akgssarsiakípatdlárnermik, ilíniartitáungínermik avdlanidlo taimaekatáinik. kisiáne perorsainerup tungânit issigalugo ajornartorsiutit pilerfiat ilimagissamit kaningnerussarpok amerdlanerpaggssuartigut inungme atautsime ilakutaríngnilo pilersarmat ajoraluwartumidlo naggatâtigut ima angnertutiglersardlune inôkatigigtut árkigssüssinerit iluakutigalugit árkigniartariaakalerdlune. taimáitumik uvdlumíkut angajorkât ersserkigsumik ilisimángilât súp tungâtigut nangmingnek aki-

ssugssáussusekardlutik inôkatigítarlo súp tungâtigut akissuggssáussusekartut.

angajorkât sôruname torkámavigtut perorsaissutudlo mérkamingnit issiginekarusugput, kisiáne torkámavigtut issiginekarnermik migdliartornera ilutigalugo sukanganerussumik perorsaeriausekalersimáput, akerdlianigdlo áma sumigínainek taimaekatânik malungnarsiartorsimavdlune. tássalo periautsit táuko mardluk ingmingnut ungasekissut mérkat peroriartorneráne uvdlumíkut angnertûmik aulajaníssungorsimáput, pingârtumigdlo igdlokarfingne angnerne tamána ersserkigduarpok.

sukangassumik kasungassumigdlünít perorsaigaluáraine táukunúnga píssutaussok atausínaugunarpok: angajorkât kamanerpiak ilumingne naluvât kanok perorsáisavdlutik, silarssuartik kanganisak nutâme inigssivfigssaerúsísimavât mérkanutdlo patajaitsumik sujúnersuisínaunatik. píssusek tamána angajorkánut amerdlanerpagssuarnut ajornartorsiutauvok angnerlók. ikigtuínáime ima káumaisimassakartigaut ukiune mákunane ulápínerujugssuak, sanaortornerujugssuak, inuit inortuilersutut ulápínerujugssuat ukiunut nutánut ilisarnautaussut amerdlakissutigut karssupínerup kingunerisut kiviarsínauvdlugit. angajorkât ukiune mákunane amerdlakissutigut ingmíkörtísínáungilát suna inúnerme nalekartutut pingängitsutudlo issigisavdlugo.

nalorninerup tamatumá inúnermik nalilersuinek pingârtitsinerdlo ássigíngitsorujugssuak pilersísimavâ. uvdlumíkut tusángunarsínavigsumik áma utertuarnekarpok kalâtdlit ikioxatigfigsínáungínerat. sulekatigfigdlune anguniarnekarsínaussúgaluit kângíainarnekartut uparuárnekartarpot. áma tamatumáningínerpok inúnermik nalilersuinerup pingârtitsineruvdlo ássigíngípatndlárnerat? tássame inuiakatigítut atakatigíngilagut. atakatigítututdle misigisimalernigssak ímaka perorsainíkut avkutigssiornekarsínaugaluarpok.

perorsaineck autdlarkautigalugo inuiakatigíssusermik misigisimanek sákortusarniaráine mianerssúttigissagssat ikigtûgunángíkaluarput, kisiáne taimáikaluartok isumakarnarpok perorsainíkut súníniarnek periautsinit avdlanit tamaniit sákortunerpaussok iluagtítumigdlo ingerdlánekarune igduínâsiortumik inernekartariakángitsok. historieme ikig-

tüngitsunik ássersütigssakarpok nunagissamik pingârtitsinek igdluínâsiorkajâssartok inuiaitdlo ássigíngitsut inôkatiqíngnigssänut navianautilingmik pissokartôrtartok. kisiáne paitsörnekarkunanga isumaga itisilernerulârdlara.

ukiune mákunane — pingârtumik nunat sujuarsimassut erkarsautigalugit — isuma takornartáungilak silarssûp okalugtuarissaunerane aitsât taima angnerutigissumik inuk periarfigssakartok erkarsartautsimigut ingminut nutarterivfígisavdlune. maskinatigut mumisitsinerup pilersímavâ inûp píngortitatut kivfáungitsutut misigisimanerata angneruserrujugssuarnera, ímakalünít nalerkúneruvok okaráine inungnut amerdlanerokissunut siámarsimanera, agdlát atugartüssusermik tigugssaußsumik sule atuilersimángíkaluit erkarsartautsimit tamatumánga angnerútumik súnersimanekalersimavdlutik. áma uvagut kalâtdlit kivfáungíssusermik misigisimanerput ukiut ingerdlanerine migdliartúngilak — ássigigíarmigdle imakarunángilak. tamána uvdluínarne erssípok. sórdluna inuiakatigít kivfáungitsutut misigisimalernigssât erkarsautiginekarnerunane inuit atausiákât kivfáungíssusekarnigssât uláputiginekartok. í maka taimáinera tu pingnángíkaluarpok Europap aningaussarsiorníkut periausianit súnersimanekakigavta. áma taimatordluínak ersserkítigaok Europap nunatai inuiakatigítgtut ingmíkut ingerdlaniarungnaermata, inuiakatigíssusermigdlo pingârtitsinek pisokalerérsutut kinguariernerujugssuartutdlo takordlûlerêrdlugo — imáipok uvdluvtnut nalerkutíngitsutut. kisiáne avdlamik avkutigssakarpugut? sunauna isumaginekartok kalâtdlinit kavdlunánitdlo okautiginekarângat kalâtdlit ingmingnut nanissariakartut ilisarisariakartut? kalâtdlit ingmítinut nanísagvta ilisarisagvta avkutigssarput kulturimíngínerpok? taimalo perorsainermíngínerpok? — kisiániuna avdlamut sangulârtunga, kivfáungíssusermik-una misigisimanek tikíkaluariga. inûp kivfáungitsutut misigisimanera agdlisimakaok, kisiáne kivfáungíssusek — frihed — sunauna? kivfáungíssusek imáipa inugtut iluarissamik kanordlünít iliortsínaunek, imalünít kivfáungíssusek imáipa inugtut iliortsínaunek, kisiáne akissugssauvfigalugo inôkatiqíngne ilaussortaunek. kivfáungíssusek imatut navsuiarne-

kartok tusarsimavara: kivfáungíssusek tássauvok inungmut atautsimut misilingnekaut.

taimailinardlugo okautigerusúngíkaluarpara, kisiáne āma pivfigssak erkarsautigissariakarpara. tássungalo atatitdlugo atuagak 1969-ime sarkúmertok, perorsainermutdlo túngavduuíarkigsártok okalugtuarerusrugkluakára, kisiáne māna taimailiorsínáungilanga, taimágdlát arka atuagkiortualo tásaváka, sokutigingnigtunit atuarnekarnigssâ kajumigsárutigekalugo. atuagak atekarpok: Forældre er også mennesker, atuagkiortualo amerikamio nakorsak atekarpok Benjamin Spock. atuagak Gyldentalip nakitertitarâ. pingártumik nagatáne isúmat perorsainerme túngaviussut písanganardluíntumik sangmissai erkarsariarnarput, tássanilo erkartorpai Kitâta avkutâ Kangialto avkutâ.

atuagak okalugtuariniángilara, kisiáne isumakarpunga píssusigssamisórdluínartok atuagkiortutut taissavtut aperissariakartugut:

- 1) perorsainek perorsaissunut kaningnerínarnut — angajorkánut taimaekatáinutdlo — taimágdlát túngassutut takordlúsavarput nerugdluta ajúngitsumik inernekarumârtok, imalünít
- 2) perorsainek inôkatigít kalátdlit anguniagakardlutik árkigssûtagssätut takordlúsavarput?

imáisínauvok isúmanik taissavnut akúnermiliútunik avðlanigdlúnít sujúnertsígssakartokartok, kisiáne okatlínek kanordlúnít kingunekásagaluarpat perorsainerup kalátdline inôkatigíngne námaginartumik inigssínigssânut okalokatigíssutiginekarnigssânutdlo avkutausínausorissavnik sujúnerstekásunga:

- 1) káumarsainerme sulinek perorsainermut túngassunik angnertûmik ilakartariakarpok,
- 2) atuagkat agdlautigissatdlo perorsainermut agtûmássutekartut piárnerpâmik kalátdlisut sarkúmiússornekarnigssât nálagkersuissutigut taparsernekartariakalerpok, sôrdlo sulekatigígsuliorníkut aningaussaliníkutdlo, kísaló
- 3) nálagkersuissut sulíssutigilíssuk inôkatigít kalátdlit perorsainermut isumâta misigssornekarnigssâ, sôrdlo

samfundsforskningssudvalge ingmíkut tamatuma tungánut sulissulerdlugo.

arfiníngornek, 27. juni 1970

okalúserissak: „**Kalâtdlit-nunâne atuartitaunek**“.

autdlarníssut: skoledirektør Christian Berthelsen.

áma skoleinspektør Lars Chemnitz.

— — —

arfiníngornerme uvdlo'kerkata sujornagut okatdlínermut autdlarníssugssat autdlarniutekarérmata uvdlo'kerkata tungánut atautsimérssuarnerme pekataussut tamarmiussut gruppinit avguatârdluti autdlarniutiginekartut okalokati-gíssutigait, uvalíkutdlo nalunaekutak mardlunit nerrivik kaujattdlagdlugo okatdlínerut ingajagtumik árkigssüssisso-karpok. tamána perérmat arfiníngornerup uvaliata sivnera atuarfekarnek atuartitaunderdlo pivdlugit okatdlínermut atornekarpok.

arfiníngornerme uvdlo'kerkata sujornagut atuarfekarfingme pissortak, skoledirektør Christian Berthelsen atautsimérssuartunut nalunaerutekarpok skoledirektionekarfik Kalâtdlit-nunâta ministeriakarfianut sujúnersümik nagsiússakar-simassok tamatumane sujúnersütigisimavdlugo Kalâtdlit-nunâne inütigssarsiutinut ilíniagakarsínaunek ingmíkut direktoratekarfiliünekásassok erhvervsdirektoratimik taine-kartugssamik. skoledirektørip tamatumunga atatitdlugo nalunaerutigå sujúnersút tamána Kalâtdlit-nunâta ministeriakfiane misigssuivfigitínekalersimassok.

Christian Berthelsen ilâtigut okarpok sôruname sujunertarínekángitsok direktoratigssap sujúnersütiginekarsimassut ítup sulissartokarnerup kutdlersakarfiata (arbejdssdirektoratip) suliagssainik arsârtuissúlernigssâ, ilángutdlugule okautigalugo kularutigssáungitsok kigsautiginartüsav-dlunilo direktoratit táuko mardluk sulekatigítgarsínauniggsât. arfiníngornerme atautsimérssuartut okatdlínigssänut skoledirektør Christian Berthelsen taimailivdlune autdlar-

níssúvok okatdlisigitíniagkatutdlo sarkúmiutdlugit Kalát-dlit-nunáne atuartitaunek ilíniartitaunerdló.

mérkat atuarfiánut (folkeskolen) túngatitdlugo skoledirektörip aperkutit máko atautsimékataussunut aperkutitut sarkúmiúpai:

1. isúmat sút túngavigalugit mérkat atuarfiáne atuartitsinek ingerdlánekartariakarpa?
2. mérkat atuarfiáne ukiune arfinek mardlungne atuartarnek námagpa?
3. atuartitsinek imailivdlugo árkigssüssivfiginekartaria-karpa nunap ingmíkörtuine ássigíngitsune kanok ítuník inútigssarsiutekarnek túngavigalugo táukunúnga nalerkúsagkanik ingmíkut árkigssüssissokartariakardlune, ámaló tamatumúnga atatitdlugo nálagkersuisut akuerssíssutekarumasínáupat sôrdlo piniartokarfingne aulisartokarfingnilo atuartut ukiut atuarfigssaisa kigdlilívfiginekarnigssänut?

skoledirektörip autdlarniutigssatut agdlagkiarisimassamíne angnertúme ukiut 1950-imit 1970-ip tungánut tássaunerarpai ukiut atuarfekarnerup ilíniartitauneruvdlo tungait erkarsautigalugit súkakíssumik ineriarorfiusimassut.

Christian Berthelsenip ilángutdlugit sarkúmiúpai atuarfekarnerup iluane „perdlugtut arfinek pingasut“-tut taiumassane mákússut:

1. mérkat atuartut amerdliartupilörnerujugssuat.
2. kavdlunátut ilíniartitsissut kalâtdlítidlo ilíniartitsissut amerdlássusísa nikinganerujugssuat.
3. ilíniagakarnigssamut piumassarissat angnertusiartornерujugssuat.
4. kavdlunát ilíniartitsissut amerdliartornerujugssuánik ilíniartitsissutdlo nikerarnerujugssuánik píssutekartumik okautsitigut ajornartorsiutekarnek.
5. atuartitsivít (atuarfít igdlutaisa klasseværelsísaló) ná-maginángípatdlámik sujunertamutdlo nalerkutíngípatdlámik suliarinekarsimanerat.
6. ingmíkut nalerkúsagkanik atuartitsinerme atortugssanik amigautekarnek.
7. inuiat iluáne ajornartorsiutit inuiakatigítidlo ineriatrørerata atuarfingmut súniutekarnerat.

8. nunakarfingne mingnerussune nāmaginángitsumik amigartumigdlo atuartitsinek.

igdlokarfingne atuartut amerdlássusiat 1951-imít 1960-ip tungánut 75 procentimik kagfariarsimavok, 1960-imít dlo 67-ip tungánut igdlokarfít iláne inuit amerdlássusé pingasoriáumik amerdlisimáput atuartut dlo amerdlássusé mardloriáumingnik amerdleriarsimavdlutik. 1951-ime igdlokarfingne ilíniartitsissut kalátdlisut okausigdlit ilíniartitsissut kavdlunáutut okausilingnut nalerkiutdlugit mardloriáumik amerdlanerusimáput. 1960-ime tamarmik amerdlakatigígíngajagsimáput, 1968-imile kalátdlit ilíniartitsissut amerdlássutsimíkut ilíniartitsissunut kavdlunáutut nalerkiutdlutik pingasorarterutáinangajángorsimáput, 1970-imilo Kalátdlit-nunáne ilíniartitsissut katitdlutik amerdlássusisa sisamararterutáintdlünit ikingnerulersimavdlutik.

Christian Berthelsenip autdlarnínermine 1950-imít 1970-ip tungánut atuartitsinerup ingerdlasimanera okautsit máko atordlugit okautigâ:

„angussat amigakaut. ãma erssitsumik sujuarifiusimángitsunik okautiginekarsínaussut taigornekarsínáput. kisiáne kujanartumik pitsaussortainik ikigtüngitsunik taigu-gagssakarsínauvok, taimalo angussakarsínausimanermut patsisáput ilíniartitsissut kasusuitdlutik suliniarsimanerat, ingmíkut ítukajámik periausekarsínaussarnerit — sôrðlo mérkat ássigíngitsunik sivisússusekartumik Danmarkimít-tausínaussarnerat aningaussanigdlo atugagssíssartut suliag-ssanik pâsingningnerat . . .“

skoledirektørip ilángutdlugo okautigâ realskolime sorae-rúmêrtartut amerdlássusiat mérkat inúngortartut amerdiartorneránut nalerkiutdlugo amerdleriari fiusimángitsok, akerdlianiggle ilíniartut nálagauvfiup nákutigissânik klassit kulingiluâne kulingánilo soraerúmêrtartut ukiune kingug-dlerne pingasune angnertokissumik amerdleriarsimassutut okautigalugit. Chr. Berthelsenip tamatumúnga atatitdlugo okautigâ sujunigssak erkarsautigalugo realskolime soraerúmêrtartut nálagauvfiuvdlo nákutigissânik klassit kulingiluâne soraerúmêrtartut amerdlássusisa kagfagiartuínarnigssât neriuautigssakardluartluussok.

skoledirektørip autdlarniúmine ilángutdlugo erkaivâ atu-

arfekarnerme inatsisip 1967-imérsup ássigíngitsut tungānit issornartorsiornekartarsimanera, ilátigut imatut okardlune:

„issornartorsiuinerme okausingnájussarpok Kalátdlit-nunáne atuarfigtigut árkigssüssinek Danmarkime atuarfekarnerme inatsimik issuaineruvatdlársimassok. ... issornartorsiuissunit iluamik erkarsautiginekartarunángilak inatsit mäna atütök avdlángortíngíkaluardlugo atuartitsinerme priausit imalünít najorkutarissat avdlángútekartínekarsínaungmata äma atüterérsut iluáne nalivta piumassarissai atuartutdlo kanok inerisimatiginere túngavigalugit árkigssüssinekarsínaungmat. ...“

attartitaunek ilíniartitaunerdló pivdlugit Sisiimiune atautsimérssuarnerme autdlarníssumut áipauvok landsrádimut ilaussortak, skoleinspektör Lars Chemnitz. Chemnitzip autdlarníumine atuartitsinerme pissarítdlisainigssak okitdlisainigssardlo táikartorpai, okardlunilo taimailiorníkut atuarnek mérkanut kasunángínerussúngorsarnekarsínaussok. erkarsautiginekarsínaunerarpá nalunaekútap akúnerisa mérkanut atuarfigssarritaussut ikilisínekarnigssát taimailiorníkut attartitaunerata pitsáussusia migdlisíngíkaluardlugo, akerdlianiggle taimailiornek atuartitsinerup pitsángorsagauneranik kingunigssakarnerussumigdlo ingerdlánekalerneranik kingunekarsínáusagaluaropok, sôrdlo ássilíssanik sarssuatitsíssutit filmit ássigissaisalo atuartitsinerme atugaunerulerisigut, Lars Chemnitz ilátigut okaropok fjernsynvdlo atuarfingne atugaulernigsså angnertümik tapersornartúnérardlugo.

arfiningornerme uvdlo'kerkata sujornagut okatdlínermut autdlarníssugssat autdlarniutekarérmata uvdlo'kerkata tungánut atautsimérssuarnerme pekataussut tamarmiussut gruppinit avguatárdlutik autdlarniutiginekartut okalokatigíssutigait, uvalíkutdlo nalunaekutak mardlunít kulekutak tamána kulekutaralugo nerrivik kaujatlagdlogo okatdlínermut ingajagtumik árkigssüssissokaropok, tássa inuit ássigíngitsut aperkarigsárfiginekartugssatut torkarnekarsíssut pekataussut iláinit aperssornekartínerisigut. tamána perérmat arfiningornerup uvaliata sivnera atuarfekarnek atuartitaunerdló pivdlugit okatdlínermut atornekarpok.

únukut arfernup erkâne Kalátdlit-nunáne attartitaunek

ilíniartitaunerdló okatdlisigalugit inernekarmata atautsimê-kataussut tamarmiuvdlutik isumakarnerarput kulekutak tamána agdlát uvdlut ardlerdlugit okatdlisiginekarsínaugaluartok, taimalo uvdlorme atausínarme inerdlugó okatdlisiginekarsínaunane. atautsimêrssuarneruvdle uvdlue sisamat okáluseritíniagkanut avdlanut pilerssârusiornekárêrsimangmata okatdlisigissap tamatuma angnertunerussumik okatdlisigerkingnigssá piviussúngortínekarsínausimágilak tamungalo kigdlinartariakarsimavdlune.

autsimêrssuarnerme pekataussut ilait atausíngornerme autdlartugssáuput, tássa kujatâ-tungânít pekataujartortitat ilait.

arfiníngornerme okatdlínekarnerane ilâtigut iserfigine-karpok Kalâtdlit-nunâne sulivfigssailekinek, tamatumúngalo atatitdlugo okatdlisiginekardlune periarfigssat nutât sút erkarsautiginekarsínaunersut. erkarsáumut tamatumúnga túngatitdlugo ilâtigut erkainekarpok sákutüngortarnerup Kalâtdlit-nunavtínut erkúnekarsínaunigssá. aperkutip tamatuma erkartornekarnera pâsiniautaussumik taisititsissokarneranik naggasernekarpok, tamatumanilo pâsinarsivok pekataussunit 19-init sákutûjussarnerup Kalâtdlit-nunâne atulernigssá kigsautigigât, 18-itde tamatumúnga taorsiutdlugo kigsautigineruvdlugo inûsugtut arnat angutidlo ilíniarnermingnut atatitdlugo sulisínekartalernigssát, taimailivdlutik inuiakatigingne ínugtaokatauvdluartutut inûlersínaunigssamngnut ilíniagakarsínaussarniásangmata. aperkutip tamatuma taisititsíssutigitínekarnerane pekataussut akornáne tatdlimat taisinermut pekataorusungnatik taisekatáungit-dlat.

atuartitaunerup ilíniartitauneruvdló okatdlisiginekarnerane aperkut avdla áma tikínekarsimassok tássauvok kalâtdlit inûsugtut ilíniartitsissúngorniartut ilíniartínekartarnerat. tamatuma okatdlisiginekarnerane pekataussut isumakatigíssutigât Kalâtdlit-nunâne atuarfekarnermut kudler-sakafik Kalâtdlit-nunântalo landsrâdia sákortûmik kajumig-sârnekartariakartut atorfíup tamatuma (ilíniartitsissúnerup) inûsugtunut sokutiginarnerussúngorsarnekarnigssá sulíssutiginiarkuvdlugo. atorfík tamána Kalâtdlit-nunâne pingâru-tekaikingmat pekataussut ilaisa ilâtigut kigsautimigtut sar-

kúmiúpát ilíniartitsissúngorniardlutik Nûngme seminariame atuartut mänákornit angnertunerussumik tapívfiginekar-talernigssát.

sujúnersútít ilagát ilíniartitsissúngorniardlutik atuartut árkigssüssivfiginekarnerata avdlángortínekarnigssâ, imai-livdlugo ukiok sujugdlek Nûngme seminariame piarérsar-figtut atuarfigalugo tamatumalo kingorna ukiune mardlungne atuarkársínardlune ukiune tugdliútune mardlungne misilidlugó atuartitsinermut sungiusarnekartásavdlune.

sujúnersút tamána landsrâdip atuartitsinerme ikiortigssanik (skoleassistantinik) atulersitsinigssamik sujúnersútekarsimaneranut taortigssatut sarkúmiúnekarpok. sujúnersúme sarkúmiúnekartume mána tikitdlugo navsuiarnekarérsup saniatigut ilángutdlugo sujúnersútiginekarpok taimatut su-ngiusaautassumik ukiune mardlungne atuartitserérnerup kingorna ilíniartitsissúngorniardlune atuarnerup ingmíkôr-tua kingugdlek ilíniartitsissutut inivíssutigssáusassok tigu-nekarsínaaussásassok.

Kalátdlit-nunâne atuartitaunerup ilíniartitauneruvdlo okatdlisiginekarneranut atatitdlugo áma sule avdlamik taisitissokarpok, tamatuma taisititsinerup inernalugo pe-kataussunit 38-t mérkat atuarfiáne ukiune kulingiluane píngitsailíssutaussumik atuartokartalernigssânik tapersersui-nerat, atausínauvdlo uvdlume árkigssüssinek atornekartok atuínarkugaluarpâ, tássa ukiune arfinek mardlungne atuariardlune tamatuma kingorna kajumíssusek najorkutaralu-go klassit arfinek pingajuáne kulingiluãnilo atuarkigsínaussarnek.

atautsimérssuarnerme pekataussut skoledirektionip Kalátdlit-nunâne erhvervsdirektoratekalernigssamik sujúnersútekarsimanera nuánárutigalugo tapersersorumavât, tamatumané mingnerúngitsumik nangminerssordlutik inútig-ssarsiutekartut erkarsautiginekardlutik, tássa isumakarto-karmat nangminerssordlune inútigssarsiutekarnek uvdluv-tíne inúsgutunit angnikékissumik sokutiginekalersimassut, imalünit avdlatut okautigalugo sokutiginérukiartulersima-ssut. tamatumúnga ássersútítut pekataussut ilänit tainekar-pok K'akortume ilíniartut nerissakarfigalugulo najugakarfi-gissâne katitdlugit ilíniartunit 120-nit inekarfiginekartume

misiligdlugo pâsiniainerme pâsinekarsimangmat ilíniartunit 120-nit pingasuínait kisimik aulisartúngornigssamingnik kigsautekarsimanerat. aperkúmut tamatumúnga atatitdlugo rekataussut ilänit kigsautiginartutut uparuarnekarpok kalâtdlit inúsugtut sule atorfigssamingnik kinersissariakalíngínermingne ukiune mardlungne piarérsautaussumik atuartitaorkártalernigssât, tássa ukiut táuko mardluk súngorsi-naunermingnut pâsiniaivfigineruvdlugit atorsínaussásav-dlugit.

arfiníngorníkut únulersok atautsimínek uvdlorme tássane nângmat pekataussunit tamanit kigsautiginartutut uparuartornekarpok Kalâtdlit-nunâne atuartitaunikut ilíniartitauníkutdlo periarfigssausínaussut angnertusarnekardlutigdlo pitsángorsarnekarnigssât.

CHR. BERTHELSEN:

ilíniartitaunek ukiune kingugdlerne 20-ne.

1950-imít 1970-imut atuarfigtigut ineriartornek mardlúngordlugo ingmíkörtínekarsínauvok: ukiut kulit sujugdlít atuarfít kanok árkigssüssivfiginekarnigssâník túngavilivfiunerussut ukiutdlo kulit kingugdít angúmangniarssaralune ingerdlapilôrifiussut mérarpagssuit tákússornerine atuarfiiornerme atuartitsineruvdlo árkigssüssivfiginiarnerane. atuarfingme suliagssak árkigssüniartariakarpok inuiakatigíngnut tákualo ineriartortíniarnekárneránut nalerkútúngorsagauvdlune. taimáitumik 1950-ime atuarfekarnerme inatsisítâk sánamigut inuiakatigíngnut taimane nutâmik árkigssüssivfigissaulersunut nalerkúsagauvok.

1950-ime atuarfekarníkut inatsisítâme atuarfít ilagítddlo sujulerssugaunerat avigsârtitauvok. inatsisítâk maligdlugo sujornatigutut mérkat píngitsörnatik ukiune arfinek mardlungne atuartínekartugssáput kísalo atuagarssorníkut píkoringnersiugaussut nangísínauditáput efterskolime ukiune mardlungne atuarfingne inekarfiûtigissune Ausiangne, Nûngme K'akortumilo. efterskole realskolimut nutâmik pilersitaussumut ukiunilo sisamane atuarfiussugssamut piarérsarfíûtigísaok. kavdlunât okausisa atuartitsíssutaunerat sujornatigornit angnertusinekarpok mérkat kavdlunât okau-

sê atordlugit atuartínekarsínängorneratigut sujugdlermik igdlokarfingne pingasune angnerne atortugssángortitaugat-dlartume. mérkat A—B-klassinut ingmíkörtínekartarpot 2. klassip kingornatigut. A-klassine kalátdlit okausê atuartisinerme okausiúput kavdlunátôrnertaok atuartitsíssutauvdlune, B-klassinile kavdlunât okausê atuartitsinerme okausi-jartuârput taimâgdlát kalátdlisörtsinerme religionimilo kalátdlit okausê atuartitsíssutauvdlutik. ãma inersimassut aftenskolime atuartínekarsínauлерput.

inuiakatigíngne nutâmik árkigssüssinerup sût tamaisa av-dlángortitilerpai. 1953-ime Kalátdlit-nunât danskit nálagauvfiánut ilángutauvígók, tássungalo maligtinardlugo igdluliornerme inüssutigssarsiutigssarsinigssamilo nálagauvfiup ikiorsíssarnigssânut najorkutagssat aulajangersarnekarpot. igdlokarfingnut nugternek tekníkíkutdlo pitsángorsaineckalépok, tamatumalo kingunerâ inuit amerdiartulernerujugssuat. 1950-íkut autdlarkautâne inuit kanok amerdlatigumârnigssât ajornarpatdlängitsumik nautesorssornekarsínauvok tamánalo túngavigalugo atuarfilior-ternigssak pilerssárusrionekarsínauvdlune. atuarfigtigut taima piorsailerluarnek ukiut tákuua kulit nálerneráne angnikípatdlâlerérpok mérkat amerdliartupilörnerssuat pat-sisauvdlune, avdlatutdlo ajornartumik utarkisaugatdlartug-ssanik atuarfiliortertariakalépok.

ilíniartitsíssut kavdlunâtut okausekartut amerdliartuinartut pigssarsiarinekartalerneratigut kavdlunât okausísa atuartitsíssutaunerat angnertunerusínauplerpok. 1950-ime Nûng-me realskolekalernera sapísernertut okautiginekarsínauvok, kisiáne iluagtípok. realist sujugdít arkanigdít 1954-ime inerput avguakatigígsitdlo 21-ngajangnik ukio kardlutik kujanartumiglo tamangajangmik ilíniartitsíssugssatut Dan-markime atualerput. nalunaerutit — bekendtgørelse — 1957-imêrsut túngavigalugit Kalátdlit-nunâne ilíniartitsíssugssat atuartitaunerat avdlángortínekarpok realeksamenekarérne-rup kingorna ukiut pingasut sivisússusekásavdlune.

ataarfingmut ajornakusôkaok errsitsutigut tekníkíkutdlo inerartornek angúmagfiginiarniásavdlugo, tekníkíkume ine-

riartornek sákûtitdlo moderniussut agssakâvdlutigdlusôk Kalâtdlit-nunänut isäput.

inuit igdlokarfingnut nugternerat 1950-íkut naggatâne malungnarsineruvok, aitsâtdle 1960-íkut autdlartineráne nakertitdluarpok.

1960-ip autdlartinerane atuarfekarnerme inatsisip 1950-imêrsup avdlángortinigssâ skoledirektionime piarérsarnekalerpok. Kalâtdlit-nunâne skolelederit 1961-ime atautsimítut Kalâtdlit-nunâne atuarfit ârkigssünekärnerisa avdlángortínekarnigssât agsut pingârtitdlugo ersserkigsarpât. kavdlunâtut atuartitaunerup pitsángorsarnekarnigssâ agsut ilalernekarpok kalâtdlisörneruvdlo autdlartinigssâta 3. klassimut kinguartínekartarnigssâ avkutigssausínaussut ilätit inássutiginekardlune. 8. äma 9. klassip atortúlersínekarnigssât inássutiginekarpok. Kalâtdlit-nunâta ministerekafiane råde nutâk — uddannelsesråd — pilersínekarpok, rådivdlo sulieneratigut inersimassut ilíniartitaunerat súkasumik autdlarnersarnekarpok.

1963-ime danskit lærlingekarnerme ârkigssüssinerat Kalâtdlit-nunâne atutílerpok Danmarkime lærlingekarnerme inatsisip kongelig anordningíkut Kalâtdlit-nunâne atortúlersínekärneratigut. Kalâtdlit-nunâne ilíniartitsissugssat atuartitauneráne inatsit nutâk 1964-ime atortúlersínekarpok. ukiok táunátaok Kalâtdlit-nunâne atuarfekarnerme inatsisigssatut migssiiliût landsrådimut sarkúmiúnekarpok, tamatumalo kingunerâ 1967-ime majime inatsisip folketingime akuerssíssutiginekärnera tikitdlugo atuartitaunek pivdlugo okatdínek agsut pigssarsivfiussok.

ataarfekarnerme inatsisitâp 1967-ime atortúlersitaussup suliarikekarnermine túngavigâ Danmarkime atuarfekarnerme inatsit 1958-imêrsok, pissariakartutigutdle avdlángute-kartitausimavok. Kalâtdlit-nunänut túngatitdlugo nutâjúput børnehavekelassexalersínaunek, píngitsailissáungitsumik 8., 9. äma 10. klassime atuarsínauitaunek, mérkat ássigíngitsutigut ajornartorsiutekartut ingmíkut ítumik atuartitausínaunigssamut pisínauitaulernerat angnertôk, realskolime atuartugssat piarérsarnekartarnigssât, kalâtdlisut atuartitaunerup 3. klassimut kinguartínekarsínaunigssâ, inersimassut atuartitaunerata angnertusisinaulernera, inuit kinigaisa

atuarfit ingerdlatitauneráne angner tunerussumik okausigssakartitaulernerat il. il..

nutámik árkigssüssinerup 1950-ime autdlartíneranít ukiut 20-t — ingangmik ukiut kingugdlít kulit — atuarfigtigut agsut ingerdlapilórfiusimáput. tupingnángitsumik igdlokarfit ajornartorsi fiunerusimáput angnertörugjugssuarmik nugterfiugamik nunakarférkatdle ikiliartorsimavdlutik. atuarfigtigut ingerdlatsinerme ajornartorsiutaunerpaussutut máko okautiginekarsínáuput:

1. *atuartut amerdliartupilórnerujugssuat.*

igdlokarfingne atuartut 1951-imít 1960-imut 70 % migss. amerdleriautigát, 1960-imítidle 1967-imut — ukiune arfinek mardlungne — mardloriautertik sivnerdlugo amerdlisimáput. ukiune táukunane arfinek mardlungne igdlokarfit ilaisa atuartue pingasoriáumik amerdlisimáput.

2. *ilíniartitsissut kalâtdlisut okalugtut kavdlunâtutdlo okalugtut amerdlássutsimíkut nikinganerujugssuat.*

1951-ime igdlokarfingne ilíniartitsissut kalâtdlisut okalugtut kavdlunâtut okausekartunit mardloriáumik amerdlane-rúput. 1960-ime amerdlakatigingajagput, 1968-imile kalâtdlisut okalugtut kavdlunâtut okausekartut $\frac{1}{3}$ -ínarait — 1970-imilo $\frac{1}{4}$ -erait.

3. *ilíniartitaunerme piumassarissaussut angner tuiartorput.*

1950-imíngänítidle ássigíngitsune tamane kalâtdlit ilíniagrigsártut atorfigssakartínekariartuinalerput, ukiunilo táukunaniерpiak ilíniarnigssame piumassarissaussut angner tuiartorsimáput. tamána ilíniagarigsártut kigdlekartumik amerdlartorsimaneránut patsisáungitsôrsínausimángilak.

4. *okautsitigut ajornartorsiutekarnek — ilíniartitsissut kavdlunâtut okausekartut amerdliartupilórnerujugssuat ilíniartitsissutdlo nikerarpadlárnerat patsisauvdltutik.*

ukiut tamaisa ilíniartitsissorpagssuit kavdlunâtut okausekartut tikítarput tássaussut amerdlatiatlautigssat kísalo Kalâtdlit-nunänít kimagútugssat taortigssait. tamána sôruname atuarfingme ajornartorsiutekalersitsivok perorsainer-

mut túngatitdlugo — nálagtitsiniarnerme, ilíkagagssane kí-salo ilíniartitsissup atuartitaaisalo atássutekakatigíngneráne. — tainekásaortaok ilíniartitsissut kavdlunátut okalugtut si-vikitsúñarmik Kalátdlit-nunänítarmata — avguakatigígsit-dlugo ukiut pingasut sivnernagit. tamána erkigsisimassumik ingerdlaniarnigssamut akornutauvok, ilisimatütudlo misig-ssuinernik túngavigssarsiungíkaluardlune ersserkigsumik okarnek ajornángilak ajornartorsiutit sujulíne tainekartut ilíniagagssanik pigssarsisitsiniarnerme atuarfingmilo suli-niарnerme tamarme akornutaussorujgssúsimangmata.

5. *atuarfit igdlutait námángitsut atuartitsivigiuminaitsut-dlo.*

ukiut ingerdlaneráne angúmangniapilórnekarsimavok atuartut amerdliartornerat patsisauvdlune igdlua'tungânilo pivfigssak, aningaussat atugagssíssutit, pilerssárusiornek tek-nikíkutdlo pisínaussat najorkutariniartariakarsimavdlutik. ukiut tamardluínangajaisa igdlokarfingne atuarfit avdlá-ngortínekartarsimáput, agdlinekardlutik nutânigdlünít sa-naortortariakartarsimavdlune. atuartitsinek ukiup atuarfiussup ilarujugssua akornusersornekartariakartarsimavok kivdlererpalungmik káutarpalungnermidlo, mérkat inine atuarfiussune níkekátártut uvalerssuarmutdlo atuartitsinek avdlatut ajornartumik takornartausimángekaut.

6. *atuartitsinerme atortugssat amigautiginekarnerat.*

ilíniutit Kalátdlit-nunäne atuartunut nalerkúsagaussut na-kitertínekartalernerat aitsát 1960-íkut kiterparneráne aut-dlartitdluarpoč. atorfigssakartitaussut tássúguínak námagsinekarsínausimángitdlat, atuartitsinermilo pitsánguatdлаг-titsínaunerat ernínak malungiúsínausimángilak.

7. *inuiakatigíngne atuagarissatigut ajornartorsiutit inuiakatigíngnilo ineriartornerup atuartitsinerme súniutiggsait.*

ukiune mákunane inugparujugssuit inússausek sungiusimassak avdlángortítariakartarpát inuiakatigíngne ineriartornek nuták pekatauvfiginiásaguníko. inuiakatigíngne sungiusimassatorkat támariartorput, nutámudlo sungiússini-

arnigssak pissariakarpok. inuiakatigfngne atugardliútaussut igdlokarfit agdiartupilörnerisa píngitsörnatik nagsatarissa-riakarsimassait atuarfigtigut ingerdlatsniarnerne puminar-sautaussutut okautiginekarsíausimángitdlat. atugarissatigut ajornartorsiutit tamaviárutdlugit pitsángorsaivfiginiarneká-ngigpata --- tássunga atatidluo mérkat ássigíngitsutigut avdlanit ingmíkórulekartut inigssakartíniarnere — atuar-fiup ajornartorsiutigissai pitsángortínekaratdlarunángitdlat.

8. nunakarfingne mingnerussune atuartitsinerup nāmaginánagitsortai.

nunakarfingpagssuarne sujunigssak pivdlugo nalornissör-nekartarsimavok. kalátdlisut okalugtunik ilíniartitsissugssai-lekinek patsisauvdlune atuartitaunek tamatigut nāmaginar-tumik árkigssünekarsíausimángilak. ãma ilíniartitsissut nunakarfingníkusugtut amigautausimáput. taimáitumik ilí-niarsimángitsut angnertümik atuartitsissorinekartariakarsi-máput.

sujuiline taigornekartut atuarfingme suliniarnerme ajor-nartorsiutaunerpánut iláuput. ússernartorsiöfiginarsíau-vok táisavdlugit „perdluit“ arfinek pingasut, atuarfingme sulissússunut ineriertupilörnerup pikunakissup nalâne su-lekatausimassunut sujuiline erkartornekartut ajornartorsi-tautitaisa súniutigissait misingnarsimakaut. ineriertornerme tássane atuarfingme suliakartunut — pissortanut atuartitsi-nerínarmigdlünít autdlutakartunut, kalátdlinut kavdlunâ-nutdlo — ajornartorsiöfiusimáput. ilátigutdlünít tupigusú-tigissagssaussarpok ukiune táukunane píssutsit amerdlaki-ssut suliariiniagkamut aseroteriniartutut okautiginekarfigi-síaußsáine sujuarikekarsíaußsarmat.

sujuarikekarsímanerpame?

angussat sule amigakaut. ãma erssitsumik sujuarifiusi-mángitsunik okautiginekarsíaußsut taigornekarsíaußput. kisiáne kujanartumik pitsaussortainik ikigtüngitsunik taigu-gagssakarsíauvok, taimalo angussakarsíaußsamanermut patsisáuput ilíniartitsissut kasusuitdlutik suliniarsimanerat, ingmíkut ítukajámik periausekarsíaußsärnerit — sôrdlo mérkat ássigíngitsumik sivisússusekartumik Danmarkimíti-

tausínaussarnerat aningaussanigdlo atugagssíssartut suliagssanik pásingningnerat.

ajornakusôrtûvok uvdlume angussausimassunik nalilíniá-savdlune sútdlo sujuâtdlautausimasínaussut navsuiarniásav-dlugit. inuit ineriartornerme sulekatausimassut ajornakusô-rutinigdlo nangminérðlutik misigdlersimassut ilâne ineriartornek nalilerniartarpât ukiut ineriartorfiussut migssingiu-tigalugit taimailivdlutigdlo pitságuatdlautausimassut er-ssersníartardlugit, avdlatdle Danmarkime angusimassat ûgtútiginiartarpait sivikitsuínarmik pásiniaisimanek túnga-vigalugo, taimailivdlutigdlo ságékataussut amigautaussut-dlo ersserkingnerussúngordlutik sarkúmertarput. nalilíniar-nerit tamarmik ingmíkut periauserinekarsínáuput pásiv-duarsimagáine autdlâvigissat mardluk ássigíngitsússut. na-lilíniarnerit táuko naggatâtigut atautsimut kigsautigissamik ilanekarajugtارput — tássa perorsainíkut árkigssútdluagau-nerussumik periausekarniarnigssamik. mána tikitdlugo angunekarsimassut námángitdlat nalivta piumassarissânik ûgtútekarniaráine, kisiáne okartariakarpok sujuarierneru-jugssuakartok suliniarnerme atugarissat ajornartorsiornar-tue ukiutdlo ineriartorfiusimassut kavsiússusiat erkarsauti-gáine.

Kalátdlit-nunâne atuarfingne atuartitsinerme najorkutag-ssat suliarinekarneránut atatidlugo atuarfingme ingmíkut torkarnekartune mérkat angusimassait misigssornekarsimá-put. misigssuinerit inernerisa nalunaerssornekarnerine ta-kunekarsínauvok Kalátdlit-nunâne atuarfingne mérkat dan-skime regningimilo ima imalo kingusingnerutigissut Dan-markime angussanut nalerkiutdlugit. tamána tupátdlautigi-ssagssáungilak. kisiáne ajornakusôrnerúsakaok ûgtorniar-ssarisavdlugo sujornatigumut nalerkiutdlugo sujuarierne-karsimanersok kinguariarnekarsimanersordlünít sujornati-gut pásiniaisokarsimángingmat kisitsisine angussanik mi-sigssuinerit ukiut sisamat tatdlimatdlo matuma sujornatigut pisimassut erkarsautigíngíkáine.

nalúngilarput ugpernarsarnekarsínaungmat realistit su-jornatigornit ukiunik pingasunik sisamanigdlünít sujusinâr-neruvdlutik inertalermata. taimáitalerpok ukiune kingug-dlerpâne — tássa imáipok ilíniartut ilaisa angussagssatik su-

jornatigornut nalerkiutdlugo pivfigssak sivikinerussok atordlugo angusínängorsimavait.

tainekarsínauvortaok 9. klassime nálagauvfiup nákutigissânik soraerúmérnek avgukatigfisitdlugo ukiumik atautsimik kingusinárndlune pissarmat uvfa ukiut 8—10 matuma sujorna inúsugtut píkoringnersiugkat 15—16-inik ukioxartut efterskolemínermingne Danmarkime 6.—7. klassime pinekartartut migssinge ilíniartalaruarait.

atuartut realskolimut pinigssamingnut piarérsautigalugo 13—14-inik ukioxardlutik Danmarkime ukiox atausek atua-riartortínekartartut klassime atsingnerussume — ukiumik atautsimik kinguardlutik — inigssínekartarpot. tamána tu- pingnágilak okautsitigutdlünít ajornartorsiutekarnerat kisiat erkarsautigigáine.

ukiune kingugdlerne inúsugtut ikigtüngekissut ukiut ta-maisa handelsmedhjälperitut soraerúmértaunerat patsise-karportaok atuartitaunerup pitsángorsaivfiginekarsimane-ranik.

atuartut ilarpagssuine sujuariarnek sujulíne okautigine-kartutut ersserkigtingsumik úgtornekarsínáungilak. kisiáne pisínaussat atuartitsíssutit iláine ersserkigsumik pitsánguat-dlagsimáput, kalátdlisutdle okalugtunik ilíniartitsissugssai-lexinek ingangmik kalátdlisörnerme atuartaríssanilo — orienteringsfagine — súniutekángitsôrsimagunarane. atuar-fingne angussat perkigsártumik pásiniaivfigigáine tuping-nágitsumik inernerissâ ássigíngisítâtorujugssüssugssau-vok. nákanganerpát kagfasingnerpátdlo ássigíngitsorujug-ssüssugssáput ajornartorsiutaussut sujulíne erkartornekar-tut iláne atuarnerme pigssarsianut angnertôrujugssuarmik súniutekarsínaussarmata ingangmigdlo mérkät pigínáussu-sikitsut sákortümik erkorsínaussardlugit. tamatuma pitsá-ngorsaivfiginekarnigssâ mäna perkigsártumik pilerssárusior-nekarpok.

mérkät atuartut kanok amerdliartortigineránut atuartit-sinermilo pitsángorsainernut ássigíngitsunut nalerkiutdlugo realistit amerdliartorpatdlársimángitdlat, nálagauvfiup-dle nákutigissânik 9. äma 10. klassime soraerúmértaartut sú-kasúmik tutuviginartumigdlo ukiut pingasut kingugdlít ingerdlaneráne amerdliartorsiáput. pilerssárusiornerit ma-

ligdlugit realistik nálagauvfiuvdlo nákutigissânik soraerúmérartut ukiune tugdlerne amerdliartuártugssáuput. 1970-ime ukiokatigíkútât ¼-ê inutsiardlugit realskolime áma 9.—10. klassime soraerúmérssimassugssáuput. realskolime soraerúmérartut ukiune kuline kingugdlerne amerdliartorpatdlársimánginerat kavsítigut erssersíniarnekartarpok ilátigutdlo nalunaekutautíniarnekartardlune Kalátdlit-nunâne atuarfít ineriertorsimángineránut. kisiáne tamatumínga atatitlugo erkaimassariakarpok realskolime soraerúmérartut okautiginekarérsutut ukiune kingugdlerne ukiukínerueriartuársimangmata nauk piumassarissaussut ukiune tákunannerpiak ajornarsiartuársimagaluartut. ilángutdlugútaok taissariakarpok soraerúmérflusínaussut avdlat — 9. áma 10. klassime — avkusárnekarsínängorsimangmata. — Kalátdlit-nunâne realskolime soraerúmérartut inernere avguakatigígsitdlugit ápasigsortakarpatdlártarsimánginerat áma tamatumínga patsisekarunarpok. erkumigissagssáungivigpok amerdlanerpât kingusinárneruvdlutik soraerúmér-tarmata. tamána atuarfekarnerme inatsíme nautsorssútiginekarérpok.

pingártitdlugo taissariakarportaok ukiune mákunane inúsgutut inersimassutdlo únukut atuartitauneráne suliniardluarsimanek kingunekarsimassok. ungdomsskolime soraerúmérutekarnigssak sujunertaralugo atuarsínauitaunek 8.—9. klassime atuartitsinermut tapertauvdluarpok. inersimassunik atuartitsinerup ássigíngitsutigut angnertusaivfingekartuarnigssâ pissariakakaok.

atautsimut issigalugo isumakarnarpok 1960-íkúne atuarfingme suliniarssarinerup — tássungalo atatitlugo atuarfekarnerme inatsisip nutáp atulernerata — kingunere pitsánguatdlaütut erssiutekalersut. kisiáne nalivta inúsgutunit piumassarissai sule angnertusiartorput atuarfiup periautsi-ne avdlángortínago angúmangniarssarisínauneranit súkaneruvdlutik. inúsgutut amerdlakissut mäna atuarfik kimáta-lerpât. inúsgutut tákua ilarpagssue 8. klassime atuagagssatik pilersínagit ukiok atausek piarérsautaussumik atuartítariakarluarpot áma ilait avdlat ukiut kulailuat atuarérnermik kingornatigut sule ukiok atausek atuarkigtariakartarput soraerúmérutekarniásagunik, tamáname lærlingi-

ngortugssanit ássigíngitsunit piumassarinekariartuínarmat, inûsugtut inûtigssarsiutine ássigíngitsune inigssitdluarnekarnigssát isumangnaitdlisítariakarpok.

Kalâtdlit-nunâne atuarfingne ajornartorsiutiginekartut ukiune mákunane angnertôrujugssúput, kisiáne ínugtaussut atugakarnerme inugtudlo ajornartorsiutit mingnerúngitdlat. tássunga atatitdugo taissariakarput atuarfingne inekarfiútigissune ajornartorsiutaussut. realskolime atuarnerup ilíniarneridlo ássigíngitsut kavsérpagssuartigut maungáinak kipitínekartarneránut inuiakatigíngne atugarissatigut tarníkutdlo ajornartorsiutit patsisaussut ilagissarunarpait.

neriúsaugut „perdluit“ arfinek pingasut atuartitsinerme ajokusíssarnerisa migdlilernigssát sujunertaralugo ássigíngitsutigut suliniarnerit kinguneriumârât 1970-íkúne atuartitaunerup erkigsisimanerussumik ingerdlanigssâ. tamána pissariakakaok. suliniarnerme atorfigssakartínekarput ilíniartitsissut kalâtdlisut kavdlunâtudlo okalugtut ilíniardluarsimassut áma kavdlunâtut okalugtut Kalâtdlit-nunâliartínatik piarérsarnekardluarsimassut ukiorpálungnilo Kalâtdlit-nunâne sulísavdlutik piarérsimassut. kisalo mingnerúngitsumik inûsugtut sulivfigissaussut pisínaussait angussakarsínauneratdlo kularutiginago ugperissariakarpok.

sujulíne atuarfigtigut ingerdlausek naitsumik agdlautiginekarpok. ajornartorsiutit sujuâtdlautausorissatdlo erssersíniarnekarput. sujuâtdlautausorissat erssersíniarnekareratima pásinekarniakinane ingerdlasimanek angusimassatdlo tamatigordluínak nãmaganartútínekartut. atuarfigtigut ilíniartitauníkutdlo ineriartornek unigane ingerdlásao. pitsángorsainigssamut periarfigssakartuásao, tamatumúnakutdlo periusigssanik atuarfekarfiup iluane avatânilo navssârsiortuartariakarpok. áma nunat avdlat taimatut ajornartorsiutekartut pásiniaivfigissariakarpus.

atarfekarnerme inatsit 1967-ime atortúlersok issornartorsiornekartarpok. issornartorsiutinerme okausingnâjussarpok Kalâtdlit-nunâne atuarfigtigut árkigssússinek Danmarkime atuarfekarnerme inatsímik íssuaineruvatdlársimassok. kanok árkigssúnekartariakarneranik sujúnersútekartarnek kakutigôrpok, mánalo tikiddugo tigoriáinavingmik sujúner-

sûtekartokarsimángilak. ilíniartitaunerup kutdlersakarfiane issornartorsiuinerit alapernáinekarput inatsisivdlo mäna atütup iluane kanok atornekarsínaunerat misigssornekartarpok. issornartorsiuissunit iluamik erkarsautiginekartarunángilak inatsit mäna atütok avdlángortíngikaluardlugo atuartitsinerme periautsit imalünít najorkutarissat avdlángûtekartínekarsínaungmata äma atüterérsut iluáne nalivta piu-massarissai atuartutdlo kanok inerisimatiginere túngavigalugit ärkigssüssinekarsínaungmat. atuartitsinerme angussagssat súnigssát mäna pilerssárusiorfiginekarpok. äma mérkat ássigíngitsutigut ingmíkôrutekartut kanok atuartitaunigssát najorkutagssiornekarpok. amigautaussut ássigíngitsut atuartitauníkut kutdlersakarfingme arajutsisimane-kángitdlat ássersútigalugo tainekarsínauvok atualerdlát ilíniagagssaisa ärkigssünekarnerat äma 8.—10. klassip imarissâ sule nãmaganartúngorsimángingmata. ineriartornerme kükússutaussartut pásissatdlo ilíniarfígssaujuásáput. taimatútaok issornartorsiuinerit okatdlínerne agdlautigissanilo sarkúmersartut isumagssarsivigssaujuásáput.

LARS CHEMNITZ:

atuartitaunek ilíniartitaunerdlö.

ukiune kingugdlerne Kalâtdlit-nunâne atuartitaunek pitsángoriartorsimagaluardlune sule amigautekakaok.

nalúngilarput sunalünít tamât erngerdlugo angunekarsi-naussángitsok, taimáiportaok atuartitsinerup tungâ. tamatumanisaok ineriartortitsinek tamât atautsíkut pisínáungi-larput, nãmaganartumigdlo nãmagsinekarnigssâ ukiune aggersune isumavduardluta utarkigatdlartariakardlugo. ukiune mákunane nunavtine aningaussalíssutaussartut ilait ang-nertôrujugssuit atuarfekarnermut ilíniartitaunermutdlo atugagssángortitaussarput. okarsínauvugutdlo ukiut tamaisa atuarfigtigut ilíkagkatigutdlo angussat agdliartortut sujungissamilo tamatumane isumavduarfígssakardluta.

taimáikaluartordle ilíniartitsinerme sulivfekartugut ineriartortitsinermilo sulekataussugut tamáko nãmagalugit ingmivtnut nãmagilersûtinásagaluaruvta kükúsaugut, angussáme pitsángoriartoraluwartut isumakarnarpok sule

angnerussumik mérkat angussakarsimavdlutik atuarfingmíngänít anissariakartaraluartut — tássa ilíkagkamíkut perorsimássutsimíkutdlo — isumakarnardlune mássa atuartisinermut atortugssatigut amigautekaraluardluta atortugssarititaussunut nápertütumik sule mérkat atuarfingmit tunissarsimángikivut, atuarfingmitdlo mérkat anissartut inuia-katigíngne pekataulernigssamingnut námagtumik piárësimanatik, pingárnerussutudlo tásavara mérkat atuarfingmit anissut nangminersornigssamut nangminersordlutigdlo ineriaartornigssamingnik ingerdlatserkingnigssamut ang-nikípatdlártumik piárësarsimassardlutik anissarnerat.

tamatumane patsisaussut ássigíngitsut taigornekarsínáuput: ilíniartitsissut kavdlunát mérkatdlo ingmingnut pásíngípatdlárnerat, atuarfít uvdluvtínut nalerkútumik sule piorsagausimángínerat il. il..

mérkat angnerussumik angussakarnigssänut iliúsausínauso-rinartut.

mérkat sapíngisamik angisúmkilíkagakarnigssát pingár-tínermik piumavfiginekartarnerat angivatdlárdlune ingassagtumik autdlarkautánitdle tuniorarnekartarsorinarpok mérkat atuartitaunerat ássersüterkajánarsorinarpok sôrdlo tuniorarnekpatdlársimavdlutik tigumiarsínaussatik siv-nerdlugit tigumíssersornekarsimavdlutik tigumiagssaraluamik ilait katagardlugit ingerdlassut, katatatigdlo tigorkísanagit. taimáitumik námagtumik ilíkagakarsimanatik atuarfingmit anissarput. tamáalo pissúvdlune mérkat angnerulernermingne ilíkariartordluarnigssamingnut pisínauvdluar-lerfigigaluamingne kasussinekarérsimassarput ilíniarumássusiat migdisarnekarsimassardlune ilíkartíniarneránut akornutaussumik.

tamáko kångersínaujumavdlugit mérkat atuarfingme aut-dlarteriartarnerat okilisartariakarpok. børnehaveklassine mérkat atualernigssamingnut piárësnerat atuarfingne ukiunut sujugdlernut erkúnekarsínaugune arrítsumigdlo ilíniartitsíssutaussumik atuartitsinek autdlartíkiartornekardlune mérkat autdlarkautánik tupagtínagit atuarfingmutdlo kajungernigssamut súniutekakíssumik autdlartínekartaler-

sínaugaluarpus. tamatumane børnehavine iliniartitsissut atornekarsínáuput.

atuarnerme autdlarteriartarnek okilisarniardlugo mérkavdlo ineriartorneranut iluakutaunerussumik ingerdlasínaorkuvdlugo ilisimatünit isumakatigíssutiginekariartuínartok mérkap nangminek okausé atordlugit autdlartítarnek atorniartariakarsorinarpok, mérkatdle pitsaunerpámik autdlartísínaorkuvdlugit ajokit mérkanik mikissunik atuartisinermut kursusertítariakardlutik. mérkat angnerulernerine ilíniarnigssamutdlo inerínerulernerine angnerungártumik kavdlunátut atuartisinermut nôriarnigssak anguniartaria-karpok tássane mérkat angnerussumik angussakardlutik ilíniarsínaunigssát anguniardlugo. taima isumakarnek túngavekarpok mássákut ilíniarfiusínaussut angnerussut tamar-mik kavdlunátut okalugndlune ilíniartariakarmata, ilimagi-sariakarnanilo ukiune aggersune tamatuma avdlángortíne-karsínaunigssá, ámaló ajokit amigaleriartuínartut mingner-nut atorfígsakarnerulersugssat kalátdlisôrtitsinermut ami-gautaulersugssausangmata atuartune angnerne atornekarnigssát kigdleksangmat.

mérkat atuarfingmit piumavfiginekarpatdlárdlutik atuar-nermut kasussörtarmata atuarfingme nal. ak. atuartitsivi-ssut ikilissariakarput, ámaló atuartitseriausek mássákut atornekartok atortorigsárutinik ikiortekarníkut pigssarsiv-figinarnerussúngordlugulo ingerdlániartariakardlune.

ássersütítut tailáka nal. ak. atuartitsiviussut inigssítiter-nekartarnere uvdlormut nikerartuardlutik ingerdllassarput, mérkatdlo pissagssatik uvdlormut 5—7-eriardlutik nikitar-tarmata erkarsautigssait avdlángorarpatdlárdlutik aulaja-angiússagssaraluatik aulajangiuítíngitsörtarpait. ilíniagagssat-dle atausüssut sivisunerussumik nangminérneruvdlutigdlo nuánernerussumik ingerdlátarsínaugaluárunkik ilíkagait angnerussásangatínaraluardlutik. taima alikutaunerussumik ilíniartitsinerme angnertümik angussakartitsiniarnigssame atorsínaussutut pingártutut taissariakarput issigingnágkati-gut ilíniartitsinek, tássa lysbilledit filmtidlo ássigissaitdlo atordlugit, tássanilo iluakutaungártugssatut isumakarfigi-narpok TV, taimáitumik kigsautiginakaok piárnerpámik atuarfingne atortugssatut TV-ip erkúnerkarnigssá.

gruppi 1-ip okausekautigiumassâ:

atuartitaunermut túngatitdlugo okausekautit.

atuarnerup sivitsornekarnigssâta tamanut atortínekarnigssâ kigsautiginekarpok. inútigssarsiut sunalünít ukiune mákunane pimôrutdlugo ingerdlániásagáine ilisimassanik túngavekarnigssak pissariakardluínarmat.

kisiánile periautsit avdlángortítariakarput inútigssarsiutinut kaningnerujugssuángordlugit. atuarfingme taimatut atuartarnek avdlángordluínardlugo árkigssütariakarpok ekaitsúngordlugo, inútigssarsiortut mérkat sokutigissáinik ingerdlatakartut sulekatigivdluínardlugin; sôrdlo mérkat aulisarnermik sokutigissakartut aulisartut sulekatigalugit periarfigssakartínekartariakarput, ukiup kanok ilineragut-dlünít aulisariutinut ikisínáusavdlutik inútigssarsiúmut tássunga sokutigissakariartornigssât sujunertaralugo. aulisarnek ánilájatdlangnartumik sokutiginéríkiaartorpok. ukiok mána K'akortume kostskolime atuarfingme pâsinainertigut pâsinekarpok inússugtuarkanit 120 migssáinítunit atuarfingmik kimatsissugssanit pingasut kisimik aulisarnermik inússutigssarsiutekarnigssamik sokutigissakartut. nunavtínilo tamarme auliarnek erkarsautigalugo píssutsit taimáiput. sá-kortôrujugssuarmidlo okautigiumavarput píssutsit taimáitut ingerdláinarsínáungitsut. atuarfik nukítdlume avlat kanok iliúsekartariakarput tamatumane píssutsit avdlángorkuvndlugin.

rekataussut aulajangiúpát atuarfik tássaussariakartok Kalátdlit-nunâne píssutsinik sujulínilo aulisarnermut túngatitdlugin sujúnersütit ekaitsut piniartokarfingnut savau-tekarfiüssunutdlo áma túngatínekarput.

ãamalo ingmíkut tainekarpok atuarfingme sivnerútokartartok atuarnerup tungâtigut inorssartunik atuakatagdlui-narsimassunigdlo. táukulo atuarfingmít avkusinermut anisí-nekartarput inôkatiqingnudlo ajornartorsiutingortardlutik. táukorpiait pivdlugin atuarfik kanok iliúsekartariakarporok inússutigssarsiutigiligagssáinut tasiordlugin ikárúniardlugin, tamatumane suleriautsit nutauvdluínartut áma atortaria-karput.

erhvervsdirektoratekarnigssak pissariakartínekarpok ani-

ngaussatdlo tássunga atugagssarpagssújumártut atordluar-nekartugssatut gruppivtinit issiginekardlutik.

skolehjemit mássákornit ilíniardluarsimanagerussunik ningokarnigssát kigsautiginardluínarpok, mérkat ineriarortut ássigingeissut anersákut perkigsumik ingerdlanigssát pivdlugo.

gruppiplálaussortarai:

Atalia Benjaminsen gruppeleder,

Niels Carlo Heilmann, Edvard Reimer,

Peter Motzfeldt, Hanning Høegh,

Kristoffer Heilmann, Johan Knudsen,

Hans Brummerstedt, Marius Abelsen.

gruppe 2-mit:

sulekatigít skoledirektörip okalugiautánut túngatitdlugo okausekautigiumassát:

1. túngaviussunik ilíniagagssat tamatigórnerussumik árkiggsússivfiginekartariakarsorinarpot, inúsgutuarkat atorfígsamingnik píngitsóratik atorfígsamingnik kinersiártariakartarnerat tamatumane kângerniarumanekardlune. tamatumane atuartitseriausek Amerikame atornekartok tapersorsorumanekarpok, tássa sujugdlermik súngorniarnek aperkutautípatdlárnago atuarnerup tungátigut túngavilissokartalerdlune.

tamatumúnga túngatitdlugo tapersorsorumanekarpok 8., 9., 10. klassimilo atuartitsinerup inatsisitigut aulajanger-saivfiginekartarlune atortugssángortínekarligssá, ilángut-dlugulo skoledirektore taperserumanekarpok inúsgutut ilarpagssuisa 8. klassime atuagagssatik pilersínagit ukiockatausek piarérsautaussumik atuartínekarliaralaruneránik isumakarmat.

2. erhvervsdirektoratekalernigssamik isúmiut.
pásivdualaruardlugo aitsát piarérsautaugatdlartumik pilersárusiortokalersimassok isumakatiginartútiparput erhvervsdirektoratimik pilersitsiniartokarnigssá, tássúnákume inútgessarsiornerup atuarfingmítde angertunerussumik sulíssutiginekalernigssá pínarane pilersíniarnekardlutik táikartornekarsimassut erhvervsrádit pilerssá-

rutigissáinut anguniagáinutdlo tapertauvduuarsínaussut periarfigssáusangmat.

erhvervsdirektoratip nangminek aulajangísínaunigssâ piumassarinekarpok, atuarfingmile pissortakarfit ingmí-körtitáungínigssát sujunertaralugo skoledirektionip táussumúnga kutdliunigssâ atorfekarfitdlo ássigíngitsut nunavtíníkiartuárningssát sujunertaralugo kigsautiginekarpok.

3. skoledirektörip „perdlungnut“ arfinek pingasunut ilángutdlogo taivâ ilíniartitsissut kalátdlisut okalugtut kavdlunátutdlo okalugtut amerdlássutsimíkut nikinganerujugssuat, agdlát uvdlumíkut kalátdlit ilíniartitsissut kalátdlit ilíniartitsissunut kavdlunánut nalerkiutdlutik $\frac{1}{4}$ -ínarmik amerdlássusekalersimavdlutik.

tamatumúnga túngatitdlogo „pitsut“ gruppia sákortúmik ersserkigssarumavâ Nüngme seminariame ilíniartitsissúngorniartut pinekarnerat ardlaligtigut pitsángorsaivfiginekartariakalersok. landsrâdip taimalo nunap inuisa pingârtípát ilíniartitsissut kalátdlit amerdlisarnekarnigssát, taimáitumigdlo pivfigssángorsorinarpok tamatumúnga túngassumik kanok iliúsekartokartariakalerneranut. U. U. nunavtíne ilíniartuntut atortugssángortínekartariakarpok, kutdlersaussutdlo erkarsautigissariakalerpât kalátdlit ilíniartitsissut akgssautaisa kagfangnekarujugssuarnigssát amerdlisarniarnekarneránut avkutigssiuissüsánginersok, skoleassistentit ilíniartitsinerup tungâtigut itíkakutut issiginekartugssat ánangniutigínarnagit.

4. mérkat atuarfiáne ilíniagagssatigut piumassarissat angertusiartuínartut atautsimut issigalugo angussakarne-runigssamut kigdlilersuissutut issigissariakarput. atuarfekarnerme piumassarissariakartutut tfíkuartariakarpok inugpalungnerussumik ilíniartitsinerup erkúkiartuárnekarnigssâ. tamána ilíniartitsissut kalátdlit kavdlunátdlo piumassakakatigíngneratigut anguniartariakarpok. erkarsautiginekartariakarpok ilíkagagssat ingerdlánekernerisa saniatigut mérkat erkarsartautsimíkut periorartortínekarnigssát periautsit atugaorérsut unifigírnarnagit.

gruppiplálaussortarai:

Emil Abelsen,
Inóraak Olsen,
Jens Kr. Kleist,

Peter Nielsen,
Jakob Janussen,
L. E. Johansen.

gruppe 3-mit:

Kalâtdlit-nunâne atuartitaunek.

ukiut arfinek mardluk: 7. klassinit atuarungnaertartut atuarKingnigssamut periarfigssakartitáungípatdlárnerat inútgssarsiutigisínaussamíkutdlo ajornartorsiutekartarnerat tai-matutdlo amerdlanerit inerisimángípatdlártarnerat píssutigalugit tapersorsornekarpok tamanut atütumik 8. áma 9. klassit atulersínekarnigssát, tamatumane anguniardlugo inúsgutut sússumigdlünít ilíniagakardlutigdlo sulilísagunik atuarnermíkut pigssarsiakarnerusimasínaunerat.

8. áma 9. klassit igdlokarfingne inútgssarsiorfigingnerussune pilersínekarnigssát ilalersornekarpok, tamatumúná-kut inúsgutut inútgssarsiutausínaussuník ássigíngitsunik amerdlanerussuník sokutigingnilersíniarnigssát anguniarnekarsínaungmat. taimátaok erkarsautiginekarpok igdlokarfingne atuarfigtigut angnertümik piorsaiviginekarsínáungit-sune 7. klassine atuartússut nunakarfingmiutdlo igdlokarfingnut tamákuníga pilersugaussunut atuariartorsínaunigssát.

lærlingit ilíniartitaunerat pivdlugo aperkut okausekaute-karata uvdlumíkut tamatumane angusimassat navsuaautig-nekarnigssát kigsautiginekarpok.

børnehaveklassit sapíngisamik tamane pilersiortornekarnigssát tapersorsornekarpok, mérkat inerisimaneruvdlutik atualertarnigssát erkarsautigalugo.

ilimaginekángingmat ukiune kaningnerpâne ilíniartitsi-ssuník kalâtdlinik Kalâtdlit-nunavtíne atuarfekarfit tamá-kerdlutik námagtumik pilersornekarsínaunigssait tapersor-sornartínekarpok ilíniartitsissut kavdlunát Kalâtdlit-nunav-tínérêrsut angnertunerussumik kalâtdlisut ilíniartínekartarnigssát. kalâtdlit piúkúnautekartut timelæreritut tigune-kartarnigssát tapersorsornekarpok uvdlumíkut ingerdláne-karneratut atuángivfekarnerup nalâne kursusekartínekarn-erat ingerdlatinarkunekardlune. okautiginekásaordle ta-

matumane gruppime ilaussortat isumakatigíngingmata, ilaisa tiguínagkat tigunekartarnere isumakatauvfigíngingmágit skoleassistantitdle ilalersornartíneruvdlugit.

ilumôrporok Kalâtdlit-nunavtine ilíniartitsissut atortugssamingnik amigautekarpatdlárput. sujúnersútigumanekarpor-dlo atuarfekarfit ilíniartitsissunik sulíngivfekartitsivdlutik atuagkanik ilíniusiortitsinigssát. taiumanekarpok uvdlumíkut kavdlunârpagssuit ilíniusiârarpagssuarnik sanaortortarmata atorfingnutdlo angnerussunut kagfagtínekalârtardlukit tamáko píssutigunardlugin.

skolehjemit atuartunik amerdlanerussunik tigusisínaussut ilalersornekarput, malungnarmat tamákua atûtilernerat ajúngitsumik kingunekartartok.

gruppip ilaussortarai:

Magnus Larsen,	Hendrik Johansen,
Ole Egede,	Daniel Skifte,
Jonas Jeremiassen,	Josva Make,
Elisabeth Johansen,	Emilie Lennert.

atautsimérssuartut Kalâtdlit-nunâne atuartitaunek pivdlugo okausekautât.

Chr. Berthelsenip Lars Chemnitzivdlo autdlarkausiutáine erkartugkane okautsitigut ajornartorsiutekarnermut túngatitdlugo kigsautiginartínekarpok mérkat atualerkárnermingnit nangmingnek okautsitik atordlugit atuartínekartarnigssát tamatumunga túngavigítínekardlune mérkat anersákut erkarsartautsimíkutdlo túngavilerduarnekarnigssait taimalo kingusingnerussúkut okautsinik avdlanik ilíniälernigssáine túngavigssíkumavdlugit, uvdlumíkut atuartitseriausek kavdlunânit kalâtdlisut okalugsínáungitsunik atualerkárnerme atuartínekardlune iluamik påsekatigígsínáungínek mérkap ineriartornerane unigótnermik nagsatakartarsornarmat.

mérkat inerisimaneruvdlutik atualertarnigssát erkarsau-tigalugo pingârtínekarpok børnehaveklassit sapíngisamik tamane pilersiortornekarnigssát.

atautsimékataaussune amerdlanerussunik ukiune arfinek mardluínarne atuartarnek námaginekángilak, 7. klassinit atuarungnaertartut atuarkingnigssamut periarfigssakarti-

táungípatdlárnerat inútigssarsiutigisínaussamíkut ajornartorsiutekartarnerat taimatudlo amerdlanerit inerisimángípatdlárnerat píssutigalugit. tapersorsornekarpok 8. áma 9. klassit tamanut atütumik pilersínekarnigssát tamatumane anguniardlugo inúsgutut sússumigdlünít ilíniagakardluttigdlo sulilísagunik atuarnermíkut pigssarsiakarnerusimsínaunerat.

8. áma 9. klassine atualersugssat atualíngínermingne ukiok atausek piarêrsautaussumik atuartínekartarnigssát ilalersornekarpok soraerúmérutekardlutik ingerdlarkingnigssamingnut periarfigssínekarkuvndlugit.

ilíniartitsissut kalâtdlisut okalugtut kavdlunâtudlo okalugtut amerdlássutsimíkut nikinganerujugssuat erkarsautigalugo ersserkigsarumanekarpok Nûngme seminariame ilíniartitsissúngorniartut pinekarnerat ardlaligtigut pitsángorsaivfiginekartariakalersok.

skoleassistantinik pilersitsiortornigssamut taorsiutdlugo sujúnérstíginekarpok ukiok sujugdleq piarêrsarfiussumik atuarnigssak piükúnartune pingitsörnekarsínaussok, tugdliutdlugo ukiut mardluk naggatârutaugatdlartumik soraerúmérítakartugssausso, táuna tigusimagáine ilíniarnerup agfâ sujugdleq tigusimassariakarpok, tauva atorfekardlune atuartitsinek sivisunerpámik ukiut mardluk, tamatuma ukiut mardluk atuarkingnek; tássa ilíniarnerup agfâ kingugdleq, táuna nâmagsigáine ilíniarnek inertariakardlune.

Kalâtdlit-nunavtine ilíniartitsissut atuartitsinermingne atortugssamingnik amigautekarpatdlárnerat túngavigalugo sujúnérstíginekarpok atuarfit ilíniartitsissunik sulíngivfekartitsivndlutik atuagkanik ilíniusiorfitsinigssát.

lærlinginut túngatitdlugo kigsautiginekarpok sumik inússutigssarsiutekarnigssá aperkutautípatdlárnago atuarnerup tungâtigut túngavilissokartalernigssá.

erhvervsuddannelsesdirektoratekalernigssamik isúmiut tamanit tapersorsornekarpok.

sapāme junip 28-áne 1970-ime programe:

- okatdlisigissat: 1) KGH — autdlarníssok:
kontorchef Jens Fynbo.
2) pigingnekatigíglune ingerdlatsinek.
autdlarníssok: konsulent Sven Thomsen.
3) nangminerssordlune niuvertutut inütig-
ssarsiutekarnek, autdlarníssok: Jens D.
Lennert, Sisimiut.

autdlarníssut sarkúmiússakarérmeta atautsimérssuarnerme
ilerkússok maligdlugo pekataussut gruppinit avguatárdlutik
autdlarniutiginekartunik okatdlisekarput tamatumalo ki-
ngornatigut gruppine okalúserinekarsimassut sarkúmiúne-
karput pekataussut tamarmiuvlutik okatdlíssutigissáinik.
pissarnek maligdlugo gruppine sujulerssuissússut gruppit
okatdlisigisimassáinik sarkúmiússissúput.

atautsimérssuartut sapátiisiutigalugit okatdlisigait KGH,
pigingnekatigíglune ingerdlatsinek — andelsbevægelse —
nangminerssordlunilo niuvertutut inütigssarsiutekarnek.
okatdlínermut tássunga autdlarníssúput kontorchef Jens
Fynbo KGH-mérsok, konsulent Sven Thomsen FDB-mérsok
niuvertordlo nangminerssortok Jens Lennert Sisimiuninggå-
nérsok.

Fynbop autdlarniúmine pingártitdlugit erserkigsarpai
niuvernerup, niorkutigssiornerup pilersuineruvdlo saniati-
gut KGH-p isumagissariakagarpagssue. Fynbo autdlarní-
nermine ilátigut okarrok tamákútaok áma ilángutdlugit
okatdlisiginekartariakartut Kalátdlit-nunáta sujunigssâ
okatdlisigísagáine, erserkigsardlugule tamanit pingárner-
pájussok tássauungmat Kalátdlit-nunáta inuisa inüßutigssa-
tigut avlatigutdlo pilersornekarnigssât, naugdlo igdlokarfít
nunakarfít dlo tamákerdlugit pilersorniarne aningaussar-
siornek erkarsautigalugo tamatigut ingminut akilersína-
ssússángíkaluartok taimailiornigssak pissariakartartok okau-
tigalugo. Fynbop ilángutdlugo erkaivâ tamanit pitsauner-
pautísagaluarine sulivfekarfik atausek niorkutigssanik piler-
suinermut tamarmut isumagingnigtúpat tamánalo nangmi-

nêrdlune akissugssáussusekarfigalugo, taimailivdlunilo nior-
kutigssat igdlokarfiup kuerssuânitínekartut sulivfekarfiup
nangminêrdlune akissugssauvfigalugitdlo igdlokarfigingme
niuvertunut ássigingitsunut avguáutarsínáusagaluardlugit.

Fynbop autdlarnínerminut atatitdlugo okautigátaok nang-
minerssordlutik inútigssarsiúmik ingerdlatsissut pásisima-
gát kalâtdlit niorkutigssait atautsimôrtitdlugit avámut tu-
niniarnekartariakartut pitsaunerpâmik akilernekardlutik
pisiarinekarsínaunigssát angunekásagpat.

kalâtdlit niorkutigssaisa avámut tuniniarnekartarnerat K. G. H.-p niorkutigssanik tuniniainermut ingmíkôrtortakfia avkutigalugo ingerdlánekartarpok. iluakutauvdluarpordlo K. G. H.-p tungânit niorkutigssanik tunissagssiorput unangmigdlerniarnek ajoravtigik taimailivdlunilo iluanâ-
rutigssak sapíngisamik tunissagssiortunúnerussok pigssar-
siagssaritínekartardlune. kontorchef Fynbo ilâtigut taima-
tut imalingnik okausekarérdlune naggasiutdlugo okaropok
sulivfekarfik nálagaufvingmit piginekardlunilo ingerdláne-
kartok atorfekarfingnidlúnít sulivfekarfingnidlo akuer-
ssíssutekarfiginekarsimassunit — sôrdlo landsrådimit, kom-
munalbestyrelsinit, pisissartut pekatigíggfinit, pekatigíggfing-
nit nalingínaussunit kísalo mingnerúngitsumigdlo KGH-p
styrelsesrådianit súníniarfígsavdlugo ajornakutigssaká-
ngitsok periarfigssakardluartordlo.

Sven Thomsen Danmarkime brugsforeningit kátuvfekar-
fiánit F. D. B.-mérsoꝝ autdlarnívdlnue okausekarnermine
ilâtigut okaropok malungnarnerujartuínartutut ísimassok
ukiune kingudlerne pingasune Kalâtdlit-nunâne nálagger-
suinikut sujunertarinékartûgaluak — tássa sulivfekarfit nál-
agaufvingmit ingerdlánekartut, tássa K. G. H.-mit G. T. O.-
midlo isumaginekartut, ukiut ingerdlanerine nangminers-
sorput tigujartuárnekarnigssát — pimôrutdlugo anguniar-
nekarungnaersimassok. tamatumúnga ássersûtigssatut Sven
Thomsenip tíkuarpai Narssame, Sisiimiune Ausiangnilo
brugsforeningit ukiut mardluk matuma sujornatigutdle Ka-
lâtdlit-nunâta ministeriakarfianit sågfigingníssutekardlutik
aperkutekarsimagaluartut brugsforeningit K. G. H.-p igdlo-
karfigne táukunane pisiniarfínik tigusísínaunigssait mini-
steriap tungânit sunik kanordlo ítunik piumassakautigine-

karnersok, uvdlordle mána tikitlugo sule akíssutekarfigi-nekarsimángitsut. tamákua erkortiardlugit Thomsen ilâ-tigut okarpok avdláungitsok Kalátdlit-nunâne nangminerssortumik inútiqssarsiutekarnerup sujuarsarniagaunera K. G. H.-p tungánit akornusersorniarnekartok. inútiqssarsiutitigut tapersersuissarnigssamut túngatitlugo nutâmik árkigssüssisimanek (erhvervsstøtteordning) kalâtdlit nangmingnérndlutik agsgagssordlune suliagssanik sulivfiussartugssanik sulivfekarfiutitártarsínaunigssánut tapersersuissünginerarpâ, píssutigalugo taimatut ítunik autdlartitakarniar-tut aningaussanik atorniartarfít nalingínaussut erniákár-ssuarnik atugkiússissartut kísísa atorfigssatut periarfigssar-rissarmatigik, erhvervstøttemik aningaussat ámátaok erniákárssuarmik atugkiúnekarsínaussut erkáisángikáine. taimái-tordle inútiqssarsiutit tungaisigut kalâtdlit nangmingnérndlutik súniutekardluarneruningssát neritígssaunerarpâ, lands-rádip erhvervsstøtteudvalgime amerdlanerussunik ilaussor-tautitakarnera píssutigalugo.

Sven Thomsenip ilángutlugo tíkuarpâ Kalátdlit-nunâne aningaußerivingnit nangminerssortunit aningaussat atornekarsínaussut erniákájunerisa saniatigut sule avdla-mik ajornartorsiutigssakartok, tássa Kalátdlit-nunâne Dan-markimisutde aningaussanik sivisrôrssuarmik akilersugag-ssanik atortokarsínáuningmat, ámaló tamatumúnga atatit-dlugo erkaimassariakardlune Kalátdlit-nunâne sanaortor-nermut aningaussartütiginekartartut Danmarkime aningau-ssartütigissariakartagkanik mardloriaut anguvdlugo kagfa-singnerungmta. pásinekartariakalerpok Kalátdlit-nunâne nangminerssordlune ingerdlatsinek anguniagagssatut sujú-niuvfiginekarsimangmat, tamatumanilo kalâtdlit angnertu-nerussumik súniutekarsínaunigssát anguniásagáine nukít angnertokissut tamatumúnga atornekartariakarput, Sven Thomsen ilâtigut okarpok.

Sven Thomsen sarkúmiússinermine ássigíngitsunik ardla-ríngnik sujúnérstekarpok, sôrdlo sujúnérstigigamiuk Kalátdlit-nunâne mesterit nangminerssordlутik sulivfiutigdlit aktieselskabitut kátúnigssát, taimailivdlutik teknikip naut-sorssúserineruvdlo tungaisigut ajornartorsiutigissarsínaussat kângeruminarnerulersíkumavdlugit kísalo sulivfekar-

fingnut kavdlunânit autdlartitanit piginekartunut unangmigdlerluarsínaulerumavdlutik.

ilángutdlugo kajumigsârutigâ pigingnekatigígníkut ingerdlánekartunik kilisautinik fabrikinigdlo pilersitsiortortokalernigssâ, tamatumúngalo atatitdlugo kajumigsârutigalugútaok andelsboligforeninginik nunane avdlarpagssuarne uvdlune mákunane atortorinekalersimakissunik pilersitsissokartalernigssâ. ãmátaok pigingnekatigígníkut árkigssüssivfiginekarsínaussutut tíkuarpai kalátdlit kussanartuliáinik sanâjussartut, okardlunilo tamákuníga sanassarnerup autdlarkáumutdle tapersersordluarnekarnigssâ pissariakartússok. sujunigssame nunakarfingne mingnerussune najugakartut nãmuginartumik inüniutekarsínaulernigssât angunekekarsínauniásagpat pigingnekatigíglune atautsimôrússanik árkigssüssissokartalernigssâ pissariakartutut tíkuarpätaok. Sven Thomsenip tamatumúnga atatitdlugo pâsisssarsiorfiginekarsínaussutut tíkuarpâ Canada, tássamigôk Canadame Kalátdlit-nunâta inútigssarsiorníkut siláinauvdlukanok íssusiatigut ássigekissâne nunakarfít mingnerussut pigingnekatigígníkut árkigssüssivfiginekartarsimangmata.

okatdlínigssamut tamatumúnga autdlarnissut pingajuat kalâlersatuâtdlo niuvertok Jens D. Lennert sisimiormio autdlarniúmine okarpok niuvertutut unangmigdlersínauniásagáine angnertokissumik aningaussalíssutekarnigssak piu-massarinekartok, tamatumúngalo atatitdlugo okautigalugo nangminerssordlune inútigssarsiúmik ingerdlatakartúvdlune erhvervsstöttemit aningaussanik atugakarsínaunigssak ajornakusôrtorujugssússok, aperkutigalugo tamatumane atorniarsínaunermut piu-massarinekartut landsrådip tungânit avdlángortíniarnekagssamängínersut.

landsrådimut ilaussortap Lars Chemnitzip uparuarpâ erhvervstöttemit atorniarsínaunermut túngatitdlugo nutâmik periarfigssarigsârtumik árkigssüssissokarsimanera.

autdlarníssokarnerata kingornatigut atautsimékataaussut gruppinit avguatárdlutik okatdlárnerisigut okatdlisigismassamingnidlo sarkúmiússissarnerisigut kísalo tamatuma kingorna okatdlínerme malungnarpok atautsimínerme pekataussut amerdlanerssaisa Kalátdlit-nunâne sulivfekar-fít nangminerssortunut tigutíkiártuárnekarnigssât taperser-

sorât. tamatumúnga atatidlugo atautsimérssuartut FDB-mut kigsautigissamigtut sarkúmiúpát pigingnekatigígdlune ingerdlatsinek pivdlugo nunavtine káumarsainiarnine pâsi-sitsiniainiilo angnertusarniásagâ ämalo Kalâtdlit-nunâne konsulentinik sulisitakarnerup angnertunerussúngorsarnekarnigssâ kigsautiginerardlugútaok.

tamatumúnga akíssutekardlune konsulent Sven Thomsen okarpok taimatut kigsautekarnek erkarsautigissagssatut tigujumagine pâsiniarumavdlugulo FDB Kalâtdlit-nunâne pigingnekatigígdlune ingerdlatsivít sulekatigalugit atássutekarfekalersínaunersok ingmíkôrtortakarfekalerdlune.

okatdlínerme Sisimiune pigingnekatigíngnit ingerdláne-kartok Sipinek sokutiginekakalune erkartornekarpok. ilisi-manekásassutut Sipinek tugtut nekáinik pisissarpok sineríssamutdlo tuniniarkigtardlugit. atautsimérssuartut isumakarput ingerdlatsekatigígfit taimatut pißusekartut sule amerdlanerujugssuit Kalâtdlit-nunâne atorfigssakartímekartut. okatdlínermut tamatumúnga atatidlugo atautsimérssuartut okartugssaussunut sujúnertsítigât kalâtdlit Canada-mut Islandimut avdlanutdlünit pâsisagssarsiordlutik angalajumassut tapívfiginekartalernigssait.

okatdlínerup ilâne pekataussut iláinit kigsautiginartutut sarkúmiúnekarpok Kalâtdlit-nunâne niorkutigssiorfiusínaussut tunissagssiorfiusínaussutdlo mänamut ingerdlánekarsimángitsut ingerdlánekalersínaunersut misigssuivfigitínekarnigssât.

sapáme kulekútat sujuliane tainekartut okatdisiginekar-titdlugit kontorchef Jens Fynbo ilâtigut okarpok KGH-p kigsautigigâ sulivfekarfiutiime nangminerssortunit tiguar-tuárnekarsínaunigssait, ersserkigsardlugule tamána isumangnaitsumik árkigssüssissokarsimagpat aitsát pisínaussok aitsátdlo kularutiginekarsínáusángigpat taimailornigssak sujornatigumut nalerkiutdlugo kinguariautáusángitsok. okatdisigssaritaussut sangminekarnerine atautsimérssuartut tungánit aperkuterpagssuit sarkúmiússornekarpus, pi-ngártumik kontorchef Fynbomut sangmitínekartut. ardlag-dlit tungánit uparuartornekarpok nauk KGH-p sapíngisamik sulissune kalálersakartíniartuarsimagaluardlugit okalug-tuagssartame ukiunik 200-nik sivisússusekartup ingerdlane-

rane kalâtdlinik kagfasingnerussunik atorfekartugssanik atorfinigtsisíausimángínera.

ilâtigut sujúnersûtiginekarpok KGH-p agdlagfigpagssuar-me ilait Kalâtdlit-nunänut nûtikiartuásagai, niorkutigssior-nermut tunissagssiornermutdlo ingmíkôrtortakarfine sujug-dliutlugo tássame ilisimanekarmat tunissagssiagssarpag-suit Kalâtdlit-nunäníngänít ingerdlatnardlugit nunanut pisiniartunut ingerdlatínekartarnerat. sujúnersûtekartut tu-ngänít isumaginekarpok KGH-p ingmíkôrtortakarfia táuna Kalâtdlit-nunäne pigingnekatigingnit tigunekarsíausso. tamatumunga akíssutitut Fynbop okautigâ uvdlut tamar-dluínangajaisa KGH-mut pisiniartunik Københavnmut pi-ssokartartok (nunanit avdlaníngänérsunik), pisiniartartutdlo táuko kularutigssáungitsumik Kalâtdlit-nunänukarnigssar-tik akisuvatdârissartugssáusavát.

sapâme uvdro'kerkata kingornane atautsimérssuartunit okaatlisisiginekartorpagssuit ilagât agdlagkat tingmissartú-kôrtitat akîsa kagfaivfiginekarsimanerat, taimailiorsimaner-dlo ardlalingnit issornartorsiornekangâtsiakalune. tamatu-mungale Fynbo akíssutekarpok aperkut tamána KGH-p ka-nok iliúsekárfigisínáungikâ nálagkersuissunit aulajanger-sarnekarsimangmat. gruppit ilâta sujúnersûtigâ Kalâtdlit-nunäne agdlagkerissarfekarfik Danmarkime agdlagkerissar-tokarfingnut atássutekartínekalísassok mánákutut Kalâtdlit-nunavtínut ministeriakarfingmut atajungnaerdlnue.

landsrådip sujuligtaissa atautsimérssuartut tungänít nersualárnekangâtsiarnekarpok kujamasugfiginekardluniло atautsimérssuartitsinigssamik isumagssarsisimanine pivdlu-go. landsrådip sujuligtaissata taimatut nersualárnekarnera pivot sapâtíkut únukut atautsimérssuarnek naggatârner-siordlugo nagdliútorsiortokarnerane, tássa nauk sule atautsi-mérssuarnek inivíngíkaluartok naggatârnernersiornekarmat sujugdliuvdlutik atausíngornerme autdlartugssat naggatâr-nersiornígssamut pekatausínautíniardlugit.

højskolime naggatârnernersiordlune nagdliútorsiortokarnera-ne okalugtut atautsimérssuarnerup nuánârutigissagssartai táikarssorpait, tássame taimailiorníkut nálagkersuinermik suliakartut sulivfigissaussutdlo — tássa inuínait akornáne

isúmatigut pásisitsiniaissokarsimangmat taimailivdlunilo inuiakatigingnut tamanut iluakutigssanik pigssarsivfiusimavdlune. sujunigssame taimatut ítunik atautsimérssuartitissokartarnigsså okalugtut kigsautigissamigtut erssersípát.

landsrådip sujuligtaissuata okausekarnermine nalunaerutigå grønlandsrådip agdlafekarfiante sekretariatschefiussup Claus Bornemannip Kalátdlit-nunâta ministeriakarfiata sujunigssame atautsimérssuartitsissarnigssanut tapissutekarsínaunera misigssorumavdlugo neriorssütigisimagå. tamána nuánârutigssauvok, taimailiornigssardlo Bornemannip nang-minérdlune isumagssarsiarå, Erling Høegh ilätigut okarpok, atautsimérssuarneruvdlo iluagtítumik ingerdlasíausimane-ranut sulekatausimassut tamaisa kujássutekarfígalugit.

sapāme nāmagsinekartut ilagåt atautsimérssuarsimanerup atuagárkiarinekarnigssåne árkigssuissugssanik torkainek. tamatumunga atatitdlugo atautsimérssuartunit aulajanger-nekarpok atuagárkiagssak táuna autdlarníssut autdlarniu-táinik, gruppit atausiákåt okatdisiginekarsimassunut túngatitdlugit nalunaerutigissarsimassait, atautsimérssuartut tamarmiuvdlutik okausekautigissarsimassáinik kísalo radio-avísip atautsimérssuarnerermik imakarnersiuissarsimanerinik imakartínekásassok. kigsautiginartútínekarpok atuagárkiagssak sapíngisamik piártumik sarkúmersíniarnekásassok.

SVEN THOMSEN:

Kalátdlit-nunâne brugsforeningit

1948-me grønlandskommissionip pigingnekatigingníkut suliniarnek kalátdlit nangminérdlutik Kalátdlit-nunâne sulivfingnik ingerdlatsinigssamingnut angusínaussagssätut erkatorpå. 1960-ime grønlandsudvalgip kingugdliuvdlunilo grønlandsrådip pigingnekatigingníkut suliniarnek nálagauvfiup sulivfiutainik píssusigssamisôrtumik kingorârsissugssatut erkaivå. kisiáne íssigtune ilisimassagssarsiortartup Knud Rasmussenip tatdlimagssânérdlune Thulemit angalanermi-nit 1925-me tikínermine sujúnersútigerêrpå Kalátdlit-nunâne Alaska ilíniarfigissariakartok brugsforeninginigdlo pásisitsiniaivdlune sulinek autdlarnertariakartok. museums-inspektør Helge Larsenip 1946-me Atuagagdliutinit okalo-

katiginekardlune pigingnekatigígníkut suliniarnermik Kalâtdlit-nunâne pâsisitsiniainerunigssamik kajumigsârut tâuna okalûsererkigpâ.

tamatuma kingorna ãma avdlat sule pigingnekatigígníkut suliniarnerup Kalâtdlit-nunâne atornekalernigssâ okalûserissardlugulo agdlauserissarpât, mänamutdle suna pisimava.

Kalâtdlit-nunâne ássigíngitsut tungânit danskit pigingnekatigígníkut pekatigígfê sâgfiginekartarsimáput. sujugdliutdlugit pinekarnerussarput pigingnekatigígníkut suliniarnermik pâsíssutigssat filmitdlo atausiákâtigutdlo pigingnekatigígníkut pekatigít inatsisáinut sujúnersútigssat. danskit pigingnekatigígníkut pekatigígfisa tungânit Kalâtdlit-nunânut ikiúsínaunigssak atautsimôrtíniardlugo 1962-ime upernâme „udvalge pigingnekatigígníkut suliniarnerup Kalâtdlit-nunânut atássutekarfia“ pilersínekárpok. udvalge táuna ilaussortakarpok „Andelsudvalg“-imit danskit nuna-lerinerme pigingnekatigígníkut pekatigígfínut atautsimôr- fiussumit ilaussortautitanik, „Det kooperative Fællesforbund“-imit igdlokarfít sulissartutdlo atautsimôrtitanik sulivfiutáinut sulekatigígfíussumit ilaussortautitanik ámaló „Danmarkime brugsforeningit kátuvfiánit“ (FDB-mit) ilaussortautitanik.

taimailivdlutik danskit pigingnekatigígníkut suliniarnerat tamarmiussok sulivfilo atautsimôrtitat udvalgimut atássutekarfingmut tássunga tunulekutáuput. sujunertauvok inuit Kalâtdlit-nunâne sulekatigít pigingnekatigígníkut pekatigígfingnik sússunigdlünít autdlarnîniartut ikiûvfiginigssât, áma danskit pekatigígfínut sulíssutiginiagkat taimær-kataussut iluáne sulivfiutekarsimassugssanut atássutekaler-sitsinigssak.

udvalgip atássutekarfiup sulinera mauna ersserkingnerussumik erkatornekásangilak, ukule okautigíndrlugt pigingnekatigígníkut suliniarnermik pâsíssutigssat tamat sulíssutiginekarnerussut ámaló Kalâtdlit-nunâne brugsforeningit autdlarnertarnerisa tungânut ilitsersüssissarnek.

kingulíne Kalâtdlit-nunâne brugsforeningit sujugdlít autdlarnererat navsuautekarfiginiarnekásaok.

Nanortaglip brugsforeningia.

píssutigssakarpok inuit mardluk táisavdlugit, direktør Hans C. Christiansen taimanilo pisiniarfiup pissortâ Adam Nielsen táuna kalåtdlit brugsforeningerkâvata Nanortalingme pilersitauneranut pingârutivius sok.

Adam Nielsen Nûp-kangerdluane kôrnormiússok KGH-me ilíniartúsímovok kingornagutdlo Danmarkimut ilíniariartordlune. Ryslingep brugsforeningiane ilíniartútítndlune højskolinérminilo dansk pigingnekatigígníkut suliniarnerat ilisimalerpâ. 1954-ime Middelfartime dansk andelsskollime kursusekarérdlune Nanortalingmut pisínekarpok KGH-me pisiniarfingme pissortagssatut.

Adam Nielsen isumakarpok pigingnekatigígníkut pekatigít sulissausiat Kalåtdlit-nunâne atornekarsínaussok nanortalingmiutdlo tamatumíngá okalokatigissardlugit ukiudle sujugdlit pásinekangârásimanane.

1961-ime aitsát KGH-p kutdligssarmiut nanortalingmiutdlo únersútilermagit kanok-ítumigdlünit pekatigíglutik KGH-p pisiniarfê tigusínaugait suliak tamána ingerdlalerporok.

K'utdligssane brugsforeningiliortokángilak — pásinek ajornángitsumik, ilait ímaka okarumásáput — kisiáne sokutiginarsínauvok pivfigssákut ersserkingnerussumik pásiniásavdlugo sôk taima pissokángitsok.

majip 15-iáne 1961 direktør Hans C. Christiansenip Nanortalingme kommunalbestyrelse atautsimékatigâ direktøre KGH-p niorkutigssalersuinerata avdlángútigssainut sujúnersútinik sarkúmiússakardlune igdlokarfingmiutdlo igdlokarfiup niorkutigssalersugauneranik tigusisínaujumârnigssänik sujúnersût ersserkigsardlugo.

sujúnersût táuna sokutiginekartorujugssûvok, ilâtitgutdle nangâssörfingekardlune. direktørimik atautsimékatekarnek táuna píssutauvok majip 29-áne tamanut angmassumik atautsimérnemut Adam Nielsen kommunalbestyrelsimum sujuligtaissússok direktørip okalugiautânik sarkúmiússissûvdlene udvalgimigdlo suliakartitagssamik pilersitsiniggssak sujúnersútigalugo. tamáname akuerinekángilak atautsimékataussut tamarmik kalâlïnaussut isumakarmata aperkut táuna pingârpatdlártok taimáitumigdlo tuaviütariakángitsok.

atautsimékataussut 40 migssiliorpait igdlokarfiup inuisa ilarpagssue natserssuarniardlutik autdlakásimangmata.

oktoberip 19-iáne 1961 kulturudvalge atautsimítitserkigrok Adam Nielsen brugsforeninginik okalugiartúvdlune. isumakatigíssutiginekarpok udvalgimik suliakartitagssamik pilersitsiniartokásassok igdlokarfingmiut ingmíkörtuinit tamanit ilaussortauvfiginekartumik.

igdlokarfingme pekatigígfít tamarmik ilaussortakartitsíput. atuarfik, náparsímovik KGH-lo pekatáuput, GTO-p kísimé udvalgime ilaussortakartitsinigssane kigsautigíngilá, teknikivdle tungátigut sujúnersuissújumavdlune „GTO-p kaujatdlausitáne nr. 101-ime kigdigssautitaussut“ iluáne.

udvalgip suliakartitaussugssap ilaussortai 15-iussut atautsimérkárput novemberip 10-áne 1961 sulinigssamingnutdlo najorkutagssat uko isumakatigíssutigalugit:

1. brugsforeningip isumânik inuit pásisíniásavdlugit.
2. brugsforeningekarnigssamik erkarsaut piviussúngortitausínáusanersok pásiniásavdlugo.
3. suliak táuna túngavigalugo KGH-mut akíssutekarniggsak.

ukiúnerane 1961—62 mardluinik studiekredsekartitsinekarpok kalátdlisórtumik kavdlunátôrtumigdlo, FDB-lo kínuvaginekarpok pásíssutigssanik nagsitserkuvdlugo.

upernákut 1962-ime igdlokarfiup niorkutigssalersugaunerrata tigunigssánut KGH-p Nanortalingmilo brugsforeningip isumakatigíssutigssánut migssiliúsiak KGH-mit sarkúmiúnerekarpok.

aussaunerane udvalgip suliakartitaussup ilaussortai mar-dluk Danmarkiliarput sapátip akúnerine pingasune pásinieraerkigsáriartordlutik.

káumáme julime brugsforeninginut túngassunik sarkúmersitsinekarpok, augustivdlo áipáne direktør Hans C. Christiansen Nanortalingmípok udvalgimik suliakartitaussumik atautsimékatigingnigdlune. isumakatigíssutigssamut sujúnersút misigssuatárnekarpok.

augustip 31-áne tamanut angmassumik Nanortalingme atausimínekarkigrok. taimanikut tatdlimángornerungmat atautsimékataussut 16-ínáuput. niorkutigssalersuinerme pi-ssortak H. Løvgren, KGH, najúpok, FDB-milo kúkunersui-

ssartok Hans Færch autdlarníssúvok danskit brugsforeningê taimaníkumudlo KGH-mik okalokatigingnigtarnerit okalugtuaralugit. aperkuterpagssuit anínekarpus — inatsisigssanut sujúnersútíp brugsforeningíngortugssap pissugssauvfinut akissugssauvfigekatigingnigssamik aulajangersagartai pineruvdlugit.

novemberip 19-iáne kingumut áma tamanut angmassumik atautsimérkingnekarpok 140-nit pekatauvfiginekartumik, okatdlínilerujugssúvordlo.

novemberip 22-áne udvalge suliakartitak KGH-mut kínu-tekarpok, tássúna 1963-ip autdlartínerane brugsforeningekalersitsiniarnigssak neriorssúttiginekartlune sujulerssuissugssat kinernekarsínaulersitdlugit KGH-lo isumakatigíssutekarfigivigtugssángordlugo.

ukiúnerane 1962—63 udvalgime ardlalingnik atautsimíne-kartarpok atausiardlunilo „misiligúmik generalforsamling“-ekartitsinekardlune.

autdlarníssutaussumik generalforsamlingekarnek Nanortalingme pivok aprilip áipáne 1963 atuarfingme. únuk táuna sujorkutdlugo tamanut angmassumik atautsimínekarropok 95-init pekatauvfiginekartumik inatsisigssanut sujúnersút KGH-mutdlo isumakatigíssutigssak misigssuatárnekardluti. autdlarníssutaussumik generalforsamlingekarmat inokutigít 37 ilaussortángordlutik nalunaerput.

brugsforeningíngortumut 37 kisimik ilaussortángordlutik nalunaermata píssutaugunarpok kavdlunát amerdlanerssait tunuarsimaniarmata kalâlerpagssuitdlo pekatigíggifingmut pekatigígiup akítsuinut ilaussortat akissugssauvfigekatigífigissánut ilaussortángornermíkut ajunárutekarujugssuarsi-nauneránik kavdlunát erkartuinerinut ersilersimangmata.

aussaunerane ukiúneranilo 1963 pisiniarfiup tigunigssânik KGH-p brugsforeningivdlo isumakatigíssutát Nanortalingme kommunalbestyrelsímut sarkúmiúnekartarpok landsrådilo tusarniarnekardlune. isumakatigíssut táuna áma taimaníkut „inatsissartut grønlandsudvalgiá“-nut okausekarfigekunekarpok naggatâtigutdlo inatsissartut finansudvalgiánut akuerissagssángordlugo sarkúmiúnekardlune.

ukiune pingasungajangne piarérssautigisimavdlugo Nanor-

tagdlip brugsforeningiata kísame martsip 9-áne 1964 matune igdlokarfiup inuinut angmarpai.

KGH-mut isumakatigíssúme aulajangernekarpok KGH-p pisiniarfia brugsforeningip átartúsagâ niorkutigssatdlo uníngassut tigunekásassut sivisúmik akilersugagssángordlugit.

patsisigssautitaussut iluagtitat brugsforeningip KGH-mit tigusinermine angussai tamáko kularnángitdluínartumik iluakutaorujgssuarsimáput Kalátdlit-nunäne brugsforeningip sujugdlerpáp taima autdlartitdluartigineranut. tai-máitordle okautiginekarsínausimassut nápertordlugit tigusinigssamut patsisigssautitaussut brugsforeningip angussai KGH-p sujornatigut Núngme gæstehjemiata igfiorfiatalo inungnut atausiákânut túniúnekarnerinut patsisigssautitaussunit pitsaunerusimángitdlat.

Nanortalingme inine átartugkane autdlartíkamik niorkutigssatdlo uníngassut sivisúmik akilersugagssarsiaralugit tiguvdlugit aningaussarpagssuit pigssarsiarikekartariakarsi-mángitdlat. foreningip 50.000 kr. FDB-mit taorsigagssarsia-rai, aningaussatdlo táuko utertitdlugit akilernekangajaleré-put.

tigusimatsiánardlugo pisiniarfik tigórkágínartariángortí-nekarpok pisatagssainutdlo nutánut erhvervsstøttimit taorsigagssarsinekardlune, pekatigalugule pisiniarfígsak nutár-dluínak moderniussok pilerssárusrionekalerpok majime 1966-ime atornekalersok. igndluliornigssamut tássunga erhvervsstøttimit taorsigagssarsinekarpok, foreningivdlo nang-minek autdlarniutigssai 160.000 kr. migssait foreningip nang-minek ukiune mardlungne sujulíne ingerdlatsinerminit si-págrai.

foreningip autdlarnerneranít ilaussortat 260-íngorput, 1967-imilo nautsorssútit inernerata takutípá foreningip mää-na nangminek 320.000 kr. migss. aningaussautigigai. ukiu-mut tunissaussartut 4 mill. kr. migssiliorpait, angussatdlo táuko sinñardlune angunekángitdlat. brugsforeningip sa-niatigut igdlokarfingme tigórkágínartarfingmik moderniu-ssumik pisiniarfekarpok kavdlunámít sujornatigut nála-gauvifingme atorfekarsimassumit piginekartumik.

Nanortalingme autdlartíniarnek piarérsarneritdlo taima perkigsártigíssumik erkartornekarpus pásinerdluinerit sá-

kortunâgauvatdlârtut nungutíniardlugit, ãmalume táuna Kalâtdlit-nunâne brugsforeningit sujugdlersaringmássuk.

aprílime 1963 *Brugsen Manîtsok* Manîtsume autdlarnernekarpok igdlokarfingme tássane ukioq atausek migssiliordlu-
go piarêrsautaussumik inungnit sokutigingnigtunit sulisso-
karpok. autdlarnínekánginerane ilaussortaujumassut 77 na-
lunaersimáput.

KGH-p pisiniarfiata tigunigssâ Manîtsume kigsautigine-
kângilak, kisiáne igdlup pisiniarfiup torkavigssâ piniarne-
karsimavdlune ukioq atausek nãmagtingajagdlugo kângiú-
tok pinekarpok. FDB igdlumik angíngitsumik igdluliortitsi-
vok brugsforeningimut atugkiúnekartumik novemberimilo
1964 angmardlugo.

kingornatigut foreningip igdlo táuna FDB-mit pisiarâ, pi-
siarineranilo akiata ilâ erhvervsstøttimit taorsigagssarsíssu-
tiginekarpok. 1967-ime foreningip igdlo táuna agdlisípâ
nangminerdlo aningaussalorsorsínaulersimavdlugo. ilaussor-
tat 300 patdligpait, ukiumut tunissat 2 mill. kr. kakingajag-
pait.

Manîtsume KGH-p pisiniarfiata pisiniarfítdlo avlat
nangminerssortut sanileralugit brugsforeninge sulivok. nag-
dlersüniarnerme angúmagdluarpok.

brugsforeningit ingerdlánekartut táuko mardluk nangmi-
nivigdlutik pekatigiúput. igdlûtitik pigait Kalâtdlit-nunâne
pissarnertut taorsigagssarsiaxakardlutik. sujulerssuissuming-
nit ukiumôrtumik generalforsamlingekarnerme kinigaussar-
tunit sujulerssornekarput. uvduínarne sulinerme sujuler-
ssuissumik atorfingmik táussumínga inugssarsiüsserérníkut
sujulerssuissut atorfinitakarput.

tássa FDB-p ingmíkortortaríngilai, kisiáne brugsfor-
eningiúput nangminívigsut danskit brugsforeningisut avdla-
tut ilivdlutik FDB-mut ilaussortaussut. Kalâtdlit-nunâne
brugsforeningit ikiûvfiginekartarnerata Danmarkime brugs-
foreningekarfit avlat ikiûvfiginekartarnerat ássigâ, tai-
máitordle ungasíssusek angalanermilo aningaussartütít pí-
ssutauvdlutik sujúnersuissartumit Danmarkimisut orniku-
lårtiginekángitdat.

taorsigagssarsisitsinermut igdluliortiternermutdlo FDB-p
ikiûtigissainut pissarnerit Danmarkime pissartunut kângí-

ssutáungitdlat. atausínaviuvok kalâtdlit brugsforeningîsa ingmikut pinekautigissát, tássa niorkutigssat FDB-mit nagiússat uvdlunik 60-inik erniakángitsumik akilerfigssalernekartarnerat. avdlane FDB uvdlunik 30-ínarnik erniakángitsumik akilerfigssalissarpok. sivitsugkamik akilerfigssalinekarmat píssutauvok niorkutigssat nagsiússat regningiata uvdlua autdlartivfiginekartarmat, niorkutigssatdlo autdlarfigssak uvdlunik sisamanik sujorkutdlugo usilersúttagssángordlugit túniúnekartugssaungmata mingnerpâmik uvdlunik 14-inik sivisússusekarsínaussarpok regningip uvdlulerneraít niorkutigssat tigunigssânut, umiarssuardlo kinguarsarnekarpat autdlarnigssálunit kinguartínekarpat ássersütigssakarpok uvdlut 30 kângerdlugit sivisússusekartarneranut.

brugsforeningit nutåt arfinigdlit.

Brugsen Nûk novemberime 1966 Nûngme autdlarnernekarpok 125-nik ilaussortakardlune.

tamána sujorkutdlugo udvalgip suliakartitap ukiup áipâ avingnera migssiliordlugo pisiniarfingmik autdlarnísínaungssak misigssugarâ, KGH-lo aperkutekarfiginekarpok KGH-p Nûngme nerissagssaerniarfiata tigunigssânut patsisaussugssanik.

aperkut táuna KGH-p grønlandsministeriamut kingornagutdlo grønlandsrådimut Nûngmilo kommunalbestyrelsimut okausekarfigerkuvndlugo sarkúmiúpâ.

martsip autdlarkautâne 1967 Ausiangne Brugsen Ausiait autdlarnernekarpok. majip 17-iáne 1967 K'akortume Brugsen K'akortok autdlarnernekarpok. oktoberip sisamæne 1967 Sisimiune Brugsen Sisimiut autdlarnernekarpok. oktoberip kulingane 1967 Pâmiune Brugsen Pâmiut autdlarnernekarpok, novemberivdlo 23-áne 1967 Narssame Brugsen Narssak autdlarnernekarpok.

sujulerssuissusa tamarmik mäna pisiniarfingmik autdlarnísínaungssak misigssugarinialerpât. foreningit ilait grønlandsministeriamut kínutigissakarput KGH-p pisiniarfiata tigunigssânut patsisaussugssanik aperkutekardlutik. Ausiangne sujulerssuissut táukutuáuput mänamat nalunaersimassut KGH-p pisiniarfiata tigunigssâ kigsautigigiktig, K'a-kortumile KGH-p pisiniarfiata tigujumársínaunerata aula-

jangívfiginiarnekángínerane nangminérndlune pisiniarfiliornigssamik misigssuinerit inernigssát utarkinekarpok.

Manítsume Brugsen Manítsoq nutámk angnerussumigdlo pisiniarfiliornigssamik pilerssárusiuerpok KGH-vdlo pisiniarfia tiguniarnigssánik kigsautekarnerminik mänamat okausekarnane.

tássánga takugssauvok ernínârtumik tigusinigssak pivdlugo igdlokarfingne ássigíngitsune kanok isumakarnek ássigíngíssutekartok. isumakarpungale igdlokarfingne tama-ne isumaginekartok píssusigssamisôrtumik ingerdlausiússok KGH-p angnikitsükútánik niorkutekarffník brugsforeningip tigusiartuárnigsså, avdlatutdle ajornartinago igdlut KGH-p pisiniarfisut uvdlume atugaussut pínagit.

igdlokarfingne ingmíkútâne taimatut aulajangíssarnek ilátigut píssutekarpok KGH-p pisiniarfia tkanok-ítúneranik igdlokarfiuvdlo sujunigssame agdliartornigssánut nálerkiutdlugo sumíssusianik.

sujulerssuissut.

kalâtdlit brugsforeningisa sujulerssuissue igdlokarfingmiut ingmíkôrtuinit tamanit pißüput. sujulerssuissut arfinekpingasússut iláine sisamane kavdlunânik ilaussortanik kini-gakarpok, tamanile ilaussortat amerdlanerssait sujuligtai-ssordlo kalâliúput.

foreninge mardlungne pisiniarfuitingne niuvernerup tu-nágátigut sujulerssuissumik atorfinigtsinerme sujulerssuissut ilaussortait suliniartorujugssúsimáput. kínutigissat misigssorkigsárnekartorujugssúput naligssakartíniagauvdluar-dlutigdlo, sujulerssuissutdlo táukúput pisiniarfíup nálagânik isumakatigíssúmk atsiuissut.

imaigunarpok ilaussortat (pisissartut) pisiniarfíup nálagâ-nut igdlokarfiup foreningiata invertitánut sumigdlünit atá-ssutekartartut. „nálagarput“-tut isumakartínekararpok kav-dlunaugaluarpatdlünit, Kalâtdlit-nunâne sungiusimassanut akerdiüssumik pisiniarfíit nálagaisa avlat Københavnime agdlagfingmit atorfinigtitauvdlutigdlo nagsiússaussarfinit.

ukiut sujugdlit ingerdlatsinerme sivnisiat avguarnekarnigssánik generalforsamlingimut sujúnfersútekartugssángoramik sujulerssuissut aningaussat tungaisigut sianíssusekar-

dluarnertik takutípát. angisúmk avguagarsisitsinigssak mianerssütiginekarpok, aningaussatdlo ikigtüngitsut akiliutiginekardlutidlo sitdlímatinut torkornekarput. tamarmik isumakatigíput foreninge taorsigagssarserujugssuardlune autdlartisimangmat silatusárníkut nangminek aningaussau-tekalernigssak piárnerpámik erkarsautigissariakartok.

ilaussortat foreningertik sokutigissarivduínarpát. amer-dlanávigdlutik ukiumôrtumik generalforsamlingimut ataut-simígiartarput foreningivdlo píssusé tamaviártudlugit okat-disigissardlugit. ássersütigalugo tainekarsínauvok akilersugassarsisitsissarnerup atulersitaunera. KGH-p septemberime 1965 akilersugagssarsisitsissarnek autdlarnermago Nanortalikingme nalornissórnekalerpok. igdlokarfingme tássane KGH pisiniarférusimangímat inuit KGH-mit akilersugagssarsivdlutik pisisínáungitlat. akilersugagssarsisitsissarnerup atulersitaunigssánik sujúnersút brugsforeningip novemberime generalforsamlingekarnerane sarkúmiúnekarpok ilaussortatdlo amerdlanerssavinit itigartitauvndlune. ardlagdlit okalugput autdlarnisavdlugo navianarpatlártok. ajúngínerusaok ukiox atausek utarkisagáine KGH-p akilersugagssarsisitsissarnera kanok ingerdlanersok takuniardlugo.

ukiox atausek kângiungmat aperkut táuna sarkúmiuterkingnekarpok, igdlokarfingnilo avdlane kanok ingerdlaneranik pásiniainekarérssimavok. tamatumúnalo sujúnersút akurinekarpok kisiané tamarmiussüngitsumik.

Manítsume akilersugagssarsisitsissarnerup atulersitaunigssánik aperkut brugsforeningip generalforsamlingekarnerane ardlaleriardlugo sarkúmiúnekartarpok mänamutdle itigaritauuardlune.

mianerssornek.

brugsforeningit sujugdlit mardluk autdlarnerfiánft ukiut sisamát avigdlugo ingerdláput pingajugssát sule tákutíngitsok.

píssutigssakarpok erkáisavdlugo Nanortalik iluagtísínáusanersok angnerussumik kalátdlit igdlokarfine avdlane isumakulútiginekardlunilo kularutiginekarnera. kularnek táuna taimaníkut erssersínekartok Kalátdlit-nunáta kujaterpiáne áma saperatik nanortalikingmiut takutitsiumaneránut käämagtútausimanersok okautiginek ajornaraluarpok, isuma-

karpungale Nanortagdlip inuinut pingârutekarsimassok tai-
matut kularokaraluartok takutínekarmat brugsforeninge
ingerdlavduartok sivnisiakartardlunilo.

igdlokarfingne avdlane tunuarsimârnекarmat tupigissag-
ssáungilak. misilitagssak táuna Kalâtdlit-nunâne nutauvok.
pekatigângnut akissugssauvfigekatigâgsunut kavdlunât
amerdlakissut ingassáussamik ánilângasârinerujugssuat ku-
larnângitsumik ilangârkutausimavok igdlokarfít avdlat Na-
nortalingme Manítsumilo angussanik takussakarnigssaming-
nik utarkiumaneránut.

KGH — brugsen.

okautiginekarérsutut Nanortalingme brugsforeningip aut-
dlarnernekarnerane KGH kâmagtuissorujugssûvok. KGH-p
atuagagssiáne „Pisissartok“-me KGH-p pisiniarfiata brugs-
foreningimit tigunekarnerata erkartornekarnerata naggatâ
íssuarnekarsínauvok: „pisimassok tamána isumavdluarfigi-
nerine aperinekarame direktør Hans C. Christiansenip akí-
ssutâ kularissagssáungitsumik inuit amerdlasût akuersâr-
dluarumásavât. — ilumordluínak, ingerdlatagssamingnidlo
iluanârdluarnigssänik kigsautdluínarpáka.“

tamána tunulekutsiutdugo pâsinék ajornângilak brugs-
foreningit avdlat sujulerssuissuisa ajúngitsumik pivius-
migdlo KGH-mik sulekatingningnigssartik ilimagissarmá-
ssuk kanok-iliordlutik autdlartísimagluarângamigdlünít.

ämátaok KGH-mik sulekatingningnigssak píngitsûgag-
ssáungivigpok niorkutigssat akilerârutigssagdlit amerdla-
nerpât erkússugauneránik KGH kisermáussissútitdugo, tâu-
natuauvordlo äma „niorkutigssat tapíssutitagdlit“ niorkuti-
ginerine amigartôrutinik matussisitsisínaussok taimátaordlo
Kalâtdlit-nunânut Kalâtdlit-nunântdlo agssartornek KGH-p
nâlagauvfigâ.

KGH-p pisiniarfisa tigunekarnigssänik brugsforeninginit
avdlanit aperkutekartarnernut atatitdugo äma tamanit
okatdlisiginekarnerane píssusigssaviuussunik aperkutekart-
kartarpok. KGH-p amigartôrutai amerdliartúsáput igdlokar-
fít pisiniarfíne mänamut iluanârutaussartut ánamekartaler-
pata! niuvertorusekarfít KGH-p pilersugarinásavai nunap
ingmíkôrtuane KGH-p igdlokarfingme pisiniarfekarung-

naerfiane? tauvame „agdagartalersugkanik niorkutit“ ki-ssugssat, igdluliornermut atortugssat piniutitdlo amigartôr-titsissartut kanok?

tupiginekarsíauvok aperkutit tamáko mäna taima sákor-tutigissumik erssersínekarmata — pingârtumigdlo Nûngme pisiniarfiup tiginigssânut atatitdlugo. KGH-p igdlokarfing-ne iluanârutigissartagkaminik ánaissakartarnera 1951-ime autdlarterérpok KGH-p angnikitsükûtânik niorkutekarner-mik kisermáussissûnera atorungnaersínekarmat pisiniarfít-dlo nangminerssortut autdlartingmata. ilait isumakarpus Nûngme niorkutigssat pisiniarfigtigut 1966-ime tunissat ag-farpiait pisiniarfigtigut nangminerssortutigut tuninekarsi-massut, kisermáussissûneruvdlo atorungnaersitaunigssânik aulajangínikut taimatut niorkutekarnerme tássa KGH-p „iluanârutine ánaivai.“

nâlagkersuiníkut suliakartunit tamanit kommunalbesty-relsimit, landsrådimít inatsissartutdlo finansudvalgiánit akuerinekarpok Nanortalingme KGH-p pisiniarfigtigut niu-vernek brugsforeningimut túniúsínaugâ.

kommissionit udvalgítidlo sorssungnerup kingornagut inú-tigssarsiornermut túngassunik okausekarsimassut pigingne-katigingníkut pekatigigfit nunap nangminek pekatigígsuinit pilersitaussut píssusigssamisôrtumik sujgdiuvdlutigdlo pi-sugssauvdutik nâlagkersuissut sulivfinut taorsíssugssatut erkaissarpait.

ukiune ikârsâriartorfiussune tamána „iluanârutinik ána-ssángordlugo“ nâlagkersuissut aningaussautáinik akekar-sí-naungmat kiavdlünít arajutsissagssarisínáungilâ. „KGH-mít pásissutigssat“-nit januarip normuane 1966 KGH-p aningau-ssarsiorneranik direktør Hans C. Christiansenip erkartuine-ra una íssuarnekarsíauvok: „nalunángilak KGH-p sulivfe-karfisa iluáne nangminerssortúngortsiartorneruningssak aitsát pinekalersíaujumârtok inuínait nalerkútumik ilua-nârutekarnigssamik nautsorssútekarfígisínaussáine tamatu-múnákutdlo aningaussautimik tamatumúnga atugkamik nalerkútumik erniortinigssânik.“ kingulínilo okautiginekarpok: „nâlagkersuissut tamána aulajangívfigísgapássuk sôru-name inuínait KGH-p pisiniarfê sivnisiakartartut ardlagdlit tigusíaujumârpait, kisiáne tamatuma niorkutigssalersui-

nermut nálagauvfiup ikingnerussunik tapíssutekartalernigssâ kinguneríngisáiñarsínauvâ. tássame KGH-p pisiniarfiutime ilainik sivnisiakartitsissartunik ánaissakarneratigut sule angnerussumik misingnardluínartumigdlo pisiniarfít sivnerútut aningaussarsiornerat tamaviárékissok nanertugaußerumârpok. ãmátaordlo nálagauvfiup tapíssutigissartagai taimáituásáput angnertûnik niuvernerup niorkutigssanik píngitsúgagssáungitsunik nálagkersuissut aulajangínerat maligdlugo akivigtik atautdlugo niorkutaussugssanik nunap pilersugaunera isumangnaerniardlugo atatínekartuartaria-kartup ilátut.“

direktörip áma taivâ niuvernerup avalekutaisa ilait iluanárutaussartut avdlanut túniúnékásagpata tamatuma kíngornagut KGH-mik ingerlatitsissugssamut aningaussati-gut angussat angnikitsuínaujumârtut. „inuínaup kiavdlünít singnagtorisínáungilâ nangminek akiligkaminik niuvernerup ilâ táuna tigúsavdlugo — táukulo tamatumúnga agssuarinekásángivigput.“

aperkutit tamákua kanok naligssakartitaunigssâne erkaimanekásaok brugsforeninge inuínait pisiniarfiutatut avdlatütdle sunaugaluartututdlünít aningaussarsiorníkut taimatordluínak atugagssakartitaungmat. amigartôrutinut avdlanik akilissugssakángilak kisiañe pigingnigtumit — tássa ilaussortanit.

Nungme pisiniarfingmik tigusinigssamut atatitdlugo kisisinik taissakartokarpok KGH-p („iluanárutinik ánaissanik“) kanok agtigissumik ánaissakarnigssânik. Atuagagdliutine aprilip 13-iáne 1967 okautiginekarpok KGH-p Nungme niorkutiminit tamarmiussunit 28,5 mill. kr-ussunit 2,3 mill. kr. handelip atautsimut sujulerssuineranet nákutigingning-nermutdllo matussíssutigssángordlugit túniükai. kisisitsit táuko amerdlarpalokaut ímakalo áma amerdlavatdlárdlutik nautsorssütít kisisisaisa inuínarnit takunekarsínaussut misigssornerine aningaussanik taima amerdlatigissunik takussagssakángingmat. ãmátaordlume brugsforeningip sujug-dliutdlugo kínutigíñarsimavâ nerissagssaerniarfik tiguju-mavdlugo. okautiginekartut 28,5 mill. kr. tássáuput KGH-p Nungme angnikitsükütânik angnertükütânidlo niorkutai tamarmiussut.

nerissagssaerniarfiup túniúnekárneratigut KGH-p ánaíssagssai erkorkigsártumik nautsorssornekarsínáungitdlat, kisiáne kisitsisit ilisimanekartut túngavigalugit migssiliuerup takutípá aningaussat ánaissagssat táukua 300.000 kr. migssiliúsagait. aningaussat táuko ikilisínekarsínaujumârput. niuvernerup avalekutaisa ilát atausek túniúnekápat atautsimut sujulerssuinermut nákutigingningnermutdlo aningaussartútít — Núngme Københavnimilo — ikilisínaussariakarput. tamána ukiorpálúngorpata ímaka aitsát pisínauvok niuvernernutdlo avdlat suliagssamik tamatumínga námagsingnigfigisínaussänut nálagauvfiup sulinerata so-raeriartornigssânik ilungersûtigissanut avdlanut námagtiersínaussariakardlune.

niuvertorusekarfít niorkutigssalersugaunerat

niuvertorusekarfít ilarpagssuisa sujunigssát nalunartútít-dlugo igdlersugagssausínáungilak kalátdlit niuvernerat nútámik autdlartítok niuvertorusekarfít pilersugaunerisigut amigartörutinik nanertugagssisavdlugo. ungasingnerussok issigalugo píssusigssamisüsaok nunap ingmíkôrtuane niuvertorusekarfít pilersugaunerat KGH-júngitsumit avdlat ingerdlánekásagpata, kisiáne sivniisiakautaussumik ingerdlatsi-nigssak nálagkersuissutdlünit tapíssutekartarnigssát túngaviussariakarput.

niuvertorusekarfít pilersugaunerinut KGH-p ánaissakartarnera pilersarpok nálagkersuissutigut aulajangínekarmat niuvertorusekarfingne niorkutigssat igdlokarfingníngarnit KGH-p akisunerutításángíkai, aulajangínerdlo táuna atortútít-dlugo tamatumúnákut aningaussartúttaussut nálagkersuissut avkutigalugit áma matunekartariakarput. tássúna okausekarfiginekágilak ássigíngmik akekartitsinek tamána Kalátdlit-nunáne uvdlumíkut píssutsime erkortúnersok. inúniarnermic túngássutekartumik ímaka akit aningaussartútékarníkut aulajangigkat tamane atulersínekarsínau simángitdlat. tamána igdlokarfíup niuvertorusekarfiuvdlo akornináne aperkutáungilak, kisiáne áma igdlokarfít akornáne, ámaló Tuno Kalátdlit-nunátalo avangnárpiá erkarsautigiságáine aperkutit avdlauvdluínartut angnertunerussutdlo pilísáput.

sujunigssak

brugsforeningit sujugdlít ingerlatitaunerisa takutípát tamána niuvernermut píssusiuskok Kalâtdlit-nunâne atorsínaussok. aningaussatigut angussat foreninginut usorssisimanartüput, nangminerdló aningaussautit amerdliartortínerisigut aningaussanik ikigtungitsunik ilevkâgakarpok. ilau-ssortat sujulerssuissutdlo tamána pâsisimavât. sujornatigut sujúnersuissûvfinaugaluartut akissugssauvfiginekalerput aulajangfvfiginekartalerdlutigdlo.

brugsforeningit autdlarnertaleriartortitdlutik kajangnait-dlileriartortitdlutigdlo ãmátaok niuvertorusekarfít ingming-nut atatítuínarsinaussut niorkutigssalersugaunerat isumagissagssarilersínaujumârpát niuvertorusekarfingne foreningekalerneratigutndlünít imalünít nunap ingmíkôrtuane atautsime atautsimôrtumik brugsforeningekarnermut ingmíkôrtortángordlutik.

1963-ime Nanortalingme autdlarnigak inuiakatigít inger-dlausiánut kalâtdlit angnerussumik akissugssáussusekaler-síniardlugit súniutigssakalersiniardlugitdlo ilungersútigissat sulíssutiginekartut ilagilersínauvât pingârdluínartok.

suleriausiuskok táuna mäana ilisimanekalersok ímaka inû-tigssarsiutekarfít avdlat iluáne atornekarsínaulerumârpok.

nangminerssortungortiterinek

Kalâtdlit-nunâne inûtigssarsiornek sujunigssame
kalâtdlit brugsforeningísa sujugdlít autdlartínek arnerat ag-dlagkiame sujornatigut avgúáunekarérsume perkigsârtdlu-go erkartornekarpok. matuma kingulíne sujunigssak inû-tigssarsiornermutdlo kalâtdlit angnerussumik súniutekar-nigssänut kâmagtuinigssamut pigingnekatigíngnifikut inger-dlatsinerup periarfigisínaussai erssersníarnekásáput.

nangminerssortungortiterinek erkartúsagáine pâsisimassariakarpok sujornatigut periausiuskok Kalâtdlit-nunâne tamarme ássigingnik akekartitsinek KGH-p kisermáussinerata 1950-ime atorungnaersitauneratigut kimánekartok.

pisiniarfít nangminerssortut KGH-p niorkutigssanut aké malitagssaríngilait. tamatuma isumagâ Avanerssuarne Tu-

numilo niuvertorusekarfingnilo pisissartut niorkutigssat aki-
sunerussumik akilertariakalerait.

tunissatigutdlünít sârugdlít tunissat ássigñgmik akekar-
titauerat KGH-p kímarérpâ.

taissariakartípara KGH-p kisermáussinerata atorungnaer-
sitaunera kigdlekgángitsumigdlo inútigssarsiúmik ingerdlá-
ssisínautitaunerup erkúnekarnera Kalátdlit-nunát pivdlugo
kommissionerssúp kingunerisa ilât kalátdlit ilaussortaussut
kigsautgissâta akerdlianik pismassut.

tamatuma kingornagut ingerdlausek mauna ersserkingne-
russumik erkartortariakángilarput nalunekángerérskok ili-
magissariakarmat.

inútigssarsiörnerup kalátdlinit piginekardlunilo sujuler-
ssornekartup sujunigssame ingerdlausigssâta pißutigssariv-
dluinásavâ nálagauvfiup sulivfekarfigssuisa mardluk KGH-p
GTO-vdlo kanok pinekarumárnerat.

mänamut tamanit isumaginekartumik politíkiusso —
atuarsíausimassáka najorkutaralugit — ersserkerérpok:
suliagssat avlat sapísángigpatigik KGH GTO-lo tunuariar-
torniásagaluarput.

g-60-ivdle taivâ nálagauvfiup sulivfiutaisa tigunekarnig-
ssâne kalátdlit sagdiutínekartariakartut, agdláme kaláliú-
ngitsut piükúnautekarnerussut kínutekartúsimagaluarpata-
lünít.

politíke tamanit isumagissak táuna ersserkigrok, kisiáne
sôrdluna ukiut kingugdlít pingasut migss. sulivfekarfít ta-
mákua tigórarnekarnerat unigtükulugsimassok.

tamatumunga ássersútigssáuput Narssame, Sisiimiune Au-
siangnilo brugsforeningit ukiut mardluk kângiúnerisigut
sule akíssutisisíausimángitsut ministeriap sút patsisigssau-
tíniásanerai igdlokarfingne tainekartune táukunane KGH-p
pisiniarfínik brugsforeningip tigusumârnigssânut.

ingerdlausek KGH-p pisiniarfíutainik brugsforeningip ti-
gusissarnera autdlartípok Nanortalingme 1964-ime, okalù-
sererujugssuarkárdlugulo nangínekardlune Nûngme 1969-
ime. mänale imailerunarpok ingerdlausek táuna KGH-p tu-
ngánít unigtükumanékáinarungnaerdlune, akerdlilersonne-
kalivigdlunile.

tamatumúnga ássersútigssak Brugsen K'akortok-p māna misigâ.

K'akortume brugsforeningip KGH-p pisiniarfísa tiguniggsât kigsautigíngilâ, kisiáne ukiup áipâ avigdlugo migss. igdluliortiternerme pissortat (GTO) okalokatigissarkárdlugit pisiniarfíliorfigssaminik tuninekarporok.

pisiniarfíup sujunigssame tuniniaivigssakarsínáussusiata misigssornekarnerane KGH aperinekarporok KGH-p pisiniarfísa avdlángortiternigssait agdlilerivfiginigssaitdlünít pilerssârutaunersut.

KGH 18/6-1968-ime agdlagkamine akivok avdlángortite-
rinigssanik agdlilerinigssamigdlünít pilerssârutekángitsok,
aningaussalersútigssanigdlo pilerssârusiame aningaussanik
ingmíkörtitakángitsok.

tauva foreningip pisiniarfíup nutáp angíssusigssâ aulaja-
ngiúpâ, ilusilersútinik titartaisitsivok, taorsigagssarsiagssa-
nik neriorssuisitsivok, pilerssârusiorpok majimilo 1969-ime
igdluliornek autdlartitdlugo.

taimáitumik uivssümißutaussorujugssúvok KGH-p 1969-
ime ukialersok pisiniarfíutiime ilait mardluk angnertümik
nutarterdlugit autdlartingmagit, ámaló pisiniarfíorérsut tu-
niaivigtait agdlilernekardlutik.

sulivfik nálagaufiup pia, KGH, nutarternekarpok inû-
tigssarsiornermik sulivfik kalátdlinit piginekartok autdlar-
terkák unangmigdlerfigivduarsíaujumavdlugo.

*inútigssarsiornermut ikiorsíssarnermik árkigssüssinenek nu-
ták kalátdlit agssagssorníkut niuverníkutdlo sulivfiutilersor-
sínaunigssáinut sujuarsautausínaunaviángilak tamáko taor-
sigagssarsissarfingnut nalingínarnut únersúnekarmata.*

ilánikuínavigdle taimáitunut inútigssarsiornermut ikior-
síssarfingmit taorsigagssarsísíautitsinekarporok, kisiáne niu-
vernerme ernialiússaussartumik erniakartugssángordlugit.

tauva neriuítigissariakarpok ilánikuínak pisínautitaussar-
nek táuna kalátdlit sulivfiutaisa sujuarsarnigssänut ato-
niarnekartásassok, mānale taimailiorniartunik malungnar-
tokarunángilak.

taissariakarpok inútigssarsiornermut ikiorsíssarnerme ud-

valgime landsråde māna amerdlanerssaulersok, taimalo kalātdlit súniutekalernigssât neriuautekalísagaluardlune.

nauk kalātdlit sulivfiutât autdlarterkâk *aninggaussautekarfingmit privatiussumit taorsigagssarsisimagaluartok* ernianut aninggaussartûtigssarujugssuit saniatigut āma ajornakutigssak una akingmigfiuvok: Danmarkimisut sivisûmik akilersuivfigssalingnik taorsigagssarsissokarsínáungínera.

Danmarkimisut erniarkortutigissumik sulinek ingerdlásaok sivikínerussumik akilersuivfigssalingmik, tamáalo kagdlinardlugo Kalātdlit-nunâne igdluliortarnek Danmarkime igdluliortarnermit mardloriaut kângerdlugo akisuneruvdlune.

sulivfít tamáko ingerdlásáput sapíngisardluínarmik aninggaussatigut sivnisiakartugssauermik periausekarníkut, imalünít mingnerpâmik ingerdlatitsinermut nautsorssútine isertitat atortitatdlo taimaerkatigîngnerisigut.

tamána pekatigalugo nálagkersuissut sulivfekarfigssuatiq mardluk GTO KGH-lo atordlugit sulíput amigartôrutiq, imalünít tapissutinik āma tainekartartunik, statskassimit matutítardlugit.

sulivfít táukua ingerdlatitsinerme aninggaussartûtigssatut aninggaussalíssutaussut 4 %-iat kisiat nautsorssútigissarpât, taimalo nangminerssortut KGH/GTO-mut nalerkiúnigssât ajornartorujugssûvok.

pásisimassariakarpok nangminerssortúngortiterinek autdlarterérsov kularnángitsumigdlo ingerdlarkigkumârdlune, kalātdlitidle súniutekarnerunigssât sulekataunerunigssâtdlo kigsautigíságáine nukigpagssuit sulisínekalertariakarpot.

kalātdlit sulivfiutaisa sujuarsarnekarnigssänut sujúner-suissartugssamik ikiortigssarsiorniarnek tamatuma kanok ajornartússártigineranut ássersútausíauvok.

1964-ime landsrådime ilaussortap atautsip „inûtigssarsiornermut sujúnersuissartumik“ atorfinigtsinigssak sujúner-sútigâ. sujúnersût táuna ministeriamut nagsiúnekarpok. niuvernermut ministeria Danmarkime niuvernermut agssagsornermutdlo sujúnersuissartokarnermik suliakartartúngmat aperkut táuna āma tássane suliarinekarpok. tamatuma kingorna landsrådip āma táuna suliarâ.

1964-ip kingornagut Kalātdlit-nunâne inûtigssarsiorne-

mut sujúnersuissartokalernigssak agdlauserinekakalunilo okalúserinekakaok, kisiáne 1970-iulerpok sule sulissokaler-nane, nauk tamarmik isumakaraluartut tamána pissariakar-tüvdlunilo erkortüssök.

Ímaka suliagssak táuna landsrädip nangminek tigussa-riakásanerpâ?

pigingnekatigíngnikut ingerdlatsekatigígfit.

kalâtdlit inütigssarsiornermut súniutekarnerusínaunigssä-nut pigingnekatigíngníkut ingerdlatsekatigígfit ikiüsínaunigssât kiviásagáine erkaimassariakarpok pigingnekatigíng-níkut sulivfik áma nangminerssortut avlat sulivfisut aningaussat tungaisigut atugagssakartitauvdlune sulissarmat. sulivfiorérssup pigingnekatigíngníkut ingerdlatagssángorti-taunera imáingilak táuna tássángáinak sivnisiakartálisa-ssok. pigingnekatigíngníkut ingerdlatsekatigít avlatütdle áma erniat táuko — akgssautit aningaussartütdlo avlat — akilertariakarpaít.

pigingnekatigígfigmik sulivfiup angnerpámik iluakutig-ssartarâ sulivfik táuna ardlalingnit piginekarmat sujuler-ssuissôkatauvfiginekardlunilo.

sivnisiat amigartôrutidlo avguáunekartarpot inúp ataut-sip sulivingmik taurumíngá kanok agtigissumik atuisima-neranut nalerkútumik, aningaussanik kanok amerdlatigi-ssunik ilángússismanera najorkutarinago.

kalâtdlit súniutekarneruningssänut pigingnekatigíngne-rup ímaka sulekatauvfigisínaussaisa ilait uparuarniarpáka.

agssagssornek:

mesteriararpagssuit ingmíkûtârdlutik napaniapilôrput, pi-ngârtumik sujunigssame igdluliorfigitítugssat sulisitsiviuti-lingmik angnermik atausñarmik sulianik (faginik) tamanik tigúmingnigtumik isumakatigíssutekarumassarput.

kalâtdlit mesterit igdlokarfingme atautsime pigingnekati-gígfigloraluarunik atautsimôrdlutik teknikimut nautsorssú-siornermutdlo pissariakarneratut ikiortigssarsisínaugaluar-put, taimalo suliamut tamatumúnga firmanut nunalisitanut unangmigglekatauvduarnerusínáusagaluardlutik. taimatut sulekatigíngnigssak mänákorpiak mestererpagssuarnut ilua-

kusérérsínaujumárpok, sujunigssamilo pissariakalerumárpok.

niuvernek:

nangminerssortúngortiterinermik okalungnek isumakásagpat KGH-p nunakarfingne avlat suliagssamik tamatumínga sapíngivfíne pisiniarfiutekarnine unigtíkiartortariakarpá.

takordlórnek ajornarpok inungmik atausínarmik KGH-p pisiniarfiutánik tigusísínaussokarnigssâ, tamána atautsimôrtumik pigingnigfiussariakarpok nunakarfiup inuisa akissugssauvfigalugulo súniutekarfigissagssát. tássûna brugsforeningit takuterérput ingerdlatitsissüssutut atorsínauvndlutik.

igdlokarfingne atausákâne ingerdlautsip kanok ingerdla-
nera ássigíngíssutekاراتسínauvok. isumakángilanga ilitser-
sût atausek sumilünít tamane atornekarsínaussugssak ilit-
sersütiginekarsínaussok, kisiáne KGH-p sujunigssame su-
mívfigssâ aulajangertariakarpok kalâtdlit sapíngisamik ang-
nerpâmik súniutekarnigssát erkarsautigalugo, KGH-lerinek
túngaviginago.

tamána ikârsâriartor fingme nálaga uvfiup iluanárutigss-
nik ánaissakarneranik akekartariakásagpat nangmagagssau-
ssariakásava?

Avanerssúp Tunuvdlo niuvertorusekarfítldlo mingnerpât
niorkutigssalersugaussarnerat námagsisínaussariakarpok
KGH-p mäna pilersuissúnernime atortuinit mingnerussunik
atortokardlune.

inugtut atugakarnek píssutigalugo kigsautiguásagáine
niorkutigssat nunakarfingne tamákunane Kitâne igdlokar-
fingningarnit akisunerussariakángitsut nálakersuissut tu-
ngänít tapíssutekartariakarpok sórdlo uvdlumíkut KGH-p
amigartôrutekartarneratigut taima pissokartartok.

tapíssutit tamáko nunakarfit brugsforeninginut ingming-
nut niorkutigssalersortunut túniúnekarsínaussásáput.

ämátaok aulajangívfigissariakarpok nálakersuissut tapí-
ssutekartuánásanersut igfiat — ivsingigagssat — ímuit pa-
nertut inútigssarsiornermutdlo sákut Kalâtdlit-nunâne su-
milünít inungnut tamanut akikitdlisautigssáinik?

tunissagssiornek:

nangminerssortut tamatumúnga suliniarnerat angnikitsuí-nausimavok.

GIF ássersütutut ersersínekarajugtarpok, kisiáne GIF kanok nangminerssortútigá?

pigingnekatáussutit (aktiat) ½-ê nálagkersuissut pigait. inútigssarsiornermut ikorsíssarfingmit taorsigagssarsianik aningaussalersugauvok, sujulerssuissuisalo sujuligtaissuat KGH-p direktoriatut atekarpok.

Sisimiut avísiáne takuvara sulivfigssuautigclip Gøtzep KGH-mut okalokatigíssutigigâ Pâmiune pigalugtualersutut sulivfigssuautime KGH-mut átartortínigssâ tuninigssálúnít. ukuínaugatdlarput nangminerssortut sulivfiutait mingnerussut amerdlanerssait kavdlunánit piginekartut.

píssusek pigingnekatigíngnek ímaka tássane atorsínauvok, tássa aulisartut atautsimôrtut KGH-p tunissagssiornera tigusínáusagaluartermássuk. erkortúnerásagáine tamána ingerdlautsimik suliagssausok KGH-mut akekartariakartok ajornásángíkaluarpok pigingnekatigíngníkut tunissagssiorfiup ingminut napatisínaulernigssáta tungánut aningaussat tai-maerkataussut túniutísavdlugit. ámátaok Norgemisút erkarsautiginekarsínauvok aulisagkanit tunissagssiat tuniniarne-rine akigititagssamik mingnerpámik nálagauvfiup kularná-vérusíssarnigssâ

ilumórpát Kalátdlit-nunâne aulisarnerup sujunigssâ angisúnik kilisausersorníkut ingerdlásassok inungnut atausiákánut ajornardluinalersugssauvok angatdlatit taima agtigissut pisáriniásavdlugit ingerdlániásavdlugitdlo. sulivfigssúp pigingnekatigíngníkut pigissap suliagssak taima itok ajornánginerussumik ingerdlásínauvâ.

igdlut inigissat:

nunarpagssuarne avdlane pigingnekatigíngníkut igdlútile-ktigékarpok etagehusinik sanaortordlutiigdlo ingerdlatsi-ssunik. Kalátdlit-nunâne mänamut táunaujuarsimavok igdluliortertúvdlunilo igdlunik átartortitsissússok. erkarsautiginekarsínauvok suliagssak táuna igdlútilektigíngnut túniúnekásassok imalünít igdlútigissaorérsut pigingnekatigíngníkut igdlútilektigíngnut ímaka inuinik ig-

dluliat sujunigssānut nālagauvfingmíngarnit sokutigingnig-titsisínaunerussunut ámátaordlo inuinik igdlútit ingerdlánerinik nangminérsitdlugit akugtitsisínaussunut túniúnekásassut. aperkutit tamáko ministeriame sulissutiginexarput, ersissutigárale sórdlo sujornatigut taima pissokartartok tamána „kulánít” tákukumártok. ajúnginerúsagaluar-pok kalátdlit tungānit kigsautigissatut piumassarissatutdlü-nít tákutísagpat. ajornásángíkaluarpok aningaussat nálagauvfiup uvdlume Kalátdlit-nunāne igdlut átartortíttagkat ingerdlánerinut aningaussartútigissartagai igdlútilekati-gíngnut ingmingnut ingerdlátunut nūsavdlugit aningaussatigut akúnex ajornángitsumik.

sanalugkat:

sanalugkanik tuniniainek atortugssanigdlo pisiortornek pigingnekatigíngnikut pisínáusagaluarput. Canadame nálagkersuissut pigingnekatigíngnikut pekatigígfít ikiordlugit tamatumúnáku autdlartítipait, eskimútdlo sanalugkanik nior-kusiornermíku tuniniainermíkutdlo aningaussat ikigtüngitsut isertítpait.

Kalátdlit-nunāne súkut tamauna misilériartarnerit ataut-simut ekítariakarput, autdlarkautânilo ikiúvfigissariakarput.

kigsautigigáine *niuvertorusekarfít sujunigssame* inuisa inúniarníku silatúmik angussakarnek átásináusagât nálagkersuissunut aningaussartútaorujugssuarnatik inútigssarsiornek niorkutigssalersugaunerdló atautsimórdlune piging-ningníku iluarsartüssiviginekarsínáuput. tamatumúnáku Canadame misigissat pigssariariñarnekarsínáusáput nunakarférarpagssuarne inútigssarsiutitigut siláinauvdlo píssusiatigut Kalátdlit-nunānut ássingussune.

isumaliutiginekarsínauvok nunakarfingne nálagauvfiup piúmángisaine pisínáungivffinilü-nít ingnátdlagíssiorfilersor-nigssak imekarfilersornigssardlo, inuinutdlo iluakusersútig-ssat pilersiortornigssait ingerdlatarinigssaitdlo. ímaka ka-látdlit kommunísa tungáinit ikiorsínekartarsínauvok taor-sigagssarsianik kularnavérusíssutinigdlü-nít.

sujulíne ingmíkörtortat ilait taimágdlát naitsumik taine-karsínau simáput. aperkutit kalátdlit inútigssarsiornéránut

túngassut — nangminerssortúngortiterinek pigingnekati-gíngníkutdlo pekatigígfít kalátdlit súniutekarnerunigssánut periarfigssait — okalúserissagssat angnertungâramik tamákua pássúnigssánut ingmíkut atautsimérssuartokaratar-sínaugaluarpok.

taimáitumik neriütigissariakarpok inútigssarsiornерup ingerdlausiata Kalátdlit-nunāne sutigutdlünít sulíssutekarniarnermut tamarmut kanok pingárutekartigíssusiat atautsimérssuartut sianiginiarumárát.

Kalátdlit-nunāne inungnut ajúngitsugssakásagpat tamatumúga túngaviussugssat ilagát inútigssarsiornek suliniutigssanut avdlanut tamanut píssutaussugssanik aningau-ssagssanigdlo pilersitsisínaussox.

taimáitumik kalátdlit inúsugtortáinut kajumigsárutitut nipekásaox inútigssarsiornermut áma sokutigingningniarkuvdlugit, tamákunúnatigut ilíniagakarkuvdlugit, kimataugínakinagavse.

neriugpunga okalúserissagssak una okatdisiginekardluarumártox, avlatdlo isumaisa tusarnigssát kilanáralugo.

JENS FYNBO:

KGH uvdlumíkut tauvalo sujunigssame periarfigssariumágai

handele kínuvíginekarsimavok inútigssarsiorneme ingerdlássane pivdlugit uvdlumíkumut sujunigssamilo periarfigssaujumártunut túngassumik navsuautekarkuvdlugo.

tássa okalúserissagssak mardluviuvok, tássa:

ingm. 1. KGH uvdlumíkut, tauvalo

ingm. 2. KGH-p sujunigssame periarfigssariumágai.

1. *KGH uvdlumíkut.*

handelip uvdlumíkut atugarissai ukiune kingugdlerne kuliné pisimassunut navsuauitagdlit angnertungâtsiartumik okalúserinekarsimáput handelip direktóriata ukiortámút atassumik „Atuagagdliutit“ 1970-ime normuáne sujugdlerme agdagátigut.

agdagkap táusuma kavdlunátúa kalátdlisúalo ássilivdlugit nagsiúnekarpot.

handelip ingerdlataisa pingârutekarnerussut, tássa áma suliagssakartitsiniarnermut túngassut, uvdlumíkut ingerdlarnat agdlagak táuna túngavigalugo ima naitsumik okautiginekarsínáuput:

1969-ime pilersuissekarfiup ingerdlássai 250 mill. krûnit migssiliordlugit nalekarsimáput, pilersuissekarfiuvdlo ukiok kaujatlagdlugo ilíniartitatut sulisitatudlo inuit 1400 migssigissait sangmissagssakartísimavai.

handelip ingerdlássaisa ilât táuna tamatuma saniatigut pingârtorujugssuarmik isumagissagssakarsimavok: angatdlavigingnigtarnerup kanok akulikitsigissumik pissarnera aperkutautínago inuit pisiagssakartitaunigssât taimalo inüssutigssakartitaunigssât. tamána erkarsautigitidluo erkai-massariakartut ilagát suliagssap tamatuma aningaussautekarnerup tungánít issigalugo nalorninartortakássusia, pingârtumik Kalâtdlit-nunâta siláinâ ajornerulísagaluarpat.

tunissagssiörnerme 1969-ime handelip nâmagsisimassai nautsorssûtit kingugdlit maligdlugit 74 mill. krûnit migssinginik nalekarput.

tunissagssiagssat amigautauvdlutik tunissagssiörfit iláinakumik ingerdlatsissariakarsimanerata kinguneranik aningaussautekarnerme angussat pakatsinángitsüngitdlat; tássame 1969-ime 18 mill. krûnit migssiliordlugit amigartôru-tekartokarsimavok.

suliniarfik táuna Kalâtdlit-nunâne sulivfekarfít atakatiggsut angnerssarât, tássame aulisariutit inugtakartitaunera-ta saniatigut (tamána inuínarnit isumaginekarneruvok) nuname suliorfingne inuit 1400 migssigissait suliakartitaungamik. tákukua ilait ikigtuinait kalâlíungitdlat.

ingerdlássap tamatuma iluanísaok iläníkut inuit isumang-naitlisaiaviginiardlugit tunissagssiörfit ingmingnut akilersí-náungíkaluit ingerdlatínarnekartarpot. tamatumane erkai-massariakartut ilagát handelip akilersueriautsit ingmíkut ítut atordlugit kalâtdlit inútigssarsiortue tunissagssianit iluanârutit ilangâtdlugssuunik pissagssakartítarmagít.

angatdlánermut túngassut tungaisigut agdlagkame sujulí-ne tainekartume 1960-íkúne avdlángoriartornermut túngatitdlugit okautiginekartut únersünékarput, 1970-ivdle aut-dlartisimalernerane píssutsit imáiput ingerdlássat ássigí-

ngitsut agdliartoraluartitdlugit pissortatigôrtumik tapissutiginekartartut (agdlagkerissarnek umiarssuartigutdlo sinerssornek kisisa erkarsautiginagit) ingerdlássat ingerdlanerisa akerdliánik avdlángoriartortutut okautiginekarsíauvdlutik.

angatdlánek mänamut ajunârtaunane ingerdlasínausimavok, 1969-imile angalaniarnerme píssutsit ajornakusôru-tekarsimakaut, taimalo 1969-imut túngassumik nautsorssútaugatdlartut takutípát Imarpíkôrtarnek sinerssornermut aulajangersimassumik tapissutaussartut saniatigut 0,7 mill. krúninik amigartôrutasimassok. tamatumalo ilíniartitsinermut suliagssakartitsiniarnermutdlo túngassortai pivdlugit erkaimarkuvarput inuit 700-ngajait sulissorinekarmata. táukua ilait 30 migssáinítut nunalisítáuput.

äma erkaisitsíssutigárput pissortakarnerme inuit 275-it migssigissait sulissorinekarmata; táukua ilait 150 migssiliorlugit nunalisítáungitsut sivnerile nunalisitat.

äma agdlagkerinerme inuit 50 migssigissait sulissorinekar-put; táukualo ilait 12-ïnait nunalisítáuput.

direktörip agdlagáta naggatâtungâne aperkutit Kalâtdlit-nunâne uvdlumíkut pingârutekarnerpaussut ilât erkartornekarsimavok; tássa sulekatigíngnek ämaló handele tamât erkarsautigalugo sulekataussup kalâtdlip kanok pingârutekartiginera.

use äma aperkut tamána KGH-orienteringime erkartornekarnikûvok ima kulekutakartumik: „Kalâtdlit-nunâne sutdlivít angnerssâne sulekataussut 10 %-ïnait nunalisítáuput.“

pâsíssutigssakartitsivdluarumavdlune agdlagak táuna ká-látdlisut kavdlunâtudlo ássilissángordlugo nagsiúnekarpok.

2. *KGH-p sujunigssame periarfigssariumâgai.*

tássa KGH uvdlumíkut avdlanut unangmigdlerdlune ingerdlássiniartugssaugaluartitdlugo imáipok inútigssarsiornerme ingerdlássat ingmingnut akilersínáungínerpaugaluitdlü-nt avlatut ajornartumik KGH-mit ingerdlánínarnekartugssauvdlutik.

Danmarkime andelsbevægelse atakatigígsümik aningaussautekarnermik atuilernermet pingârutekartojujugssúsimavok; tamatumale saniatigut miserratiginago okartaria-

karpok andelsbevægelsip ingerdlássekatigígsortai atausiákát Danmarkime nunap ilaine angisútsialangne ekimavdlutik nanigssaussartut.

Kalâtdlit-nunáta ilaine atausiákâne inuit ima ekimássuse-karput pigingnekatigígníkut ingerdlatsinek inungnik nää-magtunik tunulekutagssakartutut okautiginekarsíaugunar-dlune. kisiáne nunakarférarpagssuit erkarsautigigáine okar-tariakarunarpok aningaussatigut pisínaussat ima kigdlekar-tigissut ukiup káumataine kuline avámut atássutekariara-ne inússarnermut näämegtunik niorkutigssarsissarnigssak ajornartugssauvlune.

ukiune kângiútune niuvertarfit nangminerssortunit pigi-nekartut amerdlakissut pilersínekarsimáput. aperkutaussok unauvok ineriarornerup túngavigisimanerai niuvertut nu-nakarfingne najugakavigsut näämiginartumik isertitakale-riartuârsimassut, imalünít túngavigisimanerai inuit nuna-nut najoruminarnerussunut autdlángínermingne Kalâtdlit-nunäníkatdlardlutik aningaussatigut erkanaersarniartut.

kanigtúkut Danmarkime fjernsyníkut Kalâtdlit-nunât pivdlugo autdlakâtitissokarpok. autdlakâtitame tássane kalálek Danmarkime ilíniartússok okarpok Kalâtdlit-nunâ-ta mänamat ingerdlánekarsimanera piorsarnekarsimaneralo kavdlunât pissausé malínardlugit ingerdlánekarsimassok ámaló Danmarkime erkortússut taimailnavigidlugit Kalâtdlit-nunâne erkortússutut isumakarfiginekarsínaunatigdlo isumakarfigissariakángitsut. Kalâtdlit-nunâne sujunigssame inúttigssarsiørerup piorsarnekarneratigut áma taimaitdlui-narsíauvok. ímakame tamána pissausitorkat atuinarnagít avdlatorldluínak ingerdlánekartariakaraluarpok.

ersserkigsartariakarpok aperkut tamána KGH-mit píname kalâtdlinit nangminernit aulajangívaginekartugssauungmat.

sulivfekarfingnik ingerdlatsissautsit ássigíngitsut pingasut uvdlumíkut kalâtdlinik isumagingnigtôkataussut isuma-ga maligdlugo ássigíngitsunik pingasunik sujunertakardlu-tigdlo ingerdlatínekariausekarput.

nangminerssortut niuvernerat.

tamatumane sujunertaussok tássauvok niorkutigssat ássigíngitsut näämegtunik amerdlássusigdlit avkutigalugit sapí-

ngisamik angnerpâmik iluanârutekarniarnek inúp imalünít inuit pilersitsiniarnerme aningaussalíssúsímassut sumilünít najugakartut kaussarfínut nákartugssanik.

niuvertunut nangminerssortunut amerdlasükûtârdlugit pisiornek Danmarkime tamane tamâne pilersortornekar-simakaok ämalo ímaka Kalâtdlit-nunâne angnikinerussumik pilersínekartarsimavdlune.

pigingnekatigígnikut ingerdlatsinek.

tamatumanne sujunertarinekartok tássauvok niorkutigssat pitsaussut kakuminartumik akgidlit pisissartunut niorkutiginiarnigssât ämalo aningaussatigut tamanut iluakutaussunik avdlanik isumagissakarniarnigssak pisissartunut iluakutaussugssatut isumakarfiginartunik.

brugsforeningit tamarmik niorkutigssanik amerdlanâr-dlugit pisiniartafiat Danmarkimípok tássauvdlune Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.

pigingnekatigifit tássáuput pisissartut, nautsorssútigissa-riakarpordlo tássaussut ilaussortaussut, tákuame iluanârulinik pigssarsissartutuaungmata.

KGH

anguniagaussok inatsit nr. 276-ime 27. maj 1950-imérsume aulajangernekarsimavok imatutdlo okausertakardlune:

„KGH-p isumagissagssarâ Kalâtdlit-nunâta niorkutigssanik pisissartut pisiagssáinik inútigssarsiornermilo sákugssanik pilersornigssâ ämalo — ímaka inútigssarsiutinik ingerdlatsissunut nangminerssortunut atassumik — kalâtdlit niorkusiaisa tigôrarnigssât, suliarinigssât nunanutdlo avdlut tuniorarnigssât.“

distrikttine handelekarfiussune tamane amerdlasükûtârdlugit niorkutekarfekarpok (engrossalg).

periarfigssat atornekarsínaussut táukûgunarput — niuvertarfit nangminerssortunit ingerdlataussut, pigingnekati-gígnikut ingerdlatalat imalünít KGH.

niuvertarfit nangminerssortunit ingerdlánekartut ineriatorsimaneráne mänamut túngaviginekarsimáput niorkutigssat iluanârutingssartakardluartut ämalo súkasumik isertita-

karneruleriartúttausínaussut, tássa avdlatut okautigalugo aningaussangnássutausínaussut ingerdlánékarsimáput.

niorkutigssiornerup tungátigut taimatupajártaok ingerdlanékarsimánguatsiarpok. tamatumane nangminerssortut sangminiarsimavait aulisagkanik niorkusiat sivikitsumik niorkusiarilertornekarsínaussut akigigsártitlugitdlo tunekarsínaussut.

KGH-p sujornatigut tainekarérsumik isumagissagssakar-titaunine patsisigalugo aulisagkanik niorkutigssiat tamat niorkutigssiagssatdlo avlat niorkutigssiarinekarnerat Kalátdlit-nunâne tamarme núnakarfingne angisûne mikissuni-lo ingerdlásimavâ.

uvanga nangminek isumaga nápertordlugo ilumórnerar-dluínartariakarpok nálagauvfiup KGH avkutigalugo ang-nertokissumik inútigssariutit inerartortitauneránut aningaussalersuisimanera — túngavigssat nákajanaraluartit-dlugit agdlát — suliagssat kalátdlinut aningaussarsiutausí-naussut pilersníardindlugit.

kamagsâriniángíkaluardlunga aperiumavunga nangminerssortut tamatuma pißusekatánik ingerdlatsisimaneránik takussagssakarnersok.

aperkutit tamáko pilersuinermut niorkutigssiornermutdlo túngassut angatdlássinermútaok tugtnekarsínáput. tamatumane KGH imarpíkut sinerssordlunilo angatdlássinermik ingerdlatakarsimavok, tássa imáipok ingerdlássane atausiákâne pissortakarfit mingnerussükûtât avkutigalugit ingerdlássivdlune.

nangminerssorníkut ingerdlatsissut sule isumagissagssanik tamákua pißusekatánik tigussakarsimángitdlat Grønlandsfly erkáisángíkáine. táuna KGH atássutekarfigivdluar-dlugo ingerdlatsivok amigartôrutailo politikíkut aulajangi-viginekarsimassut KGH-mít misigssornekardluárnerisigut matunekartarput.

nautsorssútigissariakarunarpok usit nāmaganartumik amerdlássusekarnerat umiartorfigiuminássuserdlo patsisauvdutik iluanárutigssakarfiusínaussut tungaisigut nangminerssortut sokutigingningnerat kanigtükut ersserdluale-rumártok, pisissartutdlo nunakarfit taimatut sokutiginekarnerulernersut avatáine najugakartut tamána malugisínaule-

rumârsimavât agssartornermut akigssaiautit angnerulerne-
risigut. iluanârutit pêrpata avdlatut iliordlune taortigssar-
siortariakarput.

mänamut ineriantorsimanerup píssusiata KGH-p aningau-
ssautekarnera angnertûmik patajanerulersisimángilâ. ine-
riartornerdle mänákutut itdlune sákortunerussumik inger-
dlánekálisagaluarpát angnertûmik súniutekángitsôrtugssáu-
ságilak mingnerúngitsumik KGH-p akigssaiautaisa ataut-
simut akigssaiautinik tainekartartut isertitaussartudlo pro-
centiata ilânik nalekartartut tungaisigut.

KGH-p ingerldatai iluanârutekarfiussartut ánamekarpa-
ta tamatumúnákut atautsimut akigssaiautit taimaekatánik
mingnerulersugssáungitdlat, tamáname amerdlanertigut
aningaussat tungaisigut pigssakitdlornerlernermik kingu-
nekartartugssauvok. nautsorssútiginerdlume ajornaussavi-
gunarpok kavdlunât akilerârulinut akilissartuisa aningau-
ssat amigautaulersut kardluatlagatik matujumajumârait.

Kalâtdlit-nunâta pilersugaunerane niorkutigssiornermilo
pingárutilerujugssuak — ilame tamanit pingárutekarner-
paugunartok — mänamut tainekarsimángilak, ilángutdlu-
gule okatlisiginekartariakaraluardlune únga úngalünít
ingerdlavatdlâlerérsigane — tássa nunap inuisa inüssutig-
ssat inütigssarsiornerneruvdlo tungaisigut isumangnaidlisai-
vignekekarnigssânik aperkut.

aperkut tamána pivdlugo g-60-ip isumaliutigssíssutâne
kúpernek 136-me agdlagsimassok imáitok íssuarniarpara:

„handele tássauungmat nálagauvfiup atorfekarfiutâ mini-
sterimit nálagkersuiníkut akissugssauassumit kutdlersauvfi-
ginekartok handelip niorkutigssanik pilersuissugssautitau-
nera inatsisinik túngavekartok atorungnaersísavdlugo ud-
valge nangässutigssakarsoríngilak, tássame ministerip ná-
lagkersuiníkut akissugssautitaussup sôruname ilagínainar-
naviángingo Kalâtdlit-nunâne niuvertorusekarfiup ima-
lünít igdlokariup niorkutigssanik pissariakartunik piler-
sornekarnerata isumangnaidlisaiviginekekángitsôrnigssâ.“

ukiuip kingugdiup ingerdlanerane aperkutiginekartarsi-
mavok KGH Nûngmik pilersuinigssaminut pissugssauner-
sok pissugssáungínersordlünít, ilumôrnerartariakarunarp-
putdlume igdlokarfingme tuninekartartut nalingat ilisima-

tíago pilersuinigssamut pissugssáussusekarsínáungínek. mána únga úngalúnít ingerdlarkigtigane pásissariakarpok: mána tikitlugo pissarnertut nunap inuisa sokutigissáinik sangmissakarsínaussumik KGH-p taortigssánik navssárto-karsínáusanerdlune?

kularíngilara Kalátdlit-nunäne niuvertarférarpagssuit handelip angertükütárdlugit túniútagai iluakutigalugit napangmata, uniorpatlárurangilardlo okautigísavdlugo aulisartut Kalátdlit-nunäne tunissagssiorfingnut nangminerssortunut tunissakartartut KGH-p bonusisitsissarneranik, kalátdlinik inútigssarsiortunik niorkutigssiornermigut isertitarissamigut tamákissumik pissagssakartitsilersúkut, iluakutekardluarsimancerat — taimatut akilersuisitsinerit sôrume name inútigssarsiortifit nangminerssortut akilersuissearnerá-nut súniúsimáput.

kalátdlit inútigssarsiorneata okatdisiginekartarnerane erkartornekartuartarpok kalátdlit sapíngisamik sagdliuti-taussariakarnerat, uvangalo isumaga maliglugo isumak tamána aulajangíssüssariakaraluarpok.

kisiáne 1950-ip kingornatigut mänamat ineriertorsimamerme tamána najorkutarinekartuáinarsimángilak.

aperkutauvok inútigssarsiorneame kalátdlinik píkorigsunik akissugssáussusekardluartunigdlo amerdlasúnik ilíniartitsinekarsimásagaluarnerosok KGH piúngíkaluarpat. angunekarsimassut avdlame erkartornekarput.

okautiginekakulákaok nálagauvfiup ingerdlássinera iluakutaunanilo akisuvatdlártoč, kavsérpagssuartigutdlume tamána ilumórunarpok, taimálkaluartordle nunane avangnardlerne, pingártumik Sverigeme Norgemilo, aktieselskabit nálagauv fingmit piginekartut avkutigalugit nunane tákunkanane inútigssarsiorneup ilarujugssua nálagauv fingmut atassúvdlunilúnít nálagauv fingmit aningaussersugaussar-pok.

aperkutauvok Kalátdlit-nunäne taimailiortariakángínerosok.

ingerdlatakarpuget ajornakusôkissumik pilersuinermik nikerartorujugssuarmigdlo niorkutigssiornermik ingerdlatisinaunerminik takutitsisimassumik, ássersûtigalugulo pekatigifgungmik nangminerssortunit ingerdlánekartumik pi-

lersitsinermigut silarssuarne helikopterit avkutānik taki-
nerpāmik autdlarníssimassumik.

ingerdlatarissap táusuma imailínardlugo atorungnaer-
sitaunigssānut túngavigssausínaussumik sarkúmersokars-
mángilak.

isumaga unauvok kajumigsárutiginekartariakartok KGH-p
ingerdlássainut kalātdlit angnerussumik súniutekarsínauti-
taulernigssât.

ukiune mänákut atugkavtfne tamána angunekarsínáu-
saok, erkartornekartuarporne sulekataussut ingerdlatane
atausiákâne súniutekarsínaautitaunigssât — nunavme inue
KGH-p ingerdlatsineranut súniutekarsínautileráine?

tamatumúna ingerlatínarnekarsínaugaluarpok niuver-
nek, niorkutigssiornek agssartuinerdlo kanok ilissukutdlü-
nít suliagssíssutiginekartunik nāmagsingnigsínaunerminik
takutitsissarérssimassok.

Kalātdlit-nunâta uvdlumíkut okatdlisaussarnerane KGH-p
ingerlatinerata akisússusia pissortauvfigingningnermilo
aningaussartütít amerdlavatdlárnerat pivdlugo okausekar-
tokartuartarsimavok. aperkúmut tamatumúnga pásíssutig-
ssatut ilángúnekarpok KGH-Orientering nr. 35-me agdlau-
tigissap ássilinera; tássane navsuiarnekarpot KGH-p ataut-
simut aningaussartütigissagai sūnersut. agdlautigissak ka-
lātdlisut kavdlunâtudlo okausertalik ingmíkut navsuiarta-
riángilak.

Grönlandskommissionip 1950-imérsup pingårtumigdlo
Grönlandsudvalgip 1960-imérsup isumaliutigssíssutekarne-
risa kingornatigut ineriartornek ilimaginekarsimassunít
súkanerujugssuarmik ingerdlasimavok, sujunigssavdlo ki-
sime takutísinauvâ Kalātdlit-nunâne suliagssat pitsauner-
pāmik kanok nāmagsinekarsínaundersut nunap inuisa atu-
garigsárniigssât nāmagtumik erkarsautiginekásagpat. tam-
atumane ingmíkut erkarsautiginekarpot pilersuinerme, nior-
kutigssiornerme angatdlánermilo suliagssat tunuartitínarne-
karatik nāmagsinekartugssat, nauk aningaussautekarnek,
nunap piissusê siláinauvdlo piissusê imailínardlutik nangmi-
nerssortutut aningaussalíssutekarnigssamut ingerdlatsinig-
ssamutdlo kajungilersitsissángíkaluartut.

ilángússak 1:

1960-íkut Kalátdlit-nunâne inûtigssarsiornerup ineriartortínekárnerane pingârutekarsimakissut

KGH-me pissortap Hans C. Christiansenip ukiortâme okause.

ukiut nikineráne matumane ukiok atausek nágínángilarput, 1960-íkutdle kimápavut taimalo ukiut kulis Kalátdlit-nunâne inûtigssarsiornerup, tássa angatdlánérup, pilersuinerup niorkutigssiorneruvdlo, ineriartortínekárnerane pingârutekarsimakissut naggatârpavut. tamatumunga pekatigittlugo ukiut kulis nutât 1970-íkut iserfigâvut agsut isumavdluarfigissagssavut, mingnerúngitsumik ilimagísavdlugo inûtigssarsiornek ingminut napatisínaussok Kalátdlit-nunâne ingerdlánekalerumârtok ínugtaussut inugtut suliniarnigssamingne aningaussarsiorníkut túngavigissagssât pissariakartok.

— 1960-íkut autdlartingmata KGH-p angussakardluar-nigssâ ilimanartorujugssûvok, suliagssatdlo ilarpagssue KGH-p sulivfigssualiortiternigssâ pivdlugo 1959-ime pilerssârusiame ersserkivigsumik nalunaerssornekarsimáput. pilerssârusiak táuna kalátdlit tamarmik ineriartorneránut túngavít pingârnerítaok ilagât grønlandsudvalgimit 1960-imêrsumit suliarinekartok. tamatumúnákut 1960-íkúne sulinigssamut Kalátdlit-nunâne tamarme isumavdluarnigssak pilersínekarpok, g-60-imitdlo okausekautíkut: „udvalge isumakartok nálagauvfik KGH-p sulineragut kalátdlit inûtigssarsiorneráne pingârutekartumik suliuartariakartok, ámaló ukiune aggersune ineriartortitsinigssamik pilerssârusiak ingerdlánekarsínaunaviángitsok ássigéngitsorpagssuartigut nálagauvfik suliagssanik autdlarnissángigpat nangmi-nérðlunilo pilersuinerme niorkutigssiornermilo angnertûmik suliniángigpat“ KGH nersualárnekáinarane áma sulinigssamik kajumigsârnerekarpok.

isuma tamána erkordlugo pissokarnera 1960-íkúne ineriartornerup ugernarsarpâ — ardlaligpagssuartigut ilimassisánit angnerussunik agdlát, tássa íssingnerulerne rata tamumalo kingorna 1963-imít aulisagartarinekartartut iki-lieriernerisa ersserkigdluínartumik takutingmássuk inûtig-

ssarsiornerup ilâta ineriertortitsinermut, suliagssakartitsi-niernerme pilerssârusianut, nugtertitsinermut tamákulo pí-sagpata inugtaussune pissugssarpagssuarnut, túngaviussut navianartorsiortínekartuartut.

ukiune aggersune KGH-p suliariumágagssainik okatdlí-nek g-60-ip isumaliutigssíssutekarnerata nalâne sule nag-gatárnekarkajángitsok 1970-ikúnut agpakautilerne sule ingerdlánekartorujugssúvok. okatdlínerup uvdluínarne sulinek kigaitdlisísínausimángilâ, tamatumale nagsatarâ 1960-ikut angnertôrujugssuarmik piumassakarfiunerat sulinerí-narmut túngángitsumik ámale nálagkersuissut nangássute-karaluardlutik avdlángorartunigdlo aulajangíssarnerisa pi-viussúngortíniartarnerine ajornartorsiutekartarnernik. niorkutigssiornek pingárnerpâjutitdugo angussakarfiginiarsi-mavarput, tamanit isumaginekángitsörnaviángingmat tamatumúnákut iluagtitsigáine aitsât nalivtíne Kalâtdlit-nu-nâne suliaavta ilarpagssue iluagtísínaujumârtut. angatdlá-nerup ineriertortitsinermut tamarmut kanok pingárutekar-tiginera pásivdluarnekarmátaok angnertümik pitsángorsai-sínausimavugut. g-60-ivdle isumaliutigssíssutâ sarkúmer-tordlo pilersuinek kangatut sokutiginekartigiungnaerpok. niorkutigssiornerup agdliartuínarnerane pilersuinerup sú-niutekardluartumik ilapigtûtaunigssânik pásingningnek amigautigisimavarput. taimaingmat 1960-ikut agfâne ki-ngugdlerme niuvertarfiliortiternek kangaunerussumut na-lerkiutdlugo agsut kinguariarpok, nauk nunakarfingne ar-dlakángitsune kalâtdlit pisiniartartut nuánârutigssítuara-luarivut niuvertarfingnik pitsauvdluartunik. niuvertarfi-tilingnutdle tunissakartarnerput angnertuseriarujugssuar-pok, taimatudlo kuerssualioititernek oliausiviloirtiternerdlo angnertokissumik ingerdlánekarpot. tamákunûnatigut ine-riartortitsinek námaginartumik súkássusekarpok.

pilersuinek

KGH-p pilersuissugssaunera g-60-ip isumaliutigssíssutâne ilumut atortugssaussutut okautiginekarpok, pissugssauner-dle ingmíkut navsuauitakartínekángilak. kalâtdlit pisissar-tut niorkutigssanik uvdlunut atugkanut nalerkútunik piu-massarisínaussáinik tamanik pilersuinigssatut tamána pâsi-

nekásagpat ardlaligpagssuarnik tíkuagagssakarpok nála-gauvfiup aningaussakitdliornera píssutigalugo piviussú-
ngortínekarsínausimángitsunik. taimáikaluartordle 1950-
íkut nálerneráne KGH Kalátdlit-nunāne niuvertarfingnik
tigóraigínartarfiussunik sujugdernik pilersitsivok, niuver-
tarfitdlo taimáitut sujunertamtdlo nalerkúnerussut ardag-
dlit 1960-íkúne atornekalerput. pilersuinerme pisiat katit-
dlutik 1960-íkúne amerdleriarujugssuarput 1960-ime 81 mill.
kr-ugamik 1969-ime 250 mill. kr. sivnekardlutik.

atortugssanik pisiortornerup tamatuma angnertuseriarne-
ranut pekatigitidluo niorkutigssat pitsaussut pisiagssá-
ngortínekartarnerisigut nalikitdinatik sivisumik piginekar-
sínaussut pisiariortornekarsínaungissát ókátárparput taima-
tut angussakarniarnerme ikiortitut KGH 1960-íkúne pisi-
niartartunik atautsimítissalerpok atuagagssiardlo „Pisi-
niartok“ pisiniartartunut ilitsersütinik imakartartok sarkú-
mersinekartalerpok. taimailiorníkut návferartumigdlo aki-
lersuivdlune pisiniartarnek, tamatuma nalánisaok atorneka-
lersok, píssutigineruvdlugit kalátdlit pisiniartartut pekatig-
gfé KGH-lo pitsauvdluartumik ingmingnut atássutekaler-
put.

pisiniartartut aningaussanik atordluainigssát pingártit-
dlugo anguniarsimavarput (sôrdlo pekutit igdlumilo ator-
tugssat avlat nalerkútut akisúngitsutdlo pisiarerkusártar-
nerisigut). pisiagssat erkortumik atornekarnigssáinik pári-
nekarnigssáinigdlo pisiniartartut ilitsersütardlugit, pásiti-
niardlugit nutánik ássigéngitsorpagssuarnigdlo kinigagssa-
kalernermingne kanok iliorunik aningaussanik atordluáisa-
nersut. áma pitsaussunk nerissakarnigssamik pásisitsiná-
katausimavugut, nerissagssanigdlo pitsaussunk pisiagss-
kartitsinigssame ikiñiarsimavugut. sôrnguname tamatigú-
ngíkaluartok ardlaligpagssuartigutde iluagtitsisimavugut.
kalátdlit niorkutigssait KGH-p tunissartagai ukiumut mill.
kr-nik mardlugsungnik nalekaleraluarput, kaláliminernig-
dle námagtunik pilersuinarnek sule ajornakusôrpok. tam-
atumúnga píssutáuput pisiarinekartartfugaluit ilaisa pisiari-
nekásaertarnere, ámaló niorkutigssiorfingnik pilersitsiniar-
nerme aningaussalíssutaussartut angnertôrujugssüssartut
kalátdlit niorkutigssiaisa pitsaussut akisuvatdlangitsutdlo

niorkutigssiorfingnit mikissunit ingmingnutdlo ungasigso-
rujugssuarnit pissut inuit súkakissumik ekiteruvfigissáinut
katersorniartarnerat ajornakusórtítarmássuk. nerissagssat
pitsaussut akisúngitsutdlo pisiagssaujuartínerisigut pisior-
tortarnerup avdlángortínekarnigssánut ókátárinerit iluag-
titduartut ilä tut tainekarsínauvok paornanik pisiortorne-
rup agsut angnertuseriarnera, agssartuissarnerup kuimítit-
sissarneruvdlo pitsángoriarnerisigut pisínausimassok. sôrdlo
1960-ime KGH-p ípilit 200.000 kg sivnekartut Kalâtdlit-
nunänut nagsiúpai, 1969-ime en mill. kg angunekangajaler-
put, appelsinatdlo 1960-ime 100.000 kg inulârtut nagsiúne-
karamik 1969-ime 500.000 kg inulârtut nagsiúnekarpot. ãma
nerissagssat keritiat niorkutigssatut nutâtut atugaulersíne-
karnerine pekatausimavugut; uvagútaok kerititsivingnik
pilersitsekatausimagavta keritiat Danmarkime niorkutig-
ssiorfingnit Kalâtdlit-nunäne niuvertarfingnut âmalume
Kalâtdlit-nunäne angerdlarsimavfigpagssuarnut ángútaler-
put. ãma kerititsivít táuko avkutigalugit kalâtdlit niorku-
tigssait Danmarkimut ángútalerput.

ukiut kulit kângiútut ingerdlaneráne pilersuinerme per-
riausek angnertûmik avdlángoriarpok. 1959-ime tigôraigí-
nardlune pisiniarfik atausínnavik Manítsumítok piginekar-
pok, mânalo niuvertarfít angisûvigssuit kísalo tigôraigínar-
tarfít katitdlutik 23-ussut igdlokarfingne kulingiluatdlo nu-
nakarfingne piginekarput. tamatuma saniatigut sulissunik
ilíniartitsinerup nangínekarneratigut pisiniartitsissarnek
pitsaunerussumik ingerdlánekalerpok.

1960 sujorkutdlugule nangminerssortut Kalâtdlit-nunäne
niuvertarfingnik ardlalingnik pilersitserêrsimáput. táuko
ilarpâlue taimaníkut sule mikissungüput, niorkutigssatdle
tunissartagait 1960-íkúne agsorujugssuak amerdiartorsí-
máput. KGH-p niuvertarfiutilingnut tunissartagaisa amer-
diartuínarnerisigut tamána ersserkivigsumik takunekarsí-
nauvok. tupingnângilak nangminerssordlutiik niuvertarfiu-
tigdlit kisermáussivdlune erkúnekartartunik KGH-p piler-
suínângingmagit ãmale nalerkútunik niorkutigssalersorma-
git sujúmersuissartunitdlo tikerârnekartitardlugit kalâtdlit
nangminerssordlutiik niuvertut ilíniartitauneráne inerar-
tortaunaeránilo pekataujumavdlune. tamána píssutigalugo

Kalâtdlit-nunâne nangminerssordlutik niuvertarfiutilingnut KGH-p tunissai 1960-ime 430.000 kr-nik naligdlit 1969-ime 43 mill. kr-nik nalekalersimáput, tássa taimatut tunissartagkat 10-riáumingnik amerdleriarsimáput.

1950-íkut autdlartingmata Kalâtdlit-nunâne neriuítigine-karpok — kommissionip isumaliutigssíssutâne taigornekar-tut maligdlugit — ukiut ingerdlaneráne kalâtdlit nangminerssortut niuvertarfiutekalerumártut ilâtigut pigingnekati-gidlutik. taimale pissokángitsôrpok pißutigalugo KGH-p kalâtdlinik pisissartunik sulíssússinera akerdleríngnermik, nunane avdlane pigingnekati-gidlune ingerdlatsinermut túngaviussartumik, pilersitsinaviángitduínamat. KGH-p ingerdlatsinermigut anguniagarâ kalâtdlit atautsimôrdlutik ingerdlatsinigssât. taimaingmat avdlatut iliortokartaria-karpok, KGH-vdlo 1960-íkúne maligagssiunerâ 1961-ime landsrâdimut sujúnersûtigisimassane: KGH-p niuvertarfiutaisa amigartörnek ajortut ôkátârutigalugit brugsforeningi-tut atornekalernigssât. sujúnersût maligdugo Kalâtdlit-nunâne brugsforeninge sujugdle, KGH-p sujúnersûtigissâ-tut ingerdlánekartok, pilersínekarpok. brugsforeningip táussuma KGH sule sulekati-givduarpâ, pekatigigfigdlo agsut angussakardluarpok — nauk niorkutigissat tamaisa niorkutigissaraluardlugit, taimalo iluanârnarnerussuínait kisisa niorkutigissángíkaluardlugit.

sût tamaisa atautsimut issigalugit okartariakarpok ukiut kulin ingerdlaneráne inuit atausiákât pekatigigfítidlo pilersuinerme angnertokissumik suliniartut nangminerssortut tunissartagait amerdliniardlugit. uvagutdle isumakarpugut pisiarinekartartut amerdlíssutaisa iláinait niuvertarfingnit nangminerssortunit piginekartunit tuninekartartut, tássa KGH-p tunissartagai amerdliartortuáinarmata.

ineriartornek tamána ukiune kuline tugdliussune kanok piumârnersok ássigingitsunik ardlalingnik isumakarfigine-karsínáusagunarpok, uvdlunile aggersune pißugssanik isumakulûtekarnane inûnígssak kalâtdlinit kigsautiginekartit-dugo — ámame sila nunavdlo sumíssusia pißutigalugit ing-míkut pißokartarsínaungmat — uvanga isumaga maligdlu-go g-60-ip isumaliutigssíssutâ KGH-mit kalâtdlinitdlo túngavinekartariakarpok. KGH-p kalâtdlítidlo tatigekati-

gíngneránit túngavik tamána pilersínekarsimavok — 60-íkutdlo nâneráne tátigekatigígungnaertokarneranik malungnartokángilak. kujanartumik tamána ardlaligtigut ugernarsautigssakartínekarpok, ugernarsautigssatdlo ilagait Upernavingme Pâmiunilo najugagdlit kigsautiggaluarmássuk KGH-p niuvertarfít 1974 tikitlugo sanaortugagssanik pilerssárusiânítut sanatísagai.

ajornartorsiulíngínigssak Kalátdlit-nunâne aningaussarsiornikut ajunârutekarsínaunermik ilakarajugtak nálagaufingmit isumagiuartariakásagunarpok, 1970-íkutdlo ingerdlaneráne KGH Danmarkime sumutdlünít inigssínekásagaluarpat suliagssap tamatuma nâmagsiniarnerane pekataussariakarpugut.

niorkutigssiornek

niorkutigssiorníkut 1960-íkúne ineriartornek kingumut kiviásagáine erkáingitsörtariakángilak angnertümik íssingnerulernera. sikokartarnera 1963-imít ima angnertusiartortigaok neriuítiginartariakardlune sikokarnerpauvfigssak 1960-íkut ukiuine kingugdlerne nagdlernekarsimassok. imâne nunamilo teknikíkut atortut angnertuseriaraluakissut 1960-íkut nâneráne kalátdlit sârugdligtait 1962-ime pissarinékartunit 44 procent migssiliortunik ikingnerúput.

nunane íssigtune aningaussalíssarnerit tamarmik ajunârutaorujugssuarsínaunerinik okauserinekarajugtut ersserkekissumik ugernarsarnekarpot. tamatumunga pekatigittidlugo ineriartorneup takutínguatsiarpâ avatâne aulisalernigssap, angnerussunik pingârtumik kilisautinik angatdatekardlune, tuaviúrtariakalernera erkortússok. nunane avdlamiut kilisautaisa Kalátdlit-nunâta avatâne inuiakatigíngnit tamalânit pissunit aulisarfiginekarsínaussume pissarissartagait isúmap erkortúneranut áma ugernarsautiggsáuput, tamâname ukiup atautsip ingerdlanerane sârugdligtarinekartartut 400.000 tonsit migssiliortuarpaít — kalátdlidle pissarissartagait ikiliartuinarpot. taimaingmat angussavut pitsaujungnaerdluiúarpot, niorkutigssiorfingne pigssarsiariissartagkavut ikiliartordlutik, tamatumúngalo pekatigittidlugo silarssuarne tamarme akigititaussut migdiartokalutik tamatuma kingunerá 1960-íkut agfâne ki-

ngugdlerme sârugdlingnit niorkutigssiat kerititat Kalâtdlit-nunânit pissut niorkutigssiornerme aningaussartûtinik tamarmiussunik matussíssutausínáungitsunik akilersitdlugit tuninekartariakarnerat.

pitsaussumik angussakarnigssamut pingârutekartojujugssuvok niorkutigssiorfit nunamítut atordluarnekarnerat — Kalâtdlit-nunânilo niorkutigssiorfit atortue sule ôkâtâkâtárnekarput niorkutigssiagssanigdlo amigautekartuardlutik. nerüütigisavarput ajornartorsiu tamána anigornekumârtok kilisautit atugaujartuínarnerisigut. sanaortugagssanik pilerssârusiat mána tikitdugo suliarinekarsimassut najorkutaralugit 1970-íkut agfâne sujugdlerme tamána angune-karsínaussugssauvok. sulivfigssuit atordluarsínaussúngordlugit agdlilernekarnere taimaníkut nâmagsinekarsimásáput, numame sulivfit, numame isumagingnigfit angatdlatit-dlo amerdlássusê ingmingnut nalerkutilersimásavdlutik. 1970-íkut agfâne kingugdlerme takunekarsínaulisaok niorkutigssiorfit kanok atordluarsínautiginerat, aitsâtdlo taimaníkut aulajangernekarsínaulisaok tamána túngavigalugo agdlilerissokarsínaunersok.

ingmíkôrtok atausek erkarsautigalugo 1960-íkut ukiut ku-lit ingerlaneráne iluagtitsiviorujugssuarput. kapisigdlit aitsât taima amerdlatigalutik Kalâtdlit-nunâta imartaine tákusimârput. nuánârutigñarniartigo kalâtdlit aulisartut kapisigdlit mänamat nunane avdlane iluanârutiginekartarnerat misiglârmássuk. tunissat tamarmiussut akîsa 20 procentnínik kapisigdlit kalâtdlit aulisartuisa aningaussarsíssutigissarpait, sârugdligitdle pissarinekartut ikileriarnerat píssutigalugo aningaussarsiat migdleriartarneránut kapisigdlit akê matussíssutaunek saperput, tamatumane numame niorkutigssiorfit aulisartudlo erkarsautiginekarput, píssutigalugo nunakarfik atausek kakutiguinak iluagtitsinermit ajutôrnermitdlo atautsíkut erkornekartarmat.

K'ekertarssúp tunuane rejerniarnek isumavdluarnartumik ineriartorpok, 1960-ime pissarinekartut 1400 tonsiussut sisamariáumingnik amerdlássusekalermata 1969-ime 5800 tonsíngoramik. rejedllo pissarinekarsínaussut amerdlanerpauvfigssát sule angunekarkajarsimagunángilak. kigdlekarfiup avatâne rejekarfit aitsât piniarfiginekalártalerput —

tamânilo inuiáitaok avdlat aulisartue āma piniarsínautitáuput. unangmigdlernek angertusiartortuáinaraluartok rejet kalâtdlit niorkutigssiait pitsáussusē píssutigalugit pisiariumanekardlualerput. tamána píssutigalugo rejenik niorkutigssiornérup aningaussatigut iluanárutaunigssâ neriuarto-karpok. nautsorssútit ilänériardlutik amigartôrutitakarnek ajorput. taimáikângat aulisartut angertûmik sivnekartôruti-sissarpot. ukiune kingugglerpâne agdlilerinerit nãmagse-riarpata atortutdlo ôkâtâkátárnekernerat nãmagseriarpat aulisartut kingumôrdlutik sivnekartôrutinik pigssarsissaler-nigssât kularutigissariakángilak.

Kalâtdlit-nunâtale kujatâ'tungâne niorkutigssiorníkut ukiune aggersune angussagssat nalorninartulerujugssüput. 1963-ip kingornagut íssingnerulernera píssutigalugo aulisar-nek mingnerulerpok, 1968-ivdlo kingornagut tamâne niorkutigssiorníkut amigartôrutekarane ingerdlatsinigssaraluamut sikut agsorujugssuak akornutauassarpot. taimáikaluartok ukiune kuline tugdliussune tamâne niorkutigssiarine-karsíauussut amigartôrutáungitsumik ingerdlánerekarnigssânik ôkâtârissarnivut nangísavavut.

piniartut niorkutigssiorníkut ingerdlatsinermingne periarifigssarissait 1960-íkúne agsut avdlángorput. tamatuma nalâne orssut tinguitdlo niorkutigssiarinekarnerat taimaití-tariakarsimavok. āma inuiakatigít tamalât canadamiut piniartausínik issornartorsiornérat puissit amîsa atorumanê-rúnigssânik sujôrasârinentalik píssutigalugo puissit amîsa akîsa mingnerujualernigssât ilimanarsigaluaropok. 60-íkutdle nálerneráne puissit amîsa akê silarssuarne tamarme akigítinekartut agdleriarkigput. tamána kalâtdlinut piniartunut agsut iluakutauvok, pingârtumik 1967-ip kingornagut puissit amînik tunissakarnerme iluanárutaussartut tamarmik piniartunut túniúnekartalermata. agdläme piniartut 1968-ime 1969-imilo puissip atautsip amiata 1960/61-ime akiata pingasoriautânik pigssarsíput. ukiutdle kulit ingerdlaneráne puissit amê amerdlássutsimíkut ássigíngítarput ukiumut ilâne 35.000-iugângamik ilâne 60.000-iussaramik. tamána piniartut aningaussarsiorneránut súniutekartakaok.

kalâtdlit nuname inûtigssarsiutât tikíparput. savautigdlit 1966-ime tunissait savârkat 24.200 tokúnekarpot. tamatuma

kinguníngua ukiúnerane ajunârujugssuartarnerit ilât pivok, savatdle 1966-ime amerdlássutsitik kingumut angujartorpait. ilimanardluarsíauvok savat 1970-íkúne amerdlanerpauvfigisínaussamigtut nautsorssútiginekartutut 60.000 migssiliortunik amerdlássusekalerumártut. taimaingmat kálâtdlit savautigdlit isumavdluakánersínáput, angussatdle pitsaussúsagpata savat arnavíssat kanganit pitsaunerussumik párinekartariakarput. maligtarissagssak savautilingnit sujúnersútiginekarsimassok landsrâdimit ministerekarfingmiunitdlo akuerssíssutiginekariarpát savautekarníkut pitsaussumik ingerdlatsinigssak kularnarungnáisaok.

niorkutigssiornek atautsimut issigalugo okartariakarpu-gut ukiune kuline kângiútune aningaussarsiorníkut angussat nâmiginángitsüssut. kálâtdlit avámut tunissait 1960-ime 32 mill. kr-nik nalekarput 1969-imilo 68 mill. kr. migssiliordlугit nalekardlutik, ingerdlatsinermile amigartôrutit atautsimut katinerat angnertuseriarujugssuarpoк niorkutigssiorfit amerdliartuínartut sanaortornekarnerat píssutigalugo. aulisagartarinekartartut ikileriarnerat silarssuarmilo tamarme akigititaussut migdleriарnerat tamatumunga píssutáput. 60-íkut autdlartilârmata amigartôrpatsdlárnek ajoraluarpu-gut, amigartôrutaussartudlo amerdliartuínaraluartut 1970-íkut isumvdluarfígikánerpavut, ilimagalugulo kingumôr-dluta amigartüsaerumártugut — taimale píssokásagpat niorkutigssiornek nautsorssútiginekartutut angnertuseriartaria-karumârpoк niorkutigssianutdlo silarssuarme akigititat ukiune kingugdernisut agdliartuínartariakarumârput imalünít ápariarkingitsôrtariakásáput.

angatdlánek

angatdlánek 1960-íkúne agsut sujuariarfiuvok. 1950-íkúne Kalâtdlit-nunänut Kalâtdlit-nunänitdlo angatdlánek umiarssuit ilaussartautit atordlugit angnertusilernekarpok. 1960-íkut autdlartínartut umiarssuit atordlugit angatdlánek pisokauvatdlálerpok Kalâtdlit-nunänut Kalâtdlit-nunänitdlo tingmissartarnerup angnertümik ingerdlánekalerneratigut, ämalo Kalâtdlit-nunäne tingmissartitsissokartaler-neratigut. — mäna 1960-íkut nâneráne okautigisínauvarput tingmissartitsissarnerup autdlartisimarkâlernerane

ajornartorsiutit ajugauvfiginekarsimassut, tingmissartortit-sissarnerdlo Kalâtdlit-nunâne atornekardlualersok. ukiune kingugdlerne ineriartornek 1970-íkúne ingerdlánekáinásag-pat — sôrdlo tingmissartumít nuna issigisínáungíkaluardlu-go tingmissartortarnek atornekalerpat — Kalâtdlit-nunâne ilaussut 1970-íkut kerkáne Danmarkimisungajak kinguartüngítartigalune ingerdlánekartálisáput.

ineriartornerup kanok súkatigisimanera kisitsisitigut pâ-sinekarsínauvok. Kalâtdlit-nunâliartut Kalâtdlit-nunânitdlo angalassut 1960-ime 8400 migssiliorpait; táuko 30 procentê sivnekartut umiarssuarnut iláuput. ilaussut 1969-ime 27.000-íngorsimáput; táukulo iláinárangue, 1500 migssiliortut umiarssuarnut iláuput — umiarssuarnutdlo ilaussartut 1970-íkúne sule ikingnerulísangatínekarpus.

Kalâtdlit-nunâne tingmissartortitissarnek 1960-ime aut-dlarnernekarpok canadamiut tingmissartuinik KGH átar-tormat. ukiup sujugdliup ingerdlanerane ilaussut 5600 Kalâtdlit-nunâne angatdlánekarpus. angalassartut amerdleru-jugssuarmata Kalâtdlit-nunâne tingmissartortitsekatiqít pi-lersínekarpus, táukulo 1965-ime Sikorsky-helikopterinik pi-negasunik pisinerat angnertôrughugssuarmik sujuarierneruvok. helikopterit atornekarneráne ajornartorsiutinik sôr-nguname áma nâmagtûgagssakaraluarpok, ajornartorsiutit-dle 1960-íkut nânéráne ajugauvfiginekarsimánguatsiarpus. 1969-ime Kalâtdlit-nunâne angalassut katitdlutik 62.000-iussut ilait 28.000-it helikopterinit angatdlánekarpus. angat-dláníkut ineriartornek tamána kularnángitsumik Kalâtdlit-nunâne maskinat atordlugit niorkutigssiornerup atugaujar-toneranuit agsut ilapigtûtauvok. áma kingorârtigssat niorkutigssatdlo avdlat tuaviortumik nagsiúnekartariakartut tingmissartunik agssartornekatalernerat angnertunerujar-tuínásagunarpok, ukiut kulis tugiðliussut ingerdlaneráne niorkutigssátaok tingmissartunik agssartornekatalerpata Kalâtdlit-nunât Danmarkilo ingmingnut kanigdlineruju-mârput.

umiarssuarnik agssartuinik áma angnertuseriarujugssuarpok. 1960-ime umiarssuarnik Kalâtdlit-nunânut agssartugkat katitdlutik 52.000 tonsíuput 1969-imilo 110.000 tonsi-nik amerdlássusekalersimavdlutik. umiarssuit angnerujar-

tuínartut kanganitdlo akulikínerussumik nunakarfingnut ti-kítartut atordlugit agssartuinek isumaginekarpok. 1970-íkúnut isernivtíne ilisimassariakarparput mána tikitdugo agssartuissausek nalivtínut nalerkúknungnailermat ilátigut píssutigalugo ukiut ardlakángitsut kângiúnerisigut umiarssuit agssartütigssat námagtut pigssarsiarinek ajornarsí-sangmata. tamatumúnga túngassut pingárutekartut ukiune ardlalingortune sulíssutigisimavavut. umiarssuit pramer-ssuarmik usissut atordlugit pajugtuissarnigssak mánamut periausiusunit avdlauvduínlartok nûgfigigssamálersima-galuarpalput. ukiunile kingudlerne sikokarujugssuartar-nera píssutigalugo nangálerpugut. taimaingmat 1970-íkúnut isernivtíne aulajangerpugut agssartuissausek sule nutaune-russox unit-load systemimik tainekartartok atulerumavdu-ko. taimatut agssartuissarnerme umiarssuit usilersornekar-tererat usingiarnekartarneratdlo angnertümik sivikitdli-narane sulissorinekartartútaok agsut ikilisáput.

Kalátdlit-nunáne sinersornerme ukiut kulin kângiútut ingerdlaneráne „Julius Thomsen“ áma „Tikerák“ avdlanik taorsernekarpot „Kunünguak“ KGH-vdlo nangminek inug-takartitdugo átartugá „Disko“ atugauermata. arkit mar-dluk aternik avdlanik mardlungnik taorsernekarpot, taor-taussutdle sujulimingnit amerdlanerujugssuarnik ilaussokarsínáput. 1960-ime sinerssortautinut ilaussut katitdtlik 3800 migssiliordlugit amerdlássusekartut 1969-ime 34.000 migssiliordlugit amerdlássusekalerput. tamatuma saniatigut igdlokarfít ingmingnut kanigtut akornáne angatdlássinek angnertusilernekarpok „Táterák“ áma „Tügdlik“ atordlugit, táukunúngalo ilapigtútáuput igdlokarfít pigissaisalo akor-náne atornekartut umiarssuárkat pisokalissörtut taortait.

agdlagkat isumaginekarnerisigut Kalátdlit-nunát Dan-markilo 1960-íkut ingerdlaneráne ingmingnut kanigdleriar-put. nagsiúnekartartut ássigíngitsut sapíngisamik ássigíárt-túngortínekarpot, akigititaussutdlo ingmíkut ítut ardlakángitsut erkarsautigísángíkáine ássigíárt-túngortínekarpot. ag-dlagkat Kalátdlit-nunánukartut tingmissartúkôrtitat tapiat atorungnaersínekarpok, pôrtugkat tingmissartúkôrtitat ki-simik tapekartínekalerdlutik. 1960-íkut nálerneráne umiarssuit nunap iláinalaránguanut angalassarnerisa naláne ag-

dlát agdagat ima amerdlatigissarput ilānēriardluta tingmissartunik agdagáinarnik usissunik autdlartisissariakartardluta. 1960-íkut autdlartisimalermata agdagat Kalâtdlit-nunānut Kalâtdlit-nunānidlo agssartugagssat sapâtip akúneranut kílunik ardlakángitsuínarnik amerdlássusekar taraluartut 1969-ip nálernerane sapâtip akúneranut 15 tonsit migssiliortalerpait. ineriarornek taimáitok nangísagpat, tai-másagunarpordlo, ilimagissariakarparput 1970-íkut autdlartisimalâlerpata akugtúngitsumik Kalâtdlit-nunānut Kalâtdlit-nunānidlo tingmissartortsissarumârtugut agdagáinarnik nagsatakartunik.

sulekatigîngnek

kalâtdlit 4000 sivnekartut KGH-me sulekatigigavtigik kalâtdlinut atassorujugssûvugut. taimaingmat kalâtdlinit pâsinekarnek, sulekatauvfiginekarnek aulajangêkatauvfiginekar tarnerdlo uvavtínit tupingnágitsumik anguniagáuput. tai-máikaluartordle kalâtdlit taimatut angussakarfiginiarmerine kanok iliusekartariakarpugut. tamatumúnákútaok 1960-íkut isumavduarnartunik angussakarfiúput. samarbejdsudvalgit — sulekatigîngnek pivdlugo ingmíkut atautsimítartut — aulisarnerme savautekarnermilo sulekatigîngnerme atautsimítitaussartut sulivduarsimáput. 1961-ip kingorna igdlokárfti pigissaisalo atautsimut ingmíkut atautsimítitagait atulersut KGH-p kísalo igdlokárfti pigissaisalo ingmingnut atássutekarneráne agsut pingârutekarput, ilaussortat tássaueruvdlutik pekatigîgfít kinigait kommunalbestyrelsímutdlo ilaussortat. niorkutigssiornerme sulekatigîngnek 1969-imít tutuviginarnerussumik túngavekalerpok sivnekartórutit avguarnekartalerpmata. ajoraluartumigdle niuvertarfít taimatut árkigssüssiviginekarsíausimángitdlat. niorkutigssiornek sulekatigîgduardlune ingerdlániartariakarpo. tai-maingmat tupingnaranilo tupâtdlautigssauvok 1967-ime Narssame, 1960-íkut ingerdlaneráne tamarme sulekatigîngnek pivdlugo maligagssausummik sulivfiusimassume, sulivfigssuarne ingmíkut atautsimítartut sujúnersuissartússut pilersínekarnerat. atautsimítartut tássáuput niorkutigssiagssanik tunissakartartut kinigait sulivfigssuarmilo pissortau ssut. táuko sulekatigîgduardlilik uvduínarne niorkutig-

ssiornerme ajornartorsiutit tákútartut tamaisa árkingniartarpait sivisunerussordlo erkarsautigalugo pilerssárusrusior-tardlutik. ukiut kulin matuma sujornagut KGH-mit sujúner-sütingekarluarpok KGH-p ingerdlataine sulekatigíngnek pivdlugo ingmíkut atautsimítartunik pilersitsinigssak itigartitsíssutiginekardlunile; kísamile 1969-ime sulekatigíngnek pivdlugo ingmíkut atautsimítartut pilersínekarnigssát pivdlugo isumakatigíssut piviussúngortísinausimavarput.

igdluínarsiordlune aulajangíssarnertigut sulekatigíngnek pilersínekarsínáungilak, sulekatigíngnermilo tamarme pásekatigíngnek pissariakarpok, tamatumanile aulajangíssarne-rit kisimítldutik námángitdlat. pingárnerpaussok tássa sulivfingme ajornartorsiutit pivdlugit uvdluínarne sulekati- gíngnek. tamána pivdlugo tamákunúnatigut uvdlune aggersune árkingniagagssarpálugssuakarpugut, sulekatigíngner-dle 1960-íkúne angusimassarput iluakutigalugo kalátdlit inútigssarsiortut kalátdlitdlo sulekativut 1970-íkúne angne-russumik pásekatigíngnialísáput súniutekarnerulísavdlutik aulajangékatausínaunerulísavdlutigdlo.

Kalátdlit-nunáne najugagdlit atugarigsárnerat 1960-íkúne angnertümik agdleriarpok. tamána tupingnágitsumik teknikimut, aningaussarsiornermut inugtudlo inúnermut túngassutigut ajornartorsiutausimavok. teknikimut aningau-ssarsiornermutdlo túngassut angnermik Danmarkip nangmagagssarisimavai, inugtudle inúnerup ineriartortínekar-nerane ajornartorsiutaussut ámátaok taimatut ajornakusôr-tigaluartut kalátdlit nersortariakartumik píkoríssusekar- dlutik ajugauvfigisimavait suliagssatdlo ingmingnut túngas- sortait námagsisimavdlugit. ineriartornek 1970-íkúne na- ngínekásao, ukiunilo tugdliussune kuline suliagssat sujuli- ne suliagssaníngarnit okínerunaviángitdlat, ukiut nikínerá- ne avndlángûtinik pissokarnaviángingmat ineriartorneruv- dlünít ingmíkôrtuanik nutâmik autdlartítokarnaviánging- mat. 1960-íkúne autdlarnernekarsimassut 1970-íkúne námagsinekásáput. ukiunísaok aggersune kigsautigissat, ilí- niartitsinerup súkássusia, kanok aningaussalíssutigssakarti- ginek teknikíkutdlo pisínáussusek erkarsautigalugit pissa- riakartásao suliagssat kalátdlinut kanok pingárutekartigi- nerat najorkutaralugo tugdleríártásavdlugit; taimailiortar-

nigssardlo ajornakusôrtuartugssauvok. taimáikaluartok kularutigissariakarunángilak niorkutigssiornerup ínugtaussut tamarmik ingmingnut napatínigssânut kanok pingârutekar-tigíssusia kanganit sule ersserkingneruvdlune sarkúmerumârtok. ínugtaussut periarfigssaussutut aulajangersarsimassait najorkutaralugit niorkutigssiornerup ingminut akiler-sínauvdlune ingerdlánekalersínaunigssânut avkutausínaussut inuit tamarmik ikiokatigñgnerisigut navssâriniartaria-karput. suliagssak tamána pingârtorujugssûvok, inûtigssasiutiningme ingmingnut akilersínaussunik ingerdlatsinek kisiat túngavigalugo ínugtaussut atugarigsâriartorsínaung-mata.

København, 30. december 1969.

Hans C. Christiansen.

ilángússak 2

Kalâtdlit-nunâne sulivfexarfít angnerssât sulissuisa 10 % - ïnai nunalisitaussut

KGH Kalâtdlit-nunâne sulivferujugssûvok. inugpagssuit ingmíkortortaine ássigíngitsune sulissorinekarput.

sulissússut amerdlanerpât niuvernerme, niorkutigssiornerme angatdlássinermilo sulissorinekarput ikigtuaránguit-dlo kisimik sujulerssuinerme sulissunut nautsorssünекарси-nauvdlutik. malugilertornartok tássa KGH-p nunalisitanik sulissukíssusia, taimâgdlât 10 % sivnerile 88 % migssiliortut tássauvdlutik nunalisítáungitsut Kalâtdlit-nunânilo nunakavigsut.

pilersuinerme tássalo pisiniarfingne, kuerssuarne, igfior-fingne, niuvertorusekarfít pisiniarfine, perkumausivekar-fingne (depoter) tankekarfingnilo, kísalo umiarssuit isumaginekarneráne usingiarnekartarneránilo sulissússut amerdlanerpât nunalisítáungitdlat tássa 1.250 — 1.350 kalâliugamik nunalisitat 85-iuvdlutik. KGH-me pisiniarfíup pissortaisa 16-iussut ilait arfinigdlit nunalisítáungitdlat táukulo tamarmik Danmarkime ilíniartarnertut lærlingiuvdlutik ilí-niarsimassüput.

pisiniarfingne afdelingsbestyrerinit, kuerssualerissunit assistentinitdlo 40-t sivnekartut nunalisitáungitdlat 20-tdlo sivnitsiánardlugit nunalisitauvdlutik. sulissut avlat igdlokar fingne pisiniarfingne pisiniartitsissut il. il., kuerssuar- miut agdagfingmiutdlo tamarmik nunalisitáungitdlat kaitdlutik inuit 630-t migssiliorait.

táuko ilait amerdiartiúnartut tássáuput fagimik ilíniagakarsimassut lærlingitdlo. mäna Kalâtdlit-nunäne handelime pisiniarfingne agdagfingnilo iliniartut 120-t sivnersimavait.

KGH-p Kalâtdlit-nunäne igfiorfit kulin ingerdlatarai, táukunángá tatdlimat kalâtdlimik pissortakarput igfiortunitdlo 14-iussunit mardluk kisimik nunalisitáuput. táuko saniati-gut mäna igfiorfit tatdlimanik lærlingekarput kalâliussunik. igfiorfingne sulissut sivnere ilátigut pisiniartitsissússut 37- úput tamarmigdlo kalâliuvdlutik.

niuvertorusekarfingnik pilersuinerme 400-t migssinge sulissorinekarput tamarmik nunalisitáungitsut.

tankekarfingne aumarssuarnigdlo tunissivingne inuit 70-it migssinge sulissorinekarput.

inuit matuma sujulíne taigornekartut atautsimut issiga-lugo ukioč tamákerdlugo sulivfekardlutik atorfekartutut issigissariakarput, pilersuinermile äma inokarpok ukiup iláinátigut sulivfekartartunik.

niorkutigssiornerme — teknikimut túngassune pissortakarnermilünít — sule nunalisitat sulissorinekartuaratdlartariakásáput nunakarfingne pinekartune suliagssamut nä-magtumik ilíniarsimanek pisínaussagssatdlo avlat sule amigautaungmata.

Danmarkip iláne sumilünít niorkutigssiornek nuták autdlartisagaluaráine äma taimaitdluínásagaluaropok. igdlokarkarfingme nunavdlünít iláne aulajangersimassume 30—40.000-inik inulingme niorkutigssiornek nuták autdlartínekágpat inuit ingmíkut pásisimassagdlit autdlartítariakásáput nunap ilânit avdlamit pissut.

pissortat teknikimigdlo suliakartut, sôrdlo fabrikime pi-ssortaussut, maskinmesterit ássigissaitdlo nunalisitat 22-t fabrikekarfingne atorfekarput. fabrikine formanditut atorfekarput nunalisitáungsut 26-t nunalisitatdlo 16-it ukioč

tamákerdlugo sulissartut ämalo nunalisitáungitsut tatdlimat nunalisitatdlo arkanigdlit ukiup ilainâ sulissartut. maskinalerissutut, aglagfingmiutut suliagssakarfingnilo avdlane sôrdlo nerissarfingne ukiock tamât sulivfekardlutik atorfekarput nunalisitáungitsut 34-t nunalisitatdlo 23-t.

aulisarnerme savalingmiormiut kavdlunâtdlo aulisartue kavsigssuit sulissüput. kisiänile angutit arnatdlo igdlokarfingne niorkutigssiorfingne niuvertorusekarfingnilo pissat suliarinekartarfine sulissüssorpagssuit tamarmik nunalisitáungitdlat. sulissut ukiup kanok ilinera aulisagakássusialo maligdlugit ikilisardlutigdlo amerdlissarput. nautsorssütingekarsíauvok inuit 300—400 ukiock kaujatdlagdlogo sulivfekartuartut, aulisarfiuvdluarneratale nalâne inuit 1.500 sivnekartut sivisunerussumik sivikinerussumigdlünít sulivfekartardlutik.

aulisarfiunerata nalâne sulissokartarnek ukiock kaujatdlagdlogo sulissokartarnermut nautsorssoráine avguakatiggsitdlugo Kalâtdlit-nunâne niorkutigssiornerme nunalisitat 100-ngajait sulissorinekarput avguakatiggsitdlugule nunalisitáungitsut 1.300-it sivnekartut sulissorinekardlutik.

Kalâtdlit-nunâne nangminerme umiartornerme — sinerssortautit, agssartütit, angatdlássíssutit il. il. — 250-it migssinge sulissorinekarput táukunángalo 20-t migssiliordlugit nunalisitauvdlutik. suliagssanut tamanut avguarsimáput, umiarssuárkat pujortulérkatzlo nálagai, akugtut, maskinmesterit, motorilerissut, piligtat umiarssuarmiutdlo. nunalisitáungitsut sinerssortautine atorfekartarnerat ukiut ingerdlaneráne iliniartitaussarneránut pingârutekardluartüsíavok.

umiarsualivekarfingne nunalisitat kult nunalisitáungitsutdlo tatdlimat umiarssualivilerissutut atorfekarput nunalisitáungitsutdlo 400-t migssinge usingiainerme usilersuinermilo il. il. sulissorinekardlutik.

„sujulersornekarnerup“ tungâtigut tainekarsíauvok handelschefit pissortatdlo avdlat 17-it nunalisitaussut sisamatdlo nunalisitaunatik, aglagfingmiunitdlo 150-it migssíssáinit 80-it sivnekartut nunalisitáungitsut 60-itdlo mig-

ssiliordlugit nunalisitauvdlutik. „sujulerssornekarnermik“ okarnerme erkaimassariakarpok niuvernerme, niorkutig-ssiörnerme umiartornermilo pissortat pinekarmatátaok. niu-vertorutsit 60-it migssigissait atausek kisime pínané tamar-mik kaláliúput ámaló agssagssoríssanik sulissartut 30—40-t nunalisitáungitsut sulissorinekardlutik.

agdragkerivekarfingme nunalisitat 12 atorfekarput, naut-sorssútiginekarsínauvdlunile nunalisitáungitsut 35-t migssi-nge ukiok tamát sulissardlutik atorfekartut. igdlokarfingne ardlalingne niuvertorusekarfingnilo agdragkerinek nunalisitáungitsut nunalisitatdlünít amerdlanertigut KGH-me su-liamingnut avdlamut ilángutdugo isumagissarissarpât.

nunalerinermik misiligaivfingme kavdlunát nunalisitat arfinek pingasut atorfekarput tugtútekarfingmilo norskit tatdlimat. táusuma saniatigut kalátdlit lærlingit ukiuvdlo ilainágut sulissartut ardlagdlit sulissorinekarput.

Kangerdlugssuarne tingmissartut mítarfiáne nunalisitat 60-it migssigissait nunalisitáungitsutdlo amerdlángitsut atorfekarput, amerdlássusiatdle ukiup ingerdlanerane avdlángorartuartuvok.

matuma sujulíne taigornekartune sulissússut København-ime handelekarfingme agdragfigtainilünít sulivfekartut ámaló umiarssuarne Atlantikúkörtautine inugtaussut ilán-gúnékarsimángitlat. tamaisa nautsorssútigalugit KGH Kalátdlit-nunáne sulivfingne ássigingitsune sulissokarpok nunalisitanik 420-t migssiliortunik ukiumutdle avguakai-gigisitdugo kalátdlit 3.600—3.800 sulissorinekardlutik amerdlássusiat ukiup ingerdlanerane avdlángútekartartumik. taimailivdlune KGH-me atorfilik atausek nunalisitaugângat avguakatigisitdugo kulingiluat kaláliussarput.

nuánersuvok takuvdugo uvdlumíkut kalálerpagssuit KGH-me pissortatut atorfekalerérsimassut, mánákutdlo ilí-niartitaunerup ingerglassup kingunerissânik sule kalátdlit amerdlanerussut atorfít pissortauvfiussut tigórásavait pior-sainerme akissugssáussusekarfiussut.

ilángússak 3.

KGH-me atautsimut aningaussartütít sūpat?

KGH-p aningaussartütai amerdlanerpát ingmíkörtortap sulivfiuvdlünít aningaussartortúsímassup nautsorssútainut ingerlatínardlugit ilángúnekartarpot. ássersútigalugo tainekarsíauvok niorkutigssanik Kalátdlit-nunäne pisiniarfingnukartugssanik pisiortornek pilersuissekarfiup aningaussartütigissarå. arnat rejelerissut akgissarsiait sulivfigssúp sulivfiata aningaussartütigissarpai. umiarssuit Atlantikúkörtautit sinerssortautitdlo inugtaisa akgissarsiait angatdlánermut ingmíkörtortakarfiup aningaussartütigissarpai.

handelivdle nautsorssútaine aningaussartütít ilait sulivfingnut atausiákánut pigitínekarsínaussángitdlat — pilersuissekarfingmut, agssartuinermut, niorkutigssiornermut, nunanut avdlanut tunississarnermut il. il. aningaussartütíme tamáko sulivfekarfingnut ardlalingnut túngassússarput, tássa imáipok ingmíkörtortakarfit ardagdlit tamarmigdlünít atautsimórdlutik aningaussartütait. aningaussartütít tamáko handelip nautsorssútaine „atautsimut aningaussartütinik“ tainekartartut ukiup ingerdlanerane kontomut atautsimut katerssorkekartarpot ukiordlo nágângat migssinger-suivdlune nautsorssuinek túngavigalugo ingmíkörtortat atausiákát ingerlatinsinermut nautsorssútáinut avguarnekartadrlutik. ingmíkörtortat „atautsimut aningaussartütinik“ avguaiviginekarneráne túngaviginekartarpok ingmíkörtortat atausiákát suliniarnernik atautsimut aningaussartütinik aningaussalernekarsimassunik ukiup ingerdlanerane iluakutiggingnísimássusat.

sôruname taimatut „atautsimut“ aningaussartütít atausiákát tákúnere tamaisa aningaussartüt avguarérnekartarsínáusagaluarpok, kisiánile pivfigssaiarnáinarane akisôrujugssüsaok āmaló aningaussartütít ardagdlit tungaisigut ukiumôrtumik avguáussissarnertut erkukánertigissumik avguáussinek ajornásavdlune.

handelip 1969-ime aningaussartütigssatut nautsorssútigissaine „atautsimut aningaussartütít“ 48 mill. krûnit sivnit-siardlugit amerdlássusilernekarsimáput. amerdlakingmatalo aperiumassokarsíauvok sumut atornekásanersut. piártumik

okautigilertoriartigo 48 mill. krûnit táuko tamarmik „atautsimut sujulerssorneknermut“ atornekásángingmata, nauk sulivfekarfik handelitut ítok taima angertutigissumik sia-masigtigissumigdlo ingerdlássarpagssuakartok, pisiniarfe-
karfigpagssuakardlunilo niorkutigssiorfigpagssuakartok
angertûnik sujulerssuiníkut aningaussartûtekartugssaugaluartok.

atingaussartûtit tamarmik (448,5 mill. kr.) „atautsimut aningaussartûtit“ (48,2 mill. kr.) tamákerdlutik 10,7 %-iat.

„atautsimut aningaussartûtit“ táuko mardlungnut ássig-
ngitdluínartunut avigisimáput:

1. atautsimut ingerdlatsinermut aningaussartûtit ukiup nâ-
nerane ingmíkôrtortanut atausákânut avgúáunekartartut.

atautsimut ingerdlatsinermut aningaussartûtit 15,8 mill.
kr. (tamákerdlutik 3,5 %-iat).

angatlatit pajugtûtit	3,4 mill. kr.
Kalâtdlit-nunâne igdlûtinut	2,8 mill. kr.
pujortulérkat parámítidlo	1,9 mill. kr.
atortut agssakâssugdliit (bílit, trucksit il. il.) ..	3,7 mill. kr.
igdlorssuit aserfatlagtailinerat	2,6 mill. kr.
Københavnme handelekarfiup ingerdlánera ..	1,4 mill. kr.

ingerdlatsinerme aningaussartûtit tamáko píssaríneru-
nigssak sujunertaralugo atautsimut aningaussartûtitut ag-
dlagtornekartarput ukiuvdlo nânerane ingmíkôrtortanut
ássigíngitsunut ukiup ingerdlanerane „ísumagingningner-
nik“ aningaussartûtit tamáko atordlugit akilernekarsima-
ssunik atuisimassunut avguarnekartardlutik. sôrdlo ásser-
sûtigalugo angatlatinut pajugtûtinut aningaussartûtit
angatlatit niuvertorusekarfingnit igdlokarfingnut niorku-
tigssigssanik agssartuineráne igdlokarfingnilo kuersuar-
nit niorkutigssanik agssartuineráne atornekarsimassut nior-
kutigssiornerme ingmíkôrtortakarfingmut pilersuvekar-
fingmutdlo avguarnekartarput.

2. Kalâtdlit-nunâne Københavnmiilo atautsimut sujulers-
ssorneknerme aningaussartûterpiait.

atautsimut sujulerssorneknerme aningaussartûterpiait.

Kalâtdlit-nunâne	17,4 mill. kr. (3,8 %)
------------------------	------------------------

Københavnme	15 mill. kr. (3,4 %)
-------------------	----------------------

katitdlugit	32,2 mill. kr. (7,2 %)
-------------------	------------------------

atautsimut sujulerssornekarnermut aningaussartúterpiait sujulerssornekarnermut aningaussartúterpiait sujulerssornekarnermut aningaussartútivít saniatigut ilakarpútaok ingerdlatsinermut aningaussartútunik ardlalingnik pissortakarfiup sujulerssornekarfiuvdlo ámaló ingerdlatsinermut ingmíkörtortat ássigingitsut atautsimôrússáinik. ilátigut tássáuput Københavnime agdragfekarfingme aningaussartütít, tamatumane pinekardlutingtaok igdlunut akiliutit, nalikitdiartornerit aningaussalíssutausimassutdlo erniait, agdragfit evkiarnekartarnerat, pigártokartarnek kísaló káumar-sainek kiagsainerdlo. handelivtaok pigissanut auláikaussunut akilerárutit akilertartugssauvai inútigssarsiornermut sulivfekarfiugame, ministeriatdle taimailiornek ajorput.

handele isumagissagssarpagssuakarmat Københavnime Kalátdlit-nunânilo sulivfekarfigpagssuit atássutekakatiging-nigssát pissariakardlune atássutekakatigingnerme aningaussartütít angnertörugssüssarput. Københavnínarmít agdragkanut Københavnimilo telefonekarnermut aningaussartütít 800.000 krúnit migssiliorpait, tamatumalo saniatigut telegraminut ássigissáiutdlo akigssaiautit pisiniarfekarfing-nut ingmíkörtortanutdlo torkáinartumik akigssaiautaussarput. áma agdragfekarnermut akigssaiautit, agdragfingne atugagssanik pisinerit, pápiarat, nákitertit il. il. duplikérínek fotokopierínerdlo atautsimut aningaussartútinit iláuput.

sivnerúput atautsimut sujulerssornekarnermut aningaussartúterpiait Københavnime ukunúnga atornekartartut — styrelsesråde, direktorekarfik direktorekarfiuvdlo agdragtekarfia, árkigssüssinermut agdragfit atautsimut akigssaiautit kitdlivdugo pissarítdlisainermik suliakartut, sujulerssornekarnermut ingmíkörtortak ilátigut mardlungnik agdragfilik, kísaló sulissokarnermut ingmíkörtortakarfik atorfinigittis-nermut agdragfilik sulissunigdlo sungiusaissarfilik áma — ilíniartitsinek kísaló aningaussakarnermut ingmíkörtortakarfik. tamatumane ilaundlune Københavnimérsut Kalátdlit-nunâñérsutdlo EDB-mik (nautsorssümik ingnátdlagíssamórtumik ingminérdlune nautsorssuissartumik) atautsimut suliarinekartarnerat.

Kalátdlit-nunâne „atautsimut pissortakarnermut nákitig-dlínermutdlo aningaussartütít“ atornekartarput Nûngme

handelsinspektorekarfingmut, igdlokarfingne sujulerssui-
nermut, tamatumane ilauvdlutik karsimut, aningaussarsia-
nut niorkutigssanutdlo nautsorssütit il. il. kísaló niuver-
rusekarfít perkumausivekarfít dlo sujulerssornekárnerat
handelip sulineranut tamarmut túngassok.

erkaimassariakarpok pissarínerunigssak sujunertaralugo
handelip isumagissagssat ardlagdlit Kalátdlit-nunäne suliv-
fekfingnut avdlanut túngassut isumagissarmagit. ássersü-
tigalugo tainekarsínauvok Kalátdlit-nunäne umiarssualivít
sujulerssornekárnerat — mingnerúngitsumigdlo taissaria-
karpok niuvertorusekarfingne amerdlakissune nalunaera-
suartauserinek KGH-mit ingerdlánekartarmat, KGH piv-
figssamut tamáko isumaginekarneránut atortagkaminut aki-
liutekarfiginekásanane.

handelip atautsimut aningaussartútaisa ilarpagssue inú-
tigssarsiornerup piorsarnekárneranut atornekartarpot pi-
ngártumik niorkutigssiornerup tungátigut handelip suliag-
ssaisa ilätut ingerdlánekartumut, ämale angnertümik hande-
lip sulivfekarfisa avdlat tungaisigútaok.

handelip katidlugit sujulerssornekárnermut akgssaiau-
tai nangminersordluti inútigssarsiornermik ingerdlatsissut
sujulerssornekárnermut akgssaiautáinut torkáinartumik
sagdliúnekarsínáungitdlat, tássame handelip niuvernerme
suliagssat isumagissagssarititaussut saniatigut inuit kagdli-
kut atugakárneránut túngassut ardlagdlit nálagkersuiner-
mutdlo túngassut nautsorssütigissariakarmagit. Kalátdlit-
nunäne Københavnimilo sujulerssornekárnermut aningau-
ssartúterpiait aningaussat atugkat katidlugit 5—6 %-iánut
nautsorssünékarput, tamáalo 1969-ime inútigssarsiorner-
mut sulivfekfingne handelimit niuvernerínarmik sangmi-
ssakárnerussunilünít ingassagissagssáungivigsutut taissaria-
karpok.

JENS D. LENNERT

Kalátdlit-nunäne nangminersordlune niuvernek

nunavtine niuvernek privatinit tigujartuárnekartariakar-
pok, taima amerdlanerit — nálagkersuissutdlo — okartar-
put. ämame tunissagssiorffit pisiniarfekarneritdlo taimáitut

sujuariartorput kigaigissagssáungitsumik, taimale sujuariartornek akissugssaussut tungānit nangānartokartínekardlune. ajornartorsiut nangāssörutekarnerdlo píssutekarpok nunavtine píssutsit danskit píssusínut ássingussúngortíniarnekarmata, igluatungátigutdle kigsautiginekardlune tamáko ingerdlatat sapíngisamik kalátdlinit tigúminekarnigssait.

kigsautigissat táuko mardluk atautsíkut anguniarnigssát ajornakusúsagunarpok, píssutigalugo taimatut ingerdlatsinigssamik danskit sungiusimassakarnerujugssúngmata uavgutinut nalerkiutdlutik. tamánalume píssutauvdlune sulivfekarfit niuvertarffitdlo amerdlanerujugssuit danskinit tigu-miarnekarput. tamatumúnga iluarsíssausaússutuauga-luarpok kalátdlit danskisut pikorigtigissúngortíniásavdlugit, tamáale kanok angusínaunerigput amerdlanerussut akíssutigssakartínek ajorpát.

nangminerissamik pisiniarfekarnek.

ukiut 20-t kingugdlit ingerdlaneráne tamatumúna sujuariartornekarsimakaok. taimatut nangminerissamik pisiniarfekalernek nunavta pilersornekarneranut iluakutasimakaok. niorkutigssat ássigíngitsut erkarsautigínarnagít pilerinarnerussutdlo pisissartutdlo ássigíngitsorgapagssuarnik kinigagsakalersimanerat erkarsautigalugo. tamatumúngalo túngatitdlugo taissariakarportaok pisissartut pisiagssamik kanok akekartariakarneránik ilisimassakarnerulerunerat. taerígkama ugpernarsisípát ilumut nangminerissamik pisiniarfekarnek atorfigssakartínekartok — atorfigssakartínekáinaranile ingerdlánekardluarsínaussok.

niuvertup nangminerssortup KGH-mut FDB-mutdlo atássutekarnera.

niuvertarfiutilik aperissakartariakángilak niuvertarfine kanok ilivdlugo ingerdlatisanerdlugo, tamatumane ekáinerussumik pisissartunutdlo kajungernarsagaunerussumik ingerdlásínauvdlugo. tássa ernínak pissarínerussumigdlo niorkutigssautine ilaortordlugitdlo avdlángortitersíaugamigit tamánapiardlume patsisauvdlune niorkutigssat ássigíngitsut nunavtine amerdiartortínekarsimáput, píssutigalugo KGH FDB-lo áma taimailiortariakalersimangmata uvdluínarne atortugssat pingitsörnekarsínáungitsut erkarsautigalugit.

niuvertup nangminerssortup iluakutigissaisa ilagât nang-minêrnlune niorkutigssanik Danmarkimut pisiniariartortarnek, tássa nangminívigdlune. akerdlianigdlo KGH FDB-lo niorkutigssanik agdlagtitsínartardlutik. tássa pásisimav-dluarnek ajorpât pisissartut sunarpiak atorfigssakartitdlugulo piumassarinerât. pisiniarfutiliggle nangminerssortok Danmarkiliarângame pisiagssane nangminek issigingnártarpai pisissartumilo atorfigssakartitsinerat nápertordlugo akigssátut akilingnik pisisínaussardlune.

píssutsinut ineriartornerme píssusiußunut malingnauniggsak erkarsautigalugo upernâk mána niuvertut nangminerssortut Danmarkime ataутsimérssuartínekarsimáput, tássane ajornartorsiutit ássigingitsut erkartornekarsimavdlutik. ataутsimíneruvdlo inernerane isumakatigíssutiginekarpok niorkutigssat uvdluinárne pisiarinekartuartut erkarsautigalugit atautsíkut amerdlasüngordlugit niuvertunit pisiarinekartásassut taimailivdlugit akikínerussúngortíniardlugit — tássa tunerkingnerine. kísaló áma isumakatigíssutiginekarpok Danmarkimut niuverniariartortarnerit píngitsörnekarsínáungitsut, uvdlut tamardluínangajaisa niorkutigssanik nutánik sarkúmersokartarmat.

nauk konferencep ingerdlanerane næringsbrevit erkartornekarérsimagaluartut táingitsôrumángilara niuvertunut ilíniarsimassunut akornutaussarmat ilíniarsimángitsut næringsbrevinik tuninekarângata. tamatumúnga patsisauvok ilíniarsimángitsut niuvertarfekalerângamik ajornartorsiute-kartarnerujugssuat ilánilo pisiarisimassamingnik akilisínáungíneránik kingunekartarmat agdlát tamána niuvertut ilíniarsimassut ingerlavdluartutdlo niorkutigssanik piniarne-ránut akornutaussardlune.

naggasiutdugo landsrådimut ilaussortat mâne najütut aperkutekarfigerusugpáka. tássa taimatut privatit niuvertut sujunigssame kanok iliorfiginiarnekarnersut aningaussat erkarsautigalugit. nalúngilarpúme uvdlumíkut angúmang-niásagáine autdlarniutigssanik angnertúnik pigissakartaria-karmat. ukiunime kingugdliussune taimatut niuvertarfiute-karniardlutik erhvervsstøttimut aningaussanik atorniartartut iláinait akuerinekartarmata. landsrådip tungánit erkar-

sautiginekarnerdlune taimatut aningaussanik atorniartarne-
rup politikianik avdlángortitsinigssak.

gruppe 1-imit:

landsrādip gruppianit.

Fynbo navsuautekartariakarpok agdagkat nagsiúnekarna-
risa akitsornerat pivdlugo, atornerdluissarnerit patsisaussu-
tut tainekartut pißuvdlutik nagsiússat káumarsainermut
tungássutekartut erkornekarnerat erkúngitdluínarsorine-
karmat.

KGH niuvertut pisiniarfigissartagagssáinik atautsimôrtu-
mik kuerssuakartariakarpok (en gros), ämalo tamatumane
unangmigdlertekarsínaussariakardlune mäna KGH-p pi-
ssugssauvfigissainik isumangnaitsumik tigusisínaussokar-
pat tamána nangminerssortunit tigujartuárnekarsínaorkuv-
dlugo. KGH nunakarfingne niuvertarfekángitsôrsínáungi-
lak mäna pißutsit najorkutaralugit. kisiánile piumassarine-
karpok unangmigdlernerup pißusigssamisôrtup ineriantor-
nera ilutigalugo KGH-p kamíkiartornigssâ.

ningausserivít nangmingnek árkigssüssissariakarput
KGH atorungnáisagaluarpat igdlokarfingne nunakarfingni-
lo kanok ingerdlajumârnigssamingnik.

Fynbo kínuvaginekárpok navsuautekarkuvdlugo agdag-
kiamine taigamiuk KGH-p sulissue 10 % autdlartitaussut.
nautsorssuinek táuna sumik tungavekarpa?

Kalâtdlit-nunânít tunissagssiat avámut autdlakâtinekar-
neráne pekataussunit kátuvfekalertariakarpok. tamatumá-
nilo nautsorssûtigârput sujugdlermik KGH torkámavigissa-
riakartok; kisiánile ukiut ingerdlanerisa KGH-p tunuari-
tuárningssâ aulajangerumârpât privatit ingerdlataisa agdliar-
tornerat maligdugo.

Sisimiune pilersitausimassok „Sipinek“ sokutiginakaok,
neriütiginardlunilo sujunigssame pigingnekatigigfit taimáit-
tut ássigingitsorpagssuarnut tungássutekarsínaussut pilersí-
nekariartuárningssât aningaussarsiorfiusínaussut atordluar-
nekarkuvdlugit.

Sven Thomsenip okausia: sujunigssame atautsimêrssuar-
nerne taimáitune inûtigssarsiutit angnerussumik sangmine-
kartarnigssât, tusautigssatut tigunekarpok pingârtumik

ukiune mákunane ajornartorsiutit imáináungekissut píssutigalugit. tássane erkarsautiginekarput inútigssarsiutit pio-rérsut — mingnerúngitsumigdle inútigssarsiutaulersínaussut nutât.

næringsbrevit ingerdlatamut atausínarmut túngatínekartariakarsorinekarput mássákutüngitsok kisiánile ilíniarsi-manek næringsbrevitárnigssamut aulajangíssússariakángitsok inuit pigínaunekartúgaluit mótúnekarkunagit.

gruppe 2-mit:

KGH, brugsforeningit, nangminerssortut.

okausekautigssame ingmíkörtut uko sangminekarput:

niorkutigssagssanik pilersuinek — tunissagssiornek — áma nunap pigssarititainik niorkutekarnek.

pilersuinek.

KGH-p pilersuissutut pissugssaunera imáinak atorungnaer-sínáuságitsutut issiginekarporok. ersserkigsarnekarporde niuvernerup nangminerssortunit tigujartornekarnigssâ ingerdláinartariakartok.

ingmíkut erkortornekarporok nunakarfit mingnerussut pilersornekarnerat. pekatigingnek atordlugo nunakarfit ming-nerussut inuisa niuvernek nangmingnek tigujartortariakar-pát. taimailivdlutik niorkutigssat sút piumaneritik sútdlo piúmángineritik aulajangersínaulisavát. avdlatutdle ajornartumik tamána kigaitsumik pissariakarporok, ámaló akit angatdlánekarnermíkut agdlivatdlängínigssát nálagauvfiup isumangnaitdlisauvfigissariakásavá. sujúnersuisseartuník ikiortekarnigssak pingártusaok. KGH-p inugtai tamatumáne atornekarsínaussariakásáput, ilátigut ímaka niuvertorut-sinut taorsiutdlugit. kísaló káumarsaineruvtaok pissariaká-ssusia taima tigusiniarnigssame ersserkigsarnekarporok.

Sven Thomsen, FDB, sujúnersorumanekarporok sujúnersui-ssutut angalanermine kalátdlimik ikiortekalerkuvdlugi ilí-niartitagssaminik.

tunissagssiornek.

tunissagssiorfít ilarpagssue avdlatut ajornartumik mäna KGH-mit ingerdlánekarriaakarput, nangminerssortunitdle

tigujartornekarsínáusavdlutik. tamatumane kalátdlit sagdliuitaunigssát pingârtitauvok.

tunissagssiorfit ilaisa tigunekarnigssäne KGH autdlarkau-tâne ilaussartugssatut kigsautiginekarpok. s. i. nautsorssú-tinik ingerdlatsinerme tuniniaiernilo pâsimassakardlu-a-kingmat, kisiáne ukiut ingerdlaneráne arrítsumik tunua-riartornigssâ pissariakartínekardlune.

aninguassat autdlartitsiniartut atorsínaussait pissariaka-kaut. erhvervsstøttip nutâmik ârkigssüssiviginekarnera ilua-rinartínekarpok. kigsautiginekarpok ârkigssüssinek sumut atorsínaunera ilángutdlugo ersserkigsarnekardlune inung-nut ilisimanekalersítáusassok. ássersútítut tainekarpok s. i. kilisautinik pigingnekatigít pigissagssáinik pisárniarnerme.

savautigdlit okautigât savanik tunissagssiorfit kisimîtdlu-tik tigunek saperitik, taimailiorniartokásagpatdle aitsát au-lisartut pekatigalugit tamána pisínaussok.

inûtigssarsiutausínaussunik autdlartitsiniarnerme sujú-nersuissartugssat ernínak atortúlerkunekarpot.

niorkutigssanik agssartuinerme nunavta sineriaine peri-arfigssat pitsaunerussumik ârkigssortariakarput.

uparuárnekarpok mäna niuvernermik ingerdlatsiniarner-me (Sipinerme pâsisatt túngavigalugit) niorkutigssanik ka-láliminernik nunakarfingne atausiákâne angnertûnik pisi-ssartumik tigóraissokángínera pitsáungitsok. tamatuma ani-gornigssânut avkutigssarsiornekarnigssâ kigsautiginekarpok.

salgsorganisation nunavtínut tamarmut atortok tuniniai-ssûgínarane usitdle äma nagsiúnekartarneráne inigssamik ekiterissûvdlune nagsitsinermik akikitdisaisínaussugssak kigsautiginartitauvok.

niorkutigssiarinekarsínáussunik nunavtíne pekarlugut autdlarteriarnigssänutdle nalorninek aporfiuneruvok. kon-sulente tamatumane erkaerkingnekarpok.

gruppiplilaussortarai:

Niels Carlo Heilmann,
Hanning Høegh,
Peter Motzfeldt,

Hans Brummerstedt,
Atalia Benjaminsen,
H. C. Petersen.

gruppe 3-mit:

gruppe III (kapitalistgruppe).

1. kigsautiginekarpok KGH-p sulivfekarfisa Kalâtdlit-nunänut nûgkiartuârnekarnigssait.
2. angatdlánek nunavtíne aningaussarsiornermut nalerkút-tüngilak. (uparuarumassak kúp. 216).
3. ilumut KGH 10 %o-imik kavdlunânik inugtakarunarpok nunavtíne. KGH-lo nunavtínítuínáungilak.
4. agdlagkerissartokarnek Danmarkime agdlagkerissarto-karfingmut atassariakarpok.
5. KGH migdlisíkiartuârnekartariakarpok inatsisitigut ig-dlersornekartumik kalâtdlinut iluakutaussumik.
6. suna pivdlugo KGH-p sanatitagssane tamaisa autdlar-titanut suliaritítarpai
7. brugsenekarnek isumakatiginekarpok perkingnartumik ingerdlánekásagpat.
8. sujunigssame brugsenekarnek autdlartitdluarpat DFBp sujulersornekarnerme ilâ sulivfiutimilo ilait Kalâtdlit-nunänut nûgkiartuârsínáungínerdlugit?
9. kalâtdlit atausiákât nangminerssordlutztik ingerdlatsissut periarfigssakartitdluínartariakarput.
10. kavdlunât pikorigsorujugssúnerat Jens D. Lennertip agsut tákarssorpâ. tamána agsortungilarput angussa-rissanutdle kisime pissússutut okautigiumángilarput. uparuarumavarput taimatútaok pingârtigingmat aningaussanik tunulekutakarnigssak. nunavtíne ingerdlatanik angisúnik ingerdlata>tagdlit kavdlunât tássauginángitdlat ingerdlatamingnut sungiusarsimassut. akgissa-karamik Danmarkime ingerdlatsisinaussunik ingerdlat-sisinaussunik pisiniáinartarput.

gruppip ilaussortarai:

Thomas Berthels,
Apollo Lynge,
Johan Knudsen,
Ferdinand Sandgreen,

Gerth Lyberth,
Andreas Adolfsen,
Søren Johnsen,
Daniel Eliassen.

gruppe 5-imit: pitsut gruppiat (V):

kontorchef Fynbomut aperkutit:

1. KGH-p pisiniarfínik avdlanut pigingnigtsissalernek 1964-ime Nanortalingme autdlartítok sôk ingerdlater-kingnekángila?
2. Nûngme brugsenip atortínekarneranut túngavigitínekartut sôk Nanortalingme túngaviussunit piumassakarnernit angnertunerutínekakaut?
3. sôk Manítsume niuvertarfiliornigssak KGH-p pilersârutiágá? avdlat ardagdlit niuvertarfiliugssamârtut erkarsautigalugit KGH-p niuvertarfiliorniarnine unigtinartariakángilâ?
4. Nûngme nangminerssortumik umiarssua tilekatigít autdlartigpata akikínerussumigdlo agssartorsínaussut pâsi-nekarpana Nnûgmut agssartornerme akiussartut KGH-p migdilisásangilai?
5. niorkutigssat ilait kisermáussamik KGH-p nunavtínut erkútagkane táuko akilerárutekarnerat pivdlugo kisermáutnásavdlugit nautsorssútigai? niorkutigssáme akilerárutigdlit KGH-p kisermáussamik erkússugaríngisai pivdlugit kanok misiligtakartokarpa?
6. H. C. Christiansenip ukiortâme agdlagâne erkartorne-karpit Upernavingme Pâmiunilo inuit kigsautigisimagât KGH-p nutânik pisiniarfiliornigssâ.
7. Fynbop autdlarkausiúmine okautigâ nangminerssortut tigiartornerata kingunerísagâ KGH-p isertítagaisa iki-liartornigssait. tauva sôk H. C. Christiansenip 60-íkut autdlartineráne sujúnersútigâ KGH-p pisiniarfisa inung-nut pigitíkiartuârnigssait? aitsát kanigtükut isertitat iki-linerat pâsinekarame?
8. agdlagkat nagsiúnekartarneránut akigititat kagfarujug-ssuarnerat KGH-p kanok isumakarfigâ?
9. kapisigdlit sekundatut KGH-mut tuninekartartut KGH-mit tunerkingnekârgamik ãma sekundatut tuninekartarpat?

Emil Abelsen (gruppeleder), Hans Kleist,
Nikolaj Olsen, Thomas P. Poulsen,
Hans Chr. Lynge, Simon Thomassen,
Jakob Janussen, Seth Olsen,

Arkaluk Lynge,
Jens Chr. Kleist,

Lars Emil Johansen.

*gruppe 6-imit: átavítsúniat.
inüssutigssarsiornermut túngassut.*

uvdlumíkut Kalátdlit-nunavtíne nangminerssortumik ingerdlatsiniarnek erkarsautigalugo landsrådimít erhvervskonsulente pilersíniarnekartor piártumik piviussúngortínekarnigssâ tapersorsornekarpok.

Kalátdlit-nunavtíne nunap pigssarititainit niorkutigssiari-nekarsínaussut sujunigssame pilersíniarnekarnigssâ angu- niardlugo sukumíssumik misigssuissokalernigssâ kigsautiginekarpok, sôrdlo ingerdlatsekatigigndlune piviussúngortínekarsínaussut erkarsautigalugit.

misigssuinigssak erkarsautigalugo inuit inüttigssarsiúmik autdlarníniardlutik sokutigissamingnut túngassumik nunane avdlane misigssuartornigssamingne akiliúnekarsínauniggsamingnut periarfigssakartínekartariakarput.

næringsbevisimik tunississarnek pivdlugo okalúserisimasok takorkunekarpok.

Ole H. Egede: Narssame brugsforeningimik pilersitsiniarnek pivdlugo ukiut mardluk matuma sujorna ministeriamut ingerlatínekarsimassok agdlagak uvdllok mána tikitdlugo akíssutekarfiginekarsimángilak. sôk? anersauna KGH tamatumúna pissüssutekángila?

ilaussortai: Emilie Lennert (leder)

Hendrik Johansen

Thomas Pjetursson

Ole H. Egede

Ign. Kristoffersen.

Daniel Skifte

Kristoffer Heilmenn (ordfører)

atausíngornerme junip 29-áne programe.

nal. 9,00— 9,45: H. C. Petersen áma Marius Abelsen:
„sôk issigingnártûvugut? — Danmarkime píssutsit nunavtinut nûínásavavut?“

- nal. 9,45—10,00: autdlarniutiginekartut pivdlugit pekataussut akúnermingne okalokatigérjörnerat.
- nal. 10,00—12,00: autdlarniutiginekartut túngavigalugit tamarmiuvdlnue okatdlínek.
- nal. 12,00 : *nerinek*
- nal. 14,00—17,00: Thomas Berthels áma Atália Benjamin-sen: imíngernavérsártut tungānit sarkú-miúkumassat.
- nal. 17,00—17,15: Daniel Skifte: Kalâtdlit-nunäne timersso-katigigfit kátuvfiánit sarkúmiúkumassat.
- nal. 17,15—18,00: Ferdinand Sandgreen: ilagékarnermut túngatitdlugo sarkúmiúkumassat.

atausíngornerme uvdlup kerkata sujornane okatdlínek kulekutak „Danmarkime píssutsit nunavtínut nûinásavavut?“ kulekutaralugo ingerdlánekarpok.

autdlarníssut mardlússut, tássa højskoleme sujuligtaissok H. C. Petersen áma skoleinspektør Marius Abelsen, taimatut isumakánginerarput.

kalâtdlit inuiakatigít kulturíkut, inûtigssarsiutitigut, er-karsartautsimíkut avdlarpagssuartigutdlo inuiangnit avdlanit ingmíkôrutekardluínartüput, taimáitumigdlo inuiangne avdlane píssutsit nunavtínut nûinárnekarsínaussutut isumakarfínginekángitdlat.

autdlarníssut tamatumúnga atatitdlugo ilángutdlugo na-lunaerutigât ineriantornek árkigssüssineritdlo nutât aker-dliuvfigíngíkitik, taimágdlátdle kigsautigigiktig tamána ka-látdlinut kavdlunáníngänit avdlaunerússutekakissunut na-lerkúsarnekarneruvdlnue ingerdlánekartariakartok. uvdlumíkut ineriantornek nutarterinerdlo ardlaligpagssuartigut kavdlunât píssusé kavdlunâtdlo erkarsartausiat najorkuta-ralugit ingerdlánekartok ilâtigut takússutigssakartitsivok kalâlerpagssuit inerianternermut malingnausínaujungnaer-simaneránik, taimailivdlutigdlo issigingnârtuínartut taine-kartalersimaneránut.

sarkúmíssut taimatut isumakarnerat pekataussut tungā-nit ardlaligpagssuarnit tapersorsornekarpok. ardlakakissu-nik — mingnerúnigitsumik pekataussut inûsungnerit iláinit

— isumaginekarpok pivfigssaulersimassok aperkut mána mänamít pimôrutdlugo ilungersûtdlugulo erkarsautigísav-dlugo: „inuiakatigít-uko sût sujunigssame Kalâtdlit-nunâne inússugssatut anguniarniarivut? — kalâtdlit imalûnít kav-dlunât?“

pekataussut inússungnerpât ilâta aperkúmut tamatumúnga túngatitdlugo sarkúmiúpâ Danmarkimut atássutekar-nerup Danmarkimitdlo akúnekartariakarnerup arrítsumik migdlisíkiartuârtínekarnigssâ, sôrdlo autdlarniutigalugo landsrâde nálagauvfigingmut sâgfigingnissutekarsíauvok ukiunut kulinut aningaussartütigssanik piumavdlune, tamatumalo kingorna landsrådip nangminérndlune aningau-ssat táuko kanok sumutdlo atornekarnigssât aulajangigag-ssarilisavâ kalâtdlinutdlo nalerkúnerussorsiodllutik aningaussalissutekartarsínáusavdlutik, — taima isúmamik tamatumíngä sarkúmîssok ilâtigut okarpok.

okalugtut ilaisa atausiákât uvdlumíkut ineriartornerup píssusia tapersorsorpât okardlutik nauk ineriartornerup súkakissumik ingerdlanera ilâtigut utorkaunerussunut malingnauvfigiuminaikujugtaraluartok kisiáne tamána pissarriakartok uvdlumíkut méraussut inúsguttdlo sujunigssât erkarsautigalugit, mingnerúngitsumigdlo inuiakatigingnut táukunúnga ínugtaulerumârtugssat erkarsautigalugit pissarriakardluínartuvdlune.

Marius Abelsenip sujúnersûtítut sarkúmiúpâ kalâtdlit atorfigdlit ingmíkut ítumik ârkigssüssivfiginekarnigssât tamatumúnákut periarfigssínekásavdlutik nuliatik mérkätig-dlo ilagalugit ukiok atausek Danmarkimísínaussarnigssamgnut, taimailiorníkut kalâtdlit atorfigdlit angnertune-russumik ilíniagakarusugtut saniatigutdlo pâsisagssarsio-rusugtut periarfigssínekarsínaorkuvndlugit. sujúnersuissup ilángutdlugo sujúnersûtigâ taimatut ukiume iluitsume Danmarkimítarnigssane atorfigdlit akgssarsiatiq tigúminartásagait.

taimatut ârkigssüssissokarsínaunerata sujúnersuissup isumâ maligdlugo kingunerisínáusagaluarpâ kalâtdlit amer-dlanerussut sulivfigissamingne kutdlersángortalersínaunerat atorfigningidlûnít angnerussunik tigusissalersínaunerat, tamatumalo kinguneranik kalâtdlit uvdlumíkut ineriartor-

nermut issigingnârtuínângorsimassorpagssûgaluit kingumut ekîlersínáusagaluarput inuiagtudlo kingumut tatiglerkig-sínáusagaluardlutik.

H. C. PETERSEN:

sôk issigingnârtuínauvugut?

1953-ime grundlovip avdlángortitauneratigut Kalâtdlit-nunâta nunasiaunera kipítinekarpok, nunalo danskit nálagauvfiata iluane ingmíkörtut ilä tut ilerdlune.

nauk grundlovip § 70-ime piumassarigaluarâ, „kinalünít ugperissane nagguvigissanilünít pivdlugit ínugtaussutut nálagkersuinermilo pissagssarititaussut pisínaunigssänik mingnerussukndlünít arsárnekarsínáungilak...“ taimáitok grundlovip ingmíkut árkigssüssisínaunek danskit malitáinit avdlaunerussok Kalâtdlit-nunâne periarfigssakartípâ. tamatumúnga túngavigitinekarpot Kalâtdlit-nunâne píssutsit ingmíkut ítut pingortitap inuidlo inôkatiqíngnerata pilersitai.

1948-me statsminister Hans Hedtoft landsrådip atautsimérane aperkutekarpok ima imalingmik:

kalâtdlit landsrådiata kisermáussivdlune niuvernerup asôrtitaunigssâ kigsautigâ, kigsautigâ nuna silarssuarmut avámut angmagáusassok ámaló nuna inuiakatigít nunât árkigssugaunerat túngavigalugo ineriartortinekarkuvâ?

landsråde akuerssivok.

sorssungnerup 1940—45-p nálagauvfigssuit nunasiakaríkut politikiat avdlángortípâ. FN-ip anguniagarilerpâ nunasiat nangminerssortúngúsassut nangmingnek aulajangí-sínáussusekartut.

sorssungneruvtaok europamiut amerikamiutdlo teknikíkut angussakarsimanerujugssuat pisíssutaitdlo nivtarsáupai. nunat kinguarsimanerussunik pítsûnerussunigdlo inugdlit áma tamatumane pekatajumavdlerput.

Kalâtdlit-nunânik ineriartortitsinek 1950-ip migssâne autdlartínekarpo.

mâna ineriartornerup autdlartínerane Danmarkime Kalâtdlit-nunânilo inuit píssusé táukulo tunulerissait ersserkigsaivigilâsavavut:

Danmarkime: nuna nálagauvfitokarssúvok. inue kinguârígpagssuit ingerdlaneráne inuiakatigítut inatsisiligtut inúsimáput. nunanut avdlanut atássutekartuarsimáput, tamákuníga súnernekernerit súnineritdlo ássigíngitsorpagssuartigut pisimavdlugit. ineriartornigssamut píssutigssat pigiuarsimavait. inuiakatigít historiamingne nalautakartarsimáput sorssútigissariakartartunik, inútigssakarumavdlune sorszungnermik angnertunerussumik. tamáko inuit katerssortarsimavait. tamáko tamarmik uvdlumíkut danskek inernerât.

danskit sulivfigssuakarníkut inútigssarsiornermik kulture industrikulture ineriartortitaunera pekatauvfigisimavát, tekníkíkut anersákutdlo. andelsforeningit, højskolit, tekníkíkut ilisimatússutsíkutdlo navssát pássissatdlo danskit pekatáussutigisimavait. uvdlumíkut danskit nunarssuarne inuiait inerisimanerpát ilagilersimavait.

Kalátdlit-nunát: kinguârígpagssuit ingerdlanerine kalátdlit piniartutut aulisartututdlo inúsimáput. inútigssarsiutáta inuiakatigítut katitersínausimángilai. piniartut siaruadlutik inússariakarput. nunap nunarssúp kåne inigssisimarena pissúvdlune inue nunanut inungnutdlo avdlanut atássutekángiussavigdlutik inúsimáput. avatánit súníssokángiussavigpok. inuit ilerkutorkanut atakaut. danskit niuvertokfiliornerata kingornatigut matussaunek kipititau simángilak. kisermáussivdlune niuvernek „karmarssúvok“.

matatumánga túngavekartumik kulturíkut anersákutdlo angussat inuiait atortorigsártúngitsut avámut atássutekángitsut nukinatigdlo atordlugit píngortitamut perkarnékissumut akiuniartut angusínaussáinit angnerúngitdlat.

okalugtuarissaunerput pissorssuakángilak. atausiáinar dlune inungnik ekiterissartumik pissokaleraluarpok. tássa kavdlunátsiait naláne. písanganerdlo anigormat píssutsit kingumut ilerkumingnut uterput: kíkut tamarmik ingmingnut nálagaralutik inúlerput.

danskit niuvertokfiliornerata kingornagut sút tamarmik danskinit „nákuiginekalerput“ isumaginekartardlutiigdlo. matatuma inuit utarkínartúngortitdlugitdlo issigingnáginalersípai.

landsrádit atautsimíneráne 1948-me nálagkersuiníkut au-

lajangernerup angunialerpâ inuiait tâuko mardluk ingmingnut kanigdlinialísassut kalâtdlit danskit angusimassâ-nut patdligutitíniarnekalísassut.

taimaníkut nunarssuarne misiligtakartokarsínáungilak kanok ilivdlune inuit atugartüngorsimángitsut europamiut angusimassâta tungânut ingerlatínekarsínaunersut.

ilisimangnigtokángilak, ineriertortitsinek kanok árkigssortariakartok, ineriertornerme ingmíkôrtut ássigingitsut kanok tugdleríárnekásassut, kanok angnertutigísassut, kanok súkatigissumik ingerdlássinekásanersok, ámaló ineriertornerme erkutagssat ássigingitsut kanok ilivdlugit inungnut inerisarniagkanut nalerkúsarnekásanersut.

Danmarkip suliagssak nutâk tiguvâ.

grønlandskommissionip nautsorssuinerata erssersípâ suiliariniagkamut pâsisimassat angnertungíssusiat:

nautsorssútigissariakarpok aningaussat 2—300 milliûnit atordlugit ukiut 15 migssiliordlugit ingerdlaneráne kalâtdlit inuiakatigít maskínat autdlartínekarsínáusassok. tamatumta kingorna kalâtdlit nangmingnek nunamik inerisarna ingerlatísavât.

uvdlumíkut ukiut 20-t kângiúneratigut teknikíkut angnertokissunik angussakartokarsimavok. píngortitak sujôrannángínerulersimavok. igdlokarfít nutâliaussunik atortorigsârutigdlit agdliartokaut. angalaornerme „sila“ ajugauvfiginekarsimavok. uvdlut tamaisa radio tusagagssakartitsivok. perkíssuserput nunat kinguarsimassut píssusisut igungnaersimavok. niorkutigssarpagssuit Danmarkime pisínaussanit avdlaunerungângitlat. nukerssordlune nungutdlarsarnek anigornekarsimavok il. il.

taimáitordle, nauk milliûnit úntritigdlit ardlaligssuit ukiumut aningaussalíssuttaussaraluartut, sule inuk pekataulíngilak, „issigingnârtuínauvok“ avísiortut okauserissartagât atordlugo.

ineriertornermik kímagtautiggingningnek kalâtdlit akornáne maluginek ajornarpok. kisiáne sokutiggingningnekarpok.

sôruna kalâtdlit Danmarkip tuníssutiginiagânut iluamik tigusiumángitsut? aperkut ilanekarsínauvok: kalâtdlip inûnerme avdlángornigssâ sokutigâ?

kalálek sokutigingnigpok. taimáitordle avatangíssimine nutâne iluamik pásíngisamine pekataunigssaminut iluamik inigssínek saperpok sungiusimanángekingmata.

inuit okalokatigitidlugit sokutigingníssusiat pásissarparput ámale pisínáungínermik misigissarnek ikardlivfiussartok tikítuartardlutigo: kanorme iliordluta periarfigssat atorniásavavut?

Kalâtdlit-nunát Danmarkimit danskinidlo ineriertortauvok. ineriertornerup inuit inerisarniagkat sanerkutínpai. ineriertornek kavdlunát erkarsartausiat misigissaitdlo túngavigalugit ingerdlagame. píssutsit tamáko inuit inerisarniagkat sanimut igdluartísimavait, issigingnártúngordlugin.

inuiat kulturíkut kingornússarsiait tarníkut píssusísi-gut erssersarpok. tamáko inuit kanok iliortarnerinut aut-dlåviussarput.

mâne kalâtdlit danskitdlo kulturíkut kingornússarsiánik ássersútít, avatangíssiminingnut kanok iliortarneránut túngaviussut ilánik takutitakariarta:

Danmark: ineriertornek. sût tamarmik mänákut píssutsimingnit pitsaunerussúngortínekarsínáuput. avkutigssat nutât navssáriniarsigit. inûsugtut taima perorsagáuput.

Kalâtdlit-nunát: atátaga imailiortarpok, áma uvanga tai-mailiúsaunga. sôk avdlángortítariakarpa?

Danmark: kinguârígpagssuit atordlugit danskit inuiakatigítut inûsimáput, inatsisinik maligagssakartausimavdlutik ámaló inôkatigíngnermut nalerkúsagkanik ilerkókaler-simavdlutik.

kalâtdlit: kalâtdlit inuit atausiákârdlutik inûnermik sungiusimassakartüput, „avdlap sussagssaríngilâ“. inuiakatigítut inôkatigíngnermut sungiusimassakángitdlat. ukiune mákunane aitsât autdlartíput.

danskit: kavdlunát katisimagângamik isúmamingnik okautigingnekátârdlutik okalokatigígtarput.

kalâtdlit: kalâtdlit katerssorângamik okalugtuakátârtarput, misigissalerssârdlutik tusagalerssârdlutigdlünít. isúma-nik okalokatigíssutekarnek isúmanigdlo igdlersuinek kalâtdlit kulturiáne takornartáuput. píssutsit taimáitut inuit kini-gáine agdlát malungnarsínaussarput ingmíkut taisigo pí-

ssusek tamána kalâlekatit ilaisa danskit isumaliortausiánik pigiliússivatdlártut „ángágínarnermik“ tainiartarmássuk, kulturíkut tunulekutarisimassamik puiguinermik píssutekarunartumik.

Danmark: danskit „misigssuissüput“ analyserissüput. sunáguak sunit tamanit issíkivekardlutik pásiniarkigsârtarpât.

Kalâtdlit-nunât: kalâtdlit sût avatimingnitut akuerissarpât itisilerissángitdlat.

kavdlunât ilagissait kaningnerpânut kigdlekarput.

kalâtdlit igdlorme paniata ernera, táussumalo uvia katángutaillo erkardlerai.

Danmark: inuit inersimasut nangmingnek aulajangíssugsáuput.

Kalâtdlit-nunât: angajorkât inûtitdlugit kitornat nauk áipakalersimagaluartutdlünit aulajangerniagagssakalersitdlutik kigdliserkárumbarsarpait. utorkarnut atarkingningnek misiligtágainigdlo pingârtitsinek kalâtdlip isumâne sá-kortújuvok. ilakutarit atakatigíngnerat sákortussakaok. ilakutarit iliviutait pingârtitaokaut.

kalipautinik iluarissakarnek ássigíngilak: kavdlunâp kaplipautit peragtissorssüngitsut avatangíssunut nalerkúsagkat kalâtdlivdlo kalipauterpagssuit, nuánarissarait. il. il.

ássersútít rdlakartut takutitsiniartugssat erkarsartautsivut kanok iliortarnivtínut autdláviussut ássigíngitsut.

isumakarnarpok kavsérpagssuartigut ineriartornek Danmarkime píssutsit kavdlunâtdlo erkarsartausiat túngavigalugit ingerlatínekartok. taimailiornerup píssutsit avdlnartúngortípai kalâtdlidllo pekatausínaunerat akornuserdugo.

ássersút: Danmarkime ilerkûvok sût nutât pilísagângata inungnut okatdlisigitardlugit. tauva mákulútileraraut.

áma mâne taimailiorumagaluarpuugut. A/G tamatumane sákússarpok. kalâtdlit misilissarput. kavdlunât tauva aki-ssarât isúmat píssutsivdlo takornartaussut ilángússulertardlugit. tauva kalâtdlit tunuararaut. pâtsivérútarput. mäna nunavtíne agsut pâtsivérusimârnexarpok. tamána kalâtdlinut pitsáungilak.

taimáitumik kigsautiginaraluarpok, nauk ímaka kavdlunát siutänut erkumítsumik nipekásagaluarunilünit;

kalåtdlit ineriartortaunerat kalåtdlitdlo akornáne okatdlisiginiarnekarnera igdlersugaussumik kigdliligkamik ingerdlásassok. pûgsârissut tunuaratdlartariakarput.

aperkuterpagssuit tákússulerput:

erkorpa ineriartortsinek danskit pissausiátut ingerdlatíavdlugo píssutsit kalåtdlinut táukulo pisínaussänut nalerkúsarnekarnigssänut?

kriminalloven taimatut ilusekartísavdlugo nalerkúpa?

atuarfivut danskit atuarfekarneránik íssuainerúsápat?

erkorpa inútigssarsiutitut atorsínaussut Danmarkimisutde kíkúnut tamanut angmatísavdlugit, nauk kalåtdlit danskitdlo atuisínaunermingne pigínáussusê ássigíngíkaluakissut?

pitsauvdluinássusek autdlarterdlámít piumassarissaria-karpa?

ilakutarít avigsártitertariakarpat atakatigíngneratdlo inuiakatigíngne aserortariakardlune, mássa mere menneske-værdig tilværelse anguniarnekartutut okautiginekartara-luartok?

sulinerme píssutsit Danmarkimítutut árkigssornekartaria-karpat, kalåtdlit tamatumane aitsât pilerdlâjussut?

danskit pissausê íssuáinarkajágauvatdlängitsut mássa tigusissugssat túngavigissait avdlaussut?

aperkuterpagssuit sarkúmiúnekarsínáput.

ämátaok aperssuinek mianerssortumik sule angnertune-rulersínekarsínauvok:

iluanárutinik avguaissarnerme píssuisit danskit atugait malínariakarpavut. tássa sulisitsissok fabrikiutilik ingmí-kôrpok sulissartok ingmíkôrdlune aulisartordlo áma ingmíkôrdlune. píssutsit taimáitut akerdleringnermut autdlar-kautaussakaut, sulinerup unigtörneranik aningaussarsior-nermilo akornutaussunik kingunekartardlutik?

mâne nutânik avkutigssarsiornekartariakángila?

píssutsinut kalåtdlinik periarfigssakartitsíngitsunut uterdlanga. avatangíssit nalunartúngorsimáput.

mána ersserkigisiartorpok:

inuit sulivfigssuakarnermik kulturimut ungasigsumik

inûnekarsimassut inerisarnekásagpata ineriartornek nangminek perorsautitut atortitlugo inungnut ineriartortitagssanut túniútariakarpok. tássa imáipok: inuit suliagssat artúngisatik nangmingnek pekatauvfigissariakarpait, ilitser-suissekkardlutik. taimailivdlune ineriartornerup súkássusigssâ nalerkútumik ingerdlasíaulísaok. inungmut kaningerpâmit autdlartitdle: inútigssarsiornermít aningaussarsiornermítidlo. tauva kingusingnerussume pissariakartut avdlat nangmingnek tákússulísáput. inuit ineriartornermut atassúngúsáput.

uvagut káumarsainermik suliakartugut malugiuáinarpáput, kalâtdlit erkarsautáinákut pâsingnigsínáussusiat kigglekakissok. sulilo tamána mingnerulersartok inuit uvdluinarné sungiusimángisáinik kulturimut takornartamut atassumik navsuiáuniarssarinerine.

nangminek suliákut misiligttagkat, erkarsautáinartigut iluamik pâsivdluarsínáungisat piniarneránik, uvdlumíkut písavdlugit pitsauneruvdluínarput.

íama akerdiüssokarumasíauvok okarumassunik Kalâtdlit-nunát ingmíkut ingerdlaniartariakángitsok, nálagaufvik grundlovilo atausek túngaviungmata.

anguniagkamit nikítörnek píngitsörnekarsíauvdluarpoek nauk autdlartivfingmit kalâtdlip pekatauvfigíavdlugo sa-píngisánit autdlartíkaluaráinilünít.

naggatátigut atautsimut katitsisa:

kalâtdlit kulturíkut kingornússarsiai danskit kingornússarsiáinit avdláuput. avatangíssit takornartautitlugin iluamik pekataunek ajornartarpok. pekatáungínerup tamatuma máne inuiakatigítgut inúnerme alianartut angnertút kíngunnerismavai. tamáname piâralune taima angussakarniarníkut pisimángilak.

kalâtdlit kulturíkut kingornússarsiait sianigalugit árkigssüssiníkut pekataulersínekarsínáuput. suliagssat piúkú-nautigdilit amerdlakaut.

MARIUS ABELSEN:

íkardlinarsimaneramik?

Danmarkime umiartortut akumiuisa 25 %-ê savalingmiormiüput, tássá umiarssuarne nálagauvdlutik akugtûvdlutigdlünit! ámátaordlo ilisimanekarpok savalingmiormiut na-korsanik sivnekartunik pekartut! tássá imáipok savaling-miormiut uvavtitut amerdlatigigaluardlutik iliniardluarsi-massut tungâtigut pigigsârnerujugssüput!

uvagúme? ila sule kinguarsimakaugut. atorfekarft ang-nerussut tamangajagdluinarmik kavdlunânik inugtakarput! tamána inuiakatigîngne perkingnarnerdlune? nágga!

sôrdlo nunavtine tjenestemandekarpok inûsugtuaraujung-nailersimassunik ukiorpálugssuarne sulivfingme atautsime sulisimassunik kisiáne kutdlersángoratik. inuit táuko ta-kussarpait kavdlunât inûsugtúnguit sulivfingmingnut tikí-tut nalornissörtumik píssusekardlutik. ukiutdlo ardlakalâr-tut kângiúkângata kiviatârdlutik inûlersarput atorfing-mingne kúmut ingerdlalertordlutik. tauvalo sulivfingming-ne nálagángortaraut kalâtdlit sulekatitik apersortarsima-satik kânginardlugit! tamatumane mingnerúngitsumik ka-lâtdlit kæmnererekarfingme KGH-milo sulissorpálugssuit er-kornekartarpot.

inuit taimáitut kanok iliorfiginekartariakarput mänamit angnerussumik. atausiákârdlugit torkainerit ingmíkut ilí-niartitsinermik ilakartut — sôrdlo ilakútat ilagalugit Dan-markime pâsisagssarsiornerit — erkúnekartariakarput. ímaka okartokarsínaugaluarpok tamána akisunerardlugo. kisiánile kularnângilak pivfigssak sivisôk atordlugit akiler-sínauvduartok tikisitat nalunekángitsumik akisokingmata.

H. C. PETERSEN

Danmarkime píssutsit nunavtinut nûgínarsínauvavut?

kalâtdlit kulturíkut, inütigssarsiorníkut, nunarkatigîngní-kut, isumaliortautsitigut kingornutatigut avdlarpálugpag-ssuartigutdlo danskinit avdlaunerussumik ilerkokardlutig-dlo kingornússarsiakarput.

kalátdlit ineriantornerme pekataunerunerata makaiissine-kartarnera píssutekarsorinarpok ineriantortitsinerme úgtütít danskit pigissaia angnertuvatdlártumik atornekarneránik. píssutsit árkigssüssineritdlo „takornartaussut“ súkavatdlártumik akornavtinut isertitausimáput ingerlateriarnigssait nalunartut tamáko kingunerinik inuit ikigtüngitsut inug-tut ajornartorsiutekalersimáput.

kalátdlit ineriantornek sokutigigaluarparput. taimáitok kímagtarnermik takussagssakángilavut, kímagtautigssav-tínik inigakarnek saperavta. tugdlúsísimárutigssat amigauti-givavut.

taimaingmat kigsautiginarpok árkigssüssinerit matuma kingornagut píssartugssat suliarinerine ima ilusilernekarsí-naussásassut kalátdlit kingornússarsiait autdlartivfigalugit ilusilernekartásassut inungnit tigunekarsínaussúngordlugit.

imáisorinarpok ineriantornek nangminex ineriantortitanut sungiusautigssángordlugo atortíniartariakartok. aut-dlarkautáne avatánik angnertuvatdlártumik súkavatdlártumigdlo súnigaunigssánut igdlorsornekartariakardlune.

píssariakásagpat árkigssuinek, kigdlilersuinermik ilakar-tínekarsínauvok s. i. inútigssarsiutinik atuiniarnerme, oka-lokatigíngnerne il. il. ámaló Danmarkime píssusiussartut sa-nerkutdlugit agdlát árkigssuinekásagaluarpat akuerinekar-sínáusavdlutik.

tamána ingmíkôrniarnermik pínané autdlartivfingmiggle inuit ingerlakatauvfigíssänik pilersitsiniarneruvok. tássa imáipok inuit pekataunerulísagpata sapíngisáinit autdlar-títa. tauva píssutsit danskit píssusinut kanigdliartornig-ssánut túngavigíssaknerulísaugut, inuit kímagtautigisi-naussáinik tuninekarsínaulísangmata, tássa nunap ineriantitaunerane pekataunermik tugdlúsísimárntunigdlo angussakarsínaunermik misigismanermik.

tamatuma aperkutit ardagldlit pilersípai:

1. ilakutarít itsánitdle árkigssornekarnerat mérkat angajorkát ítúkutdlo atássusiat pigínaartariakarnerúngila Danmarkimisut utorkait igdluánut utorkarnik inigssitsi-terinermik suvfigssaianermigdlo. kísalo ilakutarít utor-kartamingnit sujulerssortekartarnerat kipitínarnekása-va?

2. inútiqssarsiorniarnerme grundlove kigdilérkussíngíka-luarpok. taimáitok kalâtdlit kavdlunâtdlo pigfnáussusê taima nikingatigatdlartitdlugit Danmarkimisut periarfigssat piumassunut tamanut nerdliúnekartariakarpat?
3. niorkutigissiorfít piginekarnere aulisartut sulissartutdlo avatânítisavavut, nauk takussarérdlugo sulinerme ajornartorsiuit pilersarneráne tamána pissôkataokissok?
4. kriminallove kalâtdlit nalerkúpa?
5. atuarfivut? il. il.

atausíngornek, 29. juni 1970.

Kalâtdlit-nunavtíne imigagssap ajornartorsiutaunera atausíngornerup uvalíkuane atautsimérssuartunit okatdlisigine-karpok. isumakatigíssutiginekarpok imigagssap ajornartorsiutaunera ajornartorsiuterpagssuarnik túngavekartok, mingnerúngitsumik uvdluínarne inúnermut túngássutekartunik ineriartupilörnerujugssuarmítidlo pilersínekarsimassunik.

Kalâtdlit-nunavtíne imíngínevârsârtut pekatigígfisa atautsimérssuarnermut autdlartitaisa tungänít sákortúmik kigsautiginartútínekarnekarpok nunavtíne atorfíglit kagfasing-nerussut, landsrådime kommunalbestyrelsinilo ilaussortat, pekatigígfít kátuvfekarfísa kísa sulivfekarfingne angnerussune ingerdlatsissússut sulisitsissutdlo imigagssap atornerdlungínekarnigssánik maligagssiuissúvduarnigssát. imigagssap ajornartorsiutiginekarnerata nalunaerékútap akúnerisa pingajuat kiterkutdlugo ingerdlánekartume sujúnersútiginekarnekarpok imíngínavârsârtut pekatigígfé nunavtíne ingerdlánekartut imigagssap atornerdlugaunera akiorniardlugo suliniarnermingne mänamornit ikiokatigíngnerunialernigssát, piissutigalugo isumakartokarmat ajornartorsiut tamána inuiat atautsimórdlutik sulekatigíngniarnermíkut kângerniagagssarigát.

alkoholkonsulentitut atorfiup atorungaersínekarsimane-ranut túngatitdlugo landsrådip sujuligtaissa nalunaerute-karpok landsrådip matuma kingorna imíngínavârsârtut pekatigígfínut tapíssutigissartagkane agdliniagssamárai táukua taimailivdlutik suliniarnermingne nukigtuningorsínaor-

kuvdlugit. taimailiugssamárnek rádip ædruelighedskommissionianit sujúnersútiginekagssamártumik píssutekarpok. landsrådip sujuligtaissuata isuma tamána sarkúmiússâ atautsimérssuartunit tapersorsornekarpok.

landsrådip ædruelighedskommissioniane agdagte Ebbe Schiøler tamatumúnga túngatitlugo okausekarpok, atautsimítitaliap táusuma isumaliutigssíssutigssâ nuták maña suliarinekartok 1970-ivdlo ingerdlanerane inernigssâ nautsorssútiginekartok. isumaliutigssíssutip táusuma imari-sugssáusavâ Kalátdlit-nunavtíne imigagssap atornerdlugaunerata sutigut malungiútarnera, tamatumalo sa-niatigut isumaliutigssíssutigssame tássane landsråde sujúnersorniarnekarnekarnekanok iliúsekartokarsínauneranik.

tamatumúnga atatitlugo skoledirektør Christian Berthelsenip okautigâ skoledirektionekarfiup káumarsainermut ingmíkortortakarfiata landsrådip agdagfekarfia sulekati-galugo sulíssutiglersimagâ atuagárkamik imigagssap ajornartorsiutauneranut túngassunik imalingmik sarkúmersits-nigssane.

imíngernavérsártut pekatigifinut filmérkiortitsinigssamik ajornartorsiutip tamatuma pásititsiniutiginekarnigssânik imalingmik sujúnersútiginekartok atautsimérssuartut tungánit tapersorsornekarpok. sujúnersútiginekartume filmérkat pinekartut igdlokarfingne filmertarfingne autdlarkausiutitut atortagagssatut erkarsautiginekarput. ilánguttlugo kigsautiginartútinekarnekarnekanok imertiginerata misigssuivfiginekartarnigssâ.

taimatut misigssuisitsissarnigssane ilánguttlugit misigssuivfiginekartarkunekarput kalátdlit nangmingnek akornáne imernerup kanok angnertússusekarnera, kísalo kavdlunát suliartortitat akornáne kanok angnertutigissumik imertokarnera, tássa ilátigut isumakartokarmat kavdlunát autdlartitat akornáne imigagssartokarnerpaussartok. pe-kataussut ilänit, tássa kommunalbestyrelsinit autdlartitat ilänit, sujúnersútiginekarnekarnekanok imigagssamik pisísínaulitauernekarnekanok aitsát kinersekatausínaulernermut atatitlugo ajornarungnaersínekartásassok.

imigagssap nunavtíne atornerdlugaunermitigut ajornar-

torsiutaunerata atautsimērssiuarnerme okatdisiginekarnigssâ nunavtine imínginavêrsârtut pekatigifisa autdlartitáin mit sujúnersütiginekarsimavok, tássa Atalia Benjaminsen mit Hvide Korsit pekatigifinérsumit kísalo Blå Korsit autdlartitánit Thomas Berthelsimit.

THOMAS BERTHELS

Blå Korsit kátuvfianit aperkutit

1. kavdlunât (kavdlunât-nunâne) ukiut ingerdlanerine imigagssartornerat kigdliliviginekarsimángila kigaitlagsimártiniardlugo?
2. ímiárkat imigagssatdlo kimigtût imeruersautitdlo (mineralvand) ukiúkútârtumik tuninekartartut ukiune kingugdlerne tatlimate ingmíkortungordlugit krúníngordlugitdlo pigssarsiarinekarsínáungitlat? igdlokarfingne angnerne tatlimate imalünit Kalâtdlit-nunât tamákerdlugo, okatdlítugssat takusínauniásangmatigit.
3. Kalâtdlit-nunavtine imernerissuak sumik túngavekarpa? kanordlo ilivdlugo sujunigssame migdísíkiartuárnekarsínauba?
4. imernek taimak angnertutigalune ingerdlainásagpat nunavtine imerajugtungortokarumârpa?

atautsimērssiuartut imigagssak pivdlugo okausekautât

imigagssap atornerdlugauvdlane ajokutaunera akiorniarndlugo Blå Korsit, Hvide Korsit pekatigifit ássigingitsut tamákualo kátuvfê akúnermingne sule angnerussumik sulékatingnerulernigssât kāmagtütiginekarpok.

sorssütigingningnek angnertusarniardlugo kigsautitut taiumanekarpok kalâtdlit inuiakatigingne ássigingitsutigut nuimássutekartut kísalo atorringnik angnernik tigúmissakartut imigagssamik atornerdluinermut takutitakarnavêrsârtarkuvndlugit.

imigagssamik atuipilugdlutik imertartut tamanut sarkumilárnerussumik pâsítiniartariakalerput imigagssap erkortumik akúgauvdlane atornekartarnigssânut, taimailiorníkut imigagssanik ássigingitsunik akulerigsitsiydlune imertar-

nerssúp ajokutáussusia ilíkartíniardlugo. — periarfigssau-sínaussut iláitut sujúnersútigumanekaropok naitsuararssuar-nik filméraliortitsissarnigsak filmertarfingne filmertokaler-sitdlugo autdlarkausiutitut takutínekartarsínaussunik.

pingárítitdlugútaok taimanekaropok inuit imerajugtúngor-simassut nakorsarnekartarfigssaisa atortülerumártugssat inuiakatigíngnit tamarmiussunit pekatauvfiginekardlutik piviussúngortíniarnekarnigssait. — taimatútaok uparuaru-manekaropok imigagssartornermut landsrâdip maligtarerku-ssaliaisa erkorerussumik nákutiginekardlutik atortínekarnigssait.

kuláne taigornekartut atautsimérssuartut isumakatigí-ssutigalugit sarkúmiúkumavait ersserkigsarniardlugo imi-gagssap ajornartorsiutaokissup akiorniarnekernerane süt-dlünit avkutigssausínaussut atordlugit suliniarnek taperser-sortariakartok.

FERDINAND SANDGREEN

ilagíngnut túngassutigut okauseriumassat

atautsimérssuarnerme mâne ilagíússutsimut túngassut tai-nekarssimángingmata makassisimaváka. ímakalo uvanga tamatumínga sarkúmínigssamut nalerkutingíkaluardlunga taimáitok pissariakartísimavara atautsimérssuarnerme matumane ilagíússutsimut túngassut píngitsôratik ilaussaria-kartut. méraunermít kristumiússusek túngavigalugo peror-sagausimavdlune pásinek ajornángilak kanok tamána inúp ajúnigtsumik inúnigssánut súniutekartigissartok. uvdlumí-kutdlo inúnek erkarsautigalugo kristumiússutsip inungmut pissariakássusia mingnerulersimángilak. tamatumane av-kuvitigssat ardlakartut taigornekarsínaugaluarpus pivfigssar-dle píssutigalugo pingárnererutitara angnikíkaluartumik matumuna taitsiásavara. tássalo pekatigíngniakarnek pingár-nererutitdlugo erkartulárniarpara. — mérautitdlungale ala-pernaiserdlunga angajorkávnut aperssûtigissarsimagaluar-para navsuiánekarkuvdlunga kanok tamána ingerdláne-kartarnersok pásiúmavdlugo, tamatigutdle akinekartarsi-mavdlunga inersimassúngoruma tamáko pásiúmârika. uv-dlordle mána tikitdlugo angnertunerussumik pásisssakarfi-

gisimángiláka. mássa avkutigssatut iluatingnarnerpátut issi-gissaraluardlugo. kanigtúkutdlo ilagít sivníssuisa atautsimítitsineráne kínutigisimagaluarpara sujuligtaissússok tamatumunga túngassunik navsuautekarkuvndlugo akinekáinarsimavdlungale ingminerminut pásiniaerkuvdlunga. tamána-le pissariakartísímágilara uvanga kisima tamatumane pásisitariakarsoríngínama. pingártitarale unauvok pekatigíggfít taimáitut avámut sangminerunigssát. tássa imatut pásissariakarpok sulinerat avatimingnítunut súniutekarnerussaria-kartok mingnerúngitsumik inúsgutgut tamatumane erkarsautigalugit. autdlarkáumut okarérpunga ajúngitsumik inú-nigssamut avkutigssat ilagigát mánakututdle ingerdlánekáinásagune súniutekarsínaunera kularnarpok. taimáitumik kigsautiginartíkaluarpara pekatigíngniakarnerup uvdluvtí-nut nalerkútumik árkigssúnékarnigssá sujunertá tamatumú-náku avdlángortíngíkaluardlugo. uvduínarne inúniptíne nalúngilarput inúp anersákut timíkutdlo inúnera kanok ing-mingnut atakatigígtigissut kristumiússuserdlo anersákut inúnerup ilagingmago píssutigssakarsoríngilara avámut sú-niutekarnigssánut mátutísvadlugo. taimáitumik isumaga atautsimítunut pásivdlakokára uvdlumíkut píssutsinut ta-matigut kussanartújuánángitsunut mingnerpánguákutdlú-nít iluakutaulárñigssá neríútigalugo.

SIMON THOMASSEN:

Kalåddlit-nunáta sujunigssá pivdlugo Knud Rasmussens Højskolime atautsimérssuarnerme okatdisigerkuvndlugo una agdagáungilak — sujunigssardle erkartornekarmat kigsau-tigissauvdlnue.

inatsisit uvduínarne suliamut túngatitdlugit kúperartuar-dlugitdlo atortariakagkavut inatsisíngortíniarnekardlutik sujúnersütiginekarângata nunavta nálagkersuissuisa (lands-rådip) — udvalgiliorsimagunik inatsisigssamik sujúnersümik misigssuissugssanik táuko áma taima kigsautekarfigäka. — misigssuerkigsártarniggssát kigsautiginartitorujugssúvara. Danmarkime inatsisit nunavtinut atortugssángortíniarne-karpata mianerssütigissagssanik ilakartarput.

ássersütigilara Klaus Lyngep — K'akortume erkartüssi-

ssup — atuagagssiame Tidsskrift for Grønlands Retsvæsen-
ime erkatorérsimassâ āmalo uvanga mâne ilagít avísiatigut
upernâk kínuviginekarnera túngavigalugo agdlautigalugo
erssersíniarsimassara inatsit nunavtine atortússok kussa-
naitsok avdlángortilertortariakartordlo nunavtine píssutsi-
nut nalerkútungortariakartok, tássalo periarférüssissat inuit
inatsisekartitaunerat (loven om borteblevne).

inatsisíngortíniarnekalermat landsrådip udvalgiliáta issor-
nartorsiorsimagunángilâ. kalâtdlit erkarsartausianut naler-
kutíngitsortai erkainekarsimángitdlat. inuk periarférugpat
— támápat — ujardlernekáreraluuartok káumatinik taisiv-
dlune avísiatigut radiúkutdlünit erkartüssivingmut aggerku-
nekartugssauvok, tákutíngigpat tokussutut nautsorssüneká-
lernigssâ erkartüssutíkut aulajangernekartugssaugingmat, uv-
fale timâ naninekángíkaluak kiusimanigssâ ilimagalugo ig-
dlokarfingmiut nautsorssütigerérât tokusimanigssâ (ímaká-
lo ilaisa kivinerarât — taima isumakartunut ilimatsagtitsi-
sínauvok ima: á, erkartüssissut áma kivísimanigssâ ilimag-
lugo aggerkuvát, uvfale ilakutaussut ánaissakartut aliaso-
rékissut).

inatsit ássersútigalugo taissara nunavtine atorsínáungilak
avdlángortínekartínané — umiarssualiviup arnainut autdla-
rússaussunut -sínaussunut -dlünit atortútíniángíkáine. inat-
sit kingornússissarnerme inatsisinut túngavok — inungme
tokugpat imalünit tokusimassutut nautsorssünekarpat aitsât
kingornússagssautai árkigssüssivfiginekartugssaugamik.

kingornússissarnermile inatsisit aulajangersagartaisa ilât
periarfigssakartitsingmat avdlatut iliortokarsínauneranik
kujanavigpok — tásssa ujardlersimagaluarnerme politit rap-
portiat túngavigalugo aulajangíssokarsínaungmat — tásssa
loven om borteblevne atornago, tamánalo atorumanekarne-
ruvdlune.

kulâne taissat ássersútáináuput, neriegldunga sujunigss-
ame inatsisinik erkússinínerane misigssuivduartokartarnig-
ssânik — inatsisíngortugssángordlugo folketingimut akueri-
tíniagagssak kingunipilokarsínaorkunago, erkartüssissú-
nguákuluit artornakissumik aulajangíniartartut erkarsauti-
gírnarnagit, kisiánile áma inuiakatigíssutsimut túngássute-
kartarnere pivdlugit.

sujunigssak erkartorparput — kigsautiginakaordlo sujunigssame inatsisit pilersíniarnekarângata udvalginut misigssugagssángortínekásagângata ilisimassakardluartunut imíssutiginekartásassut imalünít landsrådip tamarmiussup okatdlisigivdluartásagâ.

nalúngilara landsråde ilungersordlune sukumíssumigdlo tamákuníga misigssuivdlunilo pâsiniaissartok — kulânilie taissara sujunigssame pinavêrsârkunartípara: tássa angnerussumik issornartorsiuinane akuersínarnigssak.

mardlúngornerme junip 30-áne programe

- nal. 9,00— 9,30: atautsimékataussut iláinit pingasunit sarkúmiúkumanekartut sarkúmiúnekárnerat.
- nal. 9,30—10,30: skoledirektør Chr. Berthelsenip agdlau-serput pivdlugo sarkúmiúkumassai.
- nal. 10,30—11,00: gruppiniut avguatárdlune atautsimérssuarnerup ingerdlasimaneranik issornartorsiuinek.
- nal. 11,00—12,00: pekataussut tamarmiuvdlutik atautsimérssuarsimanerup ingerdlasimaneranik issornartorsiuivdlutik okatdlínerat.

mardlúngornerme atautsimínek uvdlup kerkanut inernekarpok, taimailivdlunilo Sisimiune 1970-ip aussaunerane atautsimérssuartitsisisimanek námagsinekardlune.

atautsimérssuarnerup tamarme ingerdlanerane nalunaekútap akúnere katitdlugit 75-it atautsimívfíginekarsimáput, tássa uvdlune kuline atautsimívfíginekarsimassune.

atautsimérssuarnerme okalúserissagssat kingudlersarát atautsimérssuarnerup árkigssüssivfiginekarsimamaneranik issornartorsiuinek, tamatumaniilo pekataussut akornáne okalugtut tamarmik kigsautiginartútípát sujunigssame taimatut ítunik atautsimíftissokartáinarumârtok. ilátigut ersser-kivigsumik sujúnersuissekkarpok tugdlianik atautsimérssuartitsinigssak 1972-ime písassok, tássa kinersinigssap tugdliup kângiúneranit ukiock atausek ingerdlarérsimalerpat. avdlat ilátigut sujúnersûtekarpot atautsimérssuartitsissarnerit tai-

matut ítut ukiut mardluk sisamatdlünít kângiúnere tamaisa pissartugssatut aulajangersaivfiginekásassut.

nuánârutigalugo erkartornekarpok landsrâdimut ilaussortat taima amerdlatigissut atautsimérssuarnermut najúkiartorsimangmata, ajússârutiginekardlunile arnat tungânit pekatautitat taima ikigtingmata, tássa ilisimanekásassutut arnat mardluk kisimik atautsimérssuarnerme pekatausimangmata. ilángutdlugo uparuartornekarpok atautsimérssuarnerme okalúseritíniagkat uvdlunut atautsimívfigssaritauussunut nalerkiutdlugit ikigpatdlârujuggsuarsimancerat, ilángutdlugulo kigsautiginekardlune okatdlínigssanut autdlarniutiginiagkat atautsimérssuarnigssak sujorkutingâtsiardlugo agdagángordlugit pekataussugssanut nagsiússornekartarnigssât.

ãamátaok landsrâdip sujuligtaissuata atautsimérssuarnerup ingerdlasimanera nuánârutiginerarpâ okardlunilo isumakardlune aningaussat atornekarsimassut maungáinartínekarsimángitsut. sujuligtaissup neriorssûtigâ atautsimérssuarnerme sujúnersûtiginekartarsimassut ássigíngitsut landsrâdimut sarkúmiúniardlugin.

atautsimérssuarnek naggatárnekágíkatdlartitdlugo kálátdlisut agdlauserput okatdlisiginekarpok, okatdliserérneruvrdlo kingorna pâsíssutigssarsiûtigalugo taisisitsinekarmat pekataussunit 18-init kigsautiginerarpât agdlautsvta okínerussúngorsarnekarnigssâ, 14-itde agdlauserput uvdlumíkut atütok pigínarusungnerardlugo tapersorsorpât. pekataussunit atausek taisekataujumángínine pivdlugo taisekatáungilak.

naggatágut nuánarinardlugo tainekarsínauvok atautsimérssuarnerme radioavísip ilánguttagssiortitâta misigssuisimanera najorkutaralugo pekataussut imatut utorkáussusekarsimangmata:

pekkataussut amerdlanerssait 30—39-itdlo akornáne ukio-karsimáput, tássa táuko akornáne ukiugdlit katitdlutik 20-usimagamik. atausek 20-t inordlugit ukiokarpok, arfinek mardluk 20-t 29-tdlo akornáne ukiokardlutik arkanex mardluk 40-t 49-tdlo akornáne ukiokardlutik, pingasut 50-it 59-itdlo akornáne ukiokardlutik pekkataussunitdlo sisamat 60 kângerdlugit ukiokardlutik.

atautsimérssuakataussut nukardlersát 18-inik ukiookarpok,
utorkaunerssâtdlo 64-inik ukiookardlune.

CHR. BERTHELSEN:

agdlauserput

kalátdlisut agdlautsip avdlángortínekarsínaunera kangar-
ssuángorpordle agdlautigissatigut sarkúmiúnekartalersimavok.
uvavtitut ukiokartut áma inúsugnerussut Atuagagdliutinik
pisokaunerulártunik atuartartut erkaimajungnarsivát
professor Thalbitzerip Jonathan Petersenivdlo akerdlerig-
tarnerat.

kaládlisut ádlätip ádlángortínekarsínânera kangarsuá-
ngorpordle ádláserisatigut sarkúmiúnekartalersimavok. uvá-
titut ukiokartut áma inúsúnerusut Atuagádliutinik pisokâ-
nerulártunik atuartartut erkámajúnarsivát professor Thal-
bitzerip Jonathan Petersenídlo akerdlerítarnerat.

kalaallisut allaattip allanggortinnekarsinnaanera ka-
nganggorporle allaaserisatigut sarkummiunnekartalersimavok.
uvattitut ukiokartut aamma inuusunnerusut Atuagal-
liutinik pisokaanerulaartunik atuartartut erkaamajunnar-
sivaat professor Thalbitzerip Jonathan Petersenillo aker-
leriittarnerat.

sulekatingngnut aperkutit:

1. atautsimérssuarnerup ingerdlanera kanok igaisiuk?
 - a) amigautit kúkuneritdlo.
 - b) iluarinartut.
2. taimatut atautsimítitsissarnek nangerkigtariakarpa?
3. taimailiorkingniaráine kanok árkigssüssáusava?
 - a) okalúserissagssat.
 - b) autdlarníssugssat.
 - c) ilaussut.
 - d) uvdlup kanok ilinerane.
4. atautsimérssuarnermut túngatitdlugo okautigisínaussat avdlat.

atautsimérssuarsimanermik issornartorsiuinek

gruppe 3-mit:

amigautit kúkuneritdlo:

1. a. ajússárutiginekarpok okalúserissagssat ilānut pivfigssak amigartarmat, tássa ilānikut okatdlínek sule itinerussumik ingerdlánékarsínauniartok kipissariakartarmat.
1. a. 2. okatdlisiginekartugssamut autdlarnísavdlune oka-lugiartugssak aggíngitsörtok (Peter Heilmann).
1. b. programudvalg atordlugo uvdlut ikigtúnguákútárdlugit árkigssuissarnek.
2. áp, kisiáne gruppime ilaussut agfait isumakarput ukiut sisamákútárdlugit, agfaidle okarput akulikitsunik, sör-dlo sivisunerpámik ukiut mardlúkútárdlugit.
3. mänáket periausek ajúngilak.
4. a. pekataujartordlutik aggerniat billetigssaisa árkigssüt-dluarnekarnigssait.
4. b. okalokatigíssutigssat pivfigssak sujusingnerussok atordlugo pekataujumassunut nagsiúnekartarnigssait kigsautiginekarpok.

gruppiplilaussortarai:

Thomas Berthels,

Ferdinand Sandgreen,

Søren Johnsen,

Daniel Eliassen,

Gerth Lyberth,

Jens D. Lennert,

Apollo Lynge.

gruppe 6-imit:

1. issorissat amigautitdlo:

- a) arnat pekataussut ikigpatdlárnerat.
- b) atautsimérssuarnerme okalúseritíniagaussut atautsimérnerup sivisússusianut nalerkiutdlutik amerdlavat-dlárnerat; uvdlutdle atautsimérnermut atornekartut amerdlanerussariakángitlat.
- c) autdlarniutiginiarnekartut atautsiménigssak sujorkutingátsiakalugo pekataussugssanut nagsiússorérsima-nekartariakarput.
- d) autdlarniutigssat uvdlumíkut pißsusiussunik isumakatigingnigtuínáungitsut ámale akerdliussut kigsautiginartútínekarpus.

2. nersortariakartutut ingm̄skut tainekarsínaussut:
 - a) atautsim̄nerme okautsit atornekartut sujunigssame kalâtdlisûjutínekáinartariakarput.
 - b) atautsim̄nerup pitsaokutaisa ilagât isúmanik ássigíngitsorpagssuarnik ilisaringnilerfiusínaugame.
 - c) nuánârutiginekarpok atautsim̄nerup nalâne avisiliorunik ássigissáinidlo amigautekartokarsimángínera.
 - d) kísaló nuánfersuvok atautsim̄nerme pekataussut okatdlínernut akûvduartarsimanerat, atautsim̄neruvrdlo ingerdlanigssânik pâsingnigdluarsimanerat.
3. sujunigssame taimatut ítunik atautsimérssuaritsissokartarnigssâ ingerdlánekáinartugssatut tapersorsorumane-karpok.

gruppe 6-ip („pîtsut gruppia“) uko ilaussortarai:

Simon Thomassen,	Jacob Janussen,
Seth Olsen,	Emil Abelsen,
Nikolaj Olsen,	Hans Chr. Lynge,
Hans Kleist,	Jonas Jakobsen,
Jens Kr. Kleist,	Thomas P. Poulsen,
Arkaluk Lynge,	Lars Emil Johansen.

inûsugtut okausekautât

atâne atsiortugut erkiumavarput atautsimérssuarnek ima kulekutakarmat „Kalâtdlit-nunâta sujunigssâ“ ersserkigsa-rumavdlugulo una:

uvagut inûsugtugut pingârtekârput inuiakatigít sujunigssame fnugtauvfigissagssavut kanok ítûsanersut. naitsumik okautigalugo: sunauna politikíkut anguniartariakarigput?

uvdlumíkut angusimassavut sujúnerfigputdlo túngavigalugit ilungersordluta isúmerpugut Kalâtdlit-nunâta politikíkut nangminerssornerussumik ingerdlánekariartornigssâ anguniarumavdlugo; tamáalo angunekariartorsínauvok nâlagkersuinifikut aulajangigagssat pingârnerussut nunavtí-ne aulajangernekartalernerisigut.

ilisimavarput akissugssáussusermik tigusiartornek aningaussalíssutitigut nangmagagssatdlo avlat igdluariartoreránut súniutekángitsüsángitsok. nalúngilarput uvdlumíkut nangminek pisínaulernigssavtínut ikiornekarnerput

imáinak unigtínekarsínáungitsoꝝ. sujúnerfigputdle unaule Kalátdlit-nunâta nangminerssornerulernigssâ. tamánalo angujartorsínauparput atarkekatigígníkut ingmíkutdlo tamavta nalekássuserput piugornago.

taima okardluta agssavut Danmarkimut isáupavut sujúnerfigputdlo nalunaerdlugo. ukiut aggersut takutíkumârpât ukiut misilingnekarfiussugssat sulekatigígnivtigut kanok angussakarfigísagivut. anguniagardle tamána mardlûvdluta anguniásaguvtigo atakatigíngnerput mingnerulernaviángilak. una pásinekartariakarpok ingmíkut kalátdlisut inuiakatigfussugut, taimáissuserputdlo atarkinekartariakartok. tai-maigpat kavdlunát nálagauvfiat tássaorkunago inuiangnik avdlákajânik nungutsissok fñimigalugitdle atatitsissok.

Nunatta Atuagaateqarfia

GROENLANDICA

3807813098